

Το σμίξιμο με τον άντρα της που τόσο λαχταρούσε δε θα το ζήσει. Όμως, με έναν παράδοξο τρόπο ο θάνατός της «ξεμπλόκαρε» χρονοβόρες διαδικασίες. Οι γερμανικές αρχές διευκόλυναν τη μετάβαση του Μεχμέτ Αλί στην Ελλάδα για τα διαδικαστικά. Ταυτόχρονα, επιτυγχάνεται η μετάβαση των παιδιών στη Γερμανία, όπου τελικά φαίνεται ότι θα «αναπαυθεί» και εκείνη. Τις ώρες που γράφονται αυτές οι γραμμές ο μπαμπάς των παιδιών παρουσία ψυχολόγου θα ανακοινώνει στα παιδιά ότι η γενναία μαμά τους δε θα τα συνοδεύσει στο υπόλοιπο ταξίδι.

Κείμενο 2

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) κείμενο αντλήθηκε από συνέντευξη του Τίτου Πατρίκιου, δημοσιευμένη στο περιοδικό του ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ «Σπείρα», τ. 7, Δεκέμβριος 2013. Ανακτήθηκε από τον ιστότοπο <https://www.kethea.gr/Portals> στις 25. 04. 2021.

- Κύριε Πατρίκιε, πώς αντιλαμβάνεστε εσείς την έννοια «αλληλεγγύη»;

«Για την αλληλεγγύη όλοι μιλάμε· και σήμερα ακόμα πιο πολύ. Όμως, είναι πολύ δύσκολο να την εφαρμόσεις. Γιατί στα λόγια είναι καλή, αλλά στην πράξη έχει δυσκολίες. Και πρώτα πρώτα αλληλεγγύη με ποιον; Μόνο με τους γνωστούς; Μόνο με τους φίλους; Μόνο με τους συγγενείς; Ή ακόμα και μ' έναν άγνωστο; Ίσως η δυσκολότερη πραγμάτωση της αλληλεγγύης είναι με κάποιον που δεν ξέρεις. Διότι, όταν είσαι αλληλέγγυος με έναν γνωστό, ίσως έστω και ασυνείδητα, περιμένεις και κάποια ανταπόδοση ή τουλάχιστον κάποια αναγνώριση. Ενώ, όταν δείξεις αλληλεγγύη προς έναν άγνωστο, δεν περιμένεις τίποτα από εκείνον και αυτό πιθανότατα να είναι η πιο ουσιαστική της μορφή. Λοιπόν, είναι καλό να μιλάμε για αλληλεγγύη, αλλά, για να την πραγματώνουμε, χρειάζεται περισσότερη προσπάθεια απ' ό,τι συνήθως νομίζουμε. Και πηγαίνοντας αυτή τη σκέψη λίγο πιο πέρα, αλληλεγγύη δεν είναι μόνο η συμπαράσταση σε έναν άνθρωπο που έχει ανάγκη και το ζητάει, αλλά πολλές φορές και σ' έναν άνθρωπο που έχει ανάγκη, αλλά δεν τη δείχνει και πρέπει να το ανακαλύψεις εσύ ο ίδιος.»

- Η αλληλεγγύη χρειάζεται προσπάθεια. Εσείς στη ζωή σας πώς έχετε βιώσει αλληλεγγύη; Ποιοι σας βοήθησαν;

«Εγώ βίωσα αλληλεγγύη σε μεγάλες δυσκολίες, ιδίως έξω από την Ελλάδα. Είδα ξένους φίλους να μου προσφέρουν στέγη και τροφή, όταν τα χρειάστηκα, και είναι πράγματα που δεν ξεχνώ, είναι πράγματα που όχι μόνο με βοήθησαν να τα βγάλω πέρα στη ζωή μου, αλλά με εμπλούτισαν στον τρόπο που μπορώ να επικοινωνώ με τους ανθρώπους. Πλούτισαν την ίδια μου τη ζωή και από αυτή την άποψη διατηρώ φιλίες που κρατάνε, πάνω από μισό αιώνα τώρα.»

- Πιστεύετε ότι μπορούμε οι άνθρωποι να περάσουμε από το «εγώ» στο «εμείς»; «Μπορούμε, μπορούμε. Αλλά, όταν έχουμε καταλάβει και το «εγώ», και κυρίως, όταν έχουμε καταλάβει ότι πολλές

φορές χρησιμοποιούμε το «εμείς» ως ψευδώνυμο και ότι δεν ενδιαφερόμαστε πραγματικά για τους άλλους, αλλά για τον εαυτό μας. Λοιπόν, γι' αυτό να το προσέχουμε το «εμείς» και να διακρίνουμε πότε είναι αυθεντικό και πότε είναι ψευδώνυμο του “εγώ”»

Κείμενο 3

Ο ουρανός

Από τη συλλογή της Όλγας Βότση «Ο μεγάλος ήχος» (1965), στο βιβλίο ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ, τόμος Α' (1951-1973), Οι Εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα: 1989.

Χιλιάδες πόθησαν στη μεγάλη σου θάλασσα να πνιγούνε,

χιλιάδες ανοίξαν τα χέρια τους να σε κλείσουν,

κάτω από τ' άφατο βάρος σου γλυκά να λυγίσουν.

Για τούτο σε είπανε πνεύμα, σε είπανε μάτι Θεού,

Άγριο μονοπάτι σε κράξαν της λευτεριάς,

με την καθαρή λαχτάρα τους σε τυλίζαν

το αόρατο κέντρο να γίνεις της μουσικής,

να ζώνεις τη μέση μας, να χώνεσαι στην καρδιά μας:

Άνοιγμα, που δείχνεις το δρόμο στη μεγάλη ευτυχία που φέρ-

νει,

την ευτυχία που έχει της γης τις μικρές χαρές αρνηθεί.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις την Εσμά, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο Κείμενο 1. (50-60 λέξεις)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Αν ο στόχος της αρθρογράφου στο Κείμενο 1 είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη σχετικά με την ιστορία της Εσμά, να εντοπίσεις πέντε γλωσσικές / εκφραστικές επιλογές που να υποστηρίζουν την πρόθεσή της.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Ο Τίτος Πατρίκιος χρησιμοποιεί β' ρηματικό πρόσωπο ενικού και α' ρηματικό πρόσωπο πληθυντικού αριθμού στην πρώτη απάντησή του στο Κείμενο 2. Να αναζητήσεις τους λόγους που κατά τη γνώμη σου δικαιολογούν αυτή την επιλογή.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Σε 150-200 λέξεις να ερμηνεύσεις λαμβάνοντας υπόψη και τρεις κειμενικούς δείκτες του Κειμένου 3 το συναισθηματικό κλίμα του ποιήματος. Παράλληλα, να εκφράσεις τα συναισθήματα και τις σκέψεις που σου προκάλεσε η ανάγνωσή του.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Πολιτισμός και τεχνολογία.

Το κείμενο αποτελεί επιφυλλίδα του Θεόδωρου Λιανού που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 18-06-1999 (διασκευή).

Η σχέση πολιτισμού και τεχνολογίας ή, ορθότερα, ο τρόπος με τον οποίο ο πολιτισμός και η τεχνολογία συνδέονται μεταξύ τους είναι σήμερα ένα συνηθισμένο θέμα στην εκπαίδευση, αλλά και σε καθημερινές συζητήσεις ειδικών και μη. Ένα ενδιαφέρον ερώτημα είναι αν ο πολιτισμός και η τεχνολογία αποτελούν ανταγωνιστικές τάσεις και συγκεκριμένα αν η ανάπτυξη της τεχνολογίας απειλεί την ανάπτυξη του πολιτισμού. Διάβασα σε ένα πρόσφατο σχόλιο ότι σπουδαίοι ποιητές, όπως ο Γ. Σεφέρης και ο Τ. Σ. Eliot, έδιναν καταφατική απάντηση.

Για να δώσουμε, ωστόσο, τη δική μας απάντηση, χρειάζεται πρώτα να ορίσουμε τα πράγματα: Ας δεχθούμε κατ' αρχάς ότι ο πολιτισμός ορίζεται ως το σύνολο των ιδεών, ενεργειών και επιτευγμάτων που μια κοινωνία έχει αναπτύξει και επιτύχει με σκοπό την ευημερία των μελών της. Η ανάπτυξη της ιατρικής και των φαρμάκων, η σύνθεση και δημοσίευση ενός ποιήματος και μια καλή συνταγή μαγειρικής είναι παραδείγματα στοιχείων του πολιτισμού. Ας δεχθούμε ακόμη ότι η τεχνολογία ορίζεται ως το σύνολο των μεθόδων, τις οποίες οι άνθρωποι χρησιμοποιούν για να επιτύχουν τους σκοπούς τους και να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους. Το μαχαίρι, με το οποίο κόβουμε το ψωμί, ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, με τον οποίο κάνουμε αριθμητικές πράξεις, και το όπλο, με το οποίο σκοτώνουμε είναι παραδείγματα των στοιχείων της τεχνολογίας.

Αν οι ορισμοί αυτοί είναι σωστοί, είναι φανερό ότι η τεχνολογία είναι μέρος του πολιτισμού μιας κοινωνίας και υπό μία έννοια ορίζει και τον βαθμό ανάπτυξής της. Παλαιότερα οι άνθρωποι επικοινωνούσαν με σύννεφα καπνού, με περιστέρια ή με τη λάμψη της ασπίδας. Σήμερα επικοινωνούν με ταχυδρομείο, με σταθερό και κινητό τηλέφωνο, με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και, φυσικά, μπορούν να χρησιμοποιήσουν τους παλιούς τρόπους, αν θέλουν. Αυτό θεωρείται και είναι, πιστεύω, ανάπτυξη. Φαίνεται λοιπόν πως είναι αντιφατικό να υποστηρίζει κανείς ότι η τεχνολογία είναι ανταγωνιστική του πολιτισμού, ενώ αποτελεί μέρος αυτού.

Ωστόσο υπάρχει βάση στο επιχείρημα περί ανταγωνισμού: Πολλοί φοβούνται ότι η ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει διαστάσεις και μορφές που απειλούν τον πολιτισμό. Το

προφανές παράδειγμα είναι αυτό των πυρηνικών όπλων που μπορούν να καταστρέψουν και την ανθρωπότητα και τον πολιτισμό της. Βέβαια, τα τεχνολογικά μέσα ήταν πάντοτε στη διάθεση όσων ήθελαν να τα χρησιμοποιήσουν για το κακό: με το μαχαίρι μπορείς να κόψεις ψωμί, μπορείς όμως να κόψεις και τον λαιμό κάποιου ανθρώπου. Υπάρχει ασφαλώς διαφορά, διότι με το μαχαίρι δεν μπορείς να σκοτώσεις πολλούς, ενώ με τη σύγχρονη τεχνολογία μπορείς να καταστρέψεις τα πάντα. Αυτή η τρομακτική δυνατότητα είναι εκείνη που δημιουργεί τα ερωτηματικά για το μέλλον της ανθρωπότητας και του πολιτισμού.

Νομίζω όμως ότι είναι λάθος η εύλογη αυτή ανησυχία να διατυπώνεται ως κριτική και επιχείρημα κατά της τεχνολογίας. Είναι λάθος για έναν απλούστατο λόγο: *η τεχνολογία δεν έχει βούληση*. Η τεχνολογία ανακαλύπτεται και χρησιμοποιείται από τους ανθρώπους· αυτοί έχουν βούληση και συνεπώς ευθύνη για το τι παράγουν και πώς το χρησιμοποιούν. Αν κάτι πρέπει να μας φοβίζει, αυτό είναι η φύση και η βούληση των ανθρώπων. Πρέπει ταυτόχρονα να θυμόμαστε ότι τίποτε στον κόσμο δεν εξασφαλίζει την επιβίωση του ανθρώπινου είδους. Η επιβίωση και η ευημερία μας είναι αποκλειστικά δική μας υπόθεση.

Κείμενο 2

Η ασπίδα της επιστήμης

Το κείμενο είναι του Παντελή Μπουκάλα και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» στις 19-11-2020.

Και με τις αντιφάσεις της, και με τα λάθη της, η ιατρική επιστήμη είναι η μοναδική ασπίδα μας. Απέναντι στις αρρώστιες, όποια κι αν είναι η αιτία τους. Απέναντι στους κομπογιαννίτες, που υπόσχονται ότι θα μας γιατρέψουν από οτιδήποτε (εξαιρουμένης της βλακώδους ευπιστίας μας), πουλώντας μας «ιάματα» σαν το διάσημο «Ήλιον», το νερό του Καματερού: «ύδωρ μεταλλικόν ραδιενεργόν με την ιδιομορφίαν της απεριοδικής ακτινοβολίας “β”»¹. Αλλά και με την ιδιομορφία της απίστευτης προώθησής του από εφημερίδες των πρώτων μεταπολιτευτικών χρόνων, ανάμεσά τους και έγκριτες κατά τα λοιπά. Ευτυχώς δεν υπήρχαν ιδιωτικά κανάλια τότε. Θα είχαμε καταπιεί εμφιαλωμένη και πανάκριβη όλη τη λίμνη Μαραθώνος.

¹ Θέμα που έλαβε τεράστιες διαστάσεις το 1976, παρά τις αντιδράσεις του ιατρικού συλλόγου και ορισμένων εφημερίδων (όχι όλων), όταν κάποιος επιτήδειος (Ο Γεώργιος Καματερός) υποστήριξε ότι το νερό που φέρνει από την Κω μπορεί να γιατρέψει τον καρκίνο!

Η ιατρική είναι η ασπίδα μας απέναντι στους μοντέρνους κομπογιαννίτες, που πολιτεύονται επιτυχώς σαν διαφημιστές και μεταπράτες νανογυλέκων και κηραλοιφών, με περιτύλιγμα μια παιδαριώδη εκδοχή «αρχαίας Ελλάδας» και μια εκδοχή χριστιανισμού προσβλητική για τον ίδιο τον χριστιανισμό. Απέναντι επίσης στους κάθε λογής αρνητές: της μάσκας, των αντισηπτικών (εμ τι, δεν θα περιέχουν υγροποιημένα διαβολικά τσιπάκια;), των εμβολίων, της ίδιας της ύπαρξης του νέου κορωνοϊού. Απέναντι σε όσους ψεκάζουν τις φρυγανιές του πρωινού τους με δυο-τρία συνωμοσιολογικά σενάρια για τους «δαίμονες» που απειλούν την οικουμένη.

Κείμενο 3

[Σπάστε το φράγμα!]

Το κείμενο προέρχεται από το μυθιστόρημα «Το φράγμα» του Σπ. Πλασκοβίτη (Αθήνα, 1996¹³: Κέδρος), το οποίο επικεντρώνεται στην επίδραση που ασκεί στη ζωή των ανθρώπων μίας απροσδιόριστης περιοχής ένα γιγάντιο τεχνικό έργο. Το συγκεκριμένο απόσπασμα συνιστά τμήμα της αναφοράς ενός μηχανικού για το έργο και αποτελεί το τέλος του μυθιστορήματος.

Διάβαζε — με το πρόσωπο σκεπασμένο έτσι απ' το χειρόγραφο — όταν, ξαφνικά, πέταξε τα χαρτιά στο μικρό τραπέζι.

— Σπάστε αυτό το φράγμα! πρόφερε καθαρά, αν και κάπως υπόκωφα. Η γνώμη μου, η πρότασή μου... Σας προτείνω ν' ανοίξετε το φράγμα με την πρωτοβουλία σας. Σπάστε το μόνοι σας, ξαναφώναξε, αφού δεν μπορούν να ελεγχθούν οι δυνάμεις του! Να, τι έχω να προτείνω. Προχωρώ με τη διαίσθησή μου και την επιστήμη, που βοηθά τη διαίσθηση... Όσο είναι καιρός, όσο έχετε στα χέρια σας την πρωτοβουλία... Αυτούς τους χάρτες που βλέπετε τους διαμόρφωσα με τρόπο που να φαίνεται καθαρά το σημείο, το πιο κατάλληλο για την τομή. Εδώ... Εδώ είν' η καρδιά του! Εδώ και το σημείο, όπου θα πρέπει να σπάσει.

Σήκωσε το λιανό μυτερό καλαμάκι κι έδειξε πάλι στους χάρτες:

— Εδώ!... Εδώ! έλεγε επαναλαμβάνοντας διαδοχικά τις τοποθεσίες, θα επέλθουν βέβαια σημαντικές μεταβολές στη περιοχή. Θα εγκαταλειφθούν χώροι και κατοικίες. Θ' αχρηστευτεί ένα μέρος από τα έργα... Αλλά η ανώτατη στάθμη της λίμνης θα κατεβεί έτσι κατά δέκα ως δεκαπέντε μέτρα, όπως υπολογίζω. Θα πέσουν σημαντικά οι πιέσεις... Σχετικό υπόμνημα με λεπτομέρειες διά το προτεινόμενο σχέδιο υποβάλλονται σήμερα στο Κέντρο. Το Κέντρο με απάλλαξε από κάθε υποχρέωση για εχεμύθεια. Επομένως μπορώ να κάνω αυτή τη δήλωση: Ν' ανοιχτεί το φράγμα! Γιατί ο θάνατος... Ο θάνατος, ξανάπε και στάθηκε λίγο, είναι μονάχα ένας απ' τους μηχανισμούς της πολύπλοκης παγίδας, που μπορεί να κρύβεται μέσα στο φράγμα.

Ερωτήσεις; Όχι, δεν είχαν να κάνουν ερωτήσεις... Ακόμα κι οι δημοσιογράφοι απόμειναν

με τα σημειωματάρια και τα μολύβια στο χέρι. Δέκα λεφτά πιο ύστερα, το ακροατήριο εξακολουθούσε να μένει καρφωμένο στα φθαρμένα καθίσματά του. Στο τέλος είδαν πως η σκιά του δόκτορα είχε εξαφανιστεί απ' την τυφλή οθόνη και πως το καλαμάκι του βρισκόταν παρατημένο πάνω στο τραπέζι. Μονάχα οι χάρτες, με τις χτυπητές, κόκκινες και μαύρες μελανιές της τομής, οι χάρτες στέκονταν εκεί ακόμα, αντίκρυ τους, γιομίζοντας τη μικρή σκηνή της αίθουσας.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

α. Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου (μονάδες 10):

1. Ο πολιτισμός και η τεχνολογία αποτελούν ανταγωνιστικές τάσεις στη σύγχρονη εποχή, υπό την έννοια ότι η ανάπτυξη της δεύτερης απειλεί τον πρώτο.
2. Ο πολιτισμός έχει στόχο να καλλιεργήσει πνευματικά τον άνθρωπο και να τον οδηγήσει στην ηθική ελευθερία.
3. Πολιτισμός δεν είναι μόνο η επιστήμη και το πνεύμα, αλλά και η καθημερινότητα των ανθρώπων.
4. Η τεχνολογία αναπτύσσει την κοινωνία, εφόσον προσφέρει στον άνθρωπο ευρύτερες δυνατότητες και περισσότερες επιλογές.
5. Το απειλητικό σε σχέση με την τεχνολογία είναι η τεράστια καταστροφική δυνατότητα που παρέχει σήμερα στην ανθρωπότητα.

β. Να εξηγήσεις, σε 40-50 λέξεις, ποια είναι η προσφορά της επιστήμης, ιδιαίτερα της ιατρικής, στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου, σύμφωνα με το Κείμενο 2. (μονάδες 5).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2°(μονάδες 10)

Στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας διατυπώνει το επιχείρημά του με αρκετή βεβαιότητα. Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες διασφαλίζεται η

βεβαιότητα αυτή (μονάδες 6) και να εξηγήσεις με συντομία την εντύπωση που αποκομίζει ο αναγνώστης με αυτό τον τρόπο απόδοσης του μηνύματος (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 10)

Να παρουσιάσεις δύο τρόπους, με τους οποίους ο συγγραφέας οργανώνει το επιχείρημά του στη 2η και την 3^η παράγραφο του Κειμένου 1, καταγράφοντας σχετικά αποσπάσματα από το κείμενο (μονάδες 4), και να αξιολογήσεις την πειστικότητα των τρόπων αυτών. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3

Να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική κατάσταση στην οποία φαίνεται ότι βρίσκεται ο ήρωας της αφήγησης στο Κείμενο 3. Να οργανώσεις την ερμηνεία σου με στοιχεία από το κείμενο. Τι θα έκανες εσύ στη θέση του; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το φαινόμενο της μαζοποίησης

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Νίκου Τάχατου και δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.eleftheria.gr> στις 09-04-2019 (διασκευή).

Με τον όρο μάζα εννοούμε ένα μικρό ή μεγάλο σύνολο ατόμων που, καθώς δέχεται επιδράσεις και επιρροές κυρίως συναισθηματικής φύσεως, προσαρμόζει ανάλογα τη συμπεριφορά του. Η μαζοποίηση είναι φαινόμενο του σύγχρονου κόσμου και περιγράφει την τάση των ανθρώπων να εξομοιωθούν με τους άλλους. Αυτό οδηγεί σε απώλεια της προσωπικότητας και εκείνων των ιδιαίτερων πνευματικών – ψυχικών γνωρισμάτων που κάνουν τον άνθρωπο ξεχωριστό και μοναδικό.

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της μάζας-όχλου είναι η υπακοή στις υποβολές και ο σταθερός προσανατολισμός ιδεών και συναισθημάτων. Μέσα στον όχλο συχνά ξεχωρίζει ο ανόητος και όχι ο έξυπνος, ενώ κυριαρχούν τα κατώτερα ένστικτα. Ο ψυχαναλυτής Έντουαρντ Μπερνέζ ήταν ο πρώτος που δίδαξε ότι ο κόσμος γίνεται «ευτυχισμένος» και υπάκουος, όταν του ικανοποιούνται ασυνείδητες επιθυμίες, και συνέδεσε για πρώτη φορά την ικανοποίηση αυτών των αναγκών με τα υλικά αγαθά.

Για να γίνουν περισσότερο κατανοητά τα παραπάνω, αρκεί να παρατηρήσουμε τον εαυτό μας. Πόσες φορές δεν έχουμε αγοράσει προϊόντα που δεν τα χρειαζόμαστε; Μια ολόκληρη βιομηχανία που χρησιμοποιεί αστέρες κινηματογράφου, μοντέλα, εικόνες ευτυχισμένων χαρούμενων ανθρώπων, μας κάνουν να επιθυμούμε το προϊόν. Δεν έχει σημασία αν το χρειαζόμαστε το προϊόν, σημασία έχει να το επιθυμούμε και μάλιστα να το επιθυμούμε πριν καν χαλάσει εκείνο το προϊόν που ήδη έχουμε. Γιατί; Διότι μέσα μας έχει εδραιωθεί η ψευδαίσθηση ότι το προϊόν μας προσφέρει ασφάλεια και σιγουριά.

Στις μέρες μας η ευρεία διάδοση των κινητών και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ευνοούν τη χειραγωγή της μάζας. Πόσες φορές δεν έχουν αναρτηθεί ειδήσεις που συχνά αγγίζουν τα όρια της γελοιότητας; Και όμως, αναπαράγονται, διαδίδονται με πολύ μεγάλη ευκολία και συχνά θεωρούνται αληθινές. Ειδικά σήμερα είναι πολύ δύσκολο να ξεχωρίσει κανείς το πραγματικό από το ψεύτικο, το ουσιαστικό από το ανόητο. Μέσα σε τέτοιες

συνθήκες και μην έχοντας ανεπτυγμένη κριτική σκέψη, εύκολα ασπαζόμαστε ιδέες, απόψεις, αντιλήψεις και εύκολα χειραγωγούμαστε.

Ωστόσο, ο κάθε άνθρωπος είναι μια μοναδική και ξεχωριστή προσωπικότητα. Η σκέψη γενικά και η κριτική ικανότητα ειδικότερα είναι εκείνα τα χαρακτηριστικά που επιβάλλεται να αναπτύξουμε προκειμένου να συνειδητοποιήσουμε τη μοναδικότητά μας και να διαχωρίσουμε τις ανάγκες από τις επιθυμίες μας. Μόνο όταν βρούμε τη χαμένη ατομικότητά μας θα μπορέσουμε να αντισταθούμε στη μαζοποίηση και στους μηχανισμούς της.

Κείμενο 2

Παγκόσμιο χωριό.

Κείμενο της Πέπης Ραγκούση που δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.in.gr> στις 25-04-2018.

Στο γύρισμα της χιλιετίας οι «ειδικοί» προέβλεπαν τις θεμελιώδεις αλλαγές που θα έφερνε, από το ξεκίνημά του ακόμη, ο νέος αιώνας. Στο γύρισμα της χιλιετίας ο Μαρκ Ζάκερμπεργκ ήταν 16 ετών. Και βέβαια, ούτε ο ίδιος ούτε οι «ειδικοί» φαντάζονταν ότι αυτός ήταν που θα άλλαζε εκ θεμελίων την έννοια της επικοινωνίας, δίνοντας άλλη διάσταση στη μαζικότητα. Άλλωστε, όταν ξεκίνησε το Facebook δεν ήταν αυτός ο σκοπός του. Και η ιστορία έχει αποδείξει ότι, όσο δεν έχουν προβλεφθεί και σχεδιασθεί οι μετασχηματισμοί, τόσο πιο σαρωτικοί είναι.

Ας έρθουμε όμως στο σήμερα. Οι ενεργοί χρήστες του Facebook έχουν φθάσει τα δυο δισεκατομμύρια, πράγμα που σημαίνει ότι περισσότεροι από ένας στους τέσσερις κατοίκους του πλανήτη (συμπεριλαμβανόμενων των μωρών, των υπέργηρων, των ιθαγενών του Αμαζονίου – αν και δεν θα με παραξένευε οι τελευταίοι να έκαναν αναρτήσεις τύπου «Αισθάνομαι ευλογημένος στην τοποθεσία Γιασούνι» –) μπαينوβγαίνει κάθε τόσο στο συγκεκριμένο μέσον κοινωνικής δικτύωσης. Και οι μισοί, περίπου, από αυτούς το χρησιμοποιούν κάθε μέρα, ενώ ο μέσος χρήστης μένει στην πλατφόρμα για μια σχεδόν ώρα. Οι αριθμοί δεν είναι μόνο εντυπωσιακοί, είναι, απλά, ανεξέλεγκτοι.

Σκεφτείτε το παραστατικά: δύο δισεκατομμύρια άνθρωποι όλων των ηλικιών, από το Περού, τη Σουηδία, τη Μιανμάρ, την Πολυνησία, το Μανχάταν, πάμπλουτοι και πάμφτωχοι, όλων των τάξεων, των παρατάξεων, των ιδεολογιών, των θρησκειών, των ιδιοσυγκρασιών να ερωτοτροπούν, να πολιτικολογούν, να αποθεώνουν, να καταδικάζουν, να καταγγέλλουν. Να ξεσπάνε χωρίς να σπάνε. Να φωνασκούν χωρίς στην πραγματικότητα

να ακούγεται η φωνή τους. Και από αυτούς τα 83 εκατομμύρια να μην είναι πρόσωπα, αλλά προσωπεία, όσα δηλαδή και τα ψεύτικα προφίλ στο Facebook.

Πόσο εφικτό είναι να μπουν και να γίνουν σεβαστοί κανόνες επικοινωνίας σε αυτό το παγκόσμιο χωριό, στην πολυπληθέστερη «τοποθεσία» παγκοσμίως; Δεν ξέρω. Ξέρω όμως ότι είναι απαραίτητο. Και συγχρόνως αδύνατον. Σχεδόν.

Κείμενο 3

[Ο διωγμός]

Το κείμενο προέρχεται από τη συλλογή πεζογραφημάτων του Γιώργου Ιωάννου (1927-1985) «Η πρωτεύουσα των προσφύγων» (Αθήνα: 1984⁷: Εκδ. Κέδρος). Στο συγκεκριμένο απόσπασμα περιγράφεται ο διωγμός των Εβραίων της Θεσσαλονίκης κατά τη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής.

Από ψηλά, από την πίσω μεριά του σπιτιού, βλέπαμε από την πρώτη μέρα κιόλας το εξής φαινόμενο: Είχαν ανοίξει τα εβραϊκά μαγαζιά από πίσω και τα άδειαζαν... Και έβλεπες κρεβάτια, μπουφέδες, ντουλάπες, καναπέδες, κομοδίνα, να ανεβαίνουν με σχοινιά σε δεύτερα και τρίτα πατώματα, που βέβαια δεν φαίνονταν από τον δρόμο. Όλα αυτά μέσα σε φοβερή βιασύνη και σε αγωνιώδεις κινήσεις. Σε λίγες μέρες, οι Γερμανοί μοίρασαν τα μαγαζιά σε διάφορους τύπους, που ίσως μπορεί να φανταστεί κανείς πώς τους διάλεξαν. Αλλά τα μαγαζιά βρέθηκαν άδεια και αυτό ήταν μια καλή, αν και η μόνη, τιμωρία τους.

Στην αρχή νομίζαμε πως τους Εβραίους τους φορτώνουν αμέσως στα τραίνα. Ύστερα μάθαμε ότι τους στοιβάζουν στον σταθμό, στον πανάθλιο συνοικισμό του βαρώνου Χιρς, που τον είχαν περιφράξει με βαριά συρματοπλέγματα, από τα οποία μερικά σώζονται ακόμη μέχρι σήμερα. Από κει τους παίρναν ομάδες ομάδες και τους στέλναν με εμπορικά κατάκλειστα τραίνα προς τα πάνω. Άλλωστε, γρήγορα μάθαμε τα πράγματα από πρώτο χέρι.

Ο πατέρας μου ήταν μηχανοδηγός, οδηγούσε τραίνα ... Ένα βράδυ, αργά, γύρισε ιδιαίτερα φαρμακωμένος. Είχε οδηγήσει ένα τραίνο με Εβραίους μέχρι τη Νις¹. «μεγάλο κακό γίνεται με τους Εβραίους» έλεγε. «Τους πηγαίνουν με εμπορικά βαγόνια κατάκλειστα, χωρίς τροφή και νερό. Ακόμα και χωρίς αέρα. Οι Γερμανοί μας αναγκάζουν να σταματάμε το τραίνο μέσα στις ερημιές, για να γίνει το ξάφρισμα. Μέσα από τα βαγόνια κλωτσάνε και φωνάζουν. Δεν είναι μόνο για νερό και αέρα, αλλά και για να βγάλουν τους πεθαμένους. Έβγαλαν από ένα βαγόνι ένα παιδάκι σαν τον Λάκη μας» είπε και χάιδεψε τον αδελφό μου. Απάνω σ' αυτό τον έπιασαν τα κλάματα. Τρανταχτά κλάματα με λυγμούς. «Οι Γερμανοί δεν

¹ Πόλη της Σερβίας.

μπορούν να περπατήσουν, από τα ρολόγια, τα βραχιόλια και τα περιδέραια που μαζεύουν με το πιστόλι στο χέρι. Μού πέταξαν και μένα αυτά». Ήταν κάτι άχρηστα ρολόγια, που δε δουλεύαν και ίσως να τα έχω ακόμα κάπου.

Έκανε και άλλα τέτοια τραίνα αργότερα με την ίδια πάντα σύγχυση. Μα μιλούσε με φρίκη για την κόλαση του στρατοπέδου του σταθμού. Οι Γερμανοί είχαν βάλει άγριο χέρι στις γυναίκες. Οι Εβραίοι του σταθμού είχαν καταρρακωθεί. Η πείνα, η βρώμα, οι αρρώστιες, οι κτηνωδίες. Τώρα διαβάζουμε πως οι Εβραίοι της Ελλάδας έφταναν ιδιαίτερα αδυνατισμένοι και οδηγούνταν οι περισσότεροι κατευθείαν στους φούρνους ...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση τα Κείμενα 1 και 2 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο των κειμένων:

1. Το φαινόμενο της μαζοποίησης παρατηρήθηκε σε όλες τις εποχές, κάνει, ωστόσο, εντονότερη την παρουσία του στις σύγχρονες κοινωνίες.
2. Ένα σύνολο ανθρώπων χαρακτηρίζεται *μάζα*, όταν αντιδρά με τον ίδιο τρόπο στα ερεθίσματα και εμφανίζει παρόμοιες ιδέες και συναισθήματα.
3. Η σύγχρονη τεχνολογία, με τις δυνατότητες που προσφέρει, μπορεί να βοηθήσει τους πολίτες να αντισταθούν στη μαζοποίηση.
4. Οι ειδικοί δεν μπόρεσαν να προβλέψουν ότι η μαζικότητα στις μέρες μας θα έπαιρνε τεράστιες διαστάσεις λόγω του Facebook.
5. Είναι πολύ δύσκολο, πλην απαραίτητο, να εισαχθούν κανόνες στην επικοινωνία δεκάδων εκατομμυρίων ανθρώπων μέσω του Facebook.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

α. Να διακρίνεις δύο (2) ρηματικά πρόσωπα στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και να αιτιολογήσεις την εναλλαγή τους (μονάδες 3).

β. Ποια είναι τα είδη των ερωτημάτων στην 3^η και την 4^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και ποια η λειτουργία τους στο κείμενο (μονάδες 3);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 10)

Ο σκοπός της συγγραφέως του Κειμένου 2 είναι:

α) να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες σχετικά με το ζήτημα της διάδοσης και της λειτουργίας του Facebook,

β) να εξηγήσει στους αναγνώστες το φαινόμενο της διάδοσης και της λειτουργίας του Facebook,

γ) να αποτρέψει έμμεσα τους αναγνώστες από το να χρησιμοποιούν το Facebook.

Να διαλέξεις όποιον από αυτούς θεωρείς σωστό (μονάδες 2) και να επισημάνεις, φέρνοντας και τα κατάλληλα παραδείγματα, τέσσερις γλωσσικές επιλογές που χρησιμοποιεί, για να τον επιτύχει. (μονάδες 8)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιες είναι οι αντιδράσεις των ανθρώπων, όταν μαθαίνουν ή παρακολουθούν τη δίωξη των Εβραίων της Θεσσαλονίκης από τους Ναζί; Ποιο στοιχείο, από όσα αναφέρει ο αφηγητής στο Κείμενο 3, σε εντυπωσίασε περισσότερο και γιατί; Να απαντήσεις σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Οι Δίκαιοι των Εθνών και η αλληλεγγύη προς τους διωκόμενους Εβραίους

Το απόσπασμα προέρχεται από Μήνυμα του πρώην Υπουργού Παιδείας Νίκου Φίλη και αντλήθηκε από την ΠΑΙΔΕΙΑ 26/01/2016 - | Author:NewsroomIpaedia

Η 27η Ιανουαρίου καθιερώθηκε διεθνώς ως Ημέρα Μνήμης των Θυμάτων του Ολοκαυτώματος, με ψήφισμα των Ηνωμένων Εθνών το 2005, εξήντα χρόνια μετά το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου. [...] Η 27η Ιανουαρίου του 1945, συμβολική χρονολογία για το τέλος του Ολοκαυτώματος, ήταν η μέρα που ο σοβιετικός στρατός έφθασε στο Άουσβιτς. Τότε απελευθερώθηκε το στρατόπεδο που θεωρείται εμβληματικός τόπος της συστηματικής και μαζικής εξόντωσης των Εβραίων και των Τσιγγάνων της Ευρώπης, κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.[...]

[...] Στην επέτειο της απελευθέρωσης του Άουσβιτς το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων καλεί την εκπαιδευτική κοινότητα από κοινού με τους μαθητές και τις μαθήτριες να αναλογισθούν τη σημασία του Ολοκαυτώματος ως ρήγματος στην ιστορία και στον πολιτισμό μας. Αν το εκπαιδευτικό μας σύστημα στοχεύει στη διαμόρφωση προσωπικοτήτων ικανών να στοχάζονται με αίσθημα ευθύνης, η σημερινή επέτειος μνήμης μπορεί να αποτελέσει έναυσμα για την καλλιέργεια της ιστορικής συνείδησης. Καλλιέργεια, επίσης, της πολιτικής ευαισθησίας που θα κάνει τους μαθητές και τις μαθήτριες ενεργούς στην υπεράσπιση των δημοκρατικών αρχών, στον αγώνα κατά του ρατσισμού, του αντισημιτισμού, της μισαλλοδοξίας, των προκαταλήψεων και των διακρίσεων/αποκλεισμών. [...] Στην φρίκη του πολέμου και των διωγμών η αδιαφορία καταδίκασε σε θάνατο, ενώ η αλληλεγγύη μπορούσε να σώσει ζωές, διασώζοντας έτσι και θεμελιώδεις αξίες του πολιτισμού μας: την αξιοπρέπεια του ατόμου, τον σεβασμό του άλλου. Υπό αυτήν την έννοια, το Ολοκαύτωμα δεν αφορά μονάχα τους Εβραίους αλλά όλους όσους μοιράζονται το παρελθόν και τις αξίες του δημοκρατικού πολιτισμού μας.

Στο πλαίσιο του σχολικού προγράμματος, η διδασκαλία του Ολοκαυτώματος εγείρει ζητήματα παιδαγωγικά και ηθικά. [...] Αναδεικνύει τους κινδύνους που ελλοχεύουν από την καταπάτηση των δημοκρατικών αρχών και από την αδιαφορία για την οδύνη των γειτόνων. [...] Οφείλουμε, όλοι, μαθητές και μαθήτριες, δάσκαλοι, καθηγητές και γονείς, να σκεφτούμε εξίσου και το μονοπάτι που οδήγησε στο Ολοκαύτωμα, ιδιαίτερα τώρα που ο

ρατσισμός και ο αντισημιτισμός κάνουν ξανά την εμφάνιση τους στην Ευρώπη. Ο καπνός των κρεματορίων ήταν η κατάληξη μιας πορείας που άρχισε με λόγια. Λόγια που ξεχώριζαν τους ανθρώπους, που στιγματίζουν εκείνους που δεν ανήκαν στην πλειοψηφία, που ζητούσαν από απλούς πολίτες να περιφρονούν, να φτύνουν και να προκαλούν δεινά σε συνανθρώπους τους γιατί αυτοί οι συνάνθρωποι δεν ήταν άνθρωποι αλλά «παράσιτα» ή «αντικοινωνικά» στοιχεία που μόλυναν την υγιή κοινωνία. Λόγια που ξεκίνησαν ως απόψεις κάποιων ακραίων αλλά που έσπειραν το σπόρο που κάρπισε όταν η οικονομική κρίση τσάκισε την κοινωνία και γέμισε απόγνωση τους ανθρώπους.

Σήμερα, το παράδειγμα των Ελλήνων Δικαίων των Εθνών, δηλαδή των Ελλήνων που μέσα στην Κατοχή διακινδύνευαν τη ζωή τους για να σώσουν την ζωή των συμπολιτών τους που ήταν Εβραίοι, είναι ένα φως ελπίδας που δείχνει σταθερά την οδό της αρετής και της δημοκρατίας. Ας το ακολουθήσουμε.

Κείμενο 2

Η Δανία ως παράδειγμα αντίστασης στη ναζιστική θηριωδία

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Rutger Bregman, Ανθρωπότητα. Μια απροσδόκητα αισιόδοξη ιστορία, Κλειδάριθμος, 2020, σελ. 177-180.

[...] Αν πιστεύετε ότι η αντίσταση είναι καταδικασμένη να αποτύχει, τότε έχω για εσάς μια σχετική ιστορία. Διαδραματίζεται στη Δανία στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Είναι μια ιστορία για συνηθισμένους ανθρώπους που έδειξαν ασυνήθιστο κουράγιο. Και δείχνει ότι η αντίσταση αξίζει πάντα τον κόπο, ακόμη κι όταν όλα μοιάζουν χαμένα. Η ημερομηνία είναι 28 Σεπτεμβρίου 1943. Στο Κτίριο Συνεδριάσεων των Εργατών στην Κοπεγχάγη έχουν συγκεντρωθεί όλοι οι ηγέτες του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος. Ένας επισκέπτης με στολή ναζί στέκεται μπροστά τους. Οι πάντες τον κοιτάζουν άναυδοι.

«Η καταστροφή επίκειται» λέει. «Τα πάντα έχουν σχεδιαστεί λεπτομερώς. Πλοία θα αγκυροβολήσουν στο λιμάνι της Κοπεγχάγης. Όσοι από τους άμοιρους Εβραίους συμπατριώτες σας συλληφθούν από τη Γκεστάπο θα οδηγηθούν στα πλοία, και είναι άγνωστο ποια μοίρα τους περιμένει εκεί που θα μεταφερθούν».

[...] Αυτό τουλάχιστον ήταν το σχέδιο. Ωστόσο, το προκαθορισμένο βράδυ, δεκάδες χιλιάδες Δανοί- κουρείς και μπάρμαν, οικοδόμοι και επιχειρηματίες -αρνήθηκαν να πιέσουν τον τελευταίο διακόπτη στη μηχανή του ηλεκτροσόκ¹. Εκείνο το βράδυ, οι Γερμανοί

¹ Αναφέρεται στα πειράματα του Μίλγκραμ. Η Δανία δεν θα χορηγούσε ηλεκτροσόκ των 450 βολτ στους Εβραίους.

ανακάλυψαν ότι οι Εβραίοι είχαν προειδοποιηθεί για την έφοδο και οι περισσότεροι είχαν ήδη διαφύγει. Στην πραγματικότητα, χάρη σ' εκείνη την προειδοποίηση, σχεδόν το 99% των Δανών Εβραίων βγήκαν ζωντανοί από τον πόλεμο. Πώς μπορούμε να εξηγήσουμε το θαύμα στη Δανία; Τι κατέστησε αυτή τη χώρα φωτεινό φάρο σε μια θάλασσα σκότους;

Μετά τον πόλεμο, ιστορικοί πρότειναν διάφορες απαντήσεις. [...] Τελικά, ωστόσο, μια εξήγηση ξεχωρίζει. «Η απάντηση είναι αναμφισβήτητη», γράφει ο ιστορικός Μπο Λιντεγκάαρντ. «Οι Δανοί Εβραίοι προστατεύτηκαν χάρη στη σταθερή αφοσίωση των συμπατριωτών τους». [...] Η δανική αστυνομία βοήθησε επίσης όπου μπορούσε και αρνήθηκε να συνεργαστεί με τους ναζί. «Εμείς οι Δανοί δεν διαπραγματευόμαστε το Σύνταγμά μας», έγραψε με οργή η Dansk Maanedspost, μια αντιστασιακή εφημερίδα, «και ιδιαίτερα στα ζητήματα της ισότητας των πολιτών».

Εκεί που η πανίσχυρη Γερμανία είχε ναρκωθεί ύστερα από χρόνια ρατσιστικής προπαγάνδας, η μικρή Δανία ήταν ποτισμένη με ανθρωπιστικό πνεύμα. Οι Δανοί ηγέτες επέμεναν πάντα ως προς την ιερότητα του δημοκρατικού κράτους δικαίου. {...} «Η εξαίρεση της Δανίας δείχνει ότι η κινητοποίηση της ανθρωπιάς στην πολιτική κοινωνία {...} δεν είναι απλώς ένα θεωρητικό ενδεχόμενο» γράφει ο Λιντεγκάαρντ. «Μπορεί να γίνει. Το ξέρουμε, επειδή συνέβη».

Κείμενο 3

Γενοκτονία των Αρμενίων

Γ. Βέη, *ARMENIA (Πάσχα στο Ερεβάν)* από την ποιητική συλλογή *Βράχια, ΥΨΙΛΟΝ/βιβλία*, Αθήνα, 2020. Το σκηνικό στο ποίημα στήνεται στον λόφο του Έρεβαν (όπου υπάρχει και το ομώνυμο Μνημείο για την Αρμένικη Γενοκτονία)

Τα κλαδιά της σημύδας
λυγίζουν από θυμό
μα δεν θα σπάσουν ποτέ,
έτσι μου λένε_τα φύλλα τους.
Το ρυάκι κατεβαίνει χαμηλά
από το Χελιδονόκαστρο στην κοιλάδα
με μια δύναμη που δεν υποχωρεί μέρα νύχτα
φτάνει ως εκεί που οι μνήμες έχουν γίνει λίμνες
ασπρόμαυρες, τσαλακωμένες φωτογραφίες
που δεν πρόκειται να ξεθωριάσουν
όσα χρόνια κι αν περάσουν

πιο πέρα
στη ρίζα του έλατου
στάζει ακόμη της γυναίκας
ο κομμένος λαιμός.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η βασική θέση που διατυπώνει ο συγγραφέας του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποιος είναι, κατά τη γνώμη σου, η πρόθεσή του (μονάδες 6); Πιστεύεις ότι ο τρόπος με τον οποίο οργανώνει το κείμενό του εξυπηρετεί την πρόθεσή του αυτή; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να βρεις ένα σημείο στο Κείμενο 1, όπου ο τρόπος με τον οποίο διατυπώνεται το μήνυμα δηλώνει αναγκαιότητα και ένα σημείο στο οποίο υπάρχει προτροπή (μονάδες 4), να δικαιολογήσεις την απάντησή σου (μονάδες 4) και να συσχετίσεις αυτούς τους τρόπους με το θέμα του κειμένου (μονάδες 2)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Με κριτήριο το περιεχόμενο να διερευνήσεις ποιο από τα Κείμενα 1 και 2 είναι πιο αποτελεσματικό ως προς τη μετάδοση του αντιναζιστικού μηνύματος (η αναφορά σε τρεις κειμενικές ενδείξεις αρκεί). Η απάντησή σου να είναι 70-80 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3. (μονάδες 15)

Ποιο συμβολισμό για τη συλλογική μνήμη παίρνουν τα στοιχεία της φύσης στο Κείμενο 3 και με ποια εκφραστικά μέσα (αρκούν τρεις αναφορές) αυτός αποδίδεται; Ποια είναι η δική σου τοποθέτηση σε ανάλογα γεγονότα, όπως αυτά που χαρακτηρίζονται με τον ιστορικό όρο της *Γενοκτονίας*; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Αρνούμαι να αποδεχτώ το τέλος του ανθρώπου

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο Ένας αιώνας Νόμπελ, Οι ομιλίες των συγγραφέων που τιμήθηκαν με το Βραβείο Νόμπελ στον 20^ο αιώνα, Καστανιώτης, 2001, σελ. 122-123 και αποτελεί μέρος της ομιλίας του Ουίλιαμ Φόκνερ, από τις ΗΠΑ, το 1949, με τον παραπάνω τίτλο σε μετάφραση Παύλου Μάτση.

[...] Ο νέος, ή η νέα συγγραφέας σήμερα έχει απεμπολήσει¹ τα προβλήματα του ανθρώπινου ψυχικού χώρου που βρίσκεται σε μάχη με τον εαυτό του, στοιχείο που, μόνο αυτό, μπορεί να καταξιώσει το γράφειν, επειδή μόνο αυτό αξίζει να είναι θέμα γραφής, συγγραφής, μόνο αυτό αξίζει να του αφιερωθεί η εναγώνια πάλη και ο κάματος. Και χρέος έχει ο νέος συγγραφέας να τα ξαναμάθει. Χρέος έχει να μάθει από μόνος του πως το πιο χαμερπές² των πραγμάτων όλων είναι ο φόβος. Και, αφού διδαχτεί καλά αυτό, να ξεχάσει, ν' απαρνηθεί τον φόβο δια παντός, να μην παραχωρεί χώρο του εργαστηρίου του, παρά μόνο στις αρχαίες αλήθειες και «δόξες» του ψυχικού χώρου, τις από αιώνων συμπαντικές αλήθειες που, αν απουσιάζουν, κάθε αφήγημα είναι εφήμερο και καταδικασμένο: αγάπη και τιμή και έλεος και υπερηφάνεια και συμπόνια και θυσία.

Αν δεν ακολουθήσει αυτήν την οδό, ο συγγραφικός του μόχθος είναι κατάρα. Γράφει όχι για αγάπη, αλλά για λαγνεία· για ήττες όπου κανείς δεν χάνει τίποτε άξιο λόγου, για νίκες χωρίς ελπίδα και, το χειρίστο, γράφει χωρίς έλεος ή συμπόνια. Οι λύπες του δεν λυπούν κανέναν, δεν αφήνουν πάνω μας σημάδια. Γράφει όχι για τα της καρδιάς, αλλά για τα των αδένων.

Όσπου να ξαναμάθει αυτά τα πράγματα, θα γράφει σαν να στέκει ανάμεσά μας παρατηρώντας το τέλος του ανθρώπου. Εγώ αρνούμαι ν' αποδεχτώ το τέλος του ανθρώπου. Είναι μάλλον εύκολο να ισχυρίζεσαι πως ο άνθρωπος είναι αθάνατος μόνο και μόνο επειδή μπορεί και αντέχει, μόνο και μόνο επειδή, όταν και η ύστατη κωδωνοκρουσία του τελικού αφανισμού ηχήσει και σβήσει πάνω στον τελευταίο ασήμαντο βράχο που θα

¹ Απεμπολώ: ξεπουλάω κάτι, παραιτούμαι από κάτι που μου ανήκει.

² Υπερθετικός βαθμός του επιθέτου «χαμερπής», που σημαίνει αυτόν που βρίσκεται σε πολύ χαμηλό ηθικό επίπεδο, τον πρόστυχο, τυποτένιο.

μετεωρίζεται μέσα στο έσχατο πορφυρό και ετοιμοθάνατο απόβραδο, επειδή και κατά τη στιγμή εκείνη θ' ακουστεί ένας ακόμη ήχος: ο ήχος της ασθενικής- αλλά που αρνείται να δύσει- φωνής του, να μιλάει ακόμη. Αρνούμαι να το αποδεχτώ αυτό. Πιστεύω πως ο άνθρωπος δεν θα αντέξει απλώς, θα κατισχύσει. Είναι αθάνατος, όχι επειδή μόνος αυτός από το ζωικό βασίλειο διαθέτει φωνή, απροσμάχητη, αλλά επειδή κατέχει ψυχή, πνεύμα ικανό για συμπόνια, θυσία και καρτερία. Του ποιητή, του συγγραφέα το χρέος είναι να γράφει γι' αυτά, σχετικά με αυτά τα πράγματα. Είναι προνόμιο δικό του να οδηγεί τον άνθρωπο στην καρτερία, ενδυναμώνοντάς του τον ψυχικό κόσμο, θυμίζοντάς του το κουράγιο και την υπερηφάνεια και τη συμπόνια και το έλεος και τη θυσία, που συνιστούν τη δόξα του παρελθόντος του. Η φωνή του ποιητή δεν είναι αναγκαίο να 'ναι απλώς το μητρώο του ανθρώπου, μπορεί να καταστεί και έρεισμα, στύλος που θα στηρίζει τον άνθρωπο να υπομένει και να κατισχύει.

Κείμενο 2

Εξερευνώντας τα αίτια της μετανάστευσης: Γιατί μεταναστεύουν οι άνθρωποι;

Το ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα είναι από την ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και προσπελάστηκε ηλεκτρονικά στις 3.11.2020 από: <https://www.europarl.europa.eu>

Υπάρχουν πολλοί λόγοι που οδηγούν στη μετανάστευση: από την ασφάλεια, τη δημογραφία και τα ανθρώπινα δικαιώματα έως τη φτώχεια και την κλιματική αλλαγή.

Ο αριθμός των πολιτών τρίτων χωρών που ζούσαν σε χώρα της ΕΕ την 1η Ιανουαρίου 2019 ανερχόταν σε 21,8 εκατομμύρια, αντιπροσωπεύοντας το 4,9% του πληθυσμού της ΕΕ. [...] Υπάρχουν τρεις σημαντικοί παράγοντες απώθησης και έλξης.

Από τη μια, οι εθνικές, θρησκευτικές, φυλετικές, πολιτικές και πολιτιστικές διώξεις ωθούν τους ανθρώπους να φύγουν από τη χώρα τους. Ένας σημαντικός παράγοντας είναι ο πόλεμος ή (η απειλή) σύγκρουσης και η δίωξη της κυβέρνησης. Όσοι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη χώρα τους λόγω ένοπλων συγκρούσεων, παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή διώξεων θεωρούνται συνήθως ανθρωπιστικοί πρόσφυγες. Αυτό θα επηρεάσει τη χώρα εγκατάστασής τους, καθώς ορισμένες χώρες υιοθετούν πιο φιλελεύθερη προσέγγιση, όσον αφορά την αποδοχή ανθρωπιστικών προσφύγων απ' ό,τι άλλες. Τα άτομα αυτά είναι πιθανό να μεταβούν στην πλησιέστερη ασφαλή χώρα που δέχεται αιτούντες άσυλο. [...]

Από την άλλη, η δημογραφική αλλαγή καθορίζει τον τρόπο μετακίνησης και μετεγκατάστασης των ατόμων. Ένας αυξανόμενος ή συρρικνούμενος, γηράσκων ή νεανικός

πληθυσμός έχει αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη και τις ευκαιρίες απασχόλησης στις χώρες καταγωγής ή στις πολιτικές μετανάστευσης των χωρών προορισμού.

Η δημογραφική και οικονομική μετανάστευση σχετίζεται με τα πρότυπα εργασίας, το ποσοστό ανεργίας και τη συνολική κατάσταση της οικονομίας μιας χώρας. Στους παράγοντες έλξης συμπεριλαμβάνονται οι υψηλότεροι μισθοί, οι καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης, το υψηλότερο βιοτικό επίπεδο και οι ευκαιρίες εκπαίδευσης. {...}

Τέλος, το περιβάλλον υπήρξε πάντα αιτία πληθυσμιακών μετακινήσεων εξαιτίας περιβαλλοντικών αλλαγών, όπως είναι οι πλημμύρες, οι τυφώνες και οι σεισμοί. Επιπλέον, το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής αναμένεται να επιδεινώσει ακραία καιρικά φαινόμενα, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι ίσως χρειαστεί να εγκαταλείψουν τη χώρα τους στο μέλλον.

Κείμενο 3

Σονέτο του κυνηγημένου

Νίκος Γεωργόπουλος, Σονέτο του κυνηγημένου, από το βιβλίο Δεμένα Σώματα, εκδ. ΑΩ, 2019.

Πίσω φωτιά, χαλάσματα και τρόμος
μπόχα θανάτου γύρω τους καμένα
κυνηγημένους γέμισε ο δρόμος
χάσκουνε σώματα παρατημένα.

Οι μωρομάνες μπρος και πίσω γέροι
οι άντρες να προσέχουν τα πλευρά τους
συρματοπλέγματα ματώσανε το χέρι
του αγοριού που ξέφυγε μπροστά τους.

Μαζί του ο αέρας φέρνει τους πνιγμένους
π' ουρλιάζουνε σαν χάνονται στο κύμα
κι άλλους πολλούς στα γρήγορα θαμμένους

μ' ένα σημάδι αντίδωρο στο μνήμα,
κι η μυρωδιά του φόβου στους διωγμένους
με αγρίμια κι ερημιά σε κάθε βήμα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιος από τους λόγους που προκαλούν τη μετανάστευση, σύμφωνα με το Κείμενο 2, είναι σημαντικότερος κατά τη γνώμη σου; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 70 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο εξασφαλίζεται η αλληλουχία των νοημάτων στο Κείμενο 2.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Πιστεύω πως ο άνθρωπος δεν θα αντέξει απλώς, θα κατισχύσει. Είναι αθάνατος, όχι επειδή μόνος αυτός από το ζωικό βασίλειο διαθέτει φωνή, απροσμάχητη, αλλά επειδή κατέχει ψυχή, πνεύμα ικανό για συμπόνια, θυσία και καρτερία.»: Να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις του παραπάνω χωρίου (Κείμενο 1) με συνώνυμες λέξεις ή φράσεις, ώστε το ύφος του λόγου να γίνει πιο απλό. (μονάδες 4)

β. Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 τρεις φράσεις με συνυποδηλωτική/μεταφορική λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 3) και να δικαιολογήσεις τη χρήση τους με κριτήριο την ιδιότητα του ομιλούντος (μονάδες 2) και την πρόθεσή του (μονάδα 1)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την ψυχολογική κατάσταση των «κυνηγημένων» στο Κείμενο 3 με αναφορά σε τρεις κειμενικούς δείκτες που την αναδεικνύουν. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργεί η ανάγνωση του κειμένου;

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Ατομικισμός, Μαζοποίηση και Μοναξιά]

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα, διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης, από το άρθρο του Ι. Ν. Μαρκόπουλου που δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.efsyn.gr>, στις 21.11.2017.

Μέσα σε ένα σκηνικό παγκόσμιας ιδεολογικής σύγχυσης και κοινωνικής και οικονομικής ανασφάλειας, ο σύγχρονος άνθρωπος ψάχνει να βρει τον δρόμο του, συχνά παλεύοντας μεταξύ της Σκύλλας του εγωπαθούς και αντικοινωνικού ατομικισμού και της Χάρυβδης του πλήρους αφανισμού του μέσα στον απρόσωπο χυλό μιας παγκοσμιοποιημένης εξουσιαστικής υπερδομής, που άλλοτε του αφήνει λάσκα το χαλινάρι και άλλοτε του δείχνει το εξουσιαστικό ολοκληρωτικό της πρόσωπο.

Στον δρόμο αυτό οι οδοδείκτες, ανεπαρκείς και «πειραγμένοι», συχνά εκπέμπουν νεφελώδη, δυσανάγνωστα και παραπειστικά σήματα, που δρουν αποπροσανατολιστικά και επιτείνουν τη σύγχυση.

Στην επίταση της σύγχυσης συμβάλλουν επίσης πολλά ΜΜΕ, με τις εσκεμμένα ψευδείς ειδήσεις τους, ο τεράστιος και δύσκολα διαχωρίσιμος, αξιολογικά, όγκος της διαθέσιμης πληροφορίας, αλλά και μια εκπαίδευση, δίχως παιδεία, που είναι καθαρά χρηστική και αγοραία, και –εκτός από την επαγγελματική της στοχοθεσία– σίγουρα δεν αποβλέπει και σε μια ουσιαστική εσωτερική καλλιέργεια του ανθρώπου.

Είναι, ωστόσο, πολύ ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι τόσο το ρεύμα του ατομικισμού όσο και αυτό της μαζοποίησης συμβάλλουν το ίδιο καταστροφικά στην αποσύνδεση του ατόμου από μια κοινωνία των πολιτών.

Στην ταχυκουλτούρα της σύγχρονης κοινωνίας –με την ερεθιστική παρουσία του όλο και πιο γρήγορου και πληθωρικού διαδικτύου, την τάχιστη επικοινωνία, τις εύκολες όσο και επιφανειακές ανθρώπινες σχέσεις, την πολυδιάσπαση και τον αποπροσανατολισμό, αλλά και την καταπιεστική επιθυμία για την άμεση ικανοποίηση ανούσιων αναγκών, που διαρκώς και τεχνηέντως μας επιβάλλονται– ο άνθρωπος αδυνατεί να συναντηθεί αναστοχαστικά, ακόμη και με τον ίδιο του τον εαυτό, σε έναν δρόμο της δημιουργικής αυτογνωσίας, της φρόνησης, της σωφροσύνης και της μεσότητας.

Ενώσω λοιπόν ο άνθρωπος θα βρίσκεται μακριά από τον μέσο δρόμο της αυτογνωσίας, αλλά και της κοινωνικής ευαισθησίας και της ισότιμης και αλληλέγγυας κοινωνικής του συμμετοχής, είτε αυτοεγκλωβισμένος στην αντιπαραγωγική και μοναχική αυταρέσκεια του ατομικισμού του, από τη μια μεριά, είτε στην ισοπεδωτικά οργανωμένη μαζοποίηση και ομογενοποίησή του, στο επικυρίαρχο ρεύμα της παγκοσμιοποίησης, από την άλλη, θα αισθάνεται πάντοτε την αβάσταχτη μοναξιά της ύπαρξής του.

Κείμενο 2

[Ο αιώνας μας]

Το κείμενο που ακολουθεί είναι συντομευμένο απόσπασμα από το έργο του Umberto Eco, «Σημειώματα», που εκδόθηκε το 1990, εκδοτικός Οργανισμός Θεσσαλονίκης.

Ένας αιώνας μπορεί να αξιολογηθεί με βάση την απόσταση που υπάρχει ανάμεσα στο σύστημα αξιών και την καθημερινή του εφαρμογή. Όπως είναι γνωστό, η υποκρισία βρίσκεται ανάμεσα στη θεωρητική αναγνώριση των αξιών και στην καταστρατήγησή τους. Ε, λοιπόν, ο δικός μας αιώνας υπήρξε ίσως λιγότερο υποκριτής από τους άλλους. Διακήρυξε κάποιους κανόνες συμβίωσης, σίγουρα τους παραβίασε, δέχθηκε όμως και δέχεται να δικάζονται δημοσίως οι παραβάτες. Αυτό μπορεί να μην εμπόδισε την επανάληψη των παραβάσεων, είχε όμως κάποιες επιπτώσεις στην καθημερινή μας συμπεριφορά και στη δυνατότητα (που έχουν πολλοί και σίγουρα οι πολίτες του δυτικού κόσμου) να ζούμε περισσότερο καιρό χωρίς να γινόμαστε θύματα ποικίλων αυθαιρεσιών.

Εγώ σήμερα έχω την απαίτηση να κυκλοφορώ ελεύθερα στο δρόμο να μη με σκοτώσει κάποιος που θέλει να περάσει από δεξιά στο ίδιο μ' εμένα πεζοδρόμιο και τα παιδιά μου να μην τιμωρηθούν με ραβδισμό, για να δοθεί ένα ψυχολογικό μάθημα στον γιο του δούκα.

Μια και προσπαθούμε να βρούμε τα καλά, θα πρέπει να προσθέσουμε ότι στον αιώνα μας, περισσότερο απ' ό,τι σ' όλους τους άλλους, φροντίσαμε να μεγαλώσει η διάρκεια της ανθρώπινης ζωής. Βέβαια, περιμένω από κάποιον να καταγράψει όλες τις περιπτώσεις καρκίνου που οφείλονται στη μόλυνση της ατμόσφαιρας. Τρομάζω, γιατί θα μπορούσε να τύχει και σε μένα, δεν ξεχνάω όμως τα εκατομμύρια των γυναικών που πέθαιναν στη γέννα μέχρι που ο δόκτωρ Semmel Weiss έπεισε τις μαμές ότι ήταν αρκετό να απολυμαίνουν τα χέρια τους. Από τότε δεν πέρασαν ούτε εκατό πενήντα χρόνια. Προηγουμένως, όμως, επί χιλιετίες, οι γυναίκες πέθαιναν από τον «πυρετό της λεχώνας» σαν τις μύγες.

Γενικά σήμερα πιστεύουμε ότι δεν πρέπει να σκοτώνουμε όσους σκέφτονται διαφορετικά, ότι όποιος έχει διαφορετική θρησκεία απ' τη δική μας δεν είναι βάρβαρος ή εγκληματίας, αλλά κάποιος που μορφώθηκε διαφορετικά. Και δεν έχει σημασία αν συνεχίζουμε να αυθαιρετούμε: όλα αυτά η κοινή συνείδηση τα θεωρεί εγκλήματα και σίγουρα διαπράττονται με λιγότερο θάρρος και χωρίς να ισχυριζόμαστε ότι αποτελούν δικαίωμά μας.

Κείμενο 3

Οι καλές μέρες

Το ποίημα είναι του Μίμη Σουλιώτη από την ποιητική συλλογή του «Παλιές ηλικίες», εκδόσεις Ερμής, 2002.

Οι μέρες της ευτυχίας πέρασαν
και δεν το ξέραμε,
στο εξής πρέπει να ευτυχήσουμε στη δυστυχία,
να την κάνουμε να μπάζει από ευτυχία,
να της μοιάζει
σαν η καλύτερή της εφεδρεία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η βασική θέση που διατυπώνει ο συγγραφέας του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποια, κατά τη γνώμη σου η πρόθεσή του, ο σκοπός για τον οποίο έγραψε το κείμενο (μονάδες 6); Πιστεύεις ότι ο τρόπος που οργανώνει το κείμενό του εξυπηρετεί την πρόθεσή του αυτή (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Ποιο ρηματικό πρόσωπο κυριαρχεί στο Κείμενο 1 (μονάδες 2); Να αιτιολογήσεις τη χρήση του με βάση την πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 3).

β. Να εντοπίσεις τρία παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στο Κείμενο 1 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή τους λειτουργία (μονάδες 2).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια στάση τηρούν οι συγγραφείς των Κειμένων 1 και 2 απέναντι στις προκλήσεις και τα προβλήματα της σύγχρονης εποχής; Να εκθέσεις την άποψή σου σε 60-70 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Αξιοποιώντας τρία στοιχεία του Κειμένου 3 να αναφερθείς στη συναισθηματική κατάσταση στην οποία, κατά τη γνώμη σου, βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο του Κειμένου 3. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργούνται από την ανάγνωση του ποιήματος (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η επιστροφή μου στην Ελλάδα αποδείχθηκε πολύ καλή απόφαση. Η κουλτούρα του Έλληνα βοηθάει να κάνουμε καλύτερη έρευνα

Συνέντευξη του Ξενοφώντα Δημητρόπουλου, Επίκουρου Καθηγητή Επιστήμης Υπολογιστών- Συνεργάτη του Ινστιτούτου Πληροφορικής ΙΤΕ στη Βάλια Σκούρα. Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Τεύχος 110 | Δεκέμβριος 2017- Φεβρουάριος 2018, (απόσπασμα διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης)

Υπάρχει μια προκατάληψη που θέλει τους Έλληνες, οι οποίοι κάνουν καριέρα στο εξωτερικό να επιστρέφουν δύσκολα πίσω. Στη δική σας περίπτωση ποιο στάθηκε το σημείο-καμπή για την απόφασή σας αυτή;

Όταν είχα την ευκαιρία να γυρίσω, δεν χρειάστηκε να το σκεφτώ πολύ. Αρκετοί άνθρωποι που σέβομαι και εκτιμώ μου είπαν μήπως θα ήταν πιο ασφαλές να εκμεταλλευτώ το ERC Grant¹ που μόλις είχα κερδίσει και να πάω σε κάποιο άλλο ινστιτούτο στην Ευρώπη (και είχα πράγματι διάφορες προτάσεις). Από το 2001 που έφυγα για Αμερική το όνειρό μου ήταν να γυρίσω στην Ελλάδα σε κάποιον ακαδημαϊκό χώρο. Αυτή η δυνατότητα άργησε λίγο να μου δοθεί, αλλά όταν μου δόθηκε και λόγω του καλού περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου, πήρα την απόφαση κατ' ευθείαν, χωρίς να έχω κάποιο συγγενή ή φίλο στην αρχή. Αποδείχθηκε πολύ καλή απόφαση. Είμαι πολύ περήφανος που γύρισα και πιστεύω ότι έχω καταφέρει τα τελευταία τρία χρόνια περισσότερα από όσα ας πούμε τα προηγούμενα τρία χρόνια στη Ζυρίχη στον χώρο της δουλειάς μου. Πάμε σε tier-1² συνέδρια στο εξωτερικό ή έχουμε επισκέπτες που έρχονται και μας λένε ότι ξέρουν τη δουλειά μας και ότι είμαστε αρκετά «visible»³ στην κοινότητα. Η κουλτούρα του Έλληνα μάς βοηθάει να κάνουμε καλύτερη έρευνα. [...]

Έχοντας τόσο τη διεθνή όσο και την ελληνική, πλέον, εμπειρία θέλετε να μας πείτε σε τι υστερεί και σε τι πλεονεκτεί η Ελλάδα ως χώρος ανάπτυξης επιστημονικής δραστηριότητας;

Η Ελλάδα έχει αρκετά μειονεκτήματα π.χ. σε θέματα γραφειοκρατίας, οργάνωσης και χρηματοδότησης. Υστερεί ιδιαίτερα στην ανάπτυξη επιχειρήσεων υψηλών τεχνολογιών, σχετικών με

¹ERC: European Research Council: Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Έρευνας

² Βαθμίδας 1

³ ορατοί

τα θέματα που κάνουμε έρευνα, οι οποίες θα αποτελούν για τους φοιτητές απτά παραδείγματα εφαρμογής της δουλειάς τους.

Η Ελλάδα, όμως, έχει και πλεονεκτήματα ως χώρος ανάπτυξης επιστημονικής δραστηριότητας. Οι νέαι ειδικά στον χώρο της επιστήμης, τους αρέσει να πειραματίζονται με νέες ιδέες, στο περιβάλλον μου τουλάχιστον, και πιστεύουν σε αυτά που κάνουν. Αυτή η κουλτούρα βοηθάει στην έρευνα και τον πειραματισμό. Αυτή την περίοδο, ειδικά, έχουν υψηλό κίνητρο και εργάζονται πολύ σκληρά. Ένα συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας μας είναι ότι αποτελεί προσιτό προορισμό για τη διοργάνωση συνεδρίων και θερινών σχολείων. Επίσης, προσπαθώ να αξιοποιώ τις νέες τεχνολογίες, για την καλύτερη πληροφόρηση και συνεργασία με επιστήμονες στο εξωτερικό.

Κείμενο 2

[Πολιτισμικές ιδιαιτερότητες: Αιτία για διενέξεις]

Απόσπασμα από κείμενο του Γρηγόρη Γκιζέλη, από το περιοδικό «Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, Τόμος 84 (1994), σ.σ. 84-85, (Διασκευή)

Οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες οφείλονται στη δημιουργία ενός ιδιάζοντος τρόπου κατανόησης του περιβάλλοντος κόσμου, που αναπτύσσεται σε κάθε κοινωνική ομάδα. Συνήθως τα άτομα-μέλη ενός κοινωνικού συνόλου αγνοούν αυτή την πραγματικότητα, ότι, δηλαδή, κάθε μικρή ή μεγάλη κοινωνική ομάδα ή κάθε λαός έχει το δικό του, ξεχωριστό, γνωστικό και αντιληπτικό σύστημα, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα επικοινωνίας, αλλά και αλληλοκατανόησης ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές ομάδες και τους διάφορους λαούς.

Τα προβλήματα αυτά είναι πιο έντονα και εμφανή στα άτομα που προέρχονται από μία κοινωνία ξένη προς εκείνη στην οποία είναι υποχρεωμένα να ζουν και να αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους. Στην κατηγορία αυτή κατατάσσεται ο μετανάστης ο οποίος, τουλάχιστον στα πρώτα χρόνια της παραμονής του στη νέα του πατρίδα, εφαρμόζει τους κανόνες του συστήματος της χώρας της προέλευσής του στον χώρο που κυριαρχεί ένα άλλο σύστημα, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζεται ως παραβάτης των τοπικών κοινωνικών κανόνων, χωρίς πολλές φορές να υπάρχει σε κάποιο υποφερτό βαθμό η απαραίτητη σ' αυτές τις περιπτώσεις ανοχή, επιείκεια και ανεκτικότητα από τον κάτοικο της χώρας υποδοχής. [...]

Κείμενο 3

Ξενιτεμένοι Έλληνες

Απόσπασμα από τα «Διηγήματα της Ξενιτειάς» του Χ. Χρηστοθασίλη (1862-1937), GUTENBERGBOOK, 13/6/2010 [E Book #32799] από εκδ. Χαράλαμπος Αντρεάδης, Αθήνα, 1907. (Διατηρήθηκε η ορθογραφία του πρωτοτύπου)

«Γι' αυτό, ψες ήρθα νύχτα και δεν έρριξα κανά⁴ ντουφέκι σαν ξενιτεμένος. Ποιος θα βγη να με δεχτή; (Είπα μέσα μου). Να σας πω την αλήθεια; Όταν μπήκα στο σύνορο του χωριού μετάνιωσα π' άφηκα την Ξενιτειά για νάρθω σ' άλλη Ξενιτειά.

Όταν μπήκα στο χωριό, μου φάνηκε πως δεν είταν το χωριό μου, που το είχα πάντα στο νου μου σαράντα χρόνια, μαζί με τους σπιτιακούς μου και την πίστη μου. Τρία πράγματα δεν έφυγαν απ' το νου μου σ' όλον τον καιρό της κακής μου ξενιτειάς: το χωριό μου, οι σπιτιακοί⁵ μου, κι' η πίστη μου. Δεν το γνώρισα ολότελα το καημένο μου το χωριό, που μου γελούσε πάντα στον ύπνο μου και στα ονειράτά μου. Τα σπίτια μου φάνηκαν αλλοιώτικα, οι δρόμοι αλλοιώτικοι, το μεσοχώρι αλλοιώτικο... Είναι αλήθεια ότι έφυγα μικρό παιδί και γυρίζω σήμερα γέρος, αλλά τόσο θυμούμαι τα πράγματα εδώ, που μου φαίνεται, σαν να έχω φύγει χτες. Υπόθεσα ότι έγεινε κανένας χαλασμός από θανατικό, ή από επανάσταση, ότι κανένας Μικροχωρίτης δε βρίσκεται εδώ μέσα, κι' ότι είστε όλοι φερτικοί από μακρινόν τόπο».

— Μας χάλασε η επανάσταση, του είπαν οι χωριανοί.

— Τι λέτε; Αλήθεια;... Ας είναι. Μου τα λέτε ύστερα..... Δε μου έκανε η καρδιά να χτυπήσω κανενός θύρα κι' αποφάσισα να περάσω όλη την νύχτα στο δρόμο, κι' άμα φέξη να ιδώ μια φορά με τα μάτια μου το χώμα που πέρασα τα παιδικά⁶ μου κι' ύστερα να φύγω, να φύγω, κι' εγώ να μην ξέρω πού να πάγω. Να φύγω σε ξένον τόπο και να πεθάνω λησμονημένος, χωρίς να ξέρη κανένας πούθε είμαι και ποιος είμαι. Θα το είχα πλειότερο⁷ παράπονο να είμαι ξένος στον τόπο μου παρά στην Ξενιτειά.

Είχα ξεμακρύνει κι' έφυγα με καρδιά βαρειά, πλειο βαρύτερη από το βουνό, όταν ακούω το σήμαντρο της εκκλησίας μας να βαρή, και θυμήθηκα πως είχα φέρει τάξιμο μια λαμπάδα για την Παναγιά. Τότες είπα μέσα μου:

«Ας γυρίσω πίσω ν' ανάψω στην Παναγιά τη λαμπάδα που της έφερα, χωρίς να ειπώ κανενός ποιος είμαι και ποιος δεν είμαι, κι' ύστερα ανοιχτός μου είναι ο δρόμος της Ξενιτειάς...». Γύρισα, μπήκα στην εκκλησιά κι' άναψα τη λαμπάδα. Τ' άλλα τα ξέρετε! Και πάλε καλώς σας ηύρα, χωριανοί μ'. Είμ' ο Κώστας!!! »

ΘΕΜΑΤΑ

⁴ κανένα

⁵ οι άνθρωποι του σπιτιού

⁶ τα παιδικά χρόνια

⁷ περισσότερο, μεγαλύτερο

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1, συσχετίζοντας τα ρήματα που βρίσκονται σε παροντικούς χρόνους με τα υπόλοιπα που βρίσκονται σε παρελθοντικούς χρόνους, να σχολιάσεις σε 80 περίπου λέξεις τη συναισθηματική κατάσταση που βιώνει, σήμερα, ο συνεντευξιαζόμενος.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο εξασφαλίζεται η αλληλουχία των νοημάτων στο Κείμενο 2.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3ο (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις ένα σημείο σύγκλισης και ένα σημείο αντίθεσης ανάμεσα στα Κείμενα 1 και 2 με κριτήριο το περιεχόμενό τους. Να απαντήσεις σε 80 λέξεις με αναφορές στα κείμενα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική κατάσταση του μετανάστη που επιστρέφει στην πατρίδα του στο Κείμενο 3. Τεκμηρίωσε την απάντησή σου με τρεις κειμενικούς δείκτες. Σε ποιον βαθμό ταυτίζεσαι ή διαφοροποιείσαι με/από τα συναισθήματα του βασικού ήρωα του διηγήματος; (150-200 λέξεις)

Κείμενο 1

Υπερτουρισμός: Απειλή ή φόβητρο;

Το παρακάτω απόσπασμα είναι αντλημένο από το βιβλίο του Αλέξη Χατζηδάκη «Όψεις τουρισμού – Δεκαοχτώ δοκίμια για την τουριστική ανάπτυξη, τον σχεδιασμό του χώρου και την αρχιτεκτονική», Cube Art Editions, 2020.

Τα τελευταία χρόνια έχει αναβιώσει η πρόσληψη του τουριστικού φαινομένου από ορισμένες ομάδες πληθυσμού ως «κατάρας» που απειλεί την κοινωνική συνοχή, το τοπίο, το περιβάλλον και το κλίμα, την αισθητική αρμονία των προορισμών, την ισορροπία της πολεοδομικής και χωροταξικής διάρθρωσης ή, ακόμη, τα οικονομικά συμφέροντα των τοπικών επιχειρήσεων ή των παραδοσιακών επαγγελματιών, τη δημόσια υγεία και την ασφάλεια των κατοίκων στους τόπους υποδοχής. Ενώ οι ωφέλειες από την ανάπτυξη και τη διάχυση των τουριστικών δραστηριοτήτων σε ευρεία γεωγραφική κλίμακα είναι ορατές και γενικά αποδεκτές, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την ενίσχυση των τοπικών οικονομιών, την τόνωση της απασχόλησης με τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την εξισορρόπηση του ισοζυγίου πληρωμών, την προώθηση της διαπολιτισμικής κατανόησης, από την άλλη μεριά τα θετικά στοιχεία παρακάμπτονται, όταν δεν αγνοούνται, και έρχονται σε δεύτερη μοίρα. Υποκύπτουν, υποτασσόμενα στη λογική της δαιμονοποίησης, του φόβου απέναντι στην αλλαγή, στο καινούργιο, στο ξένο, στο άλλο.

Έτσι εμφανίστηκε ένα νέο «φάντασμα να πλανιέται πάνω από την Ευρώπη» τον 21^ο αιώνα, ο «υπερτουρισμός», δηλαδή όταν η υπερβολική και απρογραμματίστη διόγκωση και εξάπλωση του φαινομένου μαζικών τουριστικών ροών επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής των κατοίκων και στην ποιότητα των εμπειριών των επισκεπτών.

Ο υπερτουρισμός δεν είναι βέβαια καινούργιο φαινόμενο. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού χαρακτηρίζει μάλιστα τον όρο ως «buzzword¹», που χρησιμοποιείται στη θέση υφιστάμενων εννοιών για τη διαχείριση του τουριστικού κορεσμού και της τουριστικής φέρουσας ικανότητας. Διότι κάποιο πραγματικό και σοβαρό αίτιο είχε υπάρξει που ανάγκασε π.χ. την Ισπανία γύρω στα 1980 να πάρει μέτρα για να ανακόψει την καλπάζουσα και αλόγιστη οικοδόμηση ενός μετώπου ξενοδοχειακών συγκροτημάτων στις

¹ Λέξη ή φράση η οποία γίνεται δημοφιλής για κάποιο χρονικό διάστημα και χρησιμοποιείται σε συγκεκριμένο πλαίσιο με συγκεκριμένη σημασία, συνήθως για λόγους εντυπωσιασμού.

παραλιακές περιοχές ή να κατεδαφίσουν ξενοδοχεία και να επιβάλουν φόρο στους αφικνούμενους τουρίστες στη Μαγιόρκα το 2000 και να υιοθετήσουν τον αναπροσανατολισμό της τουριστικής ανάπτυξης από την ποσοτική μεγέθυνση στην ποιοτική αναβάθμιση.

Κείμενο 2

Διαδικτυακή διαφήμιση και κατασκευή τουριστικών προορισμών: η περίπτωση του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού

Απόσπασμα από την ομώνυμη διδακτορική διατριβή της Έλλης Βάζου, η οποία εκπονήθηκε στο Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης το 2018.

Οι ειδικοί του τουριστικού μάρκετινγκ κάνουν πλέον λόγο για αλλαγή στη συμπεριφορά των ταξιδιωτών: Όσοι ψάχνουν στο διαδίκτυο αναζητώντας περισσότερη πληροφόρηση για να καλύψουν τις ανάγκες τους τείνουν να καταναλώνουν περισσότερο στον προορισμό που, τελικά, επιλέγουν. Αυτό σημαίνει ότι οι φορείς διαχείρισης του κάθε προορισμού (οι εθνικοί οργανισμοί τουρισμού) θα πρέπει μέσα από τις διαδικτυακές τους πύλες και το πολυμεσικό και πολυτροπικό περιεχόμενο που δημιουργούν να μπορούν να προβλέπουν τις ανάγκες καταναλωτών διαφορετικής ηλικίας, γένους, εθνικότητας, μορφωτικού επιπέδου και τρόπου ζωής, οι οποίοι αναζητούν επιθυμητούς προορισμούς μέσα από διαφορετικά κανάλια (πύλες, ιστολόγια, μέσα κοινωνικής δικτύωσης). Ήδη από το 1998, ο Buhalis αναφέρεται στην πληθώρα των διαδικτυακών καναλιών αναζήτησης, όπου συμπεριλαμβάνονται τα διαδικτυακά τουριστικά πρακτορεία όπως η Expedia, μηχανές αναζήτησης, όπως η Google, Web2.0 πύλες, όπως το Trip Advisor, ιστοσελίδες όπου δίνεται η δυνατότητα σύγκρισης τιμών (π.χ. Kelko), τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης κτλ. Όλα αυτά υποδηλώνουν ότι οι τουρίστες έχουν γίνει και πιο ανεξάρτητοι στην αναζήτησή τους – κάτι που αυξάνει τον βαθμό απαιτητικότητάς τους σε σχέση με το τι επιθυμούν να τους προσφέρει ο κάθε προορισμός. Εκμεταλλευόμενοι τον αριθμό των διαθέσιμων ΤΠΕ, έχουν μεταμορφωθεί σε δικτυωμένους καταναλωτές που βρίσκονται σε αναζήτηση πολύτιμων, τεχνολογικά προηγμένων εμπειριών.

[...]Χρήσιμο είναι στο σημείο αυτό να τονιστεί η διαφορά μεταξύ ταξιδιώτη/τουρίστα. Ο Ο' Reilly χρησιμοποιεί τη διαφοροποίηση του Brown, ο οποίος υποστηρίζει ότι ο τουρισμός χαρακτηρίζεται από την τάση αναζήτησης της αυθεντικότητας στο «Άλλο» και του αυθεντικού εαυτού μέσα από την εμπειρία. Οι χαμηλού κόστους αεροπορικές εταιρείες που έχουν καταστήσει εφικτά τα ταξίδια σε ολόκληρο τον κόσμο, για ένα μεγάλο μέρος του δυτικού κόσμου, έδωσαν τη δυνατότητα να αυξηθεί ραγδαία αυτή η

μετακίνηση σε χιλιάδες εξωτικά «Άλλα» συμπυκνώνοντας τον τόπο και τον χρόνο. Σε μία μέρα μπορούμε να βρεθούμε στην άλλη πλευρά του πλανήτη με το αεροπλάνο. Με το διαδίκτυο σε μία στιγμή.

Έτσι γεννήθηκε και η θετική έννοια του «ταξιδιώτη» (traveller) σε αντίθεση με την αρνητική του «τουρίστα». Ο πρώτος χρησιμοποιείται κυρίως από τους back packers. Σε αυτό το πλαίσιο συναντώνται ιδανικά όπως ανεξαρτησία, κινητικότητα και ελευθερία. Υποδεικνύεται ότι το ταξίδι είναι ο σκοπός, όχι το να φτάσεις στον προορισμό. Ένας όρος που επαναφέρει μνήμες από τους πρώτους Ευρωπαίους ταξιδιώτες όταν η περιπέτεια και η εξερεύνηση ήταν ενδείξεις γενναιότητας και σπουδαίων επιτευγμάτων. Ο ταξιδιώτης, επίσης, συγκεντρώνει πολιτιστικό και συμβολικό κεφάλαιο, κάτι που ο τουρίστας δεν κάνει. Η γενικότερη εξίσωση είναι για τον Ο' Reilly ως εξής: Ο τουρίστας είναι ο προορισμός· ο ταξιδιώτης είναι το ταξίδι.

Κείμενο 3

Λυόμενο

Το παρακάτω είναι απόσπασμα από το ομώνυμο ποίημα της Κικής Δημουλά (1931 - 2020), το οποίο δημοσιεύτηκε πρώτη φορά στη συλλογή «Χαίρε ποτέ» και κατόπιν στον συγκεντρωτικό τόμο «Ποιήματα», εκδόσεις Ίκαρος, 2011.

Ένα ελαφρύ ξεβαφτικό
περνιέται μόνη της η θάλασσα
πέφτουν εκείνα τα σκληρά
λέπια του βαθυγάλαζου

Των βουνών οι κορυφές έχουν πιαστεί
στα δίχτυα της αχλής.

Βρίσκεται ο ουρανός σε αμηχανία
Πώς να ξεκολλήσει από πάνω του
το αίσθημα της γης πως τον κρατάει.

Γύρισε και ο Σεπτέμβρης από τις διακοπές.
Τελευταίος. Με το τελευταίο δρομολόγιο
του κατάφορτου Αυγούστου: τσουμπλέκια
ποδήλατα ψησταριές ψυγεία ονόματα

ξεφούσκωτα κυμάτων αφρολέξ κελαρύσματα
ορεινών χωριών δεμένα σε πτυσσόμενα πλατάνια.
Και πολλά δέρματα. Τέλεια κατεργασμένα
στον ήλιο. Για εξαγωγή.

Μερικοί ξέχασαν τελείως να γυρίσουν.
Οψόμεθα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 αναφέρεται ότι: «εμφανίστηκε ένα νέο “φάντασμα να πλανιέται πάνω από την Ευρώπη” τον 21ο αιώνα, ο “υπερτουρισμός”, δηλαδή όταν η υπερβολική και απρογραμματίστη διόγκωση και εξάπλωση του φαινομένου μαζικών τουριστικών ροών επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής των κατοίκων και στην ποιότητα των εμπειριών των επισκεπτών.» Πώς «απαντά» σε αυτές τις θέσεις το Κείμενο 2; Να απαντήσεις, τεκμηριωμένα σε 60-70 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 να εντοπίσεις ένα σημείο στο οποίο ο συγγραφέας οργανώνει τον λόγο του με ορισμό (μονάδες 2), να παραθέσεις, με συντομία, τον όρο που επεξηγεί (μονάδες 4) και να εξηγήσεις πώς η θέση του ορισμού σχετίζεται με τον τρόπο οργάνωσης του κειμένου (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 πρόθεση του συγγραφέα είναι να κατευθύνει τον αναγνώστη, προκειμένου να υιοθετήσει μια θετική στάση προς μία περισσότερο ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη. Να εξηγήσεις, με συντομία, πώς η χρήση αξιολογικών επιθέτων, η αντίθεση και η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας υπηρετούν την παραπάνω πρόθεση παραθέτοντας και από ένα σχετικό παράδειγμα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να αναπτύξεις το θέμα που, κατά τη γνώμη σου, πραγματεύεται το Κείμενο 3, στηρίζοντας την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργεί η ανάγνωση του Κειμένου (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Τεχνητή νοημοσύνη: Μια διακριτική απομυθοποίηση

Το παρακάτω, ελαφρώς διασκευασμένο, απόσπασμα αντλείται από το ομώνυμο βιβλίο του Γιώργου Γιαννακόπουλου, εκδόσεις Ροπή, 2020.

Στον δεύτερο τρόπο εκπαίδευσης μιας μηχανής, από παραδείγματα, φανταστείτε την περίπτωση που μαθαίνουμε μια μηχανή να ξεχωρίζει μήλα από πορτοκάλια. Της δίνουμε, λοιπόν, ένα - ένα κάποια φρούτα, δηλώνοντας κάθε φορά τι της δώσαμε. Έτσι, ευελπιστούμε, μέσα από κατάλληλους αλγορίθμους που της δώσαμε, να βγάλει κανόνες όπως: Αν είναι ζουμερό, ξινό και πορτοκαλί, μάλλον είναι πορτοκάλι. [...] Προσέξτε τώρα το εξής: Αν αρχίσουμε να κοροϊδεύουμε τη μηχανή, λέγοντάς της ότι τα μήλα είναι πορτοκάλια και το ανάποδο, δεν θα καταλάβει ότι την κοροϊδεύουμε. Θα μάθει ακριβώς αυτό που τη διδάξαμε. Επίσης, δεν θα έχει εύκολο τρόπο να συνειδητοποιήσει το λάθος, αν εμείς δεν επιδιώξουμε να της δώσουμε νέα δείγματα με νέες, σωστές απαντήσεις. Εδώ, συνειδητοποιούμε πόσο σημαντική είναι η επιλογή των δειγμάτων (μήλων και πορτοκαλιών), για να μάθει σωστά πράγματα η μηχανή. Αν για παράδειγμα την ταΐζουμε μόνο με χρυσά μήλα, μπορεί να μάθει τον ωραιότατο κανόνα: Ό,τι είναι χρυσό είναι μήλο, ενώ όλα τα άλλα είναι πορτοκάλια.

Μια άλλη όψη του νομίσματος είναι αυτή της εκπαίδευσης των μηχανών. Οι μηχανές χρειάζονται τον άνθρωπο, για να μάθουν να δρουν ανθρώπινα. Για παράδειγμα, για να μπορεί μια μηχανή να ξεχωρίζει πρόσωπα σε μια φωτογραφία, χρειάζεται να την τροφοδοτήσουμε πιθανώς με χιλιάδες ή εκατομμύρια πρόσωπα σε φωτογραφίες, υποδεικνύοντας σε καθεμιά πού υπάρχουν πρόσωπα. Ομοίως, για να μπορεί ένας υπολογιστής να εντοπίσει ποιο είναι το ρήμα σε μια πρόταση, πρέπει να πάρει κανόνες που να ορίζουν πώς να εντοπίσει το ρήμα ή να δει χιλιάδες παραδείγματα. Όλη αυτή η δουλειά της δημιουργίας παραδειγμάτων, που την περιγράφουμε με τον όρο "επισημείωση" (annotation), είναι ξεκάθαρα ένας χώρος για δημιουργία νέων επαγγελματιών. [...]

Πριν κλείσω, θα ήθελα να βάλω και μια ακόμα διάσταση στο θέμα. Είναι άραγε ένας δάσκαλος απλώς κάποιος που διαβάξει κείμενα στους μαθητές, τους κάνει ερωτήσεις και τους αξιολογεί; Ή είναι ένα ζωντανό παράδειγμα στο ήθος, το συναίσθημα, την αλληλεπίδραση, τις επιλογές; Μήπως ο μουσικός είναι απλώς ένας παραγωγός αρμονίας ή ένας καταθέτης ψυχής, προσωπικών εμπειριών και αναζητήσεων μέσα από νότες και μουσικά όργανα; Ο φούρναρης είναι απλώς δύο χέρια που ζυμώνουν με τυποποιημένο

τρόπο ή κάποιος που εναποθέτει την αγάπη του για τη δουλειά του σε κάθε ψωμί; Ποια είναι η αξία που προσφέρει ο εργαζόμενος και πώς αξιολογείται; Είναι μόνο χρηματική ή έχει μια ολιστική ποιότητα που πρέπει να λάβουμε υπόψη; Το πώς απαντάμε στα παραπάνω ερωτήματα συνδέεται άρρηκτα με το μέχρι πού θα περιμένουμε να φτάσει η Τεχνητή Νοημοσύνη στο μέλλον και τι ρόλο θα διαδραματίσει στον επαγγελματικό χώρο.

Κείμενο 2

Ποίηση και φαντασία στην υπηρεσία της επιστήμης

Το παρακάτω κείμενο είναι, ελαφρώς διασκευασμένο, απόσπασμα από το ομώνυμο άρθρου του Άλκη Γαλδαδά, δημοσιευμένο στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 25/11/2008.

Ξεκίνησε το 2005 και ήταν μόνον ένα πείραμα. Σήμερα έχει μπει στα μόνιμα προγράμματα των δημοτικών σχολείων της Αγγλίας και πέρασε ήδη και σε σχολεία της Αμερικής. Τα παιδιά βλέπουν εικόνες από επιστημονικά πειράματα και φτιάχνουν πίνακες, ακόμη και ποιήματα. Τον προηγούμενο μήνα, στη γαλλική Γκρενόμπλ, στο πρόγραμμα Science on Stage, για άλλη μία φορά ταχυδακτυλουργοί και ζογκλέρ μάς υπενθύμισαν πόσο πιο εύκολα γίνονται κτήμα των ανθρώπων οι βασικές αρχές της Φυσικής γλιστρώντας από τη σκηνή κάτω στην πλατεία. Στο Internet ένας Άγγλος θεωρητικός Φυσικός έχει δημοσιεύσει και προσφέρει δωρεάν ένα ολόκληρο αστυνομικό μυθιστόρημα, διάσπαρτο με κομμάτια τα οποία προσπαθούν να εξηγήσουν με απλά λόγια τη θεωρία των χορδών. Παραδείγματα δράσης μιας Ευρώπης που ανησυχεί για τις στατιστικές που δείχνουν τους νέους να αποφεύγουν τις θετικές επιστήμες αλλά δεν μένει και με σταυρωμένα τα χέρια... [...]

«Ξεκινώντας από το Σάββατο το απόγευμα, δεν κατάφερα τον εαυτό μου να κλείσει το μηχάνημα του υπολογιστή, μη θέλοντας να πάω για ύπνο αφήνοντας τόσο πολλά ερωτήματα αναπάντητα, και έμεινα μέχρι αργά τη νύχτα για να φθάσω μέχρι το τέλος.»

«Αντί να κάνω τη δουλειά που είχα προγραμματίσει, πέρασα την ημέρα μου διαβάζοντας το μυθιστόρημα μυστηρίου του Νικίβανς: “Η κληρονομιά του Νεύτωνα”».

Αυτά είναι μόνο κάποια από τα πολυάριθμα μηνύματα που κυκλοφόρησαν στο Διαδίκτυο σχετικά με το 138 σελίδων, σε σχήμα A4, βιβλίο ενός θεωρητικού Φυσικού, με ειδίκευση στις υψηλές ενέργειες, από το Πανεπιστήμιο του Σαουθάμπτον. Το μυθιστόρημα αυτό, εδώ και λίγες εβδομάδες, διατίθεται δωρεάν στο διαδίκτυο και προσπαθεί μέσα από την εξιχνίαση των συνθηκών ενός θανάτου που συμβαίνει σε πανεπιστημιακό περιβάλλον να δώσει μια καλή ιδέα σχετικά με τις θεωρίες περί στοιχειωδών σωματιδίων, για τα κουάρκ, τις υποθέσεις γύρω από το πεδίο Higgs που καθορίζει τη μάζα όλων των υλικών σωματιδίων,

φθάνοντας να ασχοληθεί ακόμη και με τις προσδοκίες των επιστημόνων για την ενεργοποίηση στο τέλος της χρονιάς του μεγάλου επιταχυντή LHC, στη Ζυρίχη της Ελβετίας. Τελειώνοντας το βιβλίο ο προσεκτικός αναγνώστης, εκτός από την όχι και τόσο κακά στημένη ίντριγκα¹, έχει προλάβει να απολαύσει και στέρεες τοποθετήσεις για άλλα θέματα, όπως τη σχέση της Φυσικής με τη θρησκεία, την απόσταση της Αλχημείας από τη Χημεία και τη διευκρίνιση, με απλά λόγια, ότι η μεταστοιχείωση από φθηνά μέταλλα σε χρυσό, που προσπαθούσαν να επιτύχουν οι αλχημιστές με απλές χημικές μεθόδους επιτυγχάνεται μόνο με πυρηνικές μεταβολές. Τέλος, γίνεται αναφορά στις ιδέες του Νεύτωνα και σε μια βαθύτερη σχέση που θα μπορούσε να ανιχνευθεί μεταξύ της θεωρίας των χορδών και των παλαιότερων αντιλήψεων για τη σύσταση της ύλης αλλά και την Αλχημεία. Όλα αυτά απλωμένα μπροστά στα μάτια του αναγνώστη με ένα κείμενο που δείχνει ότι Φιλολογία συνδυασμένη με Φυσική μπορούν να αποτελέσουν ένα ελκυστικό αλλά και εμπορεύσιμο προϊόν. [...]

Κείμενο 3

Η κόκκινη παπαρούνα

Το ποίημα της Λουίζ Γκλουκ (1943 -) συμπεριλαμβάνεται στη συλλογή «Η άγρια ίρις», μετάφραση Χάρη Βλαβιανού, εκδόσεις Στερέωμα, 2021. Η ποιήτρια τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ το 2020.

Το πιο σπουδαίο
είναι να μην έχεις
νου. Αισθήματα:
ω, έχω τέτοια με
εξουσιάζουν. Έχω
έναν αφέντη στον ουρανό,
που λέγεται ήλιος, κι ανοίγω
γι' αυτόν, δείχνοντάς του
τη φωτιά της δικής μου καρδιάς, φωτιά
όμοια με την παρουσία του.
Τι θα μπορούσε να 'ναι μία τέτοια δόξα
αν όχι μια καρδιά; Α, αδέρφια μου, αδελφές μου,
δεν ήσαστε κι εσείς σαν εμένα, κάποτε, πολύ παλιά,
προτού γίνετε άνθρωποι; Δεν

¹Ιντριγκα: μηχανορραφία, δολοπλοκία.

επιτρέπατε στον εαυτό σας
ν' ανοίξει μια μοναδική φορά, αφού δεν θ' ανοίγατε
ποτέ πια; Γιατί, στ' αλήθεια,
τώρα μιλώ
με τον δικό σας τρόπο. Μιλώ
γιατί είμαι συντετριμμένη.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αξιολογήσεις τη μορφή των τίτλων των Κειμένων 1 & 2 και τη συνάφεια με τα ζητήματα που πραγματεύονται (μονάδες 10). Ποιος κατά τη γνώμη σου είναι πιο πειστικός και γιατί; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 η οργάνωση του λόγου γίνεται και με την εκτενή χρήση παραδειγμάτων. Επιλέγοντας δύο σημεία του Κειμένου να εξηγήσεις για ποιους λόγους επιλέγει τη συγκεκριμένη τεχνική ο συγγραφέας (μονάδες 6). Θεωρείς ότι πετυχαίνει τους στόχους του (μονάδες 4);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 τι δηλώνουν τα εισαγωγικά στα παρακάτω αποσπάσματα (μονάδες 4) και ποιος ο ρόλος τους στην μετάδοση των νοημάτων του Κειμένου (μονάδες 6);

«Ξεκινώντας από το Σάββατο το απόγευμα, δεν κατάφερα τον εαυτό μου να κλείσει το μηχάνημα του υπολογιστή, μη θέλοντας να πάω για ύπνο αφήνοντας τόσο πολλά ερωτήματα αναπάντητα, και έμεινα μέχρι αργά τη νύχτα για να φθάσω μέχρι το τέλος.»

«Αντί να κάνω τη δουλειά που είχα προγραμματίσει, πέρασα την ημέρα μου διαβάζοντας το μυθιστόρημα μυστηρίου του Νικ Ιβανς: «Η κληρονομιά του Νεύτωνα»».

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να περιγράψεις και να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου στο Κείμενο 3, παραθέτοντας τρία εκφραστικά μέσα που την αποτυπώνουν. Σε ποιον βαθμό ταυτίζονται ή διαφοροποιούνται οι προσωπικές σου στάσεις με τις αντίστοιχες του ποιητικού υποκειμένου; Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Επιστήμη και προφητεία

Το παρακάτω απόσπασμα είναι αντλημένο από το ομώνυμο φιλοσοφικό άρθρο του Νίκου Ψαρρού στο τεύχος 127 του περιοδικού the books' journal, στις 4/5/2022.

Οι προφητείες είναι προβλέψεις συγκεκριμένων μελλοντικών γεγονότων. Το περιεχόμενό τους συμπεριλαμβάνει περιγραφές προσώπων, γεγονότων, πράξεων, ακόμα και σκέψεων και «αποκαλύπτεται» στους ανθρώπους από μια υπερφυσική πηγή, π.χ. τον βιβλικό Θεό, μέσω ενός ανθρώπου, ο οποίος έχει επιλεγεί ως αγγελιοφόρος. Είναι γνωστές και προφητείες χωρίς συγκεκριμένη ιστορική πηγή, αλλά αυτό εξηγείται με την απώλεια της ιστορικής πληροφορίας για το πρόσωπο που είχε επιλεγεί ως αγγελιοφόρος. Ο ή η προφήτης δεν επέλεξαν αυτή την «τιμή» ούτε και έχουν συνήθως κανένα προσωπικό πλεονέκτημα από την ιδιότητά τους αυτή – το αντίθετο είναι συνήθως ο κανόνας: η Κασσάνδρα είναι καταδικασμένη να προφητεύει καταστροφές που δεν γίνονται από κανέναν πιστευτές, ενώ ο Ιωνάς προσπαθεί να αποφύγει να μεταφέρει την προειδοποίηση του Θεού αλλά στο τέλος αναγκάζεται από τα γεγονότα –δηλαδή από τον Θεό– να προφητεύσει την καταστροφή της πόλης Νινευή. Από την άλλη μεριά, είναι συχνά αδύνατον για τους αποδέκτες της προφητείας να αποφύγουν την μοίρα τους όσο κι αν προσπαθήσουν: ο Οιδίπους τελικά θανατώνει τον πατέρα του και παντρεύεται τη μητέρα του και οι επτά πληγές πλήττουν τους Αιγύπτιους τιμωρώντας τους συλλογικά για την αδιαλλαξία του Φαραώ.

Σε πλήρη αντίθεση με την προφητεία –αλλά και με την κοινή αντίληψη για την φύση της– η επιστημονική πρόβλεψη δεν είναι η περιγραφή ενός συγκεκριμένου μελλοντικού γεγονότος, αλλά μιας κατάστασης που υλοποιεί έναν φυσικό νόμο. Μια επιστημονική πρόβλεψη είναι κάτι ανάλογο με την περιγραφή των συντεταγμένων ενός σημείου στο γράφημα μιας μαθηματικής συνάρτησης. Η συνάρτηση χαρακτηρίζει απόλυτα τη διαδρομή του γραφήματος και τη θέση κάθε σημείου του στο πλαίσιο των συντεταγμένων. Η συγγένεια της επιστημονικής πρόβλεψης με την περιγραφή των συντεταγμένων ενός σημείου στο γράφημα μιας μαθηματικής συνάρτησης γίνεται εμφανής αν λάβουμε υπόψη ότι μια επιστημονική πρόβλεψη μπορεί να περιγράψει και μια κατάσταση που, από την πραγματική σκοπιά μας, βρίσκεται «στο παρελθόν», π.χ. τη θέση των ουρανίων σωμάτων πριν από αιώνες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στην περιγραφή ενός φυσικού νόμου ο χρόνος είναι μόνο μια παράμετρος – και αυτό ανεξάρτητα από το αν η περιγραφή του νόμου έχει τη

μορφή μιας μαθηματικής συνάρτησης όπως είναι η περίπτωση των νόμων της φυσικής ή είναι πιο γενική, όπως η περιγραφή της διαχρονικής εξελικτικής πορείας ενός βιολογικού τύπου, π.χ. του κρανίου των ανθρωπιδών. Με άλλα λόγια, μια επιστημονική πρόβλεψη δεν είναι στην πραγματικότητα κάτι χρονικό αλλά ένα μέρος μιας αχρονικής «οντότητας», που όμως περιγράφεται ως αισθητό και εμπειρικά προσβάσιμο γεγονός της καθημερινής μας πραγματικότητας, πολλές φορές με τη διαμεσολάβηση μιας τεχνικής κατασκευής που ονομάζουμε «πείραμα», «προσομοίωση» ή «μοντέλο». Αυτό έχει συνέπεια ότι η περιγραφή των παρατηρήσιμων γεγονότων που «επιβεβαιώνουν» τις θεωρητικές και ιδανικές καταστάσεις ενός φυσικού νόμου δεν ταυτίζονται με τις περιγραφές των θεωρητικών καταστάσεων αλλά πάντοτε αποκλίνουν λιγότερο ή περισσότερο απ' αυτές, ανάλογα με τις συνθήκες. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος για τον οποίο οι τιμές των πειραματικών μετρήσεων έχουν πάντοτε ένα στατιστικό εύρος γύρω από μια μέση τιμή.

Κείμενο 2

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα της συνέντευξης που παραχώρησαν στον Σάκη Ιωαννίδη οι καθηγητές Αστροφυσικής του Πανεπιστημίου της Αριζόνα, Δημήτρης Ψάλτης και Φεργιάλ Εξέλ, λίγες ώρες πριν αποκαλυφθεί η πρώτη φωτογραφία της μαύρης τρύπας («Τοξότης Α») στην καρδιά του γαλαξία μας. Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Καθημερινή στις 16/5/2022.

Πώς νιώσατε όταν είδατε τις πρώτες εικόνες της μαύρης τρύπας, του Τοξότη Α, του γαλαξία μας; Δέος; Φόβο;

Αυτή τη φορά ήταν περισσότερο ανακούφιση. Υπήρχε πάντα η περίπτωση η φωτογραφία του M87 να ήταν απλά μια σύμπτωση. Υπάρχουν πολλοί τρόποι να δημιουργήσει η φύση δαχτυλίδια στον ουρανό που να μην έχουν καμία σχέση με τη σκιά μιας μαύρης τρύπας. Και βρέθηκαν κάποιοι, όχι πολλοί, στην επιστημονική κοινότητα που είπαν ότι δεν πιστεύουν τίποτα αν δεν το επαληθεύσουμε. Αν η δική μας μαύρη τρύπα έμοιαζε πολύ διαφορετική, τότε θα είχαμε μεγάλο πρόβλημα να εξηγήσουμε τι βλέπουμε. Ευτυχώς, δεν χρειάστηκε.

Γνωρίζαμε ήδη το μέγεθος (τη μάζα) της μαύρης τρύπας στο κέντρο του γαλαξία μας από μελέτες δύο δεκαετιών των τροχιών που διαγράφουν κάποια αστέρια σε πολύ μικρή απόσταση από τη μαύρη τρύπα. Με βάση αυτή τη γνώση και χρησιμοποιώντας τη θεωρία της Γενικής Σχετικότητας περιμέναμε ότι το μέγεθος της σκιάς της μαύρης τρύπας θα ήταν περίπου 50 εκατομμυριοστά του δευτερολέπτου της μοίρας. Ήταν σαν να προσπαθούμε να πάρουμε τη φωτογραφία ενός ντόνατ ή ενός CD αν βρίσκεται στην επιφάνεια της Σελήνης. Με μεγάλη ανακούφιση και έκπληξη βρήκαμε αυτό ακριβώς. [...]

Τι είναι αυτό που σας συναρπάζει στη μελέτη των μελανών οπών;

Το γεγονός ότι ξεκίνησαν ως κατασκευάσματα μιας θεωρίας, κατασκευάσματα του μυαλού. Πολλά άλλα κοσμικά φαινόμενα, πρώτα τα παρατηρήσαμε και μετά προσπαθήσαμε να τα εξηγήσουμε, όπως τον ήλιο, τους πλανήτες, τους γαλαξίες κτλ. Με τις μαύρες τρύπες ήταν το αντίθετο. Η θεωρία τις προέβλεψε αλλά ήταν τόσο περίεργες που ακόμη και ο ίδιος ο Αϊνστάιν δεν πίστεψε ότι υπάρχουν. Κι όμως, όχι μόνο υπάρχουν αλλά με το ΕΗΤ¹ μπορούμε και να τις απεικονίζουμε. [...]

Τι μας δείχνουν αυτά τα μυστηριώδη φαινόμενα του σύμπαντος; Υπάρχει κάποιο μάθημα για την ανθρωπότητα;

Νομίζω ότι το σημαντικότερο μάθημα δεν έχει να κάνει με την αστρονομία αλλά με τα γεγονότα στη Γη μας. Αυτό που σας περιέγραψα παραπάνω επαληθεύει, κατά τη γνώμη μου, πως η επιστήμη έχει εξελιχθεί τόσο που μπορεί να μας δώσει όχι μόνο υλικά οφέλη, όπως επικοινωνίες, μέσα μεταφοράς κ.ά., αλλά και απαντήσεις σε πολύ σημαντικά ερωτήματα. Ως ανθρωπότητα είμαστε σε ένα στάδιο που αν δεν ακούσουμε την επιστήμη θα καταστρέψουμε τον πλανήτη μας. Η πανδημία, επίσης, μας έδειξε και πάλι πως η επιστήμη μας βοηθάει να ξεπεράσουμε δύσκολες στιγμές. Εύχομαι το γεγονός ότι ένα τέτοιο κατασκεύασμα του μυαλού, σαν τις μαύρες τρύπες, κατέληξε να είναι πραγματικότητα, να παρακινήσει όλους να δείξουν εμπιστοσύνη στην επιστήμη για το μέλλον.

Κείμενο 3

Είναι που με φαρμάκωσε η γνώση

Το ποίημα του Γιάννη Υφαντή (1949 -) είναι δημοσιευμένο στη συλλογή «Ο καθρέφτης του Πρωτέα», εκδόσεις Δελφίνι, 1995.

Αν είναι που αυτή η γη κατάντησε
μια απομακρυσμένη σκοτεινή επαρχία·
αν είναι που αυτός ο κόσμος έγινε απόκοσμος
αν είναι που αυτή η ζωή έγιν' υπόνοια ζωής
τούτο το φως υπόνοια φωτός τούτος ο χρόνος
ένα λησμονημένο παρελθόν
είναι που με φαρμάκωσε η γνώση.
Η γνώση ήταν γλυκειά στο στόμα και πικρή στα σπλάχνα η γνώση κάποτε
μου γλύκαινε τη ματαιοδοξία η γνώση τώρα
δεν επιτρέπει να γευτώ ούτε μια ψευδαίσθηση.

¹ Διεθνής επιστημονική κοινοπραξία Event Horizon Telescope (EHT).

Η γνώση ερήμωσε τη γνώση· πια δεν έχω
πού ν' ακουμπήσω το κεφάλι μου. Και σκέφτομαι
το Λάζαρο που όπως λένε τίποτε δεν θέλησε να πει
παρά μονάχα στις φασκίες του τάφου ακόμα τυλιγμένος ζήτησε νερό
για να ξεπλύνει τα φαρμακωμένα σπλάχνα του.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Με ποιους τρόπους επιχειρεί ο συντάκτης του Κειμένου 1 να διασαφηνίσει τις έννοιες της «προφητείας» και της «επιστημονικής πρόβλεψης»; Η απάντησή σας να τεκμηριωθεί και με σχετικά χωρία (μονάδες 8) Ποιον θεωρείς περισσότερο αποτελεσματικό και γιατί; (μονάδες 7)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Η συνέντευξη, η οποία παρουσιάζεται στο Κείμενο 2 ολοκληρώνεται με τη φράση: «*Εύχομαι το γεγονός ότι ένα τέτοιο κατασκεύασμα του μυαλού, σαν τις μαύρες τρύπες, κατέληξε να είναι πραγματικότητα, να παρακινήσει όλους να δείξουν εμπιστοσύνη στην επιστήμη για το μέλλον*». Να σχολιάσεις τη θέση της στη δομή του Κειμένου και το νόημά της σε σχέση με το κειμενικό είδος. Η επιλογή της προτρεπτικής υποτακτικής και του πρώτου ρηματικού προσώπου εξυπηρετούν τον επικοινωνιακό στόχο;

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Με ποιο ύφος λόγου επιλέγεται να διατυπωθούν τα νοήματα στα Κείμενα 1 και 2; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου επιλέγοντας δύο γλωσσικές αναφορές, για κάθε Κείμενο (μονάδες 6). Να σχολιάσεις την αποτελεσματικότητα των γλωσσικών επιλογών σε σχέση με το κειμενικό είδος (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς αντιλαμβάνεται τη γνώση για ποιητικό υποκείμενο; Η απάντησή σου ας τεκμηριωθεί με τρία στοιχεία του ποιήματος. Σε ποιον βαθμό ταυτίζονται ή διαφοροποιούνται οι προσωπικές σου στάσεις με τις αντίστοιχες του ποιητικού υποκειμένου; Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Δουλειά από την παραλία: μια νέα τάση]

Απόσπασμα (διασκευασμένο) από το άρθρο της Μαρίας Αθανασίου «Δουλειά από την παραλία: Η νέα τάση του workation κάνει τα πρώτα της βήματα στην Ελλάδα». Δημοσιεύτηκε στο Περιοδικό «Κ» της εφημερίδας «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» στις 22.06.2022: <https://www.kathimerini.gr/k/k-magazine/>

Μία στις τέσσερις θέσεις εργασίας στη Βόρεια Αμερική έως το τέλος του 2022 θα είναι εξ αποστάσεως (remote working). Ως κύριο πλεονέκτημά της το 32% των εργαζομένων αναδεικνύουν τη δυνατότητα του ευέλικτου ωραρίου και ένα 25% ότι μπορούν να δουλεύουν από όποιο χώρο επιλέξουν. Και μπορεί εν μέσω πανδημίας αυτός ο χώρος να ήταν το τραπέζι της κουζίνας, η κρεβατοκάμαρα, το μπαλκόνι, άντε και το εξοχικό, όσο όμως η τάση αυτή εδραιώνεται ως νέα εργασιακή συνθήκη, οι επιλογές διευρύνονται. Πρακτικά, το γραφείο μας μπορεί να είναι όλη η Γη – αρκεί να έχει γρήγορο ίντερνετ.

Η τελευταία ανερχόμενη τάση λέγεται workation (work-εργασία και vacation-διακοπές). Και, παρότι πολλοί από εμάς έχουμε συνηθίσει να ελέγχουμε τα μηνύματά μας ή να δεχόμαστε στη διάρκεια των διακοπών τηλεφωνήματα για μικροεκκρεμότητες, όχι, δεν είμαστε βετεράνοι του workation. Ουσιαστικά, ο εργαζόμενος συνδυάζει εργασία και διακοπές, χωρίς πρακτικά να είναι σε άδεια από τη δουλειά, απλώς μεταφέρει το γραφείο του σε ένα μέρος της υψηλίου που ενδιαφέρεται να ανακαλύψει τις ώρες που είναι εκτός δουλειάς. Πρακτικά, είναι συνεπής στις εργασιακές του υποχρεώσεις, ενώ στον ελεύθερο χρόνο του μπορεί να ζήσει σαν ντόπιος ή να περιηγηθεί ως τουρίστας. Το πρόγραμμά του μπορεί να περιλαμβάνει ξεναγήσεις αρχαιολογικού ή πολιτιστικού ενδιαφέροντος, οργανωμένες γευσιγνωσίες/ οινογνωσίες ή αυθόρμητες εξόδους για φαγητό, ποτό, διασκέδαση, αθλητικές δραστηριότητες ή προγράμματα ευεξίας, περιπετειώδεις εξορμήσεις στη φύση ή ένα απλό κολύμπι στην κοντινότερη ακτή, σκι ή ψάρεμα.

Όλα αυτά θυμίζουν τη συνθήκη του «ψηφιακού νομάδα», διαφέρουν, ωστόσο, ως προς την ευελιξία και τη διάρκεια της παραμονής, καθώς συνήθως διαρκεί λίγες εβδομάδες και δεν απαιτεί γραφειοκρατικές διαδικασίες, όπως εργασιακή βίζα ή μόνιμη μετακίνηση από την έδρα του εργοδότη. Η εμπειρία δείχνει ότι οι ψηφιακοί νομάδες είναι συνήθως εργαζόμενοι νεότεροι σε ηλικία, που υιοθετούν μια διαφορετική από την παραδοσιακή εργασιακή κουλτούρα, που περιλαμβάνει τηλεργασία και μετακίνηση σε διαφορετικά μήκη

και πλάτη του πλανήτη και οι οποίοι, στη συντριπτική τους πλειονότητα, εργάζονται στον τεχνολογικό τομέα. Το workation έχει ενσωματώσει αυτά τα στοιχεία, αλλά συχνότερα το επιλέγουν άνθρωποι μεγαλύτερης ηλικίας, που μπορεί να προέρχονται από τον τεχνολογικό τομέα, αλλά και από πιο παραδοσιακά επαγγέλματα τα οποία προχώρησαν σε ψηφιακό μετασχηματισμό και έχουν υιοθετήσει ένα υβριδικό εργασιακό μοντέλο.

Κείμενο 2

[Το προπατορικό αμάρτημα και οι διακοπές]

Απόσπασμα από κείμενο με τον παραπάνω υπότιτλο και τίτλο «Οι χαμένοι παράδεισοι» του Νίκου Δήμου, που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» (6.8.2006) και αντλήθηκε από το ιστολόγιο του συγγραφέα στις 3.7.2022: http://www.ndimou.gr/doncat/2006/08/blog-post_07.html.

Όταν οι Πρωτόπλαστοι εξωπετάχθηκαν από τον Παράδεισο, τους έμεινε η νοσταλγία. Για την παρθένα φύση, τα κρύα νερά, την ανεμελιά και την... τεμπελιά.

Το πρώτο κακό που τους βρήκε, μετά την έξοδο, ήταν η εργασία. Άρχισαν να μοχθούν, να ιδρώνουν («εν τω ιδρώτι του προσώπου σου...»), να καταπονούνται: είτε για τον άρτο, είτε για την Μερτσέντες. Γενικά, η έκπτωση από την Παραδείσια ευτυχία έφερε τη δουλειά (από τη «δουλεία» κατάγεται η λέξη) και η νοσταλγία του Παραδείσου οξύνθηκε.

Μέχρι που κάποιος ανακάλυψε τις διακοπές.

Οι διακοπές λειτουργούν ως υποκατάστατο του Παραδείσου. Όπως ο καλός Χριστιανός υπομένει τα πάντα μία ζωή, προσδοκώντας να πάει στον Παράδεισο, έτσι κι ο εργαζόμενος ανέχεται την καθημερινή ρουτίνα, τον αυταρχισμό του προϊστάμενου, την πειθαρχία του ωραρίου, την αυθάδεια του πελάτη –προκειμένου κάποτε να πάει διακοπές.

«Ε, δεν θα έρθει ο Αύγουστος;» μονολογεί.

Και μεταθέτει όλες του τις ελπίδες, τις προσδοκίες, τα ανεκπλήρωτα όνειρα, σε αυτό το μικρό διάστημα παραδείσου.

«Παραδείσους» ονομάζουν -όχι τυχαία- και οι τουριστικοί πράκτορες τους ωραιότερους προορισμούς τους.

Αχ εκείνες οι αφίσες του Τουρισμού, τι ζημιά έχουν κάνει! Αμ, τα ταξιδιωτικά ντοκιμαντέρ –από τον Μαυρίκιο, τις Σεϋχέλλες, την Καραϊβική... [...] Βλέπεις τις εντυπωσιακές φωτογραφίες, μαζεύεις φασούλι το φασούλι και πας σε μακρινά νησιά... [...]

Α, ναι, η άλλη μορφή διακοπών, ο πολιτιστικός τουρισμός, υποφέρει από κακοήγη υπερπληθυσμό –αδύνατο πια να δεις τα σημαντικότερα αξιοθέατα του πλανήτη. Μπροστά σου θα είναι πάντα εκατό Ιάπωνες (στους οποίους προστέθηκαν πρόσφατα και διακόσιοι Κινέζοι!).

Και η κλασική μορφή διακοπών, η φυγή και η χαλάρωση, υποφέρει από την παραπλανητική διαφήμιση και το «σύνδρομο του Παραδείσου». Πρωτόπλαστοι δεν θα ξαναγίνουμε... Άπαξ και φάγαμε το «μήλο», μόνο διακοπές.

Ναι, έτσι πληρώνουμε το προπατορικό αμάρτημα. Να σκοτωνόμαστε στην δουλειά, να νοσταλγούμε έναν Παράδεισο, να τον παίρνουμε σε μικρές δόσεις και να μην τον χορταίνουμε ποτέ.

Εφ' ω και πολλοί μένουμε σπίτι μας...

Κείμενο 3

Μετά τον χαρακτηριστικό ήχο

Απόσπασμα από το ομότιτλο διήγημα του Αχιλλέα Κυριακίδη που περιλαμβάνεται στη συλλογή «Τεχνητές αναπνοές και άλλα πεζά της πόλεως [2003-2010]» (εκδ. Πατάκης, Αθήνα, 2016).

Βγαίνει απ' το γραφείο μ' ένα κεφάλι θολωμένο από αριθμούς. Καμιά φορά δεν ξέρει πού πατάει, πού βρίσκεται, ώσπου να πάρει τη στροφή και βγει στον πιο μεγάλο δρόμο, εκεί όπου η αέναη κίνηση τον αιφνιδιάζει κάθε μέρα με βροντώδεις επιθέσεις οικειότητας. Αναγνωρίζει κάθε όχημα που του ακυρώνει την πεζή προτεραιότητα, κάθε κόρνα που τραυματίζει τη συνοχή του βόμβου. Τον ταραάζει η σκέψη ότι μπορεί μια μέρα κάποιος αόρατος θεατρώνης ν' ακυρώσει αυτή την παράσταση, να την κατεβάσει για πάντα. Γιατί έτσι. Λίγο αργότερα, κατεβαίνοντας τα σκαλιά για το μετρό, τον τυλίγει η ίδια οσμηρή θαλπωρή, εισβάλλει η ίδια πάντα προκατακλυσμαία κι ανεπαίσθητη μνήμη - «Δεν ξέρω· λέγεται αυτό;» είχε ρωτήσει μια μέρα έναν φίλο του που του ανέπτυσε την ίδια μητρική θεωρία, συνδέοντάς την με χθόνιες ετυμολογίες.

Καθιστός ή, συνηθέστερα, όρθιος, κρατηθείτε από τας χειρολαβάς, κλυδωνίζεται σε κάθε απότομη αλλαγή ρυθμού, ταχύτητας, ορμής του συρμού που ολισθαίνει σισύφεια, προσέχει τη μεταλλική φωνή που αναγγέλλει κάθε στάση επαγγέλλεται την επόμενη, βλέπει τις διαφημίσεις στους σταθμούς μ' ένα βλέμμα που δεν καταγράφει τίποτα, σαν κάμερα-μαϊμού, χωρίς φιλμ, τα πολύχρωμα δολώματα αποτυπώνονται φευγαλέα σε μια σχεδόν υποσυνείδητα αντιπαλίστη¹ διαδικασία που δε διασώζει τίποτα απ' τις προηγούμενες εικόνες, χρώματα και σχήματα, αστραφτερά χαμόγελα και ωραίοι, τεχνητοί άνθρωποι σ' έναν απύθμενο καιάδα² όπου έχουν κατακρημνιστεί χιλιάδες άλλα

1 αυτή που δεν έχει σβηστεί

2 Κυριολεκτικά είναι το βάραθρο στην Αρχαία Σπάρτη, όπου οι Σπαρτιάτες έριχναν αιχμαλώτους, κακούργους, μεταφορικά η λέξη χρησιμοποιείται, για να δηλώσει την απόρριψη από το κοινωνικό σύνολο.

ερεθίσματα, αισθήσεις και κάμποσα εξίτηλα αισθήματα, δεν τα σκέφτεται όλα αυτά καθώς τον κατακλύζει η δύναμη ότι αυτός ο ίδιος είναι, αυτό το ίδιο του το σώμα είναι που υπερβαίνει τις διαστάσεις του και εμβολίζει ο ίδιος τα έγκατα της πόλης, πορθητής, νιώθει τη μοναξιά του να αίρεται πάνω από τον ίδιο, πάνω απ' αυτούς που εκείνη τη στιγμή μοιράζονται μαζί του λίγα τετραγωνικά κινούμενου χώρου, που μπορεί κι αυτοί να σκέφτονται τα ίδια, καθιστοί, νυσταλέοι, κατάκοποι...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Να εξηγήσεις σε 60 περίπου λέξεις με σχετικές αναφορές από το Κείμενο 2 (δεν εμπεριέχονται στη ζητούμενη έκταση των λέξεων) τι εννοεί ο συγγραφέας με τον συμβολισμό που αποδίδει στις διακοπές σήμερα λέγοντας ότι «λειτουργούν ως υποκατάστατο του Παραδείσου».

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

α. Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 η συγγραφέας αξιοποιεί τον τρόπο οργάνωσης της σύγκρισης/ αντίθεσης και της αναλογίας. Να εξηγήσεις με συντομία πώς το επιχειρεί συνδυαστικά. (μονάδες 6)

β. Να εξηγήσεις γιατί, κατά τη γνώμη σου, στο Κείμενο 1, στην πρώτη παράγραφο, η συγγραφέας επιλέγει να ξεκινήσει με παράθεση στατιστικών στοιχείων. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Το Κείμενο 2 χαρακτηρίζεται από το στοιχείο της προφορικότητας. Να εντοπίσεις τρεις γλωσσικές επιλογές (λεξιλόγιο, σύνταξη, σημεία στίξης κ.ά.) που επιβεβαιώνουν τον παραπάνω χαρακτηρισμό (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις την επιλογή του συγγραφέα να συντάξει ένα κείμενο που έχει το στοιχείο αυτό (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη ζωή ενός αστού, όπως αυτού που πρωταγωνιστεί στην αφήγηση, αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες του Κειμένου 3 και να εκφράσεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σου προκάλεσε η ανάγνωση του αποσπάσματος (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Αφροδίτη της Μήλου ή Δεσποινίδα της Αβινιόν;

Το παρακάτω κείμενο είναι αποσπάσματα από το βιβλίο με δοκίμια του Ανδρέα Ιωάννου Κασσέτα «Και της προτείνει μία θόλτα», εκδόσεις Πατάκη, 2000.

Για τους εικαστικούς καλλιτέχνες του εικοστού αιώνα, η έννοια *Αισθητική* δεν είναι ιδιαίτερα αποσαφηνισμένη και παραπέμπει σε ποικίλα σημαινόμενα. Για ορισμένους, σχετίζεται με την έννοια μιας *ισορροπίας* χρωμάτων και μορφών, για άλλους με την έννοια της *συμμετρίας*, όπως και με εκείνη της *ασυμμετρίας*. Η αναζήτηση κάποιων κανόνων βρίσκεται μέσα στον γενικό προβληματισμό, οι καινούριοι όμως δρόμοι διανοίγονται με την ανατροπή των κανόνων, όπως συνέβη με τις Δεσποινίδες της Αβινιόν του Πάμπλο Πικάσο το 1907, πίνακα στον οποίο «η *ασυμμετρία σε κοιτάζει στα μάτια με σκοπό να σε πείσει ότι εμπεριέχει ομορφιά*». Η προοπτική είναι επίπεδη, τα σώματα σχεδιασμένα με οξείες γωνίες, τα γυναικεία πρόσωπα θυμίζουν μάσκες, ενώ τα δύο μάτια της μιας από τις δεσποινίδες είναι ζωγραφισμένα έτσι ώστε να παραβιάζεται εμφανώς η συμβατικά αναμενόμενη συμμετρία. Το έργο χαστουκίζει το βλέμμα μας και προκαλεί τις κυρίαρχες αντιλήψεις μας πάνω στην Αισθητική. Φαίνεται ότι το πανάρχαιο ερώτημα «*υπάρχει, άραγε, κάποια Γραμματική της Ομορφιάς;*» θα ξανάρχεται πάντα.

Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τους φυσικούς. Η αισθητική εμπειρία επέβαλε γραμμές πλεύσεως σε πολλούς από τους ερευνητές στην ιστορία της Επιστήμης, αλλά και πολλές από τις νέες ανακαλύψεις συνδέθηκαν με την αμφισβήτηση κάποιων κανόνων της κυρίαρχης αισθητικής. [...]

Ο Ανρύ Πουανκαρέ περιγράφει την ενδοσκόπηση των μαθηματικών ως μία ιδιαίτερη ευαισθητοποίηση στο ζήτημα της Αισθητικής, θεωρώντας ότι μαθηματικός χρησιμοποιεί τη διαίσθηση για να φιλτράρει τα δεδομένα, αφήνοντας να περάσει μόνο αυτό που είναι αρμονικό και όμορφο. Στη θεώρηση αυτή βασίζεται και η πεποίθηση ορισμένων ερευνητών σύμφωνα με την οποία «*ισχύει αυτό, διότι αυτό είναι όμορφο*».

Ο Άλμπερτ Αϊνστάιν εστίασε το βλέμμα της δικής του Σκέψης στις ασυμμετρίες που εμφάνιζε η μαθηματική διατύπωση της Ηλεκτρομαγνητικής Θεωρίας, οι οποίες, κατ' αυτόν, δεν θα έπρεπε να είναι έμφυτες στα φαινόμενα. Ο Αϊνστάιν, όπως και ο Πουανκαρέ, ονειροπολούσε πάνω στην ομορφιά του Σύμπαντος και είχε ενστερνιστεί την ιδέα *πως το μεγάλο μυστήριο του Σύμπαντος είναι το ότι είναι κατανοήσιμο*. Οι αισθητικές εμπειρίες των

αυτών μεγάλων στοχαστών λειτούργησαν ως καταλύτες κατά τις νοησιακές διεργασίες που οδήγησαν νεότερους ερευνητές σε ορισμένες από τις μεγάλες επιστημονικές ανακαλύψεις. Το εάν η Πραγματικότητα μοιάζει με την Αφροδίτη της Μήλου ή με μία από τις Δεσποινίδες της Αθηνών αποτέλεσε ερώτημα που δίχασε τους φυσικούς του αιώνα.

Κείμενο 2

Περί ασχήμιας στην τέχνη

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα δοκιμίου της Παρασκευής Κοψιδά-Βρεττού, δημοσιευμένο στις 22/3/2020 στον ενημερωτικό ιστοχώρο diastixo.gr.

Δεν είναι, ωστόσο, εύκολο να απαντηθούν τα ζητήματα που προκύπτουν από τον προσδιορισμό του ωραίου και του άσχημου στη ζωή και στην τέχνη. Ο καθένας μας, απλά και καθημερινά μιλώντας, μπορεί να προσδιορίσει, εντελώς αβασάνιστα και αυθόρμητα, το όμορφο και το άσχημο σε αντικείμενα, πρόσωπα, ανθρώπινα σώματα, έργα τέχνης κι ακόμα σε ζώα, λουλούδια, φυτά, τοπία κ.λπ. Και για τα ίδια ακριβώς πράγματα μπορεί να διατυπωθούν τόσο πολλές και διαφορετικές και αλληλοσυγκρουόμενες απόψεις! Η αιτιολογία ή πολύ περισσότερο η τεκμηρίωση των διαφορετικών θεωρήσεων από τον καθένα είναι ένα δυσχερέστατο εγχείρημα. Το μόνο στο οποίο ο καθείς εμμένει είναι το αλάθητο της κρίσης του. Ας θυμηθούμε τη χαρακτηριστική αναφορά του Βολταίρου: «Ζητήστε από έναν βάτραχο να σας μιλήσει για την ομορφιά που αυτός αντικρίζει. Θα σας πει ότι αυτή αντικατοπτρίζεται στη βατραχίνα του, μέσα στα δυο ολοστρόγγυλα, προεξέχοντα μάτια της, το μικρό της κεφάλι, τον επίπεδο λαιμό της». Μέσα στο αυθεντικό περιβάλλον των εμπειριών ενός βατράχου, η βατραχίνα του είναι λοιπόν η κατεξοχήν εκπρόσωπος της ομορφιάς του κόσμου του. [...]

Ας θεωρήσουμε ότι το περιβάλλον των αισθητών πραγμάτων είναι εκείνο που προσδιορίζει και μορφοποιεί τις αισθητικές μας αντιλήψεις, την κρίση και τις προτιμήσεις μας. Σύνθεση πολλαπλών όμορφων και άσχημων πραγμάτων, οργανικών και ανόργανων, η ίδια η φύση με τον μακρόκοσμο και τον μικρόκοσμό της, είναι το πεδίο μέσα στο οποίο ο άνθρωπος διδάσκεται ή μυείται στην αντίληψη της ομορφιάς και της ασχήμιας. Αλλά δεν επαναπαύεται σε μian ανενεργό, παθητική σχέση με το παιχνίδι των αντιθέσεων όμορφο-άσχημο. Αισθάνεται την ανάγκη –και την υλοποιεί– να αναδιατάξει τον κόσμο του και να τον μεταμορφώσει σε ένα σύνθεμα που θα εικονίζει το ωραίο. Όχι μόνον οι αισθήσεις ή οι δεξιότητες, αλλά και μια μακρά νοητική διαδικασία οδήγησαν τον άνθρωπο σταδιακά μέσα στους αιώνες να οραματίζεται και να πραγματώνει μέσω της τέχνης το ωραίο, παρεμβαίνοντας στο ατελές ή στο άσχημο που υπάρχει γύρω του. Κι ενώ το περιβάλλον ως

ιστορική οντότητα μεταβάλλεται μέσα στον χρόνο, διαμορφώνοντας αντίστοιχες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες –στις οποίες εντάσσονται και οι διαρκείς μεταμορφώσεις της τέχνης ως πολιτισμικού φαινομένου–, εντούτοις φαίνεται ότι η ίδια η κυτταρική δομή της τέχνης, η τελεολογία¹ της είναι η αναζήτηση και η υλοποίηση του ωραίου: από τα πρώτα αδέξια σχεδιάσματα του πρωτόγονου ανθρώπου μέχρι την επεξεργασμένη αισθητική του κλασικού και αναγεννησιακού δημιουργού.

Κείμενο 3

Ένα διαμέρισμα στο Παρίσι

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το ομώνυμο μυθιστόρημα του Γκιγιόμ Μισό (1974 -), σε μετάφραση Γιώργου Ξενάριου, εκδόσεις Κλειδάριθμος, 2020. Η ηρωίδα, Μάντλιν Γκριν, είναι Αγγλίδα αστυνομικός η οποία θα έπρεπε για ένα διάστημα να ζήσει στο Παρίσι.

Μόλις η πόρτα έκλεισε πίσω της, η Μάντλιν βρέθηκε σ' ένα καταφύγιο έξω από την επικράτεια του χρόνου. Στην αρχή την εντυπωσίασαν τα λουλούδια -αγιόκλημα, μπαμπού, γιασεμιά και μανόλιες- και αμέσως μετά οι θάμνοι και τα μικρά δεντράκια -μεξικάνικες πορτοκαλιές, γιαπωνέζικες ανδρομέδες και μπουτλιές²- που είχαν μεταμορφώσει το τοπίο σε εξοχή, κάτι τελείως διαφορετικό από το σκληρό τοπίο της πόλης. Περιπατώντας στο λιθόστρωτο στη συνέχεια, είδε τις μεζονέτες. Ήταν τέσσερις διώροφες μονοκατοικίες, με κήπο ολόγυρα, που οι προσόψεις τους χάνονταν μες στον κισσό και στις πασιφλόρες.

Το τελευταίο σπίτι στο αδιέξοδο δρομάκι ήταν εκείνο που είχε νοικιάσει και δεν είχε καμία σχέση με τα υπόλοιπα. Απ' έξω έμοιαζε με τιμεντένιο κουτί που οι τοίχοι του, χτισμένοι με κόκκινα και μαύρα τούβλα, είχαν σχέδιο σκακιέρας. Η Μάντλιν σχημάτισε έναν άλλον κωδικό στο κουδούνι για να ανοίξει τη μεγάλη, βαριά, ατσάλινη πόρτα, που από πάνω είχε μία επιγραφή με σιδερένια σκαλιστά γράμματα: «Cursum Perficio³»

Με το που μπήκε μέσα, ένιωσε κάτι μαγικό, έναν κεραυνοβόλο έρωτα. Ένα θάμβος πλημμύρισε την καρδιά της. Πώς γινόταν να νιώθει σαν στο σπίτι της; Πού οφειλόταν αυτή η ακαθόριστη αίσθηση αρμονίας; Στη διάταξη των επίπλων στον χώρο; Στο φως του ήλιου που, μπαίνοντας στο σπίτι, σκορπούσε παντού τις αντανakλάσεις του; Στην αντίθεση με το χάος που επικρατούσε έξω;

¹ Ο σκοπός της

² Ημιαειθαλής θάμνος γρήγορου ρυθμού ανάπτυξης.

³ Εδώ τελειώνει ο δρόμος μου.

Η Μάντλιν πάντα αγαπούσε τους εσωτερικούς χώρους. Για μεγάλο διάστημα μάλιστα οι χώροι αυτοί ήταν μέρος της δουλειάς της, έπρεπε να τους δώσει φωνή, να τους κάνει να μιλήσουν, να αποκαλύψουν το έγκλημα...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Λαμβάνοντας υπόψη το κειμενικό είδος να εντοπίσετε δύο από τους τρόπους με τους οποίους επιδιώκεται η προσέγγιση της έννοιας της αισθητικής στην 1η παράγραφο του Κειμένου 2. (μονάδες 10) Θεωρείς ότι επιτυγχάνεται ο επικοινωνιακός στόχος και γιατί; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στοιχεία του δομικού ρόλου ενός τίτλου είναι η προαναγγελία του περιεχομένου του κειμένου που ακολουθεί και η ανάπτυξη του ενδιαφέροντος του αναγνώστη. Σχολιάζοντας στοιχεία της μορφής και του περιεχομένου του τίτλου του Κειμένου 1 να αναφερθείτε στην αποτελεσματικότητά του σε σχέση με τον δομικό του ρόλο.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Με ποιο ύφος λόγου επιλέγεται να διατυπωθούν τα νοήματα στο Κείμενο 1; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου επιλέγοντας τρεις γλωσσικές αναφορές (μονάδες 6). Να σχολιάσεις την αποτελεσματικότητα των υφολογικών επιλογών σε σχέση με το κειμενικό είδος (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι σημαίνει το σπίτι για την ηρωίδα του Κειμένου; Να περιγράψεις πώς αναδεικνύεται αυτή η σημασία με τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποια είναι η δική σου στάση απέναντι σε όσα αισθάνεται η ηρωίδα;

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Ο αποκλεισμός της φαντασίας

Απόσπασμα από το ομότιτλο άρθρο της Τασούλας Καραϊσκάκη που δημοσιεύτηκε στις 22.01.2012 στην εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»: <https://www.kathimerini.gr/opinion/728647/o-apokleismos-tis-fantasias/> (ανάκτηση: 10.07.2022).

Δύο βίντεο τα οποία κυκλοφορούν τελευταία στο Διαδίκτυο από παλαιότερες ομιλίες του Βρετανού συγγραφέα και συμβούλου εκπαίδευσης σερ Κεν Ρόμπινσον σε συναντήσεις της TEDxAcademy εικονογραφούν, με εξαιρετικά ζωντανό, πραγματικά αξιομνημόνευτο τρόπο, το πνεύμα των καιρών μπροστά στο παγκόσμιο αδιέξοδο.

Ο Ρόμπινσον ξεκινάει από την εκπαίδευση, βασικό πυλώνα του ανθρώπινου εποικοδομήματος, «γιατί μας πηγαίνει σ' αυτό που δεν γνωρίζουμε» και καταλήγει στον πυρήνα της σημερινής οικονομικής και πολιτισμικής κρίσης. Το σχολείο, ισχυρίζεται, σκοτώνει τη δημιουργικότητα, δηλαδή, την ικανότητα να έχει κανείς πρωτότυπες ιδέες, γιατί δεν επιτρέπει τα λάθη και γιατί ιεραρχεί τα μαθήματα με βάση συγκεκριμένη αντίληψη για τη χρησιμότητά τους στην επαγγελματική ζωή. Απομονώνει το παιδί από τα ταλέντα του, ποδοπατεί το δώρο της φαντασίας. Αναγνωρίζει μόνο δύο είδη ευφυΐας, τη γλωσσική και τη λογικο-μαθηματική, περιθωριοποιώντας τα υπόλοιπα (κινησθητική, μουσική, οπτική, διαπροσωπική κ.ά.). Και μόνο ένα δρόμο επιτυχίας, μέσα από τη βαθμοθηρία, τη χρηματολατρία, τη φιλαυτία, τον ανταγωνισμό, τον ατομισμό, τη χρησιμοθηρία. Ο Ρόμπινσον διαβλέπει την αρχή του τέλους του σημερινού μαζικού, ταχύρρυθμου, βιομηχανοποιημένου εκπαιδευτικού μοντέλου, που έχει οδηγήσει σε σοβαρότατη κρίση ανθρωπίνων πόρων, όπως την χαρακτηρίζει. Σε 30 χρόνια (έρευνα της UNESCO), θα είναι εντυπωσιακά περισσότεροι οι απόφοιτοι πανεπιστημίου, λέει. Μοιάζει με επίτευγμα, αλλά είναι στρέβλωση. Ο ακαδημαϊκός πληθωρισμός απαξιώνει τον σχολικό μόχθο. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι μια μακρά διαδικασία εισαγωγής στο πανεπιστήμιο. Όμως, το πανεπιστημιακό πτυχίο σήμερα δεν έχει την ίδια αξία με 30 χρόνια πριν και σε λίγο, το μεταπτυχιακό δεν θα έχει την αξία που έχει σήμερα.

Όλο το σύστημα είναι δομημένο λάθος, είπε. Φαίνεται καθαρά στον τομέα της οικολογίας. Το σχολείο έχει σμιλέψει τα μυαλά μας με τον τρόπο που σμιλεύουμε τη γη: για μια συγκεκριμένη χρήση. Δεν πρόκειται να μας χρησιμεύσει στο μέλλον! Θα πρέπει να αναθεωρήσουμε όσα γνωρίζουμε για τις ανθρώπινες δυνατότητες. Να ξεθάψουμε

θαμμένες ικανότητες, να αξιοποιήσουμε ταλέντα. Να ξεφύγουμε από την τυραννία της κοινής λογικής, από την πεπατημένη των δεδομένων καταστάσεων. Να ξανασκεφτούμε το πώς εκπαιδεύουμε τα παιδιά μας. Ο κόσμος μας οδηγείται σε τέλμα.

Ο Ρόμπινσον έκλεισε την ομιλία του με την παρακάτω ρήση του Αβραάμ Λίνκολν (Δεκέμβριος 1862): «Τα δόγματα του ήρεμου παρελθόντος είναι ανεπαρκή για το καταιγιστικό παρόν. Οι περιστάσεις είναι φορτωμένες με μεγάλες δυσκολίες, πρέπει να αρθρούμε στο ύψος τους. Δεν έχουμε ξαναζήσει τέτοιες καταστάσεις, γι' αυτό θα πρέπει να σκεφτούμε με νέο τρόπο, να δράσουμε με νέο τρόπο, πρέπει να απελευθερώσουμε πρώτα τον εαυτό μας (από τις παλιές ιδέες) και στη συνέχεια να σώσουμε τη χώρα μας». [...]

Κείμενο 2

Το σχολείο έχει εξελιχθεί σε ένα πάρκινγκ μαθητών

Απόσπασμα από τη συνέντευξη του συγγραφέα Κώστα Ακρίβου στον Γιάννη Πανταζόπουλο στις 04.04.2021: <https://www.lifo.gr/culture/vivlio/kostas-akribos-sholeio-ehei-exelithe-se-ena-parkingk-mathiton?>

— Ως φιλόλογος σε δημόσια σχολεία της Ελλάδας για τριάντα τέσσερα χρόνια, πώς κρίνετε το επίπεδο των μαθητών στο πεδίο των ιστορικών γνώσεων;

[...] Δυστυχώς, έχουμε παραμείνει αρκετά χρόνια πίσω, με αποτέλεσμα κανένα παιδί να μη βρίσκει τίποτα το ελκυστικό και το δημιουργικό στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τόσα χρόνια αντιλαμβάνομαι ότι απουσιάζει πλήρως ό,τι είναι ικανό και πρόσφορο να κερδίσει το ενδιαφέρον των μαθητών. Τα τελευταία χρόνια δίδασκα παιδιά της Α' Γυμνασίου, αν και τις περισσότερες φορές έκανα μάθημα σε τάξεις του Λυκείου, και συνειδητοποίησα ότι μπροστά μου είχα έναν διαφορετικό κόσμο. Τα παιδιά διακατέχονται από ενδιαφέροντα που δεν έχουν καμία σχέση με αυτά που τους προσφέρει το σχολείο. [...]

Θλίβομαι, επειδή η διδασκαλία έχει αποπροσανατολιστεί από τον κεντρικό πυρήνα της και εξαιτίας της αποστήθισης ή της παπαγαλίας έχει οδηγηθεί σε εσφαλμένες κατευθύνσεις. Ποτέ δεν καταφέραμε να στείλουμε τα παιδιά μας στο βιβλιοπωλείο.

— Ποιος είναι η μεγάλη ασθένεια της παιδείας στην Ελλάδα;

Η γενικότερη αδιαφορία που επικρατεί είτε στο σχολείο είτε στους κόλπους της ελληνικής οικογένειας. Λυπάμαι, αλλά το σχολείο έχει εξελιχθεί σε πάρκινγκ μαθητών.

— Έχει αξία το επάγγελμα του δασκάλου σήμερα, σε μια περίοδο κυριαρχίας του διαδικτύου και της τεχνολογικής επανάστασης;

Όταν καταργηθεί ο δάσκαλος, αυτόματα θα καταργηθεί και η κοινωνία μας. Επίσης, δεν θεωρώ ότι η διδασκαλία είναι επάγγελμα, αλλά λειτουργήμα. Σκοπός του δασκάλου

είναι να οξύνει τον νου των μαθητών, να διευρύνει τους ορίζοντές τους και να τους δώσει να καταλάβουν ότι στη ζωή δεν είναι μόνοι τους. Επομένως, αν ο δάσκαλος αντικατασταθεί από τη μηχανή αναζήτησης της google, χαθήκαμε. Τότε, το «1984»¹ του Τζορτζ Όργουελ θα είναι μια πραγματικότητα.

Κείμενο 3

Νίκος Καζαντζάκης, Αναφορά στον Γκρέκο, στο βιβλίο «Να μαθαίνω γράμματα...», Κώστας Ακριβός, Μεταίχμιο, Αθήνα: 2003.

Μια μέρα που κάναμε Ιερά Ιστορία φτάσαμε στον Ησαύ που πούλησε στον Ιακώβ τα πρωτοτόκια του για ένα πιάτο φακή. Το μεσημέρι, γυρίζοντας σπίτι, ρώτησα τον πατέρα μου τι θα πει πρωτοτόκια. Έβηξε, έξυσε το κεφάλι.

- Πήγαινε να φωνάξεις το θείο σου το Νικολάκη.

Είχε βγάλει το Δημοτικό ο θείος μου αυτός, ήταν ο πιο γραμματισμένος της οικογένειας, αδερφός της μητέρας μου. Κοντορεβιθούλης, φαλακρός, με μεγάλα αυτιά φοβισμένα, με τεράστια χέρια, όλο τρίχες.

- Έλα εδώ, του 'πε ο πατέρας μου ως τον είδε, του λόγου σου που σπούδασες, εξήγα! Έσκυψαν κι οι δυο τους απάνω στο βιβλίο, έκαμαν συμβούλιο.

- Πρωτοτόκια θα πει κυνηγετική στολή, είπε ύστερα από πολλή σκέψη ο πατέρας μου.

Ο θείος μου κούνησε το κεφάλι:

- Θαρρώ θα πει τουφέκι, αντιμίλησε, μα η φωνή του έτρεμε.
- Κυνηγετική στολή, βρουχήθηκε ο πατέρας μου.

Μάζεψε τα φρύδια του, κι ο θείος μου λούφαξε.

Την άλλη μέρα ο δάσκαλος ρωτάει:

- Τι θα πει πρωτοτόκια;

Πετάχτηκα:

- Κυνηγετική στολή!
- Τι ανοησίες είναι αυτές; Ποιος αγράμματος σου τις είπε;
- Ο πατέρας μου!

Ο δάσκαλος ζάρωσε· τον φοβόταν κι αυτός τον πατέρα μου, πού να του φέρει αντίρρηση!

- Ναι, είπε κομπιάζοντας, βέβαια, κάποτε, μα πολύ σπάνια, θα πει κυνηγετική στολή· μα εδώ...

¹Βιβλίο του Όργουελ που αναφέρεται σε μια μελλοντική δυστοπική πραγματικότητα στην οποία κυρίαρχο ρόλο έχουν οι μηχανές ως μέσα ελέγχου των ανθρώπων.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Να εξηγήσεις σε 60-70 λέξεις, αξιοποιώντας και στοιχεία του κειμένου, τι εννοεί ο ερωτώμενος στο Κείμενο 2 λέγοντας ότι «δεν θεωρώ ότι η διδασκαλία είναι επάγγελμα, αλλά λειτουργήμα».

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Να σχολιάσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα του τίτλου του Κειμένου 1 με κριτήριο τη δομή του (μονάδες 4) και να γράψεις τρία χωρία που δικαιολογούν τη σχέση του τίτλου με το περιεχόμενο του κειμένου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

α. «αν ο δάσκαλος αντικατασταθεί από τη μηχανή αναζήτησης της google, χαθήκαμε»: Να κάνεις τις απαραίτητες, κατά τη γνώμη σου, αλλαγές, προκειμένου η λειτουργία της γλώσσας στην παραπάνω περίοδο λόγου να είναι κυριολεκτική και όχι μεταφορική (μονάδες 6)

β. Στην προτελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές (μονάδες 2) με τις οποίες η συγγραφέας προσπαθεί να προβληματίσει για το αδιέξοδο του σύγχρονου σχολείου και την ανάγκη να γίνουν αλλαγές και να σχολιάσεις πώς προωθείται ο στόχος της με αυτές τις επιλογές (μονάδες 2).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις την αντίδραση του δασκάλου στο Κείμενο 3 και με ποια εκφραστικά μέσα αυτή αποτυπώνεται; Πιστεύεις ότι το κείμενο μπορεί να είναι επίκαιρο στην εποχή μας; Ανάπτυξε την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

«Οι ασυμβίβαστοι»

Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου, Οι σκληροί καιροί, εκδόσεις των Φύλων. (Απόσπασμα σε διασκευή).

Ο ασυμβίβαστος είναι μια πραγματικότητα του καιρού μας, γιατί δεν είναι ο ένας, ο μοναδικός και ο μοναχικός, καθώς άλλοτε, είναι πια οι πολλοί και ιδίως αυτοί οι νέοι που έρχονται με κραυγές και συχνά με απειλητικές χειρονομίες να μας επιπλήξουν για όσα έχουμε πράξει, για όσα έχουμε διασώσει και να μας στερήσουν το δικαίωμα της παρουσίας, αν το μπορέσουν.

Όταν μιλούμε για τους ασυμβίβαστους, έχουμε κυριότατα στον νου μας αυτούς τους νέους ανθρώπους. Το ασταμάτητο «όχι» τους. Έγραψα κάπου αλλού, και το πιστεύω πάντα, πως η Ιστορία προχωρεί με το «όχι», δεν προχωρεί με το «ναι». Με το «ναι» αποτελματώνεται. Το «όχι» μπορεί και να έχει ατομική προέλευση, να είναι η εξέγερση ενός προσώπου, μια αυτόβουλη ενέργεια. Το «ναι» σπανιότατα είναι η ολόψυχη και φωτισμένη συγκατάθεση. Στις περισσότερες περιπτώσεις προέρχεται από ραθυμία, ατολμία, αδιαφορία, ή έλλειψη εσωτερικής ανησυχίας. Το «ναι» πληρώνεται —και πλουσιοπάροχα κάποτε. Το «όχι» πληρώνει —και αδρότατα κάποτε.

Και, φυσικά, αυτή τη στιγμή δεν πρόκειται για το «όχι» του αντιρρησία, του αρνητικού τύπου, που είναι απαράγωγος από φυσικού του και πολεμάει κι απαρνιέται τα πάντα για να μπορέσει αυτόνομα να υπάρξει, όπως συχνά συμβαίνει στην ανέλιξη της πνευματικής ζωής, όπου στέρφοι και πικρόχολοι και κακόπιστοι προσπαθούν να πλάσουν ένα ατομικό πεπρωμένο με την αδιάκοπη άρνηση, καθώς τα σκυλιά που γαβγίζουν και γρούζουν, γιατί δεν έχουν άλλο τρόπο να δηλώσουν την ύπαρξή τους. Ο λόγος είναι για το φωτισμένο, συλλογισμένο, σταθερό, αμετακίνητο «όχι», για μια απόφαση ψυχής και πνεύματος.

Η κραυγή των σύγχρονων ασυμβίβαστων, τουλάχιστον των περισσότερων —γιατί καμιά γενίκευση δεν είναι σωστή— είναι μια αυθόρμητη κίνηση, που δεν έχει προφτάσει να συλλογιστεί τον εαυτό της. Και τούτο είναι η αδυναμία της. Τα «άγουρα χρόνια» είναι όλο φλόγα. Άλλωστε, εμείς οι πρεσβύτεροι αυτή τη φλόγα τη θεωρούμε προνόμιο και τη μακαρίζουμε. Και η φλόγα δεν φωτίζει μονάχα· πυρπολεί κιόλας και κατακαίει και μεταμορφώνει σε στάχτη. [...].

Οι ασυμβίβαστοι «ασεβούν» και προς την παράδοση. Την υποβάλλουν σ' εξαντλητική ανάκριση, για να την αναγκάσουν να ομολογήσει την κενότητά της, όπου, φυσικά, συμβαίνει να είναι κενή. Κι επειδή οι καιροί μας είναι σκληροί, η αντιπαραδοσιακή επιδρομή παίρνει τη μορφή καταιγίδας, που τρομάζει τους απλοϊκούς και εξουθενώνει τους ανυποψίαστους χρησιμοθηρικούς. Αυτή η αντιπαραδοσιακή επιδρομή μοιάζει με διάρρηξη σε καλά ασφαλισμένο χρηματοκιβώτιο. Η επίδραση, επομένως, των ασυμβίβαστων, ακόμη κι όταν δεν είναι φανερή, είναι φυσικό να έχει υποβάλει την παράδοση σε σκληρότατη δοκιμασία.

Κείμενο 2

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο του Μιχάλη Κασσωτάκη Ο έφηβος και τα προβλήματά του, εκδ. «Ορόσημο», Αθήνα: 1980.

[...] Πολλοί είναι ακόμη οι γονείς που δεν ανέχονται την εξέγερση της εφηβείας, τις έντονες αντιδράσεις των μέχρι χθες συνετών, φρόνιμων και υπάκουων παιδιών τους, την επανεμφάνιση κακών συνηθειών, που είχαν για πολύ καιρό ξεχαστεί, την άρνηση συνεργασίας και το πνεύμα εριστικότητας που εμφανίζουν.

Αγνοούν οι γονείς αυτοί ότι τα παιδιά τους στην περίοδο αυτή, επιθυμώντας να αποκτήσουν την αυτονομία τους και να επιβεβαιώσουν την ανεξαρτησία τους, ενεργούν συχνά αντίθετα προς τις πατρικές επιθυμίες και ορέξεις. Και η αντίδραση αυτή είναι τόσο μεγαλύτερη όσο πιο έντονη είναι η επιμονή των γονέων στη συμμόρφωση των παιδιών τους προς το πατρικό μοντέλο τρόπου ζωής. Αν π.χ. αρέσουν στους γονείς τα κοντά μαλλιά και μιλούν συχνά με ειρωνεία για τους «μακρυμάλληδες», εξωθούν με τον τρόπο τους αυτό περισσότερο τον έφηβο γιο να γίνει «μακρυμάλλης» παρά να προτιμήσει τα κοντά μαλλιά. Αν αρέσει στους γονείς η κλασική μουσική ή τα παλιά τραγούδια, ενώ η μοντέρνα μουσική αντιμετωπίζεται με περιφρόνηση, οι προτιμήσεις των παιδιών θα στραφούν μάλλον προς τη μοντέρνα έξαλλη μουσική. Αν υπερτονίζεται στην οικογένεια η αξία της σεμνής ενδυμασίας και αποδίδεται μεγάλη σημασία στην εξωτερική εμφάνιση, οι πιθανότητες να προτιμήσει ο έφηβος το έξαλλο ντύσιμο είναι πάρα πολλές. Αν οι γονείς εκτιμούν ιδιαίτερα την καλή συμπεριφορά και αποδίδουν μεγάλη σημασία στο τυπικό «savoir – vivre», το παιδί, επιδιώκοντας να απαλλαγεί από την πατρική κηδεμονία, μπορεί να κάνει ακριβώς το αντίθετο. Πάμπολλα είναι τα παραδείγματα, τα οποία θα μπορούσε κανείς να αναφέρει σχετικά με αυτή την τάση των εφήβων να δρουν αντίθετα προς τις επιθυμίες των γονέων τους με πρόδηλη συχνά την πρόθεση να τους ερεθίσουν...

Κείμενο 3

ΣΤΑ ΕΙΚΟΣΙ ΤΟΥ...

Βασίλης Βασιλικός, «Τα Ποιήματα», εκδ. Πολύπλανο, Αθήνα: 1999.

Στα είκοσί του χρόνια πάνω ο Μύρων είπε:

«Δεν είμαι νέος πια». «Πια» γιατί;

αφού ποτέ μου δεν υπήρξα νέος!

Γιατί

Δεν συγκινήθηκα ποτέ από μια ζητιάνα

με το μωρό στο ισχνό βυζί της·

ούτε απ' τις ρόδες των τσιγγάνικων κάρων

που κουβαλούν τους έξαλλους θιάσους·

τα χελιδόνια που φωλιάζαν στα μπαλκόνια μου

τραγουδώντας το τραγούδι της αγάπης

μ' εκνευρίζανε με τις στριγγλιές φωνές τους

και χαλούσα τις φωτιές...

Γι' αυτό δεν είμαι νέος πια. «Πια» γιατί;

αφού ποτέ μου δεν υπήρξα νέος».

Απρίλης, 1951

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 ο συγγραφέας φαίνεται να παίρνει θέση υπέρ των γονέων ή να δικαιολογεί τη συμπεριφορά των νέων; Απάντησε σε 50 περίπου λέξεις με σχετικές αναφορές από το κείμενο (δεν λαμβάνονται υπόψη στη ζητούμενη έκταση).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 2 ο συγγραφέας διατυπώνει μία θέση. Ποια είναι αυτή (μονάδες 4) και σε ποιον βαθμό την τεκμηριώνει με πειστικό τρόπο (μονάδες 6);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Να εντοπίσεις τρεις τρόπους (γλωσσικές επιλογές, εκφραστικά μέσα, οργάνωση παραγράφου) με τους οποίους ο συγγραφέας στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 προσπαθεί να ενισχύσει τη θέση του. (μονάδες 6)

β. Να μετασχηματίσεις στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 τη φράση «...η Ιστορία προχωρεί με το “όχι”, δεν προχωρεί με το “ναι”», ώστε από μεταφορική λειτουργία ο λόγος να γίνει κυριολεκτικός. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την ψυχική διάθεση του ποιητικού υποκειμένου αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Παράλληλα, να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την παραδοχή στην οποία καταλήγει στο Κείμενο 3. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Μοναξιά σε έναν Κόσμο Μαζικής Επικοινωνίας

Το κείμενο ανακτήθηκε από τον ιστότοπο <https://wol.jw.org/el/wol/d/r11/lp-g/102010321> στις 02.08.2022.

Κινητά τηλέφωνα, ηλεκτρονικά μηνύματα, κοινωνικά δίκτυα και χώροι συνομιλίας στο Ιντερνέτ —ποτέ προηγουμένως τα μέσα επικοινωνίας δεν ήταν τόσο πολλά και τόσο προσβάσιμα. Εντούτοις, σε αυτόν τον κόσμο της μαζικής επικοινωνίας, πολλοί άνθρωποι — μικροί και μεγάλοι— νιώθουν απέραντη μοναξιά. Γιατί;

Στο βιβλίο τους «Μοναξιά — Η Ανθρώπινη Φύση και η Ανάγκη για Κοινωνική Δικτύωση» (Loneliness —Human Nature and the Need for Social Connection), οι ερευνητές Τζον Τ. Κασιόπο και Γουίλιαμ Πάτρικ αναλύουν διεξοδικά το θέμα της μοναξιάς. Αναφέρονται σε μια μελέτη σύμφωνα με την οποία «η αυξημένη χρήση του Ιντερνέτ μπορεί να αυξήσει την κοινωνική απομόνωση και την κατάθλιψη, όταν αντικαθιστά πιο απτές μορφές ανθρώπινης επαφής».

Ο πυρετώδης ρυθμός ζωής που επιβάλλει η σύγχρονη κοινωνία κάθε άλλο παρά προάγει τη ζεστή ανθρώπινη επαφή. Το χαμόγελο ή ένα στοργικό βλέμμα δεν μεταδίδεται από το τηλέφωνο ή με ένα μήνυμα στην οθόνη του υπολογιστή.

Η κατάσταση αυτή επηρεάζει τον χώρο της εργασίας, αλλά μπορεί να επηρεάζει ακόμα περισσότερο τον οικογενειακό κύκλο. Τα μέλη πολλών οικογενειών πηγαиноέρχονται στο σπίτι χωρίς να τρώνε μαζί ή να συζητούν. Οι έφηβοι έχουν το δικό τους κομπιούτερ και ζουν ουσιαστικά απομονωμένοι από την υπόλοιπη οικογένεια. Η ειρωνεία είναι ότι, παρά τις ηλεκτρονικές συσκευές τους, πολλοί νεαροί νιώθουν μόνοι.

Στην εποχή μας, ακόμα και ο γαμήλιος δεσμός είναι δυνατόν να απειληθεί από αισθήματα μοναξιάς. Η έλλειψη επικοινωνίας στο αντρώγιο μπορεί να δημιουργήσει μια κατάσταση στην οποία οι δυο τους ζουν παράλληλες ζωές, κινούμενοι σε τροχιές που διασταυρώνονται σπάνια. Το να νιώθει ένα άτομο μόνο, ενώ ζει με τον γαμήλιο σύντροφό του, είναι μια από τις πιο οδυνηρές μορφές μοναξιάς.

Ιδίως οι μεμονωμένοι γονείς είναι πιθανό να παλεύουν με αισθήματα μοναξιάς. Ο κόσμος της μαζικής επικοινωνίας μπορεί, μεταξύ άλλων, να τους στερεί τη συντροφιά των παιδιών τους, εντείνοντας αυτά τα αισθήματα. Επίσης, πολλοί άγαμοι λαχταρούν να έχουν έναν σύντροφο, αλλά οι συναισθηματικές τους ανάγκες παραμένουν ανικανοποίητες.

Η μοναξιά έχει εξελιχθεί σε κοινωνική μάστιγα που ενίοτε συντελεί στον αλκοολισμό, στην υπερβολική κατανάλωση φαγητού, στην τοξικομανία, στην αχαλίνωτη σεξουαλική συμπεριφορά, ακόμα και στην αυτοκτονία. Γι' αυτό, είναι σημαντικό να εξακριβώσουμε πού μπορεί να οφείλεται. Αυτό είναι το πρώτο βήμα για την επιτυχή αντιμετώπιση του προβλήματος.

Κείμενο 2

Η συνομιλία

Το (διασκευασμένο) κείμενο ανήκει στον Ι. Μ. Παναγιωτόπουλο. Αντλήθηκε από το βιβλίο «Ο Σύγχρονος Άνθρωπος. Δοκίμια.» (Οι Εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα, 1996, σσ. 419 – 423).

Ανάμεσα στ' άλλα που έχουν χαθεί στη σύγχρονη εποχή είναι και η συνομιλία. Χρειάζεται κάποια γαλήνη και μια ιδιαίτερη αγωγή νου και ψυχής, για να υπάρξει ο αληθινός διάλογος, η προσφορά και η αντιπροσφορά. Ανήκουμε στους λαούς που έχουν μιλήσει πολύ, που και σήμερα ακόμη μιλούν πολύ. Ο κλασικός ελληνικός κόσμος ανύψωσε την έμφυτη ροπή των λαών της μεσογειακής μεσημβρίας σε μια δύσκολη και θαυμαστή τέχνη. Θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει πως πρώτος αυτός ανακάλυψε ή εφεύρε τη συνομιλία και την επροίκισε με τόσο περιεχόμενο, με τέτοια περιωπή, ώστε τα πρότυπα που μας άφησε απομένουν ανεπανάληπτα. Οι πλατωνικοί διάλογοι αποτελούν πραγματική αποθέωση της συνομιλίας. Φυσικά, εδώ πρόκειται για μια οργανωμένη και προσχεδιασμένη συνομιλία. Ο διάλογος ξεκινάει από την απλή ανταπόκριση ανάμεσα σε δυο ή σε περισσότερους ανθρώπους, για να γίνει μια μορφή τέχνης. Έχει χάρη, κομψότητα, ευγένεια, είναι «παιγνιώδης» και συνάμα βαθύς. Αισθάνεται κανείς ότι τον κινεί η μεγάλη χαρά της δημιουργίας. Γίνεται αισθητική απόλαυση και ψυχική λύτρωση και πνευματική ανάταση.

Ο λόγος όμως, τώρα, δεν είναι γι' αυτή την καλλιτεχνική μορφή του διαλόγου, αλλά για την ικανότητα των ανθρώπων να συνομιλούν. Εκείνο που έχει σήμερα χαθεί είναι η χαρά της συνομιλίας. Μπορεί να εξακολουθούμε να συζητούμε, να «κουβεντιάζουμε», αλλά έχουμε ξεμάθει να συνομιλούμε. Και δεν είναι μόνο που λείπουν οι ευκαιρίες. Γιατί οι ευκαιρίες, όταν υπάρχουν, ξοδεύονται σε ασυλλόγιστες φλυαρίες. Η συνομιλία είναι μια φυσική οργάνωση του λόγου· ξετυλίγεται με κάποιο ρυθμό, με κάποια προσοχή, χωρίς αυθάδεις διακοπές, χωρίς αποκλίσεις.

Η σύγχρονη «συνομιλία» αποτελεί θρασύτατη κυριολεξία του όρου. Μιλούν όλοι μαζί και χωρίς ο ένας να προσέχει τον άλλον, οι αποκρίσεις δεν έχουν συνέπεια και ενότητα· ο καθένας ζητεί να επιβάλει τη γνώμη του με τη δύναμη της φωνής του και όχι με

την ισχύ των επιχειρημάτων του και τη στερεότητα των απόψεών του. Έτσι, η συνομιλία πολύ σύντομα καταλήγει στην οχλαγωγία.

Το πνεύμα, αν δεν είναι μοναχικό και απάνθρωπο, και τούτο σπανιότατα συμβαίνει, για να μπορέσει να ανθοφορήσει και να καρποφορήσει χρειάζεται την περιρρέουσα ατμόσφαιρά του, την ενθάρρυνση και τη θαλπωρή. Μια συνομιλία, ανάμεσα σε ανθρώπους που έχουν κάτι να πουν και που κατέχουν τον τρόπο να το πουν, δεν είναι μόνο μια μεγάλη αισθητική χαρά, είναι και μια πολύτιμη συγγυμνασία ψυχής και νου. Μέσα σε τέτοιες συγκεντρώσεις συμβαίνει πολλές φορές ιδέες που θα έμεναν αγέννητες να βρουν μορφή, εκφράσεις της τύχης να αποκτήσουν στερεότητα, ακόμη και έργα σπουδαία να κυοφορηθούν.

Όπως η επιστολογραφία έτσι και η συνομιλία είναι μορφές του παρελθόντος. Ο ασθματικός ρυθμός του σύγχρονου βίου και το προοδευτικό άδειασμα της ψυχής στενεύουν τα όρια της επικοινωνίας ανάμεσα στους ανθρώπους. Και η συνομιλία είναι ένας θαυμάσιος τρόπος επικοινωνίας, όταν διεξάγεται με άδολη διάθεση, χωρίς ματαιοδοξία και χωρίς καχυποψία, όταν αφήνονται οι ψυχές να πλουτίσουν το λόγο με το πολυτιμότερό τους περιεχόμενο.

Κείμενο 3

Μεγάλες προσδοκίες

Από την ποιητική συλλογή του Χάρη Μελιτά «Εξαιρέσεις» (εκδ. Μανδραγόρας, 2020), που απέσπασε το βραβείο Σύγχρονης Ποίησης της Ακαδημίας Αθηνών για το 2020.

Ξόδεψα τη ζωή μου βηματίζοντας
απ' το μηδέν ως το μηδέν
κι άλλοτε πάλι
στο δέντρο της αναμονής κρεμάμενος
να σας κοιτώ από ψηλά, ελπίζοντας
πως θα μου γνώψει ο άνεμος
να τον φιλοξενήσω.
Εντούτοις, τι μυστήρια μουσική
να ψηλαφείς τα πλήκτρα του καιρού
χωρίς ν' ακούς ποτέ κάτι σπουδαίο.
Να λες, δεν γίνεται
θ' ανοίξει μια πληγή
να με τραβήξει επιτέλους απ' το τέλμα.

Ας πούμε, ένας έρωτας ασύρματος
μια λέξη ανείπωτη μα χλιοειπωμένη
ένα σκαρί με ραγισμένες μηχανές
μια Κυριακή χωρίς ισοπαλία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της πραγματικής συνομιλίας, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 2; Να απαντήσεις σε 60-70 λέξεις αξιοποιώντας και σημεία του κειμένου που έχουν σχετικές αξιολογικές κρίσεις που αναδεικνύουν τη θέση του (δεν λαμβάνονται υπόψη στη ζητούμενη έκταση).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

α. Στην 1^η παράγραφο του Κειμένου 1 αξιοποιούνται η αντίθεση και το ερώτημα ως τρόποι εισαγωγής στο θέμα. Ποιο είναι το θέμα (μονάδα 1) στο οποίο εισάγεται ο αναγνώστης του κειμένου και ποιο το επικοινωνιακό αποτέλεσμα (μονάδες 4) των δύο παραπάνω τρόπων εκφοράς του;

β. Ποιο είναι το κοινό θεματικό κέντρο (μονάδες 2) των παραγράφων 2 και 3 του Κειμένου 2, στη βάση του οποίου οργανώνεται η αλληλουχία/διασύνδεση των νοημάτων; Γράψε τρεις προτάσεις (μονάδες 3) από τις συγκεκριμένες παραγράφους που κατά τη γνώμη σου επιβεβαιώνουν την απάντησή σου.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις στη βάση ποιας από τις παρακάτω νοηματικές σχέσεις «συνομιλούν», κατά τη γνώμη σου, τα Κείμενα 1 και 2:

α. Διαίρεση,

β. Αίτιο – αποτέλεσμα,

γ. Αντίθεση

Γράψε στο απαντητικό σου φύλλο την ορθή απάντηση (μονάδες 4) και τεκμηρίωσέ την σε 50 περίπου λέξεις με σχετικές αναφορές (δεν λαμβάνονται υπόψη στη ζητούμενη έκταση) από τα δύο κείμενα (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις σε 150-200 λέξεις το κύριο θέμα που αναδεικνύεται από το Κείμενο 3, τεκμηριώνοντας την απάντησή σου με τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις και ποια συναισθήματα σου προκάλεσε η συγκεκριμένη προσέγγιση του θέματος από την ποιητική φωνή;

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Πρόκληση ή απειλή;

Ο Νικόλαος Μουζέλης είναι καθηγητής στο London School of Economics. Το κείμενο δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 24-11-2008, στη στήλη Γνώμες. (διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης)

Για να δώσει κανείς μια σφαιρική απάντηση στο ερώτημα αν η παγκοσμιοποίηση είναι πρόκληση ή απειλή, είναι αναγκαίο να εξετάσει όχι μόνο την οικονομική αλλά και την πολιτιστική και πολιτική διάστασή της. Εάν η παγκοσμιοποίηση οδηγεί στο λεγόμενο παγκόσμιο χωριό, αυτό συνεπάγεται όχι μόνο μεγαλύτερη οικονομική, αλλά και πολιτική και πολιτισμική αλληλεξάρτηση μεταξύ κρατών και λαών.

[...] Στη σημερινή εποχή το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα έχει αναπτυχθεί κατά θεαματικό τρόπο. Η παγκόσμια αγορά όχι μόνο έχει ενσωματώσει στη λογική της τις πιο απόμακρες περιοχές του πλανήτη, αλλά και λόγω των νέων ηλεκτρονικών τεχνολογιών έχει οδηγήσει σε ένα σύστημα παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών (κυρίως χρηματιστικών) που λίγο παρεμποδίζεται πια από εθνικά σύνορα και τελωνειακά τείχη.

Οι παραπάνω εξελίξεις έχουν δημιουργήσει μία οικονομική αλληλεξάρτηση που αυτή τη στιγμή αποτελεί και απειλή και πρόκληση. Η πρόκληση έχει να κάνει με το ότι η απελευθέρωση των αγορών και ο εντεινόμενος παγκόσμιος ανταγωνισμός έχουν αυξήσει την παραγωγικότητα σε τέτοιο βαθμό που ένα μικρό ποσοστό του παραγόμενου πλούτου θα μπορούσε άνετα να εξαλείψει τα απόλυτα επίπεδα φτώχειας σε όλο τον πλανήτη.

Αν, όμως, το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα είναι εξαιρετικά παραγωγικό, είναι και εξαιρετικά άνισο και σε αυτό συνίσταται η απειλή της παγκοσμιοποίησης. Πράγματι οι ανισότητες εντείνονται τόσο ραγδαία και η συγκέντρωση πλούτου έχει πάρει τέτοιες τερατώδεις διαστάσεις που σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση του ΟΗΕ για την παγκόσμια φτώχεια δώδεκα άτομα στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας του παγκόσμιου χωριού έχουν μεγαλύτερο εισόδημα από δεκάδες φτωχές αφρικανικές χώρες.

[...] Και στον πολιτισμικό χώρο τα πράγματα είναι αμφίσημα. Από τη μία μεριά βλέπουμε τη συγκρότηση μιας παγκόσμιας καταναλωτικής κουλτούρας που, μέσω των ιδιωτικά ελεγχόμενων Μ.Μ.Ε., εντάσσει στη λογική της όχι μόνο τα πλούσια, αλλά και τα φτωχά μέλη του παγκόσμιου χωριού. Τα τελευταία εισέρχονται στην παγκόσμια κουλτούρα κατανάλωσης σε φαντασιακό επίπεδο, ενώ την ίδια στιγμή αποκλείονται από αυτήν στο επίπεδο της σκληρής πραγματικότητας. Αυτός ο συνδυασμός φαντασιακής ενσωμάτωσης και πραγματικού αποκλεισμού καταλήγει σε μια κατάσταση

όπου οι μη έχοντες συχνά θυσιάζουν βασικές ανάγκες, προκειμένου να αποκτήσουν τα πολυτελή αγαθά που η τηλεοπτική οθόνη διαφημίζει. Έτσι οι φτωχοί είναι τόσο απρόθυμοι όσο και οι πλούσιοι να υιοθετήσουν φιλικούς προς το περιβάλλον τρόπους ζωής. Κατά συνέπεια, τόσο το ένα έκτο του παγκόσμιου πληθυσμού που καταναλώνει σπάταλα όσο και τα πέντε έκτα που, εξαιτίας της καταναλωτικής προπαγάνδας, επιδιώκουν να το μιμηθούν, δημιουργούν ένα αδιέξοδο το οποίο θα προσλάβει εκρηκτικές διαστάσεις από τη στιγμή που οι οικονομίες πολυάνθρωπων χωρών (π.χ. Κίνα, Ινδία) φθάσουν στο στάδιο της μαζικής κατανάλωσης.

Από μια πιο θετική σκοπιά τώρα, στην πολιτισμική παγκοσμιοποίηση η ραγδαία εξατομίκευση σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες έχει οδηγήσει στην ευρεία εξάπλωση αξιών που έχουν να κάνουν με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία. [...] Κι αυτό γιατί βλέπουμε τη σταδιακή συγκρότηση μιας παγκόσμιας δημοκρατικής κοινής γνώμης που στηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα βάζοντας τις βασικές ανθρώπινες ελευθερίες πιο πάνω ακόμη και από την αρχή της κρατικής κυριαρχίας. Και βέβαια και κάτι παρόμοιο συμβαίνει και με τις περιβαλλοντικές αξίες, που επίσης καθολικοποιούνται με ταχείς ρυθμούς.

Κείμενο 2

«Η κλιματική κρίση θα πυροδοτήσει μεγαλύτερα κύματα μαζικής μετανάστευσης»

Απόσπασμα από συνέντευξη του Parag Khanna, ινδοαμερικανού συγγραφέα και στοχαστή, στον Γιάννη Πανταζόπουλο. Δημοσιεύτηκε στις 11.10.2021 στο <https://www.lifo.gr>, προσπελάστηκε στις 29.8.2022.

Τι τίτλο θα δίνετε στην εποχή μας και γιατί;

Νομίζω ότι θα την ονόμαζα «εποχή πολυπλοκότητας». Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους όλο αυτό που ζούμε είναι πιο περίπλοκο από κάθε άλλη περίοδο στο παρελθόν. Αρχικά, είμαστε παγκοσμίως πιο συνδεδεμένοι από ποτέ. Αλληλεπιδρούμε σε πάρα πολλές εκφάνσεις της καθημερινότητάς μας: γεωπολιτικά, γεωγραφικά ή οικονομικά. Το πεπρωμένο μας δεν είναι η γεωγραφία, αλλά η συνδεσιμότητα. Αυτό, όμως, επιφέρει αλυσιδωτές αντιδράσεις σε πολυάριθμους τομείς. Γι' αυτό οι κυβερνήσεις πρέπει να προσαρμοστούν μεταξύ τους, ώστε να διατηρήσουν μια γεωπολιτική ισορροπία. [...]

Πιστεύετε ότι ζούμε το τέλος της παγκοσμιοποίησης;

Πολλές φορές έχω διαβάσει την άποψη ότι έρχεται το τέλος της παγκοσμιοποίησης και πάντα λέω ότι είναι υπερβολική αυτή η εκτίμηση. Κατά καιρούς, γεγονότα όπως η τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου, το Brexit, η εκλογή του Τραμπ ή η πανδημία έχουν αποτελέσει αφορμή για αναζωπύρωση της συζήτησης περί του τέλους της παγκοσμιοποίησης. Ωστόσο, πρόκειται για μια πολύ ισχυρή δύναμη που ακολουθείται από τη διεθνοποίηση του εμπορίου, την οικουμενική χρήση της τεχνολογίας, τις ευκαιρίες για απασχόληση, τη γρήγορη μετακίνηση καθώς και από τα πολλά

οφέλη στις συναλλαγές των επιχειρήσεων. Η παγκοσμιοποίηση είναι μια δύναμη μεγαλύτερη από όλους μας. Είναι μια εξελικτική διαδικασία. Και οι άνθρωποι που μιλούν εναντίον της είναι αυτοί που δίνουν βάση σε μια περιορισμένων ορίων στατιστική. Γι' αυτό λέω πάντοτε στους ανθρώπους ότι αυτό που πρέπει να τους απασχολεί είναι ο δικός τους ρόλος στο θέμα αυτό. Τι κάνουν για να είναι μέρος μιας διεθνοποίησης; Διότι, τελικά, αν ανησυχείτε για το τέλος της, σημαίνει ότι εσείς δεν είστε αρκετά παγκοσμιοποιημένος. [...]

Τι φοβάστε περισσότερο στο θέμα της κλιματικής αλλαγής; Ποιο θα είναι το μέλλον σε μια εποχή παγκόσμιας κινητικότητας;

Αυτό που φοβάμαι περισσότερο είναι ότι προχωρά ολοένα και πιο γρήγορα απ' ό,τι περιμέναμε. Η κλιματική κρίση θα πυροδοτήσει μεγαλύτερα κύματα μαζικής μετανάστευσης και θα αναδιαμορφώσει την ανθρωπογεωγραφία του πλανήτη. Επιπρόσθετα, σίγουρα θα επιταχύνει τις μεταναστευτικές ροές μεταξύ Νότου - Βορρά αλλά και εντός των χωρών. Πρόκειται για ένα οικουμενικό πρόβλημα το οποίο απαιτεί ριζικές αλλαγές και μέτρα. Και πρέπει να εξελιχθεί στην ύψιστη συλλογική προτεραιότητα, διότι μπαίνουμε σε μια νέα εποχή μαζικής κινητικότητας.

Κείμενο 3

Ο κόσμος είναι μέρος όμορφο να γεννηθείτε

Το ποίημα προέρχεται από την ποιητική συλλογή του Αμερικανού ποιητή και διανοούμενου Λόρενς Φερλινγκέτι «A Coney Island Of The Mind» του 1958 σε μετάφραση Γιώργου Μπλάνα.

Ο κόσμος είναι μέρος όμορφο να γεννηθείτε

αν δεν σας νοιάζει η ευτυχία

κι αν δεν θέλετε

όλο χαρούμενοι να είστε

αν δεν σας νοιάζει έν' άγγιγμα της κόλασης

αργά ή γρήγορα

όταν όλα θά 'χουν τελειώσει

γιατί ακόμη και στον ουρανό

δεν τραγουδούν

όλη την ώρα

Ο κόσμος είναι όμορφο μέρος να γεννηθείτε

αν δεν σας νοιάζει κάποιος να πεθαίνουν

κάθε τόσο

ή ίσως μόνο να πεινούν

κάποια στιγμή

πράγμα που δεν είναι και τόσο κακό
αν δεν πρόκειται για σας
Αχ, ο κόσμος είναι μέρος όμορφο να γεννηθείτε
αν δεν σας πολυνοιάζουν
κάμποσα νεκρά μυαλά
σε καίριες θέσεις
ή μια – δυο μπόμπες
στις στριμμένες σας φάτσες
ή κάποιες άλλες χυδαιότητες
σαν κι αυτές που κατακλύζουν
λόγου χάρη
τη δικιά μας κοινωνία του Name Brand¹
με τους διακεκριμένους της
ανθρώπους
και τους αφανείς
τους παπάδες της
και άλλους πολιτομάνους [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να επιβεβαιώσεις την ορθότητα ή μη των ακόλουθων προτάσεων με βάση το Κείμενο 1, γράφοντας δίπλα σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** και παραθέτοντας ένα συγκεκριμένο χωρίο για κάθε επιλογή.

α. Η παγκοσμιοποίηση είναι ένα μονοδιάστατο φαινόμενο με κυρίαρχη την οικονομική διασύνδεση των κρατών του πλανήτη.

β. Ο πλανήτης αποτελεί στην εποχή μας έναν ενιαίο οικονομικό χώρο χωρίς περιορισμούς και εθνικά σύνορα.

γ. Η οικονομική αλληλεπίδραση παγκοσμίως περιόρισε τις οικονομικές ανισότητες μεταξύ των λαών.

¹ Εμπορική ονομασία ή το εμπορικό σήμα.

δ. Η παγκοσμιοποιημένη διαφήμιση συντελεί στην αδιαφορία για το περιβάλλον στις πολυάνθρωπες χώρες του πλανήτη.

ε. Οι αξίες που διαδίδονται λόγω του διεθνισμού συμβάλλουν στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ποια είναι η στάση του Parag Khanna για την παγκοσμιοποίηση και το μέλλον της στην δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 4); Με ποιους τρόπους την τεκμηριώνει (μονάδες 6);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να ξαναγράψετε το παρακάτω απόσπασμα της συνέντευξης του Κειμένου 2 μεταφέροντας σε πλάγιο λόγο τα λόγια του Parag Khanna που βρίσκονται σε ευθύ λόγο (μονάδες 6). Τι κερδίζει ή τι χάνει το κείμενο με την αλλαγή αυτή ως προς την πειστικότητά του (μονάδες 4);

«Πολλές φορές έχω διαβάσει την άποψη ότι έρχεται το τέλος της παγκοσμιοποίησης και πάντα λέω ότι είναι υπερβολική αυτή η εκτίμηση. Κατά καιρούς, γεγονότα όπως η τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου, το Brexit, η εκλογή του Τραμπ ή η πανδημία έχουν αποτελέσει αφορμή για αναζωπύρωση της συζήτησης περί του τέλους της παγκοσμιοποίησης.»

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια είναι η στάση και ο προβληματισμός που εκφράζει το ποιητικό υποκείμενο για τον κόσμο μας και με ποια εκφραστικά μέσα αποτυπώνονται; Συμφωνείς με την οπτική του γωνία; Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα την άποψή σου σε 150 – 200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Τοξική αρρενωπότητα: Πώς διαπερνά όλη μας τη ζωή

Το κείμενο αποτελεί συνέντευξη του ψυχολόγου Βαγγέλη Κοσμάτου και του εκπαιδευτή ενηλίκων Γεώργιου Νικολαΐδη σχετικά με τον όρο «τοξική αρρενωπότητα». Η συνέντευξη δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική σελίδα της Lifo στις 27-6-2022. Το κείμενο είναι συντομευμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

- Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της τοξικής αρρενωπότητας και γιατί είναι επιβλαβής κοινωνικά;

Πρόκειται εν συντομία για μια κυριαρχική και τοξική επιβολή πάνω στα σώματα και τις ζωές γυναικών, θηλυκοτήτων, λοατκι¹ συνανθρώπων μας, καθώς και άλλων -μη στερεοτυπικών- συμπεριφορών άλλων αντρών. Μιλάμε δηλαδή για «αντρίκιες» συμπεριφορές σεξουαλικής και ψυχολογικής παραβίασης, επίδειξης ισχύος, εκδηλώσεων βίας όλων των μορφών, γυναικοκτονίες, δολοφονίες άλλων έμφυλων ταυτοτήτων και εκφράσεων που τα σώματά τους δεν υποτάσσονται στα παιχνίδια εξουσίας τους.

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι αυτή η παραδοσιακή αρρενωπότητα μαθαίνεται από πολύ νωρίς και εκφράζεται διαγενεαλογικά² ως μία πρακτική άσκησης κυριαρχίας πάνω σε άλλα όντα. Μάλιστα, όπως καταδεικνύεται σε σχετικές επιστημονικές μελέτες, η δυνατότητα άσκησης ελέγχου ως ένδειξη εξουσίας γίνεται ταυτόχρονα και η απόδειξη της αρρενωπότητας, ως προϋπόθεση, πλέον, του πραγματικού ανδρισμού.

Η κυριαρχική, λοιπόν, μορφή αρρενωπότητας καταλήγει να δομεί την ίδια την κοινωνία πατριαρχικά μέσω του ελέγχου και της επιβολής εξουσίας, μην αφήνοντας περιθώρια έκφρασης στην αυτοδιάθεση και την ελεύθερη ατομική επιλογή. Έχουμε, έτσι, ένα φαινόμενο που βασίζεται στην ανδρική κυριαρχία έναντι των άλλων και την αναπαραγωγή έμφυλης βίας, με αγωγούς, κυρίως, άνδρες και με θύματα, κυρίως, γυναίκες όπως αποκαλύπτουν πολλαπλές έρευνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και άλλων οργανισμών.

Οι επιπτώσεις αυτού του τοξικού φαινομένου δεν περιορίζονται – όπως ίσως νομίζουμε – μόνο στα ζητήματα ισότητας. Απλώνονται και σε όλους τους τομείς της ζωής μας, στην πολιτική ζωή δημιουργεί ένα συγκρουσιακό κλίμα, στο οικονομικό σύστημα φέρνει εκμετάλλευση και ανισότητες,

¹ Ο όρος περιλαμβάνει τα ομοφυλόφιλα, αμφιφυλόφιλα, τρανς, Queer και ίντερσεξ άτομα.

² Δια μέσου των γενιών.

στο περιβάλλον την καταστροφή του οικοσυστήματος και συσχετίζεται άμεσα με φαινόμενα εθνικισμού, милитарισμού και πολέμων.

— Ποιες συμπεριφορές είναι «ασυγχώρητες» με βάση τη νόρμα της τοξικής αρρενωπότητας;

Οι άντρες έχουν το δικό τους σκληρό «έμφυλο» κουτί που ορίζει τι είναι η αρρενωπότητα και τι σημαίνει το να είσαι άντρας και το οποίο είναι γεμάτο με «άνωθεν» επιβαλλόμενες άκαμπτες προδιαγραφές. Οποιαδήποτε συμπεριφορά έξω από αυτό το κουτί είναι καταδικαστέα και κοινωνικά μη-αποδεκτή σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό. Οτιδήποτε δεν περιλαμβάνεται σε αυτό το manual³ επιβεβλημένης αντρικής ορθότητας, όπως το να κλάψουν, να εκφράσουν συναισθήματα (πλην θυμού), να κάνουν εργασίες που θεωρούνται θηλυκές, να αγκαλιαστούν μεταξύ τους, να αποφασίσουν να μείνουν σπίτι με τα παιδιά ενώ η σύντροφός τους εργάζεται, κρίνεται ως επικίνδυνο για την συνολική συστημική πατριαρχική δόμηση και ως εκ τούτου καταδικαστέο. Οι έμφυλοι περιορισμοί της παραδοσιακής αρρενωπότητας έχουν λόγο σε κάθε τομέα της ζωής ενός άντρα: στο χειρισμό της ψυχικής και σωματικής τους υγείας, στην επαφή με τα συναισθήματα, τη σεξουαλική απόλαυση, την εσωτερική τους ισορροπία.[...]

Κείμενο 2

Η παγίδα του να μεγαλώνεις «μικρές πριγκίπισσες»

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Ρένας Καραθάνου δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική σελίδα της Lifo στην στήλη alpha στις 12-08-2022. Κείμενο συντομευμένο.

Όσο πιο καταπιεσμένη και οπισθοδρομική είναι μια κοινωνία, τόσο η γυναίκα είναι δεμένη στο άρμα της «εξουσιαζόμενης». Η Ελληνίδα, παρά την εξέλιξη, διδάσκεται υπόγεια να γίνει υποτακτική, ιδιαίτερα σε μικρές ηλικίες. Να είναι «καλό κορίτσι», να μην απογοητεύει τους γονείς, να μην δίνει δικαιώματα... Δεν έτυχε όμως αυτό, δεν είναι κάτι εγγενές στο DNA⁴ τους, αντιθέτως οφείλεται στο ότι ακριβώς έχουν γαλουχηθεί να είναι πειθήνιες στην εξουσία του πατέρα με χίλιους τρόπους. Και της μητέρας τους επίσης, αλλά με άλλο τρόπο, καθώς η μητέρα ενίοτε «αδειάζει» τη δική της προσωπική ματαίωση στα θηλυκά της οικογενείας, επειδή της θυμίζουν επώδυνα τον εαυτό της.

Παλιά, η πατριαρχική μπότα που προσγειωνόταν βάνουσα στα θηλυκά της οικογένειας, δένοντάς τα στο άρμα του πατέρα-βεζύρη, δημιουργώντας αγόρια-πασάδες και κορίτσια-δούλες, ήταν μια αυταπόδεικτη μορφή εξουσίας. Άμα η κόρη έφερνε αντιρρήσεις, έπεφτε και σωματική βία. Αλίμονο σε όποιαν διέφερε από την καθεστηκυία τάξη! Έπρεπε να είναι και να φαίνονται «καλά κορίτσια».

³ Εγχειρίδιο με οδηγίες χρήσης.

⁴ Γενετικός κώδικας, τα γονίδια.

Στις σύγχρονες βερσιόν η κορούλα είναι για τους μοντέρνους μπαμπάδες «η μικρή τους πριγκίπισσα». Αλλά, ενώ χαιρόμαστε που μπαμπάδες δείχνουν τόσο ενδιαφέρον και συμμετοχή στο μεγάλωμα, η έμφαση και ο τρόπος τους αποτελούν εξίσου μεγάλη καταπίεση. Καταπίεση η οποία κάνει άλλου είδους ζημία, διαλύοντας την προσωπικότητα και δημιουργώντας ένα απρόσιτο πρότυπο, το οποίο πρέπει να διατηρούν ακέραιο, καλοστυλβωμένο⁵, απαστράπτων, τα κορίτσια αυτά, για να μην χάσουν... τον βασιλικό τίτλο.

Γιατί δεν αφήνουμε τα παιδιά να είναι παιδιά και επαθλοποιούμε την έμφυλη υπόστασή τους από τόσο νωρίς, προδιαγράφοντάς τους ένα μέλλον γεμάτο προβληματικά στερεότυπα;

Γιατί δεν αφήνουμε τα παιδάκια να είναι παιδάκια, χωρίς τόση έμφαση, τόση αγωνία, τόση επαγρύπνηση πάνω από την κάθε τους κίνηση και λέξη; Ενώ η οριοθέτηση είναι αναγκαία, εντούτοις ορίζουμε προδιαγραφές σαν να είναι προϊόντα προς πώληση.[...]

Αλλιώς κατόπιν το κορίτσι αναζητά στο πρόσωπο του συντρόφου της το υποκατάστατο της εξουσίας του πατέρα της που σφάζει με το βαμβάκι. Η παράδοση αυτή επιβολή δια της ανταλλαγής (κάνε αυτό, για να σε λέω «μικρή μου πριγκίπισσα») γίνεται οικεία. Κι έτσι φτάνει να αποτιμά την αξία της με το πόσα ξοδεύουν γι' αυτήν, σε χρήμα και σε χρόνο, πόσο της δίνουν ρόλο επάθλου, πόσο «μετράει» στη συνείδηση κάποιου που ο ίδιος «μετράει» παραπάνω κοινωνικά. Καθώς στο σύμπαν της πατριαρχίας δεν είναι κάτι εντελώς φυσικό να μεγαλώνει ο μπαμπάς το παιδί του, είναι κάτι που έρχεται με αθλοθέτηση και βραβείο! Είναι αυτό το «αυτοί που μας πλήγωσαν, βαραίνουν πιο πολύ».

Και μεγαλώνουν έτσι αρκετά κορίτσια ως θύματα. Αριστοκρατικά θύματα, με τίτλο και πρωτόκολλο, άνευ βούρδουλα, πλην όμως έτοιμα να τα εκμεταλλευτούν χειριστικοί σύντροφοι. Ως πότε;

Κείμενο 3

Γυναίκα

Το ποίημα του Τόλη Νικηφόρου προέρχεται από την ποιητική συλλογή «Το μαγικό χαλί» (1980).

Κάθε μικρή σου υποταγή
μειώνει τη δική μου ελευθερία
εμένα ταπεινώνει
κάθε χαμένο σου δικαίωμα
πληγώνει τη δική μου αξιοπρέπεια
κάθε παραπανίσιο σου φορτίο
έχει σε μένα ρίζες προγονικές

⁵ Καλογυαλισμένο.

κάθε σε βάρος σου αδικία
είναι μια συγγερή κλοπή
απ' το παγκάρι της δικής μου εκκλησίας
κι όταν εσύ λιποψυχείς
εγώ είμαι ο αληθινός προδότης
στέκεσαι δίπλα μου
στο σπίτι, στη δουλειά ή στο οδόφραγμα
με τα ίδια μάτια
ελεύθερα ατενίζουμε τον ήλιο
περήφανοι
ασυμβίβαστοι
ωραίοι μέσα στα τόσα ελαττώματά μας
εμείς που η φύση έταξε σε σάρκα μία

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Πώς συνομιλεί το κείμενο 1 και 2 ως προς το θέμα που πραγματεύονται; Να απαντήσεις παραθέτοντας στοιχεία των κειμένων σε 100–120 λέξεις περίπου. (Οι παραπομπές δεν προσμετρώνται στις λέξεις)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Αν ο στόχος της συντάκτριας του Κειμένου 2 είναι η ευαισθητοποίηση των νέων γονέων ως προς τον τρόπο ανατροφής των κοριτσιών, με ποιες γλωσσικές επιλογές και τρόπους επιχειρεί να επιτύχει τον σκοπό της; Να απαντήσεις, αναφέροντας τρία στοιχεία που υπηρετούν αυτόν τον στόχο (μονάδες 6).

β. Ποιος είναι ο νοηματικός τρόπος σύνδεσης της 2^{ης} και 3^{ης} παραγράφου του Κειμένου 2 και πώς λειτουργεί ως προς το θέμα του; (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1, αν και είναι συνέντευξη, παρουσιάζει έντονα τα χαρακτηριστικά του επιστημονικού λόγου. Να εντοπίσεις πέντε στοιχεία που να δικαιολογούν αυτόν τον χαρακτηρισμό.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιος είναι ο τρόπος αντιμετώπισης της γυναίκας από το ποιητικό υποκείμενο; Να απαντήσεις αξιοποιώντας τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Πώς θα χαρακτήριζες αυτήν την στάση απέναντι στις γυναίκες; Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα την άποψή σου σε 150 – 200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η καραντίνα ωφέλησε σοβαρά τα οικοσυστήματα – Το παράδειγμα της χελώνας

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα άρθρου του Γιάννη Ελαφρού που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Καθημερινή» στις 3 Αυγούστου 2022.

Το καλοκαίρι του 2020 οι χελώνες καρέτα καρέτα, που κολυμπούσαν στα νερά του κόλπου του Λαγανά στη Ζάκυνθο, είδαν τη θάλασσα άδεια από σκάφη και ανθρώπους, και κινήθηκαν με άνεση προς τα ρηχά και πιο θερμά νερά, όπου οι θηλυκές χελώνες συναντούν ένα πιο ευνοϊκό περιβάλλον για να ωριμάσουν τα αυγά τους. Οι καρέτα καρέτα παρέμειναν στα θερμότερα ύδατα όσο χρειαζόταν, καθώς δεν υπήρχε ανθρώπινη όχληση λόγω πανδημίας. Είναι ένα από τα παραδείγματα των συνεπειών που είχε στη φύση και ειδικά στον ζωικό κόσμο η απότομη και πολύ μεγάλη απόσυρση της ανθρώπινης δραστηριότητας την περίοδο των lockdowns λόγω πανδημίας, που Αμερικανοί επιστήμονες έσπευσαν να ονομάσουν «ανθρωπόπαυση». Τι μπορεί να μας «διδάξει» για την αλληλεπίδραση με τη φύση στο μέλλον;

«Η Ζάκυνθος δέχεται έως και ένα εκατομμύριο τουρίστες, ειδικά το καλοκαίρι. Ταυτόχρονα αποτελεί έναν πολύ σημαντικό τόπο ωοτοκίας για τις θαλάσσιες χελώνες καρέτα καρέτα, που φθάνουν και τα 400-500 άτομα. Οι χελώνες από τα μέσα Ιουνίου βγαίνουν στα ρηχά του κόλπου του Λαγανά, στα 100 μέτρα από την ακτή, όπου το βάθος παραμένει ένα μέτρο και τα νερά είναι σημαντικά πιο ζεστά. Η αυξημένη θερμοκρασία διευκολύνει την ανάπτυξη των αυγών τους. Όταν όμως έρχονται μαζικά οι τουρίστες και οι παραθεριστές τον Ιούλιο –ο Λαγανάς είναι μια πολυσύχναστη παραλία–, οι χελώνες υποχρεώνονται να αποσυρθούν στα βαθιά, στα 200-400 μέτρα από την ακτή, σε πιο ψυχρές περιοχές», λέει στην «Κ» ο Κώστας Κατσελίδης, βιολόγος-περιβαλλοντολόγος, στέλεχος του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου.

[...] Το καλοκαίρι του 2020, όμως, καθώς δεν υπήρχε σχεδόν καθόλου τουρισμός στη Ζάκυνθο, οι χελώνες βγήκαν κι έμειναν μέχρι τα τέλη Ιουλίου στα ρηχά», εξηγεί ο κ. Κατσελίδης. [...] Η κατάσταση αυτή μπορεί να έχει θετικό αντίκτυπο στην ωρίμαση των αυγών των χελωνών. «Το 2020 ήταν μια καλή χρονιά όσον αφορά την αναπαραγωγή των καρέτα καρέτα. Ενδιαφέρον έχει και η εικόνα του 2021, καθώς ο τουρισμός ήταν πολύ μειωμένος. Οι τάσεις ήταν ανάλογες, αν κι ακόμα δεν έχουμε ολοκληρώσει την επεξεργασία των στοιχείων», σημειώνει το στέλεχος του Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου.

Η περίοδος αυτή έδειξε πως οι θαλάσσιες χελώνες μπορούν να αντιλαμβάνονται αλλαγές στο επίπεδο της ανθρώπινης πίεσης και να προσαρμόζουν ανάλογα την κατανομή τους. «Οι χελώνες

μπορούν να ζήσουν μαζί με τους ανθρώπους. Πρέπει να προσέχουμε ιδιαίτερα μέχρι τα μέσα Ιουλίου, που ωριμάζουν τα αυγά τους. Είναι αναγκαία μια επικαιροποίηση των μέτρων προστασίας, καθώς σήμερα υπάρχουν πάρα πολλά σκάφη στον Λαγανά. Κρίσιμη είναι και η περιβαλλοντική εκπαίδευση των επισκεπτών», τονίζει ο κ. Κατσελίδης. [...]

Κείμενο 2

[Προστασία, ευζωία και κακοποίηση των ζώων]

Το κείμενο που παρατίθεται αποτελεί απόσπασμα, ελαφρώς διασκευασμένο, της ομιλίας που εκφώνησε η Ελένη Ηλιοπούλου, δημοσιογράφος και δημιουργός του ιστοτόπου zoosos.gr, στο πλαίσιο ημερίδας που διοργανώθηκε στη Νάξο, στις 15 Δεκεμβρίου 2019, με θέμα «Προστασία, ευζωία και κακοποίηση των ζώων συντροφιάς, ιπποειδών και παραγωγικών. Νομοθετικό πλαίσιο και προοπτικές».

Αρχικά επιτρέψτε μου να σας συστηθώ καθώς είμαι βέβαιη ότι οι περισσότεροι από εσάς δεν με γνωρίζετε. Ονομάζομαι Ελένη Ηλιοπούλου, είμαι δημοσιογράφος, κατάγομαι από το νησί της Πάρου και πριν από 10 χρόνια δημιούργησα μια ενημερωτική ιστοσελίδα – το www.zoosos.gr – στην οποία δημοσιεύονται ειδήσεις για όσα οι άνθρωποι κάνουν στα ζώα στην Ελλάδα.

Μετά από τη δημοσιοποίηση περίπου 15.000 άρθρων που περιγράφουν με στοιχεία κυρίως εγκλήματα εις βάρος των ζώων, θεωρώ πως έχω αποκτήσει σημαντική εμπειρία στο συγκεκριμένο ρεπορτάζ, το οποίο πριν από μια δεκαετία ήταν αδιάφορο ως θεματική ενότητα για τους υπεύθυνους των εφημερίδων και των καναλιών.

Τα Μ.Μ.Ε. άρχισαν να ασχολούνται με τις κακοποιήσεις των ζώων όταν δυνάμωσε το φιλοζωικό κίνημα της χώρας κυρίως λόγω της λειτουργίας του facebook και των άλλων μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Τα νέα μέσα έδωσαν αυτονομία στους χρήστες, καθώς τους επιτρέπουν να δημοσιοποιούν –χωρίς διαμεσολαβητές– τι βλέπουν καθημερινά και φυσικά να οργανώνονται και να αντιδρούν, καθώς μιλάμε για ένα τεραστίων διαστάσεων κοινωνικό πρόβλημα. Γι' αυτό και συχνά ειδήσεις από την Ελλάδα με θύματα ζώα κάνουν τον γύρο του κόσμου, όπως π.χ. συμβαίνει τώρα για την άγρια εκμετάλλευση και τη βαναυσότητα σε βάρος των γαϊδουριών στη Σαντορίνη. Και αυτό αποδεδειγμένα ενοχλεί πολύ τις τοπικές κοινωνίες γι' αυτό και συνήθως τα εγκλήματα αποκαλύπτονται από τουρίστες και επισκέπτες και σε λίγες περιπτώσεις από τους ντόπιους.

Δεν θα αναφερθώ στα θέματα των αδέσποτων ή οικόσιτων γατιών και σκυλιών, παρόλο που και στη Νάξο τα εγκλήματα εις βάρος των χαρακτηριζόμενων ως ζώων συντροφιάς είναι πάρα πολλά. Οι άνθρωποι της Φιλοζωικής Νάξου, αυτοί οι εθελοντές στους οποίους η κοινωνία φορτώνει το δικό της πρόβλημα και μάλιστα απαιτεί να το λύσουν, είναι σαφώς καταλλήλοτεροι να μιλήσουν για όσα βλέπουν στο νησί τους. Φόλες παντού, εγκαταλείψεις νεογέννητων, βαρελόσκυλα, παθητική και ενεργητική κακοποίηση και μια χούφτα άνθρωποι οι οποίοι τρέχουν να σώσουν ζώα

που υποφέρουν. Θα αναφερθώ όμως στην ευθύνη των συναδέλφων μου (δημοσιογράφων) καθώς συχνά ειδικά στις κλειστές κοινωνίες «χαϊδεύουν» αυτιά. Κάνουν ότι δεν βλέπουν και παρουσιάζουν την κακοποίηση των ζώων ακόμα και ως παράδοση, μη αποδεχόμενοι ότι άλλα έμβια όντα νιώθουν, υποφέρουν, έχουν νομοθετημένα δικαιώματα και πως η άγνοια δεν μπορεί να είναι πλέον ανεκτή δικαιολογία.

[...] Δυστυχώς είναι λίγοι οι δημοσιογράφοι οι οποίοι αναφέρονται στα δικαιώματα των ζώων και στο δικαίωμα τους στη ζωή χωρίς πόνο και χωρίς εκμετάλλευση. Είναι λίγοι εκείνοι που αναφέρονται στη νομοθεσία και τις διεθνείς συνθήκες που τα προστατεύουν, τουλάχιστον στα χαρτιά, από την αసుδοσία του ανθρώπου. Είναι λίγοι αυτοί που αναφέρονται στην ανάγκη να διδαχτούμε τη συμβίωση με τα άλλα πλάσματα, στην ανοχή του διαφορετικού [...].

Τα ζώα υφίστανται, δεν επιλέγουν, παραμένουν ανυπεράσπιστα και ο άνθρωπος είναι ο ισχυρότερος θηρευτής και ο ανεξέλεγκτος άρπαγας. Γι' αυτό και εμείς στο www.zoosos.gr βρισκόμαστε στο πλάι αυτών των λίγων συνανθρώπων μας, οι οποίοι παλεύουν για να βοηθήσουν τα άλλα είδη και επιδιώκουν αυτό που δεν είναι ακατόρθωτο. Υποστηρίζουμε δε με θέρμη την άποψη ότι η δημοσίευση είναι η ψυχή της δικαιοσύνης. Θυμίζω ότι ο Τζόζεφ Πούλιτζερ είπε – πριν από αρκετές δεκαετίες – ότι «Η δημοσίευση ίσως να μην είναι το μόνο πράγμα που χρειάζεται να γίνει, αλλά χωρίς αυτή όλα τα άλλα μέσα θα αποτύχουν».

Σας ευχαριστώ θερμά που με ακούσατε, ευχαριστώ τον Δήμο Νάξου για την πρόσκληση, καθώς και την προϊσταμένη της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Νάξου για την εμπιστοσύνη.

Κείμενο 3

Αμοργός

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα από τη μοναδική ποιητική συλλογή του Νίκου Γκάτσου «Αμοργός», που πρωτοδημοσιεύτηκε το 1943.

Τι να μου κάμει η σταλαγματιά που λάμπει στο μέτωπό σου;
Το ξέρω πάνω στα χείλια σου έγραψε ο κεραυνός τ' όνομά του
Το ξέρω μέσα στα μάτια σου έχτισε ένας αητός τη φωλιά του
Μα εδώ στην όχτη την υγρή μόνο ένας δρόμος υπάρχει
Μόνο ένας δρόμος απατηλός και πρέπει να τον περάσεις
Πρέπει στο αίμα να βουτηχτείς πριν ο καιρός σε προφτάσει
Και να διαβείς αντίπερα να ξαναβρείς τους συντρόφους σου
Άνθη πουλιά ελάφια
Να βρεις μιαν άλλη θάλασσα μιαν άλλη απαλοσύνη.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου με βάση τα Κείμενα 1 και 2 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

Κείμενο 1

- α) Η «ανθρωπόπαυση» κατά τη διάρκεια της πανδημίας περιόρισε την αναπαραγωγή της καρέτα-καρέτα.
- β) Οι χελώνες βγαίνουν στα ρηχά στη Ζάκυνθο, γιατί τα θερμά νερά ευνοούν την ωοτοκία τους.
- γ) Οι χελώνες φαίνεται πως αντιλαμβάνονται το ποσοστό ανθρώπινης δραστηριότητας στις ακτές ωοτοκίας τους και προσαρμόζονται ανάλογα.

Κείμενο 2

- δ) Η ομιλήτρια φαίνεται να επικρίνει την αμεσότητα που εξασφαλίζουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στους χρήστες τους κατά τη δημοσιοποίηση όσων εκείνοι παρατηρούν καθημερινά.
- ε) Κατά την ομιλήτρια οι δημοσιογράφοι στο πλαίσιο του επαγγέλματός τους στηρίζουν έμπρακτα τη φιλοζωία.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

«Όταν όμως έρχονται μαζικά οι τουρίστες και οι παραθεριστές τον Ιούλιο...»: Να σχολιάσεις τη χρήση του «όταν» και του «όμως» ως στοιχείων συνοχής στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 5), αιτιολογώντας νοηματικά την επιλογή τους με βάση τα συμφραζόμενα (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2 ως προς το περιεχόμενό τους και να εντοπίσεις δύο κοινά σημεία και δύο διαφορές.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια προτροπή διατυπώνει το ποιητικό υποκείμενο προς τον δέκτη του στο Κείμενο 3; Να την ερμηνεύσεις σχολιάζοντας παράλληλα τουλάχιστον τρεις κειμενικούς δείκτες. Κατά πόσο εσύ

προσωπικά θα ακολουθούσες αυτήν την προτροπή και γιατί; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Έμφυλη βία: Ορισμός, Αιτίες και Συνέπειες]

Το παρακάτω πληροφοριακό κείμενο αποτελεί απόσπασμα από το δεύτερο κεφάλαιο του «Εκπαιδευτικού Εγχειριδίου για Ενδυνάμωση των Νέων για την Πρόληψη της Έμφυλης Βίας μέσω Αλληλοδιδακτικής Προσέγγισης» - Youth4Youth, που εκδόθηκε το 2012 από το Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου.

Η έμφυλη βία (ΕΒ) είναι ένας γενικός όρος που περικλείει κάθε διάκριση ή βλαπτική συμπεριφορά που στρέφεται εναντίον κάποιου προσώπου και συμβαίνει εξαιτίας του (πραγματικού ή θεωρούμενου) κοινωνικού του φύλου ή σεξουαλικού του προσανατολισμού.

Η ΕΒ μπορεί να είναι σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική, οικονομική ή κοινωνικοπολιτισμική. Για να γίνουν κατανοητές οι βασικές της αιτίες, πρέπει να εξεταστούν στο πλαίσιο των έμφυλων νορμών, αξιών και πεποιθήσεων που στηρίζουν ανισότιμες ιεραρχίες εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών, αλλά ακόμη και μεταξύ ανδρών ή μεταξύ γυναικών. Αυτές οι ιεραρχίες εξουσίας δεν καθιστούν απλώς δυνατή την έμφυλη βία, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις δημιουργούν ένα περιβάλλον όπου αυτή γίνεται ανεκτή ή θεωρείται ακόμα και αποδεκτή. [...]

Η έμφυλη βία επηρεάζει τόσο τις γυναίκες όσο και τους άνδρες, αλλά πλήττει δυσανάλογα τις γυναίκες και τα κορίτσια, αντανakλώντας την υποδεέστερη θέση τους στην κοινωνία. [...]

Οι λέξεις «βιολογικό φύλο» και «κοινωνικό φύλο» δεν σημαίνουν το ίδιο. [...] Το «βιολογικό φύλο» αναφέρεται στα βιολογικά χαρακτηριστικά που έχουν εκ γενετής οι άνδρες και οι γυναίκες. [...] Το κοινωνικό φύλο αναφέρεται στους ρόλους και τις ευθύνες που η κοινωνία αναθέτει στους άνδρες και τις γυναίκες. Τα κορίτσια και τα αγόρια δεν γεννιούνται γνωρίζοντας πώς πρέπει να δείχνουν, να ντύνονται, να μιλάνε, να συμπεριφέρονται ή να σκέφτονται. Η κοινωνικοποίησή τους επηρεάζεται από την οικογένεια, τα συνομήλικα άτομα, την κοινότητα και από θεσμούς όπως τα μέσα ενημέρωσης. Οι έμφυλες νόρμες δημιουργούνται από τον πολιτισμό μας, όχι από τη φύση και, για αυτό, μπορούν να αλλάξουν με την πάροδο του χρόνου. Για παράδειγμα, πριν από μερικές δεκαετίες θα ήταν εξαιρετικά ασυνήθιστο να αφήσει ένας άνδρας τη δουλειά του προκειμένου να μένει στο σπίτι και να φροντίζει τα παιδιά.

[...] Οι έμφυλες νόρμες μπορεί να είναι τόσο βαθιά ριζωμένες που συχνά οι άνθρωποι τις αποδέχονται σαν «κάτι δεδομένο» και δεν αντιλαμβάνονται το πόσο δραστικά διαμορφώνουν τις προσδοκίες και τη συμπεριφορά μας. [...] Οι άκαμπτες έμφυλες νόρμες δεν περιορίζουν απλώς την ταυτότητα και τις δυνατότητες των ανθρώπων, αλλά επιπλέον διαχωρίζουν τους άνδρες από τις γυναίκες με βάση τις κοινωνικές προσδοκίες για την εμφάνιση, τη συμπεριφορά και τις πράξεις

τους. Ο διαχωρισμός αυτός γεννά ανισότιμες ιεραρχίες εξουσίας, καθώς η κοινωνία παραδοσιακά δίνει μεγαλύτερη αξία στις «ανδρικές έμφυλες νόρμες» της κυριαρχίας, της επιθετικότητας και του ανταγωνισμού, απ' ό,τι στις «γυναικείες» της υποτακτικότητας, της ευαλωτότητας και της φροντιστικής συμπεριφοράς. [...]

Κείμενο 2

Γράμμα στην κόρη μου

Η παρακάτω επιστολή γράφτηκε από τον τραγουδιστή Νίκο Βουρλιώτη προς τη μικρή του κόρη Δέσποινα και δημοσιεύτηκε στις 17 Σεπτεμβρίου 2021 στον αθλητικό ιστότοπο gazzetta.gr, με αφορμή τη δράση «Gazzetta for Her», η οποία έχει στόχο να ενημερώσει-εκπαιδεύσει το κοινό για το κοινωνικό φαινόμενο της γυναικοκτονίας.

Μονάκριβη Δέσποινά μου,

Από τη στιγμή που σε κράτησα πρώτη φορά στην αγκαλιά μου, από τα πρώτα σου βήματα, βλέπω τον κόσμο μέσα από τα μάτια σου, μικρή μου πριγκίπισσα.

Ο χρόνος θα περάσει με γέλια, αλλά και δάκρυα. Η ομορφιά σου θα ανθίσει και το χαμόγελό σου θα γίνει ένα ακόμα αισιόδοξο βήμα για τον κόσμο. Να θυμάσαι όμως πάντα, ότι όλα τα παιδιά μεγαλώνουν. Άλλα ζώντας μέσα στην αγάπη κι άλλα με λιγότερα προνόμια και σωστές συμβουλές από τους γονείς τους. Όταν θα συναντηθείς με τον «κόσμο των μεγάλων», σου εύχομαι τα όνειρά σου να τα ζήσεις όλα. Γιατί η ζωή γι' αυτό μας δίνεται. Για να τη ζήσουμε.

Θα έρθει μια μέρα που θ' αγαπήσεις αληθινά. Που θα συναντήσεις το δικό σου σύντροφο. Θα έρθει ο έρωτας, θα έρθει και η κοινή ζωή με έναν άλλον άνθρωπο. Να μην ξεχάσεις τούτο το πολύ σημαντικό. Ότι τα πάντα για να πάνε καλά, έχουν θεμέλιο τον σεβασμό. Τα χέρια είναι για να ενώνονται κι όχι για να δέρνουν ή να πονούν τον άλλον. Μην το ξεχάσεις ποτέ αυτό.

Μην ανεχτείς ποτέ τη βία, ούτε με λόγια ούτε με πράξεις. Γιατί τα άσχημα λόγια, σχεδόν πάντα, γίνονται άσχημες πράξεις. Όσο και να αγαπήσεις ποτέ μην ανεχτείς τη βία και την καταπίεση. Να φύγεις και να ψάξεις νέο λιμάνι για το χαμόγελό σου. Να μιλήσεις να σ' ακούσω, να μ' αφήσεις να σταθώ στο πλευρό σου. Το ίδιο να κάνεις και με τη μαμά σου και τους φίλους σου που σ' αγαπούν.

Ποτέ μη νιώσεις μόνη και ποτέ μην ανεχτείς, ποτέ μη σιωπήσεις αν μία άλλη γυναίκα καταπιέζεται ή απειλείται. Παίρνουμε πάντα το καλό από τη ζωή όχι επειδή μας το χαρίζουν αλλά επειδή το αξίζουμε και το υπερασπιζόμαστε.

Δέσποινά μου,

Τώρα με δυσκολία μπορείς να καταλάβεις τα γράμματα. Αλλά όσο μεγαλώνεις, τόσο συχνότερα να διαβάζεις το σημείωμα που αφήνω απόψε κάτω από το μαξιλάρι σου.

Σε αγαπώ, Ο μπαμπάς σου!

Κείμενο 3

Σπίτι και γυναίκα

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από το ομώνυμο διήγημα του συγγραφέα Αντώνη Σουρούνη, το οποίο συμπεριλαμβάνεται στη συλλογή «Νύχτες με ουρά» και δημοσιεύτηκε το 2010 από τις εκδόσεις Καστανιώτη.

Όσο περισσότερο μεγαλώνω, τόσο πιο πολύ πείθομαι ότι τα σπίτια μοιάζουν με γυναίκες. Το σπίτι χτίζεται για να κατοικηθεί, η γυναίκα γεννιέται για να παντρευτεί. Ένα σπίτι χωρίς ένοικο είναι το ίδιο θλιβερό με μια γυναίκα δίχως σύντροφο. Από δω η κυρία μου, από δω η οικία μου – έτσι πάει.

Στα νιάτα μου, που άλλαζα συνέχεια χώρες και πόλεις, ήταν φυσικό ν' αλλάζω και σπίτια, συχνά μάλιστα δεν προλάβαινα ούτε να τα γνωρίσω.

Το πρώτο σπίτι που κατοίκησα στην Αθήνα, το 1964 που πρωτόρθα, δεν ήταν ακριβώς σπίτι, αλλά ένα τετράγωνο πράγμα από μπετόν αρμέ¹ δίχως παράθυρο και τουαλέτα. Το δεύτερο έμοιαζε μ' εκείνα τα παλιά δοκιμαστήρια ρούχων, που καλύπτονταν από ένα παραβάν κι έπρεπε συνεχώς να έχεις το νου σου. Επόμενο ήταν και οι κοπέλες που συναναστρεφόμουν εκείνο τον καιρό να μοιάζουν με μπετόν αρμέ και δοκιμαστήρια.

Το πράγμα όμως όσο πήγαινε και βελτιωνόταν. Δεν είχα ακόμα ξεκαθαρίσει αν το σπίτι ομορφαίνει τη γυναίκα ή η γυναίκα το σπίτι, αλλά τότε δε μ' ενδιέφερε. Γεγονός είναι ότι από την πρώτη στιγμή της γνωριμίας τους ταυτίζονταν τόσο, που χαιρόσουν να τους βλέπεις. Λυπόμουν κάθε φορά που έπρεπε ν' αποχωριστώ ένα σπίτι – και το παράξενο είναι ότι κάθε φορά ήταν και διαφορετικός ο λόγος, ποτέ ο ίδιος. Οι αναμνήσεις όμως ήταν σχεδόν πάντα οι ίδιες. Και οι γυναίκες που με χώριζαν είχαν σχεδόν πάντα τον ίδιο λόγο – ότι νοιάζομαι περισσότερο το βιβλίο που γράφω παρά εκείνες. Και είχαν δίκιο. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) Το Κείμενο 1, όπως φαίνεται και στο εισαγωγικό του σημείωμα, αποτελεί τμήμα ενός Εκπαιδευτικού Εγχειριδίου που στοχεύει στην «Ενδυνάμωση των Νέων για την Πρόληψη της Έμφυλης Βίας». Θεωρείς ότι το συγκεκριμένο απόσπασμα υπηρετεί αυτόν τον στόχο της πρόληψης

¹ μπετόν αρμέ: στερεοποιημένο μπετόν, ενισχυμένο με μεταλλικές ράβδους για μεγαλύτερη σταθερότητα.

ή έχει καθαρά πληροφοριακό χαρακτήρα; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με στοιχεία του κειμένου (μονάδες 5).

β) Κατά πόσο οι παρακάτω περίοδοι συμφωνούν με τις απόψεις που διατυπώνονται στο Κείμενο 1; Να σημειώσεις «Σωστό», αν θεωρείς ότι το περιεχόμενό τους είναι στο σύνολό του ορθό σε σχέση με τα νοήματα, και «Λάθος» αν το θεωρείς λανθασμένο (μονάδες 10):

- i) Η έμφυλη βία αφορά στις διακρίσεις που υφίστανται οι άνθρωποι με βάση το βιολογικό τους φύλο.
- ii) Η έμφυλη βία επηρεάζει τις γυναίκες και τους άνδρες στον ίδιο βαθμό.
- iii) Οι έμφυλες νόρμες δεν είναι έμφυτες, γι' αυτό μένουν σταθερές.
- iv) Οι άνθρωποι συχνά υιοθετούν άκριτα την κανονικότητα που έχει ορίσει η κοινωνία για τη συμπεριφορά τους με βάση το φύλο τους.
- v) Η αποδοχή των έμφυλων νορμών κατά απόλυτο τρόπο ενισχύει κατά κανόνα την πατριαρχία.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 ο συντάκτης εναλλάσσει διατυπώσεις που εκφράζουν βεβαιότητα και προτροπή/αποτροπή. Να επισημάνεις ένα τέτοιο παράδειγμα μετάβασης από τη βεβαιότητα στην προτροπή/αποτροπή ή αντιστρόφως (μονάδες 5) και να προσδιορίσεις τη γλωσσική επιλογή με την οποία αναδεικνύεται το συγκεκριμένο νόημα σε κάθε περίπτωση (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Ο συντάκτης του Κειμένου 2, Νίκος Βουρλιώτης, θα μπορούσε, πριν γράψει το γράμμα στην κόρη του, να είχε διαβάσει το Κείμενο 1. Να επισημάνεις δύο αποσπάσματα του Κειμένου 2 που να επιβεβαιώνουν αυτόν τον υποθετικό ισχυρισμό (μονάδες 4) και να επεξηγήσεις τον τρόπο που αυτά συσχετίζονται νοηματικά με το Κείμενο 1 (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 ο αφηγητής παραλληλίζει τα σπίτια με τις γυναίκες. Να ερμηνεύσεις με βάση το κείμενο το περιεχόμενο αυτής της αναλογίας σχολιάζοντας τουλάχιστον τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου γεννά ο τρόπος με τον οποίο ο αφηγητής αντιμετωπίζει τις γυναίκες; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Απόσπασμα από συνέντευξη του συγγραφέα Κώστα Μουρσελά στο περιοδικό Γκρέκα, δημοσίευση στις 16.7.2017, προσπελάστηκε από: <https://www.lifo.gr/prosopa/apolies/o-kostas-moysrelas-1932-2017>.

[...] Δεν μπορούσε να συντηρηθεί λόγω χρόνου και λόγω απόστασης η φιλία μας. Γενικά, πάντως, εμείς οι συγγραφείς βάζουμε στις φιλίες μας ένα όριο. Επιστρέφουμε πάντα κάποια στιγμή στον εαυτό μας, αλλιώς δεν μπορούμε να γράψουμε. Όσο δημιουργείς, αν δεν απομακρυνθείς από τη φθορά της καθημερινότητας, χάνουν οι ιστορίες σου, έχουν απώλειες. Βέβαια, ο θαυμασμός μου για τον Μανώλη ποτέ δεν λιγόστεψε, άσε που είναι και πιο δυνατός και από τη φιλία.

Ναι, ήταν σοφός. Αυτό φαίνεται και από το ότι δεν είχε σπουδάσει, δεν είχε τελειώσει ούτε το δημοτικό – αν και τα τελευταία χρόνια της ζωής του μου έλεγε πως είχε αρχίσει να πηγαίνει στο νυχτερινό γυμνάσιο. Μάλιστα, μου έλεγε ότι πάντα φρόντιζε να μένει στην ίδια τάξη, για να μη φύγει, να μην αποφοιτήσει ποτέ. «Δεν θέλω να φύγω» μου έλεγε, του άρεσε που πήγαινε στο γυμνάσιο.

Ο άνθρωπος δεν μπορεί να ζήσει χωρίς φίλους, γιατί είναι ανάγκη του. Η φιλία συμπληρώνει τη ζωή. Στη φιλία πρέπει να υπάρχει πάντοτε η εμπιστοσύνη, που είναι το κύριο χαρακτηριστικό της. Αν δεν υπάρχει εμπιστοσύνη, τότε δεν υπάρχει φιλία. Θέλω να σε εμπιστεύομαι, να σου ανοίγω την καρδιά και την ψυχή μου. Δεν θέλω να σε εκμεταλλεύομαι και να με εκμεταλλεύεσαι, γιατί υπάρχουν και αυτά στη φιλία. Ο Μανώλης, όπως και εγώ, δεν ήταν ποτέ έτσι, παρ' όλη την επιτυχία που γνώρισε το βιβλίο και η σειρά. Την αναγνωσιμότητα όμως που απέκτησε εκείνος, ποτέ του δεν προσπάθησε να την εκμεταλλευτεί. Ήταν απλός άνθρωπος και αυτό ήταν που με συγκινούσε τόσο πολύ. Πρέπει, λοιπόν, να υπάρχει εμπιστοσύνη στη φιλία, γιατί μόνο η εμπιστοσύνη δημιουργεί και ολοκληρώνει τις σχέσεις. Ξέρεις, η φιλία δεν προέρχεται από τα ένστικτά μας, όπως ο έρωτας. Η φιλία είναι κατά κάποιον τρόπο περισσότερο γέννημα του πολιτισμού, της ανάγκης επικοινωνίας και επαφής των ανθρώπων. Λέω πως είναι εφεύρεσή τους.

Κείμενο 2

[Η φιλία]

Αποσπασματική απόδοση άρθρου της Ναθαναελίδου Φανής, πηγή: *psychological notions. blogspot. gr*.

Ένα μεγάλο και πολύ σημαντικό μέρος της ζωής μας είναι οι φίλοι. Παντελώς άγνωστοι άνθρωποι μεταξύ τους, χωρίς παρελθόν, χωρίς συγγένεια συναντιούνται και αποκτούν ισχυρούς δεσμούς φιλίας. Αλήθεια, τί είναι η φιλία; Θαρρώ πως ο κάθε ένας μας αποδίδει διαφορετικά νοήματα στην έννοια γεγονός που δείχνει την πολυδιάστατη και σύνθετη όψη που έχει και κατ' επέκταση την τρομερή αξία της. Λέω τρομερή διότι αν το σκεφτεί κανείς είναι όντως τρομερό δύο άγνωστοι να συναντηθούν και να παλεύουν να μάθουν ο ένας τον άλλον αλληλεπιδρώντας σε διάφορους τομείς. Θέλει κότσια και μαγκιά να δημιουργήσεις μια αληθινή φιλία. Θέλει θάρρος και θράσος για να φτάσεις να γνωρίσεις έναν άνθρωπο και μέσα από αυτόν να αντικρίσεις όψεις του εαυτού σου. Λέω τρομερή διότι ακόμη και όταν βρεις έναν άνθρωπο και συνάψεις φιλική σχέση μαζί του είναι δύσκολο να διατηρήσεις αυτή την σχέση αναλλοίωτη· ως γνωστόν ο χρόνος φθείρει τα συναισθήματα. [...]

Θαρρώ πως στις μέρες μας είναι σπάνια η αυθεντική φιλία. Όχι πως είναι δύσκολο να πλάσεις μια υγιή σχέση με ισχυρά θεμέλια. Αντιθέτως είναι δύσκολο να βρεις έναν άνθρωπο πρόθυμο να κάνει πίσω τον εγωισμό του, να ακούσει τι έχεις να πεις, να καταλάβει, να ρισκάρει για σένα, να σου δείξει με έργα τι νιώθει, να σου σταθεί στα δύσκολα, να νιώθει πλήρης παρά την ασυμφωνία χαρακτήρων σας, να κατανοεί τον διαφορετικό τρόπο σκέψης και να σέβεται το είναι σου κτλ. Μπορώ να γράφω σελίδες για το τι είναι δύσκολο να κάνει ένας άνθρωπος, αλλά δε θα το κάνω γιατί είναι λίγο τρομακτικό έτσι. Και η αλήθεια είναι ότι όσο τρομακτικό κι αν είναι, όταν βρεις τον κατάλληλο άνθρωπο όλα γίνονται απλά και εύκολα. Αρκεί να είσαι πρόθυμος να γνωρίσεις το καινούριο και το διαφορετικό χωρίς να κριτικάρεις ή να σνομπάρεις. Για να είσαι πρόθυμος λοιπόν να κάνεις μια γνωριμία, οφείλεις πρώτα να είσαι φίλος με τον εαυτό σου. Μόνον έτσι οι πιθανότητες δημιουργίας μια ισχυρής φιλίας θα αυξηθούν δραματικά. Επομένως, για να είναι μια φιλία αληθινή και να αντέξει στο χρόνο, χρειάζεται γερές βάσεις και ανιδιοτελή κίνητρα. Η διαδικασία αυτή έχει μεγάλη χρονική διάρκεια μέχρι να φτάσει κανείς στο επιθυμητό αποτέλεσμα, γι' αυτό πρέπει να διέπεται από υπομονή, μεθοδικότητα και αργά-σταθερά βήματα. [...]

Κείμενο 3

«Περί Ιακώβου και αγάπης»

Απόσπασμα από διήγημα του Χρήστου Οικονόμου (γεν. 1970), που δημοσιεύθηκε στο Κοντέινερ της Ελευθεροτυπίας.

Τον πατέρα του Ιάκωβου τον φωνάζαμε Τσιφ γιατί ήταν φτυστός εκείνος ο Ινδιάνος που έπαιζε στη Φωλιά του Κούκου – δυο μέτρα άντρακλας, βαρύς κι ασήκωτος, με μαύρα γυαλιστερά μαλλιά που κατέβαιναν μέχρι την πλάτη. Τον είχαμε για θεό. Ψοφάγαμε να βρεθούμε κοντά του, να τον μυρίσουμε, να ξεπατικώσουμε το περπάτημά του, τη ματιά του, πώς μίλαγε, πώς έπινε, πώς άναβε και κάπνιζε το τσιγάρο. Θεό τον είχαμε. Και ζηλεύαμε τον Ιάκωβο επειδή οι δικοί μας πατεράδες δεν πιάνανε μπάζα μπροστά στον Τσιφ – ανθρωπάκια μια σταλιά, κίτρινα και σκεβρωμένα, με γυαλιστερές καράφλες. Κι αργότερα όμως, όταν η μάνα του Ιάκωβου την κοπάνησε μ' ένα φορτηγατζή απ' τη Δραπετσώνα κι ο Τσιφ πήρε την κάτω βόλτα κι άρχισε να πίνει μέρα-νύχτα και γέμισε άσπρες τρίχες, εμείς πάλι για θεό τον είχαμε. [...]

Είναι καλοκαίρι του '87, Ιούλιος νομίζω. Αλλά μπορεί και να 'ναι φέτος το καλοκαίρι ή του χρόνου. Ο Τσιφ πίνει μπίρες στην ταράτσα με τους φίλους του. Μια φάρα όλοι – χτίστες, σιδεράδες, σοβατζήδες. Ο Ιάκωβος έχει αράξει σε μια γωνιά και τους ακούει που μιλάνε για κυβικά και μεροκάματα και κλέφτες εργολάβους. Βαριέται αλλά φοβάται να φύγει γιατί τώρα τελευταία ο Τσιφ χάνει τη ρέγουλα κι είναι ικανός να κατεβάσει ένα καφάσι Άμστελ στην καθισιά του.

Μπίρα στην μπίρα, κουβέντα στην κουβέντα, ο Τσιφ θυμάται τα παλιά, τότε που τραβιότανε με μια ζωντοχήρα γειτόνισσά του πέρα στ' Άσπρα Χώματα. Τις νύχτες πήγαινε σπίτι της πηδώντας από ταράτσα σε ταράτσα για να μην τον πάρουνε είδηση στη γειτονιά. Θα 'τανε λέει ίσαμε πέντε μέτρα μακριά η μια ταράτσα απ' την άλλη, όμως αυτός δεν καταλάβαινε Χριστό, έπαιρνε φόρα και πήδαγε – μια δυο τρεις ταράτσες στη σειρά. Οι φίλοι του γελάνε. Ποιος είσαι ρε Πετράν; Ο Σπάιντερμαν; Μας φλόμωσες στο παραμύθι μωραδερφέ μου. Με τα πολλά, βάζουνε στοίχημα ένα πεντακοσάριο, ξερωγώ, ότι ο Τσιφ όχι πέντε αλλά ούτε ένα μέτρο δεν μπορεί να πηδήξει. Ο Ιάκωβος κάτι πάει να πει αλλά ο Τσιφ του κάνει νόημα να κάτσει στ' αβγά του. Σηκώνεται και πάει στη μέση της ταράτσας και φτύνει τα χέρια του και τινάζει τα μακριά σταχτιά μαλλιά του και φωνάζει έι-ο έι-ο και παίρνει φόρα και πηδάει στον αέρα πάνω απ' το σοκάκι και φτάνει με λυγισμένα γόνατα στη διπλανή ταράτσα. Ύστερα ξαναπαίρνει φόρα, πηδάει, και προσγειώνεται ξανά με τα γόνατα λυγισμένα. Οι άλλοι μένουν με το στόμα ανοιχτό. Ο Τσιφ χαλαρός ανοίγει μια μπίρα με τον αναπτήρα, πίνει, κι ύστερα παίρνει τα λεφτά και γυρνάει στον Ιάκωβο.

Έλα δω παιδί μου. Πες φχαριστώ στους κυρίους και τράβα βάλτα στο χρηματοκιβώτιο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο(μονάδες 15)

Να αναφερθείς στα χαρακτηριστικά της αληθινής φιλίας σύμφωνα με το Κείμενο 2 (50-60 λέξεις).

Μονάδες15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

Ο σκοπός για τον οποίο συντάχτηκε το Κείμενο 2 είναι να πληροφορήσει για το περιεχόμενο της φιλίας. Να τεκμηριώσεις αυτή την παρατήρηση εντοπίζοντας δύο γλωσσικές επιλογές (μονάδες 4) και εξηγώντας με συντομία πώς ικανοποιούν τον παραπάνω σκοπό (μονάδες 6).

Μονάδες10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Πώς αντιλαμβάνεσαι τη χρήση του α' και β' ενικού και προσώπου στη φράση του Κειμένου 1 «Θέλω να σε εμπιστεύομαι, να σου ανοίγω την καρδιά και την ψυχή μου. Δεν θέλω να σε εκμεταλλεύομαι και να με εκμεταλλεύεσαι, γιατί υπάρχουν και αυτά στη φιλία.». Πώς πετυχαίνει να μεταδώσει τη στάση του απέναντι στο θέμα της φιλίας.(μονάδες 5).

β. Να εντοπίσεις τρία (3) στοιχεία προφορικότητας στη χρήση της γλώσσας του Κειμένου 1 (μονάδες 3) και να δείξεις ποιος είναι ο ρόλος τους στη διαμόρφωση του ύφους του λόγου (μονάδες 2).

Μονάδες10

ΘΕΜΑ 3(μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την συμπεριφορά του πρωταγωνιστή της αφήγησης στο Κείμενο 3 με βάση σχετικά στοιχεία που δίνονται. Θα αποτελούσε και για εσένα πρότυπο, όπως αναφέρεται σχετικά στην αρχή της αφήγησης; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το σχολείο οφείλει να καλλιεργήσει έναν πατριωτισμό μακριά από φοβικά σύνδρομα

Συνέντευξη της Ελευθερίας Κυρίμη στον Γρηγόρη Δανιήλ με αφορμή την έκδοση του νέου της λογοτεχνικού βιβλίου «Θάλασσα στο χιόνι», 8.4.2019, πηγή: <https://www.thelook.gr>, προσπελάστηκε στις 4.9.2022.

Από την πρώτη σκέψη ως την ολοκλήρωση της «Θάλασσας στο χιόνι», θα ήθελα να περιγράψετε σύντομα και με μυθιστορηματική γλαφυρότητα την περίοδο κύησης και γέννας του συγκεκριμένου βιβλίου.

Όπως καταλαβαίνετε, μια ιδέα δεν αρκεί για να γεννηθεί ένα βιβλίο. Στην πράξη η αναμέτρηση με τις λέξεις αποδείχτηκε επώδυνη, αλλά και συνάμα λυτρωτική. Στο μυαλό μου είχα εξαρχής το τέλος της ιστορίας, μου έλειπαν όμως οι ενδιάμεσοι κρίκοι. Η αλήθεια είναι ότι πέρασα αρκετά βράδια μπροστά από μια οθόνη υπολογιστή παλεύοντας στην ουσία με το κείμενο. Ευτυχώς που υπάρχει η τεχνολογία και το μαγικό delete να καταπίνει τα αμέτρητα θύματα της άνισης αυτής μάχης. Συνηθισμένη να χρησιμοποιώ σε εργασίες και άρθρα τις συμβάσεις της επιστημονικής γλώσσας, δυσκολεύτηκα αρκετές φορές να βρω τα μονοπάτια της λογοτεχνικής έκφρασης. Παραδόξως οι προφορικές μαρτυρίες προέκυψαν σχεδόν αβίαστα, ίσως γιατί μελέτησα αρκετό υλικό από συγγράμματα σχετικά με την προφορική ιστορία, πριν ξεκινήσω να τις δουλεύω.

«Το λειτούργημά σας εδώ δεν είναι αποκλειστικά παιδαγωγικό, αλλά και πατριωτικό ταυτόχρονα, κυρίως πατριωτικό» μια φράση που σηματοδοτεί έναν κομβικό πυρήνα του βιβλίου σας. Εκπαίδευση και πατριωτισμός, δύο έννοιες με κοινές συνισταμένες στις παλιότερες δεκαετίες. Ο πατριωτισμός, μέχρι ποιο σημείο και κατά πόσο, καθίσταται υγιής; Θα ήθελα την άποψή σας.

Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να συγχέουμε τον πατριωτισμό με τις εθνικιστικές κραυγές και το μίσος για τον «άλλο», τον διαφορετικό. Νομίζω ότι αυτό είναι ξεκάθαρο. Ωστόσο εκεί που θεωρώ ότι υπάρχει σύγχυση είναι η ταύτιση του πατριωτισμού, με τις γραφικότητες, τα πλαστικά σημαιάκια, τις παρελάσεις, τα εμβατήρια και τα συλλαλητήρια με τα λάβαρα. Υγιής πατριωτισμός είναι η μελέτη της ιστορίας χωρίς παρωπίδες, η συμμετοχή στα κοινά, η πρόταξη του συλλογικού συμφέροντος έναντι του ατομικού, η φροντίδα για τη γειτονιά, την πόλη μας, το περιβάλλον, την πολιτιστική κληρονομιά, οι άνθρωποι που δημιουργούν και βοηθούν μέσα από τη δουλειά τους να πάει ο τόπος αυτός ένα

βήμα παρακάτω, η διάθεση για ειρηνική συνύπαρξη και συνεργασία με τους γείτονες. Αυτό τον πατριωτισμό οφείλει να καλλιεργήσει και το σχολείο μακριά από φοβικά σύνδρομα και αγκυλώσεις ενός ψευδεπίγραφου πατριωτισμού που μας γυρίζει πολλές δεκαετίες πίσω.

Κείμενο2

Τι σημαίνει πατριωτισμός σήμερα;

Το κείμενο το έχει συντάξει ο Μ. Χατζηγάκης, <https://www.trikalanews.gr>, 21-2-2018. Διασκευασμένο απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

[...] Τι σημαίνει να είσαι πατριώτης στην Ελλάδα του 2018; Ο νέος πατριωτισμός (τουλάχιστον όπως το έχω εγώ στο μυαλό μου) πάει αντίθετα στον λαϊκισμό και στον εθνικισμό που διχάζει και φανατίζει τους πολίτες. Δεν ταυτίζει το κόμμα με την Ελλάδα και δεν θεωρεί τους ιδεολογικούς αντίπαλους ως εχθρούς τους που πρέπει να εξοντωθούν.

Πατριώτης είναι αυτός που θα ξεπεράσει το μικροπολιτικό του συμφέρον για το καλό της πατρίδας. Ταυτόχρονα, ο νέος πατριωτισμός επιτάσσει να αφιερώσουμε ένα μέρος του χρόνου μας για να συνεισφέρουμε στην κοινωνία – όπως για παράδειγμα αρκετοί δάσκαλοι και καθηγητές κάθονται επιπλέον ώρες, χωρίς αμοιβή, στο σχολείο, για να βοηθήσουν στην εκπαίδευση των παιδιών μας. Ή όπως πολλοί συμπολίτες μου στα Τρίκαλα πριν λίγα χρόνια έκαναν ουρές, για να δώσουν αίμα σε ένα μικρό κορίτσι που το είχε ανάγκη.

Επίσης, νέος πατριωτισμός σημαίνει εθελοντισμός. Σημαίνει εμπλοκή σε εργασίες που θα υποστηρίξουν ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, ανθρωπιστικές δράσεις, κτλ. Παράλληλα, πατριώτης είναι αυτός που δεν παρανομεί αλλά, συγχρόνως, δεν γυρίζει το κεφάλι από την άλλη μεριά όταν βλέπει κάποιον άλλο να παρανομεί. Διακατέχεται δηλαδή από μια συνείδηση συλλογικής ευθύνης που δεν σταματάει στο ατομικό σκέλος.

Ο γνήσιος πατριώτης ασχολείται με τα πολιτικά δρώμενα της χώρας του. Γιατί καταλαβαίνει πως έχει ευθύνη να κάνει την καλύτερη δυνατή πολιτική επιλογή για να βοηθήσει την πατρίδα του.

Το ερώτημα είναι τι οφείλει να κάνει ο καθένας μας ξεχωριστά, για να βελτιώσει έστω και ένα μικρό κομμάτι της Ελλάδας. Είτε αυτό αφορά στην πολιτική, είτε σε κοινωνικά ή οικονομικά ζητήματα. Ένα από τα ελάχιστα καλά αυτής της κρίσης είναι ότι «έσπρωξε» ένα κομμάτι πολιτών, και ιδιαίτερα νέων, να σκεφτούν το ρόλο τους και την προσφορά τους στην πατρίδα.

Κείμενο 3

Αναφορά στον Γκρέκο

Απόσπασμα από το έργο του Νίκου Καζαντζάκη «Αναφορά στον Γκρέκο», εκδόσεις Ιδρύματος Καζαντζάκη, Αθήνα, 2011.

Τι ευτυχία να μπορούσε ο Έλληνας να σεριανίζει στην Ελλάδα χωρίς ν' ακούει φωνές, θυμωμένες, αυστηρές, από τα χώματα! Για έναν Έλληνα όμως το ταξίδι στην Ελλάδα καταντάει γοητευτικό κι εξαντλητικό μαρτύριο, στέκεσαι σε μια πατημασιά ελληνικής γης και σε κυριεύει αγωνία: Μνήμα βαθύ, πατωσιές πατωσιές οι νεκροί, κι ανεβαίνουν παράταιρες φωνές και σε κρίζουν, γιατί ό,τι μένει από τον νεκρό, αθάνατο, είναι η φωνή του. Ποια απ' όλες τις φωνές να διαλέξεις; Κάθε φωνή και ψυχή, κάθε ψυχή λαχταρίζει ένα σώμα δικό της, κι η καρδιά σου ακούει, τaráζεται και διστάζει να πάρει απόφαση, γιατί συχνά οι πιο αγαπημένες ψυχές δεν είναι πάντα κι οι πιο άξιες. [...]

Όταν ένας Έλληνας ταξιδεύει στην Ελλάδα, το ταξίδι του έτσι μοιραία μετατρέπεται σ' επίπονη αναζήτηση του χρέους. Πώς να γίνουμε κι εμείς άξιοι των προγόνων, πώς να τη συνεχίσουμε, χωρίς να την ντροπιάσουμε, την παράδοση της ράτσας μας; Μια αυστηρή ασίγαστη ευθύνη βαραίνει στους ώμους σου, βαραίνει τους ώμους όλων των ζωντανών Ελλήνων. Ακαταμάχητη μαγική δύναμη έχει το όνομα, όποιος γεννήθηκε στην Ελλάδα έχει το χρέος να συνεχίσει τον αιώνιο ελληνικό θρύλο.

Ένα ελληνικό τοπίο δεν δίνει σ' εμάς τους Έλληνες μιαν αφιλόκερδη ανατριχίλα ωραιότητας, έχει ένα όνομα το τοπίο -το λένε Μαραθώνα, Σαλαμίνα, Ολυμπία, Θερμοπύλες, Μυστρά- συνδέεται με μιαν ανάμνηση, εδώ ντροπιαστήκαμε, εκεί δοξαστήκαμε, και μονομιάς το τοπίο μετουσιώνεται σε πολυδάκρυτη, πολυπλόκητη ιστορία. Κι όλη η ψυχή του Έλληνα προσκυνητή αναστατώνεται. Το κάθε ελληνικό τοπίο είναι τόσο ποτισμένο από ευτυχίες και δυστυχίες με παγκόσμιο αντίκτυπο, τόσο γεμάτο ανθρώπινο αγώνα, που υψώνεται σε μάθημα αυστηρό και δεν μπορείς να του ξεφύγεις, γίνεται κραυγή, και χρέος έχεις να την ακούσεις.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου με βάση το Κείμενο 2 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το

κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Ο πατριωτισμός ταυτίζεται με τον εθνικισμό και την εξυπηρέτηση κομματικών συμφερόντων.
2. Ο πατριωτισμός είναι σύμφυτος με την έννοια της συλλογικότητας.
3. Ο πατριώτης είναι πολιτικά σκεπτόμενος και ενεργός πολίτης.
4. Δεν είναι απαραίτητο να αφιερώνεις χρόνο, για να καταγγείλεις τις παρανομίες που συμβαίνουν.
5. Οι νέοι έχουν επαναπροσδιορίσει τον ρόλο τους και προσφέρουν στην πατρίδα τους.

Μονάδες15

Ερώτημα 2°(μονάδες 10)

Να βρεις στο Κείμενο 1 ένα σημείο στο οποίο ο ομιλητής οργανώνει την απάντησή του με την τεχνική της αντίθεσης (μονάδες 2). Να παραθέσεις με συντομία τα δύο σκέλη της (μονάδες 4) και να εξηγήσεις πώς αυτός ο τρόπος σχετίζεται με το θεματικό κέντρο του κειμένου (μονάδες 4).

Μονάδες10

Ερώτημα 3°(μονάδες 10)

Ποια κοινά σημεία αναφορικά με το περιεχόμενο του πατριωτισμού εντοπίζεις ανάμεσα στα Κείμενα 1 και 2; Να απαντήσεις σε 60- 70 λέξεις με σχετικές κειμενικές ενδείξεις (δεν λαμβάνονται υπόψη στην έκταση της απάντησης).

Μονάδες10

ΘΕΜΑ 3(μονάδες 15)

Να αναπτύξεις το θέμα που κατά τη γνώμη σου πραγματεύεται το Κείμενο 3 στηρίζοντας την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Παράλληλα να εκφράσεις τα συναισθήματα και τις σκέψεις που σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου. Η έκταση του ερμηνευτικού σχολίου σου να είναι 150-200 λέξεις.

Μονάδες15

Κείμενο 1

Κλιματική αλλαγή και διατροφή

Απόσπασμα από κείμενο της διατροφολόγου Κατερίνας Νταλέ, το οποίο δημοσιεύτηκε στις 07/07/2020, στην ιστοσελίδα: <https://www.mednutrition.gr>.

Vegan και κλιματική αλλαγή

Πολλοί άνθρωποι τις τελευταίες δεκαετίες έχουν στραφεί για ηθικούς και οικολογικούς λόγους σε διατροφικά πρότυπα που περιορίζουν ή αποκλείουν το κρέας ή και γενικά τα ζωικής προέλευσης τρόφιμα. Έτσι, βλέπουμε τάσεις όπως η χορτοφαγία και η αυστηρή χορτοφαγία (βιγκανισμός) να κερδίζουν έδαφος.

Παρ' όλα αυτά, ο αποκλεισμός του κρέατος, ακόμη και του βοδινού, και των ζωικών τροφίμων γενικά, δεν είναι απαραίτητος. Μπορεί η εργοστασιακού τύπου εκτροφή να απαιτεί τη σίτιση των ζώων με σοδειές που καταλαμβάνουν επιπλέον χωράφια, όμως η φυσική μέθοδος σίτισης των αγελάδων είναι η ελεύθερη βοσκή σε εκτάσεις οι οποίες έτσι κι αλλιώς έχουν φτωχό έδαφος και δεν είναι εκμεταλλεύσιμες. Η βόσκηση, εντούτοις, παράγει κοπριά η οποία γονιμοποιεί τις σοδειές, με αποτέλεσμα να υπάρχει τελικά παραγωγή φαγητού. Ουσιαστικά, το ιδανικό για το περιβάλλον είναι η σύμπραξη των σοδειών με το μέγιστο των ζώων.

Το κρέας και τα γαλακτοκομικά είναι αναμφίβολα πολύ θρεπτικές τροφές, εφόσον καταναλώνονται με μέτρο. Ειδικά κάποια απαραίτητα θρεπτικά μόρια, όπως οι βιταμίνες D3, και B12, και το λιπαρό DHA, και κάποια άλλα χρήσιμα συστατικά όπως η κρεατίνη, η καρνοσίνη, ο αιμικός σίδηρος, και η ταυρίνη είναι διαθέσιμα μόνο στο κρέας. Άτομα τα οποία αποκλείουν το κρέας μπορούν να λάβουν αυτά τα θρεπτικά συστατικά αναγκαστικά μέσω συμπληρωμάτων διατροφής ή εμπλουτισμένων τροφίμων.

Μεσογειακή Διατροφή φιλική προς το περιβάλλον

Η Μεσογειακή Δίαιτα έχει αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια ως μία από τις πιο μακροβιτικές και ωφέλιμες για την υγεία δίαιτες. Εκτός όμως από απλά ένα διατροφικό μοτίβο, είναι κι ένα πολιτισμικό μοντέλο του πώς τα τρόφιμα διαλέγονται, παράγονται, επεξεργάζονται, και διανέμονται. Το 2010 μάλιστα ανακηρύχτηκε από την UNESCO ως Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά της Ανθρωπότητας.

Η Μεσογειακή Διατροφή, αντίθετα με το βιγκανισμό, δεν αποκλείει τα ζωικά τρόφιμα, όμως στηρίζεται όντως στα φυτικής προέλευσης τρόφιμα. Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο διατροφής, η μερίδα του λέοντος της δίαιτας πρέπει να αποτελείται από φρούτα, λαχανικά, δημητριακά, καρπούς, σπόρους, φυτικά έλαια, και όσπρια, και σε μικρότερες ποσότητες τα αυγά και τα γαλακτοκομικά προϊόντα. Όσο για το κρέας, η μεσογειακή διατροφική πυραμίδα ορίζει να καταναλώνονται σποραδικά το ψάρι και τα πουλερικά από 1-2 φορές την εβδομάδα, και το κόκκινο κρέας το πολύ 1 φορά το μήνα. Με αυτό τον τρόπο η διατροφή έχει την απαραίτητη ποικιλία που χρειάζεται ο ανθρώπινος οργανισμός, χωρίς να αποκλείονται ολόκληρες ομάδες τροφίμων.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η Μεσογειακή Δίαιτα θα μπορούσε εύκολα να θεωρηθεί «βιώσιμη διατροφή», αφού οι αρχές της συνάδουν με τις επιλογές τροφίμων που έχουν να κάνουν με μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος. Η έμφαση, τέλος, πρέπει να δοθεί στη μείωση του κόκκινου κρέατος στη μία φορά την εβδομάδα, και την αντικατάστασή του με φυτικά τρόφιμα ή κρέατα όπως τα πουλερικά και το ψάρι με, που επιβαρύνουν πολύ λιγότερο το περιβάλλον.

Κείμενο 2

Είναι ο βιγκανισμός η διατροφή του μέλλοντος;

Απόσπασμα από άρθρο της συντακτικής ομάδας της εφημερίδας Έθνος. Δημοσιεύτηκε σε ψηφιακή μορφή στις 26/10/2018.

Η καμπάνια της ομάδας Greek Vegans εμφανίστηκε στα βαγόνια του μετρό στις αρχές Σεπτεμβρίου και ολοκληρώθηκε στις 6 Οκτωβρίου. Οι αντιδράσεις έδειξαν και το μέτρο της επιτυχίας της: οι αφίσες με τις επιγραφές «Δες ποιον έφαγες σήμερα», «Σταματώντας να τρως ζωικά, σώζεις μέχρι 300 ζωάκια τον χρόνο» ή «Για κάθε ποτήρι γάλα, μια μητέρα χάνει το μωρό της» δεν τράβηξαν μόνο το ενδιαφέρον του κοινού και των μέσων ενημέρωσης, προκάλεσαν και τη δυσφορία των εμπόρων του κρέατος, όπως αναφέρει το Αθηναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων.

Ο «βιγκανισμός», όπως λέγεται η απουσία από την διατροφή του ανθρώπου οποιουδήποτε ζωικού προϊόντος, συστήθηκε με αυτόν τον κάπως πληθωρικό τρόπο στην Ελλάδα. Ήρθε όμως για να μείνει; Το βέβαιο είναι ότι αυτό που εμφανίστηκε σε πολλές χώρες του κόσμου ως περιθωριακό κίνημα έχει αποκτήσει τον χαρακτήρα της τάσης ή έχει γίνει τρόπος ζωής. Στη Βαρσοβία, για παράδειγμα, έχουν ανοίξει ήδη περισσότερα από 50

εστιατόρια vegan, ενώ το 60% των Πολωνών δηλώνει σε σχετική έρευνα ότι σκοπεύει να κόψει εντελώς το κρέας αυτόν τον χρόνο. [...]

Η νέα τάση δεν θα μπορούσε να αφήσει αδιάφορη τη Σίλικον Βάλεϊ¹. Εκεί ο Έρικ Σμιτ, άλλοτε διευθύνων σύμβουλος της Google, δήλωνε πριν από δυο χρόνια ότι το λεγόμενο «κρέας με βάση τα φυτά» θα γίνει η νέα τεχνολογική επανάσταση του μέλλοντος. Και τα οφέλη θα είναι πολλά: μια διατροφή χωρίς κρέας σημαίνει καλύτερη υγεία για τον άνθρωπο, μεγαλύτερη προστασία για το περιβάλλον αλλά και ευκολότερη πρόσβαση στην τροφή για τα φτωχότερα στρώματα των αναπτυσσόμενων χωρών. [...]

Οι ειδικοί λένε πως είναι τρεις οι λόγοι που κάνουν έναν άνθρωπο να κινείται ανάμεσα στην κρεατοφαγία και την χορτοφαγία. Ο ένας είναι η ανησυχία για την υγεία του, ο δεύτερος η ανησυχία για την υγεία του περιβάλλοντος, ο τρίτος η ευαισθησία για τα δικαιώματα των ζώων. Ως προς την ανθρώπινη υγεία, οι ιατρικές έρευνες λένε ότι εκείνοι που καταναλώνουν πολύ κόκκινο κρέας έχουν υψηλότερα ποσοστά θνησιμότητας. Ως προς την υγεία του περιβάλλοντος, αρκεί να σκεφτεί κανείς τους τόνους νερού που καταναλώνονται για να φτάσει στο πιάτο μας μόλις ένα κιλό κρέας. Και τα δικαιώματα των ζώων; Τα είπαν όλα εκείνες οι αφίσες στο μετρό: «Κάποιες κραυγές δεν ακούγονται ποτέ».

Κείμενο 3

Ανεξιχνίαστες δολοφονίες

Ποίημα του Λουκά Αξελού από την ποιητική συλλογή, Τελευταία πατρίδα, εκδόσεις Στοχαστής, 2013. [Στο Ποιήματα της κρίσης (2008-2018), Ιωλκός, 2020].

Δολοφονημένα δέντρα
πάνω στην πλήρη των χυμών ορμή
ψηλές αποσκελετωμένες σιλουέτες
χωρίς τα άκρα τους,
χωρίς την πλούσια κόμη
που μέσα της φωλιάζουνε πουλιά,
περιμένουν στη σειρά το τέλος.
Βουβά, χωρίς να φανερώνουν τον πόνο
που τα ολέθρια
χτυπήματα του τσεκουριού δημιουργούν,

¹ μια περιοχή της Καλιφόρνια των ΗΠΑ, στην οποία εδρεύουν επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας

χωρίς δηλώσεις ή καταγγελίες
(καμιά δήλωση ή καταγγελία δέντρου
δεν έχει μέχρι σήμερα καταγραφεί)
αποχωρούν με αξιοπρέπεια
προσθέτοντας με την πτώση τους
ένα νέο ερωτηματικό
σε χιλιάδες ανεξιχνίαστες δολοφονίες.

Αθήνα, Φεβρουάριος 2011

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 αναφέρονται τρεις επιγραφές αφισών από την καμπάνια της ομάδας Greek Vegans. Για ποιους λόγους θεωρείς ότι ο συγγραφέας του κειμένου καταγράφει τις επιγραφές αυτές (μονάδες 5); Να σχολιάσεις στην απάντησή σου τα ρηματικά πρόσωπα και τις εγκλίσεις (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τους τίτλους των Κειμένων 1 και 2 ως προς τα γλωσσικά τους χαρακτηριστικά (μονάδες 6) και την επικοινωνιακή τους αποτελεσματικότητα (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να προσδιορίσεις το κυρίαρχο ύφος του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και να αποδείξεις τον χαρακτηρισμό σου επισημαίνοντας δύο συναφείς διαφορετικές γλωσσικές επιλογές (μονάδες 8).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο, κατά τη γνώμη σου, είναι το νόημα του τίτλου του ποιήματος (Κείμενο 3); Να γράψεις ένα ερμηνευτικό σχόλιο (150 περίπου λέξεων), στο οποίο θα αναπτύξεις με τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες το νόημα αυτό, καθώς και τη δική σου στάση για το θέμα.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η ζωή μετακόμισε στα δίκτυα

Άρθρο γνώμης της Τασούλας Καραϊσκάκη, δημοσιευμένο στην εφημερίδα Καθημερινή στις 26/08/2022. Πηγή: <https://www.kathimerini.gr/opinion/562013488/i-zoi-metakomise-sta-diktya>

Περπατούν μαζί με φίλους στην προκυμαία του παλιού λιμανιού Χανίων με φόντο τη φαντασμαγορική αλυσίδα της φωτισμένης πόλης. Ξάφνου εκείνος βρίσκεται γονυπετής να τη ζητά σε γάμο τείνοντας ανοιχτό το τυπικό κουτάκι με το δακτυλίδι. Εκείνη αιφνιδιάζεται, συγκινείται, κουνά το κεφάλι ζωηρά πως «ναι», όμως μένει πετρωμένη. Το βλέμμα ακίνητο, βαθύ, σαν να παρακολουθεί μια προβολή των αυριανών ημερών της. Οι φίλοι συνέρχονται και τους πείθουν να επαναλάβουν ξανά και ξανά τη σκηνή ώστε, με τα κινητά, να τη βιντεοσκοπήσουν. Τους ωθούν σε μια επαναλαμβανόμενη δράση – σφιχταγκάλιασμα και ατελείωτο φιλί– μη συντελεσθείσα στην πραγματική ζωή. Έπειτα, σκυμμένοι στις οθόνες των κινητών, όλοι μαζί, συνδιαλέγονται πυρετικά για το υλικό που θα αναρτήσουν. Ακόμη και όσοι από τους τυχαίους θεατές απήλαυσαν την αναπάντεχη αναβίωση ενός παρωχημένου¹ ρομαντισμού, δείχνουν να ενοχλούνται από το θέατρο.

Αποσπασμένοι από τον χώρο, σκηνοθετούν τη μύχια² στιγμή, αποκλειστικά και μόνο για την πυροτεχνική έκθεσή της στα κοινωνικά δίκτυα. Η ζωή γίνεται αναπαράσταση και η αναπαράσταση αναδύεται στο ψηφιακό κοινωνικό σύμπαν ως πραγματική ζωή. Όμως το θέατρο, ακόμη κι αν αντιγράφει τη ζωή, δεν είναι πια ζωή, αλλά μια άυλη μετα-πραγματικότητα³, όπως εκείνη στην πλατφόρμα Second Life όπου το άβαταρ⁴ του εαυτού σου αναμειγνύεται με άλλους σε ένα φανταστικό διαδικτυακό κόσμο. Την παρακολουθείς κι εσύ μαζί με όσους τη μοιράζονται ακόμη κι αν δεν σε έχουν γνωρίσει ποτέ, ρουφάς τις αντιδράσεις, τα σχόλια, ανταποκρίνεσαι, ζεις μια εξωραϊσμένη εκδοχή του συμβάντος και την πολλαπλασιασμένη αγάπη των άλλων.

¹ξεπερασμένου

²εσωτερική, απόκρυφη

³μια πραγματικότητα που αναπαριστά την πραγματικότητα

⁴εικόνα, ομοίωμα

Τα κοινωνικά δίκτυα, η αυλαία στον κόσμο, το θαυμαστό εργαλείο ιλιγγιώδους αναβάθμισης της ζωής, το πιο γρήγορο μέσο επικοινωνίας με οικείους και τον κόσμο, πρόσβασης σε άτομα, πληροφορίες, υπηρεσίες, οργάνωσης κινημάτων, σωτηρίας ανθρώπων, αποκατάστασης επαφής κατά την πανδημία, διατηρούν διογκούμενες τις σκοτεινές πτυχές χρήσης τους. Δεν είναι μόνο ότι κεντρίζουν τα μίση, αυξάνουν την πόλωση, την παραπληροφόρηση, τα προβλήματα εξουσίας και ψηφιακής επιτήρησης, αλλά και καθοδηγούν ψυχικές διαθέσεις, χαλκεύουν συμπεριφορές, εμφανίζουν μια πλασματική εκδοχή της θέσης μας στον κόσμο. Εθίζουν. Συρρικνώνουν τη ζωντανή επικοινωνία· το πληθωρικό ψηφιακό της αντίγραφο μοιάζει να αρκεί. Παίρνουν πίσω τον χρόνο που εξοικονομούν. Και, εν προκειμένω, καταβροχθίζουν κομμάτια, όλο και μεγαλύτερα, της αυθεντικής ζωής.

Κείμενο 2

Σκίτσο του Έλληνα σκιτσογράφου Αρκά. Τα σκίτσα του Αρκά είναι σατιρικά με θεματολογία που αντλείται από την επικαιρότητα, την πολιτική κατάσταση ή την κοινωνική πραγματικότητα.

Κείμενο 3

Μαύρο νερό

Απόσπασμα από τη νουβέλα Μαύρο Νερό του Μιχάλη Μακρόπουλου, Κίχλη, 2019, σσ. 13-15.

[...] Καλημερίστηκαν και ύστερα περίμεναν. Το λεωφορείο ήρθε, έχοντας περάσει απ' όλα τα άλλα χωριά – το δικό τους ήταν το τελευταίο. Μέσα ήταν άλλοι έντεκα επιβάτες. Πέρασαν το Ασπρόζι – το παλιό νταμάρι – και βγήκαν στο Χάνι, όπου σκούριαζε ξεχασμένο ένα παμπάλαιο στρατιωτικό αεροπλάνο, βαλμένο εκεί ως μνημείο πάνω σε βάθρο.

Κάθονταν χώρια όλοι, ο καθένας στο δικό του βρόμικο τζάμι.

Παρακάτω υπήρχε παλιά ένα πρατήριο καυσίμων, καφενείο κατόπιν και τώρα νεκροταφείο παλιών φορτηγών, αραδιασμένων σε σειρές στο ραγισμένο τσιμέντο – με σπασμένα τζάμια και χωρίς κινητήρα και λάστιχα.

Σαν μάτι στον δασωμένο τόπο πρόβαλλε πιο κάτω η λίμνη Ζαραβίνα. Παλιά είχε την καθαρότητα και τη στιλπνάδα γυαλιού, όμως τώρα κοιτούσε θολή, τυφλά, τον χαμηλό ουρανό. Θυμόταν που πήγαινε μικρός για κολύμπι με τον πατέρα του – τα μεγάλα ψάρια γλιστρούσαν σαν σκιές από κάτω του και τα 'βλεπε με δέος, δίνοντάς τους διαστάσεις τεράτων του νερού. Τώρα η λίμνη ήταν νεκρή. [...]

Παλιά θα υπήρχαν ψαράδες, μα τώρα δεν είχαν τι να ψαρέψουν, και στο σημείο που είχε σταθεί ήταν μόνος. Η πλατιά επιφάνεια του νεκρού νερού τον γαλήνευε, καθώς άφηνε το βλέμμα του να γλιστράει πάνω, και πάντα ξαφνιαζόταν λιγάκι με το που αντίκριζε το βουνό λες και περίμενε να συνεχιζόταν το νερό ως τον ορίζοντα, σαν να μην ήταν λίμνη αλλά θάλασσα χωρίς αλάτι.

Αργότερα μια μητέρα με την μικρή της κόρη ήρθαν και στάθηκαν λίγο παρακεί. Του φάνηκαν τόσο υγιείς στην όψη, που σκέφτηκε πως το νερό, αν έριχνε μέσα μια πετονιά με αγκίστρι, θα ήταν ξανά γεμάτο ζωή, και θα 'πιανε σίγουρα ένα μεγάλο ψάρι σαν εκείνα που ψάρευε με τον πατέρα του. Ξαφνικά δεν άντεχε να βλέπει τη λίμνη. Τριγύρισε στην πόλη και στις δύο πήρε το λεωφορείο. Μέσα, οι ίδιοι δεκαπέντε επιβάτες, αλλά το παράξενο ήταν πως ο καθένας κάθισε ξανά στην πρωινή του θέση, λες κι αυτή η επανάληψη έδινε στη ζωή τους τάξη κι ένα νόημα. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

α) «Αποσπασμένοι από τον χώρο, σκηνοθετούν τη μύχια στιγμή, αποκλειστικά και μόνο για την πυροτεχνική έκθεσή της στα κοινωνικά δίκτυα. Η ζωή γίνεται αναπαράσταση και η αναπαράσταση αναδύεται στο ψηφιακό κοινωνικό σύμπαν ως πραγματική ζωή. Όμως το θέατρο, ακόμη κι αν αντιγράφει τη ζωή, δεν είναι πια ζωή, αλλά μια άυλη μεταπραγματικότητα, όπως εκείνη στην πλατφόρμα Second Life όπου το άβαταρ του εαυτού σου αναμειγνύεται με άλλους σε ένα φανταστικό διαδικτυακό κόσμο.»

Στο παραπάνω χωρίο του Κειμένου 1 να επισημάνεις (μονάδες 2) και να αντικαταστήσεις (μονάδες 2) δύο (2) διαθρωτικές λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν σύγκριση-αντίθεση με άλλες, νοηματικά ισοδύναμες. Ποιες έννοιες συγκρίνονται μεταξύ τους (μονάδες 4);

β) Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 χρησιμοποιείται σε μεγάλο βαθμό το ασύνδετο σχήμα. Να επισημάνεις ένα (1) χωρίο της τελευταίας παραγράφου, στο οποίο εμφανίζεται το ασύνδετο σχήμα (μονάδες 2) και να σχολιάσεις τη λειτουργία του στο χωρίο αυτό (μονάδες 5).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Ποια είναι η κυρίαρχη οπτική για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στα Κείμενα 1 και 2; Να την αποδώσεις σύντομα σε μια περίοδο λόγου. (μονάδες 5) Να αναφέρεις επιγραμματικά με δικά σου λόγια πέντε (5) πληροφορίες (τρεις από το Κείμενο 1 και δύο από το Κείμενο 2), οι οποίες επαληθεύουν την οπτική αυτή (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 εναλλάσσεται η περιγραφή με την αφήγηση. Να εντοπίσεις και να καταγράψεις τρία (3) γλωσσικά χαρακτηριστικά της περιγραφής και δύο (2) της αφήγησης.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς παρουσιάζεται το φυσικό περιβάλλον στο απόσπασμα του Κειμένου 3 από τον πρωταγωνιστή; Να αξιοποιήσεις στην απάντησή σου τουλάχιστον τρεις (3) διαφορετικούς

κειμενικούς δείκτες. Να επισημάνεις και να αιτιολογήσεις συνοπτικά τα δικά σου συναισθήματα απέναντι στην κατάσταση που παρουσιάζεται στο κείμενο (γύρω στις 200 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Συνέντευξη με έναν από τους θεμελιωτές της Τεχνητής Νοημοσύνης

Απόσπασμα από συνέντευξη που παραχώρησε ο Yoshua Bengio, από τους κορυφαίους εμπειρογνώμονες στον κόσμο στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης, στον Θανάση Τρομπούκη, 22.3.2021, πηγή: <https://lab.imedd.org/synentefxi-me-enan-apo-tous-themeliotes-technitis-noimosynis>.

Μπορείτε να εξηγήσετε με απλά λόγια τι είναι η τεχνητή νοημοσύνη για όσους δεν είμαστε εξοικειωμένοι με την πληροφορική;

Yoshua Bengio: Οι άνθρωποι έχουν διανοητικές ικανότητες τις οποίες θα θέλαμε να έχουν και οι υπολογιστές. Ουσιαστικά αυτό είναι που προσπαθεί να καταφέρει η έρευνα στην τεχνητή νοημοσύνη. Έχουμε εξερευνήσει πολλές οδούς προς αυτήν την κατεύθυνση και εδώ θέλω να αναφέρω το εξής. Επειδή ακριβώς προσπαθούμε να δημιουργήσουμε μηχανές που διαθέτουν τέτοιου είδους διανοητικές ικανότητες, συχνά αντλούμε έμπνευση από τη νοημοσύνη των ανθρώπων και των ζώων.

Γιατί διστάζουμε να εξαντλήσουμε όλες τις δυνατότητες που προσφέρει η τεχνητή νοημοσύνη ώστε να βοηθήσουμε την ανθρωπότητα;

Αρχικά, η τεχνογνωσία και τα κεφάλαια που απαιτούνται για την ανάπτυξη χρήσιμων εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης είναι συγκεντρωμένα σε ελάχιστα μέρη του κόσμου. Πρέπει λοιπόν να φροντίσουμε να υπάρξει εκδημοκρατισμός αυτής της γνώσης και να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε κάποια από τα παραγόμενα σύνολα δεδομένων. Πρόκειται για ένα μεγάλο πρόβλημα στον τομέα της υγείας, είτε επειδή τα δεδομένα παράγονται σε εταιρείες που τα αποκρύπτουν για να έχουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, είτε για λόγους απορρήτου. Επίσης, απαιτείται η παροχή ευρύτερης εκπαίδευσης παγκοσμίως, ιδίως στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης, έτσι ώστε να μπορούν οι νέοι στις αναπτυσσόμενες χώρες να συμμετάσχουν στην ανάπτυξη της οικονομίας τους χρησιμοποιώντας την τεχνητή νοημοσύνη. Τέλος, υπάρχει ακόμα ένα εμπόδιο που σχετίζεται με την αδράνεια των κοινωνιών μας. Οι κυβερνήσεις δεν αλλάζουν εύκολα τους κανονισμούς. Οι εταιρείες δεν αλλάζουν εύκολα τον τρόπο λειτουργίας τους. Το οικονομικό μας σύστημα ευνοεί ορισμένους τύπους εφαρμογών, αλλά όχι απαραίτητα αυτές που έχουν μεγάλη σημασία για την κοινωνία, όπως η ανακάλυψη νέων φαρμάκων. Η βιομηχανία δεν διεξάγει επαρκή έρευνα πάνω στα αντιβιοτικά και υπάρχει τεράστια ανάγκη για αυτό.

Είναι έτοιμη η κοινωνία μας να υποδεχτεί τέτοια συστήματα, συστήματα «νοημοσύνης ανθρώπινου επιπέδου», όπως τα αποκαλέσατε προηγουμένως;

Δεν νομίζω. Πιστεύω ότι δεν διαθέτουμε την απαραίτητη σοφία σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο ώστε να διασφαλίσουμε ότι ισχυρότατες τεχνολογίες, όπως η τεχνητή νοημοσύνη ή η βιοτεχνολογία, θα είναι εναρμονισμένες με τις αξίες μας, θα χρησιμοποιούνται με τρόπο που θα ωφελεί την ανθρωπότητα και δεν θα έχουν καταστροφικά αποτελέσματα. Οι άνθρωποι που έχουν εξουσία μπορούν να εκμεταλλευτούν και να καταχραστούν τις ισχυρές τεχνολογίες, πράγμα που μπορεί να οδηγήσει σε συγκέντρωση της εξουσίας, σε συγκέντρωση του πλούτου. Και αυτό δεν είναι καλό για τη δημοκρατία. Τα αποτελέσματα μπορούν να αποβούν μοιραία για το περιβάλλον και να καταπατηθούν ανθρώπινα δικαιώματα. Πρέπει να αφιερώσουμε χρόνο στη σύσταση των κατάλληλων κανονισμών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Πρέπει να επενδύσουμε περισσότερο στις καλές πτυχές της ΤΝ, για παράδειγμα – στις καλές κοινωνικές εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης. Αλλά πρέπει και να αποφύγουμε τον αρνητικό αντίκτυπο. Διότι, αν η ΤΝ χρησιμοποιείται συνεχώς με τρόπους που οι περισσότεροι άνθρωποι αντιλαμβάνονται ως κακόβουλους, όπως στα πλαίσια της παρακολούθησης, του ελέγχου και της χειραγώγησης των ανθρώπων μέσω της διαφήμισης, τότε ο κόσμος θα αποκηρύξει την τεχνολογία και την επιστήμη, όπως έχει ήδη αρχίσει να συμβαίνει. Επομένως, για να προοδεύσουν οι κοινωνίες μας, είναι απαραίτητο να διαχειριστούμε πολύ προσεκτικά την εφαρμογή της τεχνολογίας.

Κείμενο 2

Στα κοινωνικά δίκτυα οι λέξεις είναι πιο βαριές

Το κείμενο είναι άρθρο της Τασούλας Καραϊσκάκη που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα Η Καθημερινή στις 8.8.2021 και αντλήθηκε από την ιστοσελίδα: <https://www.kathimerini.gr/opinion/561461227>.

Η ηλεκτρονική επικοινωνία περιόρισε τη φυσική συνομιλία, που συνοδεύεται από χειρονομίες, νεύματα, βλέμματα, υπόρρητες¹ συμπαραδηλώσεις² – την εύγλωττη γλώσσα του σώματος, η οποία αποσαφηνίζει τα λεχθέντα. Και η γλώσσα έγινε περισσότερο διφορούμενη. Συνομιλούμε στα κοινωνικά δίκτυα χωρίς να αντιλαμβανόμαστε ότι ακολουθούμε διαφορετικούς κανόνες στη χρήση των λέξεων. Φορτίζουμε τις έννοιες με την υποκειμενική προσέγγιση του πραγματικού, τις ποτίζουμε με προσωπικές δοξασίες, ιδεολογίες. Λέξεις όπως «γυναικοκτονία», «ρατσισμός»,

¹ υπόρρητος: αυτός που δηλώνεται έμμεσα και συγκεκαλυμμένα

² ρευστές σημασίες που αποκτά μια λέξη/φράση λόγω κοινωνικοπολιτιστικών και προσωπικών συνειρμών, ανεξάρτητα ή πρόσθετα στη βασική της σημασία

«δικαιωματισμός» αποκτούν μια πολυεπίπεδη ρευστότητα. Όμως δεν υπάρχει χρόνος ή χώρος (ειδικά στο Twitter) για να ξεκαθαρίσουμε τι εννοούμε.

Και προκύπτει ένα κουβάρι συγχύσεων και παρεξηγήσεων, μια Βαβέλ ασυντόνιστων φωνών, που στενεύουν και θολώνουν έναν κόσμο γεμάτο χαρακώματα. Επιπλέον, η online επικοινωνία αυξάνει το φορτίο των λέξεων, αφήνει, μέσα από τα παιχνίδια της γλώσσας, να αναδυθεί ευκολότερα το εσωτερικό σκοτάδι. Το αποτύπωσε με εντυπωσιακή ευκρίνεια η τεχνητή νοημοσύνη. Όσο πιο φυσικά ομιλούν την ανθρώπινη γλώσσα τα ανθρωποειδή, τόσο πιο καθαρά αναπαράγουν τις ανθρώπινες προκαταλήψεις. Μαζί με τα δεδομένα, μεταφέρουμε στα ρομπότ τα στερεότυπα, τις διακρίσεις, τις εμμονές, τις εμπαθείς απαξιωτικές στάσεις μας προς ομάδες συνανθρώπων. Ο λόγος τους είναι ένας λόγος που έχει εισαχθεί και επιστρέφεται. Όμως δεν είναι πια ο ίδιος. Χωρίς τα ανθρώπινα φίλτρα των κοινωνικών συμβάσεων, είναι πιο ωμός, πιο αποκαλυπτικός των αθώρητων³ θέσεων και προθέσεων.

Το 2016 ο Tay, το chatbot της Microsoft για διεπαφές με νέους 18-24 ετών, που αποσύρθηκε γρήγορα, έμαθε τάχιστα από αυτούς να αρνείται το Ολοκαύτωμα, να εκτοξεύει ρατσιστικά και μισογυνικά σχόλια, να υποστηρίζει με θέρμη τις αντιμεταναστευτικές θέσεις του Τραμπ. Έγινε ο πανίσχυρος καθρέφτης τους. Η επεξεργασία της φυσικής γλώσσας έφερε στο προσκήνιο μια σειρά από άβολα ερωτήματα που υπερβαίνουν την τεχνολογία: Ποια είναι η σχέση λόγου και πραγματικότητας; Υπάρχουν όρια στη γλώσσα; Ποιες είναι οι ηθικές, πολιτικές, κοινωνικές επιπτώσεις της στρέβλωσης των νοημάτων από την προκατάληψη και την ιδεοληψία;

Διότι η προκατάληψη στρεβλώνει τις έννοιες. Η ιδεοληψία παραμορφώνει την επικοινωνία. Άνθρωποι ευφυείς εμμένουν σε αντιλήψεις που μεταμφιέζουν μια επιθυμία τους σε γεγονός. Όπως γράφει ο Νορμπέρτο Μπόμπιο στην *Ηθική και Πολιτική*, «η δύναμη της προκατάληψης έγκειται στο ότι η πίστη σε ένα ψέμα ικανοποιεί τις επιθυμίες μας, διεγείρει τα πάθη μας, διασφαλίζει τα συμφέροντά μας». Οι σχέσεις των ανθρώπων με τον λόγο δεν είναι σχέσεις αλήθειας, αλλά σχέσεις χρήσης. [...]

Η τεχνολογία σκόνταψε πάνω στα μυστήρια της ανθρώπινης φύσης. Πώς θα αποκωδικοποιήσει το σκοτάδι της ψυχής που εμείς οι ίδιοι ελάχιστα ελέγχουμε; Με ποιον οδηγό θα εμφυσήσει στις μηχανές ανθρώπινες αξίες; Ανέφικτη μοιάζει η καθολική απαλλαγή μας από προκαταλήψεις. Όμως, δείχνει να είναι εφικτή η μεταπήδηση σε περισσότερο ανοιχτές ιδέες και αντιλήψεις. Τα ρομπότ θα είναι εκεί να τις αναπαράγουν.

Κείμενο 3

³ αθώρητος: αθέατος

Το ποίημα είναι της Τασούλας Καραγεωργίου, από τη συλλογή «Το Μετρό», εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα, 2004.

Για ένα νεύμα

Στον Γιάννη Πατίλη

Ωραία θα ήταν, Γιάννη, να με έβλεπες
έστω και για ένα νεύμα
– δε λέω για βλέμμα,
φεύγει γρήγορα ο συρμός,
τα μάτια θέλουν χρόνο –
μα για ένα νεύμα; είμαι εδώ με γένια που μεγάλωσαν.

Τίποτα, εσύ·
στην αποβάθρα ακίνητος·

Θα το 'χεις μάλλον λερωμένο το μαντίλι σου
στην ξενιτιά της πόλης.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 ο Yoshua Bengio θεωρεί ότι η ανθρωπότητα δεν είναι έτοιμη να υποδεχτεί συστήματα «νοημοσύνης ανθρώπινου επιπέδου». Ποια «βήματα» πρέπει να κάνει, προκειμένου να προετοιμαστεί για την υποδοχή τους, κατά τη γνώμη του Bengio; Να απαντήσεις σε 60-80 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να αξιολογήσεις τον τίτλο του Κειμένου 2 ως προς τη σχέση του με το περιεχόμενο (μονάδες 2) και ως προς την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά του, σε σχέση με την πρόθεση της αρθρογράφου (μονάδες 2).

β. Να εντοπίσεις τρία παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή τους λειτουργικότητα σε κάθε περίπτωση (μονάδες 3).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 η αρθρογράφος χρησιμοποιεί επανειλημμένα ερωτήσεις. Να εντοπίσεις τα σχετικά χωρία (μονάδες 4) και να αιτιολογήσεις τις συγκεκριμένες επιλογές της σε επίπεδο περιεχομένου, ύφους και δομής του κειμένου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 το ποιητικό υποκείμενο επιζητά «ένα νεύμα» από τον Άλλο καθώς περνά ο συρμός του μετρό. Να παρουσιάσεις τα χαρακτηριστικά της επικοινωνίας μέσα στην πόλη, όπως προκύπτουν από το ποίημα, κάνοντας αναφορά σε τρεις κειμενικούς δείκτες που τα καθιστούν ευκρινέστερα. Ποια είναι η προσωπική σου άποψη για την ανθρώπινη επικοινωνία στο χώρο της μεγαλούπολης; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Σήμερα δεν είναι η ημέρα της γυναίκας

Κείμενο (αποσπάσματα) από το βιβλίο του Πέτρου Τατσόπουλου Είσαι και φαίνεσαι. Μια αιχμηρή ματιά, Μεταίχμιο, [Αθήνα 2019], σελ. 20-24.

Η Ημέρα της Γυναίκας είναι στις 8 Μαρτίου. Δεν είναι σήμερα. Δεν οφείλουμε να σκεφτούμε τη Γυναίκα σήμερα, όπως δεν οφείλουμε και να σκεφτούμε το Παιδί, τον Πατέρα, το Περιβάλλον, τους Ομοφυλόφιλους, τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες, οποιονδήποτε ή οτιδήποτε άλλο δεν γιορτάζεται σήμερα. Ο τόσο βολικός κατατεμαχισμός της χρονιάς σε Ημέρες για Κάτι μάς βγάζει από τον κόπο να σκεφτόμαστε αυτό το Κάτι τις υπόλοιπες 364 ή 365 ημέρες (έχουμε και τα δίσεκτα έτη, μην το ξεχνάμε). Τις εναπομείνουσες ημέρες πορευόμαστε με τις προκαταλήψεις μας. Πόσο βαθιές είναι αυτές οι προκαταλήψεις και πόσο ανθεκτικές στα νεωτεριστικά χτυπήματά μας το αποκαλύπτει η βρετανίδα καθηγήτρια Κλασικών Σπουδών Μέρι Μπίαρντ στο βιβλίο της *Γυναίκες και Εξουσία* (Μεταίχμιο, 2018) [...].

Από τις απαρχές του δυτικού πολιτισμού η δημόσια σιωπή των γυναικών θεωρείται ως η μόνη αξιοπρεπής στάση. [...] Όχι μονάχα δεν πέφτει λόγος στη γυναίκα ακόμα και για την διαχείριση του οίκου της, αλλά και, όταν της συμβεί κάτι αποτρόπαιο – όπως, λόγου χάριν, ο βιασμός της –, οφείλει να το αποσιωπήσει ή να συνοδεύσει την καταγγελία της με τη δική της αυτοκτονία. Δεν είναι η μισή ντροπή δική της. Είναι ολόκληρη. [...]

Επί δυόμισι χιλιάδες χρόνια η φωνή των γυναικών, όταν δεν τροφοδοτεί ιστορίες φρίκης, απαξιώνεται και λαιοδορείται. [...] Μπροστά στον δημόσιο κίνδυνο από τη δυναμική εμφάνιση των φεμινιστριών – όπως αποτυπώνεται αδρά στο μυθιστόρημά του *Οι Βοστονέζες* (1886) – ο <Χένρι> Τζέιμς κρούει τον κώδωνα: ο βαθύς (εξυπακούεται και... βαθυστόχαστος) αρρενωπός δημόσιος λόγος θα επιμολυνθεί από τη γυναικεία στριγκή φωνή, «ένα γενικευμένο μούδιασμα ή μπέρδεμα, ένα άγλωσσο σαλιάρισμα, μουγκρητό ή κλαψούρισμα».[...]

Η Μπίαρντ γνωρίζει ότι η εξουσία πάνω στα εκφραστικά μέσα δεν υποδηλώνει παρά την κυριαρχία στον δημόσιο βίο. Σε μια απaráμιλλα διεισδυτική παρατήρησή της αναρωτιέται «μήπως, σε ορισμένες χώρες, η παρουσία μεγάλων αριθμών γυναικών στη Βουλή απλώς σημαίνει ότι η Βουλή δεν είναι ο τόπος όπου ασκείται η εξουσία». Από την εποχή της βασίλισσας Ελισάβετ Α΄, που, καθώς επιθεωρούσε τα στρατεύματά της στο Τίλμπερι (1560), φέρεται να δήλωσε ότι «ξέρω πως έχω το σώμα μιας αδύναμης, ανίσχυρης γυναίκας· έχω όμως την καρδιά και το στομάχι ενός βασιλιά, και μάλιστα ενός βασιλιά της Αγγλίας» έως τις «τσαντιές» (handbags) που επέβαλε η

Μάργκαρετ Θάτσερ μετατρέποντας το «πιο στερεότυπα γυναικείο αξεσουάρ» σε «ρήμα με πολιτική ισχύ», το παιχνίδι της εξουσίας παίζεται σε ανδρικό γήπεδο, με ανδρικούς κανόνες και άνδρες διαιτητές. [...] Εάν έτσι έχουν τα πράγματα και μια γυναίκα δεν μπορεί παρά μονάχα να «αρπάξει» ή να «αλώσει»¹ την (αυτονόητα ανδρική) εξουσία, μήπως οι γυναίκες θα πρέπει να κάνουν κάτι διαφορετικό από το να μιμούνται τους άνδρες, είτε με τις συντηρητικές ενδυματολογικές τους επιλογές είτε με ασκήσεις φωνητικής που θα προσδώσουν βάθος και εύρος στη δημόσια φωνή τους; «Δεν είναι εύκολο να τοποθετήσεις τις γυναίκες μέσα σε μια δομή που ήδη έχει κωδικοποιηθεί ως ανδρική» καταλήγει η Μπίαρντ· «πρέπει να αλλάξεις τη δομή».

11 Αυγούστου 2018

Κείμενο 2

Η 35χρονη Εσμά δεν θα περιμένει άλλο

Το κείμενο της Ιωάννας Φωτιάδη δημοσιεύτηκε στην Καθημερινή στις 2.5.2018 (διασκευή).

Την απάντηση «δεν μπορώ» η Εσμά, πάλαι ποτέ² υπάλληλος στην περιφέρεια της Σμύρνης, έμοιαζε να μην έχει ξεστομίσει ποτέ. Πήρε πτυχίο νομικής, ενώ είχε ήδη τρία παιδιά. Επέζησε δύο μήνες στη φυλακή. Πέρασε μόνη της τον Έβρο με τα παιδιά, το μικρότερο στους ώμους, για να γλιτώσει τη δίωξη. Στην Αθήνα πηγαινοερχόταν χαμογελαστή σε υπηρεσίες και πρεσβείες, για να βρει νόμιμους τρόπους να περάσει στην Ευρώπη. Μόνο όταν αντιλήφθηκε ότι η πολυπόθητη επανένωση με τον άντρα της, που δεν είχε δει για πάνω από ενάμιση χρόνο, θα αργούσε περισσότερο από όσο υπολόγιζε – «τέλος του 2018 στην καλύτερη περίπτωση» – τα ζωηρά μαύρα μάτια της σκοτείνιασαν.

Πριν από δύο εβδομάδες η «Κ» την είχε συναντήσει για μια ακόμα φορά, σε μια βεράντα στην Κυψέλη, όπου μαζί με τις φίλες της, εξόριστες και εκείνες από το καθεστώς Ερντογάν και αποκομμένες επί του παρόντος από τους συζύγους, μοιράζονταν έγνοιες και όνειρα πάνω από ένα τραπέζι με τούρκικο πρωινό.

Ομιλητική και αεικίνητη μας περιέγραψε γλαφυρά τις καθημερινές της περιπέτειες, ενώ τάζει τον μικρό της γιο. Τίποτα δεν προμήνυε αυτό που θα συνέβαινε. Ξημερώματα της Κυριακής και λίγες ώρες αφού η 35χρονη γυναίκα είχε εγκατασταθεί στο τρίτο κατά σειρά διαμέρισμα του τελευταίου 10ημέρου, ένιωσε ξαφνική αδιαθεσία. Διεκομίσθη με καθυστέρηση στο νοσοκομείο, αλλά η καρδιά της την είχε προδώσει. Τα τρία της παιδιά, δέκα, επτά και τριών χρόνων, την περίμεναν ως χθες να γυρίσει. «Ξέρουν ότι η μαμά νοσηλεύεται και θυμώνουν που δεν

¹ να κυριεύσει

² κάποτε στο παρελθόν

πηγαίνουμε να τη δούμε» μεταφέρει στην «Κ» επιστήθια φίλη της. «Ήταν υγιέστατη, απλώς είχε ομολογουμένως κουραστεί από τις απανωτές μετακομίσεις και ματαιώσεις».

Ο αιφνίδιος θάνατος της Εσμά έφερε βίαια στην επιφάνεια ερωτήματα σχετικά με όσους ζουν στο περιθώριο του συστήματος και σε ένα καθεστώς παρατεταμένης προσωρινότητας. Ποιους ενημερώνει το νοσοκομείο, όταν δεν υπάρχει ενήλικος συγγενής πρώτου βαθμού; Πού θα επιθυμούσε η εκλιπούσα³ να ταφεί; Στην Τουρκία, όπου βρίσκονται οι γονείς της, αλλά και η ίδια ήταν πλέον ανεπιθύμητη; Στη Γερμανία που δεν γνωρίζει αλλά φανταζόταν ως Γη της Επαγγελίας;

Το σμίξιμο με τον άντρα της που τόσο λαχταρούσε δε θα το ζήσει. Όμως, με έναν παράδοξο τρόπο ο θάνατός της «ξεμπλόκαρε» χρονοβόρες διαδικασίες. Οι γερμανικές αρχές διευκόλυναν τη μετάβαση του Μεχμέτ Αλί στην Ελλάδα για τα διαδικαστικά. Ταυτόχρονα, επιταχύνεται η μετάβαση των παιδιών στη Γερμανία, όπου τελικά φαίνεται ότι θα «αναπαυθεί» και εκείνη. Τις ώρες που γράφονται αυτές οι γραμμές ο μπαμπάς των παιδιών παρουσία ψυχολόγου θα ανακοινώνει στα παιδιά ότι η γενναία μαμά τους δε θα τα συνοδεύσει στο υπόλοιπο ταξίδι.

Κείμενο 3

Γυναίκα

Το ποίημα του Κωστή Παλαμά (1859-1943) ανήκει στη συλλογή Σατιρικά Γυμνάσματα (Σειρά 2^η, αρ. 17) και αντλήθηκε από την ιστοσελίδα: <https://www.greek-language.gr>.

Γυναίκα, αν θες αντρίκεια να δουλέψεις
για τον ξεσκληβωμό σου, δε σε φτάνει
να κάψεις, να σκορπίσεις, να ξοδέψεις

το χρυσάφι, τη σμύρνα, το λιβάνι
στο νέο βωμό. Μέσα σου πρώτα κάψε
το τριπλό ξόανο που τους δούλους κάνει,

Συνήθεια, Κέρδος, Πρόληψη. Και σκάψε,
και του παλιού καιρού τα παραμύθια,
κι ας είν' όμορφα, μια για πάντα θάψε.

Α! τα μεστά καμαρωτά σου στήθια

³ η νεκρή

βραχνάς τα πνίγει, πνίχ' τον, πολεμίστρα
για την Αγάπη και για την Αλήθεια.

Πάντα μαζί σου κι η Ομορφιά η μεθύστρα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η βασική ιδέα του Κειμένου 1 και πώς την τεκμηριώνει ο συγγραφέας; Να απαντήσεις σε 60-80 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να αξιολογήσεις τον τίτλο του Κειμένου 2 ως προς τη σχέση του με το περιεχόμενο (μονάδες 2) και ως προς την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά του, σε σχέση με την πρόθεση της αρθρογράφου (μονάδες 2).

β. Στο κείμενο 2 χρησιμοποιούνται επανειλημμένα τα εισαγωγικά. Να εντοπίσεις τρία σχετικά παραδείγματα (μονάδες 3) και να εξηγήσεις τη λειτουργία τους σε κάθε περίπτωση (μονάδες 3).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2 ως προς την αποτελεσματικότητα της μετάδοσης του νοήματός τους.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 το ποιητικό υποκείμενο των αρχών του 20^{ου} αιώνα απευθύνεται στην Γυναίκα με συγκεκριμένα αιτήματα. Να τα παρουσιάσεις, κάνοντας αναφορά σε τρεις κειμενικούς δείκτες που τα καθιστούν ευκρινέστερα. Πιστεύεις πως η Γυναίκα του 21^{ου} αιώνα έχει ικανοποιήσει τα ζητούμενα αυτά (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Σχολική Ενσωμάτωση: Μια περίπτωση μελέτης

Τα αποσπάσματα προέρχονται από το κείμενο της Αικατερίνης Χατζηθεολόγου που αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα: http://www.pee.gr/wp-content/uploads/praktika_synedrion_files

Η ειδική αγωγή ως ένας ειδικός εκπαιδευτικός χώρος διέπεται από τη φιλοσοφική θέση της παροχής ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών για όλους τους μαθητές. Η φιλοσοφική αυτή θέση οδηγεί σε σχολική ενσωμάτωση, σε κοινωνική ένταξη και αποδοχή. Η παγκόσμια επιστημονική κοινότητα αναγνωρίζει σήμερα το δικαίωμα κάθε παιδιού να διδάσκεται τα ίδια μαθήματα, στις ίδιες αίθουσες διδασκαλίας μαζί με όλα τα άλλα παιδιά της ηλικίας του. Η σύγχρονη τάση της Παιδαγωγικής Επιστήμης σήμερα στηρίζεται στις αρχές της συνεκπαίδευσης των παιδιών με και χωρίς ειδικές ανάγκες. «Ένα σχολείο για όλους» με μαθητές που δε θα διακρίνονται μεταξύ τους εξαιτίας της νοητικής, γλωσσικής, σωματικής ή συναισθηματικής τους ιδιαιτερότητας.

Είναι γνωστό ότι το σχολείο αποτελεί πολλές φορές για μερικούς μαθητές μια τραυματική εμπειρία, γεγονός που τους κάνει να αμφιβάλλουν για τις δικές τους ικανότητες. Έτσι κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σε πολλές χώρες ένα αυξημένο ενδιαφέρον για μια εκπαίδευση για όλους τους μαθητές.

Η σχολική ενσωμάτωση θεωρεί ότι τα παιδιά με ειδικές ανάγκες είναι μέλη μιας ομάδας σχολικής, κοινωνικής, μικρής και μεγάλης. Σχολική ενσωμάτωση σημαίνει αλληλοαποδοχή από ένα σύνολο ή μια ομάδα ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων. Η φιλοσοφία της ενσωμάτωσης στρέφεται προς την πεποίθηση ότι ο κόσμος είναι μια μεγάλη κοινωνική ομάδα, η οποία αποτελείται από άτομα τα οποία διαφέρουν μεταξύ τους τόσο στις ικανότητες, όσο και στην εθνικότητα, την θρησκεία ή την φυλή.

Ωστόσο, η απλή τοποθέτηση ενός μαθητή με ειδικές ανάγκες σε μια τάξη του γενικού σχολείου δε σημαίνει ότι θα επακολουθήσει και σχολική ενσωμάτωση. Αντίθετα, πολλές φορές τέτοιου είδους ενέργειες μπορεί να δημιουργήσουν περαιτέρω προβλήματα όταν δεν υπάρχουν οι ανωτέρω προϋποθέσεις και δεν υφίστανται οι υποστηρικτικές δραστηριότητες, οι οποίες χρειάζονται για τις ανάγκες των μαθητών με δυσκολίες μάθησης. Η ετικετοποίηση των μαθητών από τους συμμαθητές τους παραμένει ένα υπαρκτό πρόβλημα, ειδικά όταν δεν υπάρχει προσεκτικός προγραμματισμός διδασκαλίας των μαθημάτων του αναλυτικού προγράμματος και καλλιέργεια των κοινωνικών δεξιοτήτων όλων των μαθητών.

Πώς όμως μπορεί να επιτευχθεί η συνεκπαίδευση και η επιτυχής ενσωμάτωση των μαθητών με ειδικές ανάγκες στο γενικό σχολείο χωρίς τη θέληση των δασκάλων; Οι δάσκαλοι αποτελούν τους σημαντικότερους παράγοντες για την ενσωμάτωση τέτοιων μαθητών στο γενικό σχολείο. Έχουν μεγαλύτερη σημασία και αξία από οποιαδήποτε κυβερνητική εκπαιδευτική πολιτική. Η ενσωμάτωση μαθητών με ειδικές ανάγκες στο γενικό σχολείο εξαρτάται κατά ένα μεγάλο μέρος από τη θέληση, τη διάθεση, τις γνώσεις, την εμπειρία και την κατανόηση του δασκάλου που εκπαιδεύει μαθητές με ειδικές ανάγκες.

Κείμενο 2

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) κείμενο αντλήθηκε από συνέντευξη του Τίτου Πατρίκιου, δημοσιευμένη στο περιοδικό του ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΗΝΗ «Σπείρα», τ. 7, Δεκέμβριος 2013. Ανακτήθηκε από τον ιστότοπο <https://www.kethea.gr/Portals> στις 25. 04. 2021.

- Κύριε Πατρίκιε, πώς αντιλαμβάνεστε εσείς την έννοια «αλληλεγγύη»;

«Για την αλληλεγγύη όλοι μιλάμε· και σήμερα ακόμα πιο πολύ. Όμως, είναι πολύ δύσκολο να την εφαρμόσεις. Γιατί στα λόγια είναι καλή, αλλά στην πράξη έχει δυσκολίες. Και πρώτα πρώτα αλληλεγγύη με ποιον; Μόνο με τους γνωστούς; Μόνο με τους φίλους; Μόνο με τους συγγενείς; Ή ακόμα και μ' έναν άγνωστο; Ίσως η δυσκολότερη πραγμάτωση της αλληλεγγύης είναι με κάποιον που δεν ξέρεις. Διότι, όταν είσαι αλληλέγγυος με έναν γνωστό, ίσως έστω και ασυνείδητα, περιμένεις και κάποια ανταπόδοση ή τουλάχιστον κάποια αναγνώριση. Ενώ, όταν δείξεις αλληλεγγύη προς έναν άγνωστο, δεν περιμένεις τίποτα από εκείνον και αυτό πιθανότατα να είναι η πιο ουσιαστική της μορφή. Λοιπόν, είναι καλό να μιλάμε για αλληλεγγύη, αλλά, για να την πραγματώνουμε, χρειάζεται περισσότερη προσπάθεια απ' ό,τι συνήθως νομίζουμε. Και πηγαίνοντας αυτή τη σκέψη λίγο πιο πέρα, αλληλεγγύη δεν είναι μόνο η συμπαράσταση σε έναν άνθρωπο που έχει ανάγκη και το ζητάει, αλλά πολλές φορές και σ' έναν άνθρωπο που έχει ανάγκη, αλλά δεν τη δείχνει και πρέπει να το ανακαλύψεις εσύ ο ίδιος.»

- Η αλληλεγγύη χρειάζεται προσπάθεια. Εσείς στη ζωή σας πώς έχετε βιώσει αλληλεγγύη; Ποιοι σας βοήθησαν;

«Εγώ βίωσα αλληλεγγύη σε μεγάλες δυσκολίες, ιδίως έξω από την Ελλάδα. Είδα ξένους φίλους να μου προσφέρουν στέγη και τροφή, όταν τα χρειάστηκα, και είναι πράγματα που δεν ξεχνώ, είναι πράγματα που όχι μόνο με βοήθησαν να τα βγάλω πέρα στη ζωή μου, αλλά με εμπλούτισαν στον τρόπο που μπορώ να επικοινωνώ με τους ανθρώπους. Πλούτισαν την ίδια μου τη ζωή και από αυτή την άποψη διατηρώ φιλίες που κρατάνε, πάνω από μισό αιώνα τώρα.»

- Πιστεύετε ότι μπορούμε οι άνθρωποι να περάσουμε από το «εγώ» στο «εμείς»; «Μπορούμε, μπορούμε. Αλλά, όταν έχουμε καταλάβει και το «εγώ», και κυρίως, όταν έχουμε καταλάβει ότι πολλές φορές χρησιμοποιούμε το «εμείς» ως ψευδώνυμο και ότι δεν ενδιαφερόμαστε πραγματικά για τους άλλους, αλλά για τον εαυτό μας. Λοιπόν, γι' αυτό να το προσέχουμε το «εμείς» και να διακρίνουμε πότε είναι αυθεντικό και πότε είναι ψευδώνυμο του «εγώ»».

Κείμενο 3

Silver Alert

Το ποίημα της Αγγελικής Σιδηρά (1938 -) προέρχεται από τη συλλογή της Silver Alert, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα: 2016, και αντλήθηκε από την ιστοσελίδα: <https://ennere-moussa.gr/στα-θατιά/δέκα-ποιήματα-της-αγγελικής-σιδηρά>

Ήταν Δεκέμβρης όταν χάθηκε πρώτη φορά. Τέλη Δεκέμβρη, ξημερώματα και χιόνιζε. Και πού να έψαχνα μες στην απέραντη την πόλη να τον βρω; Αφέθηκα στο ένστικτό μου και τα βήματα με οδήγησαν στο παλιό πατρικό σπίτι, όπου τον βρήκα να κοιτάζει γύρω σαστισμένος.

Πώς είχε διανύσει τόση απόσταση γυμνός σχεδόν, και με τα πόδια; Τον μάλωσα, θυμάμαι, τον μικρό μου τον πατέρα και με κοιτούσε φοβισμένος σαν άτακτο παιδί.

Στο Τμήμα μού συνέστησαν να γράψω όλα τα στοιχεία του και το τηλέφωνό μου σ' ένα πανί με μαρκαδόρο και να το ράψω στην εσωτερική τσέπη του σακακιού του. Γιατί όμως να μην γέμιζα την τσέπη του με πετραδάκια να βρίσκει μόνος του τον δρόμο ο Κοντορεβιθούλης μου;

Αυτά σκεφτόμουν και δεν ξέρω πόση ώρα έκανα για να περάσω στην βελόνα την κλωστή.

Μα τώρα έχουν περάσει όλα αυτά. Εξ άλλου ο πατέρας μου βρήκε τελικά τον δρόμο του.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Τι σημαίνει «σχολική ενσωμάτωση» για τη συγγραφέα του Κειμένου 1; Να απαντήσεις σε 60-80 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Ωστόσο, η απλή τοποθέτηση όλων των μαθητών») αξιοποιείται η αντίθεση. Να την εντοπίσεις (μονάδες 4) και να εξηγήσεις τη λειτουργία της μέσα στο κείμενο (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

α. Στο Κείμενο 2 ο Τίτος Πατρίκιος χρησιμοποιεί στις απαντήσεις του ερωτήσεις. Να τις εντοπίσεις (μονάδες 2) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά τους, σε σχέση με την πρόθεση του συνεντευξιαζόμενου. (μονάδες 2).

β. Στο κείμενο 2 χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο το β' ενικό και το α' πληθυντικό πρόσωπο. Να αιτιολογήσεις τις συγκεκριμένες επιλογές του Τίτου Πατρίκιου. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο σημαντικό θέμα πραγματεύεται λογοτεχνικά η συγγραφέας του Κειμένου 3; Να το παρουσιάσεις, κάνοντας αναφορά σε τρεις κειμενικούς δείκτες που το καθιστούν ευκρινέστερο. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προξενεί η ανάγνωση του Κειμένου 3 (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

[Πώς λειτουργεί ο καταναλωτισμός]

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα από το άρθρο που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Ναυτεμπορική στις 15-11-2020.

Λίγες μόλις ώρες πριν από την έναρξη του νέου lockdown και την εφαρμογή των μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας, καταναλωτές έσπευσαν να προμηθευτούν διάφορα είδη, πρώτης ανάγκης και μη, ώστε να μην τους λείψει κάτι την περίοδο που ακολουθεί. Μάλιστα, το καταναλωτικό «κύμα» δεν φάνηκε να έχει προτίμηση σε κάποια συγκεκριμένα είδη, καθώς οι αγορές κάλυπταν ένα μεγάλο φάσμα προϊόντων, από τρόφιμα και είδη ρουχισμού μέχρι καλλυντικά και βαφές μαλλιών.

«Αυτό που είδαμε ήταν μια εκδήλωση υστερίας που κινητοποιήθηκε από την ανάγκη να μείνουμε όπως είμαστε. Στο άκουσμα του lockdown υπήρξε ο πανικός ότι θα κλείσουν τα μαγαζιά και ο φόβος της ευαλωτότητας υπερίσχυσε της λογικής σκέψης ότι στο προηγούμενο lockdown τα σούπερ μάρκετ, τα καταστήματα ειδών πρώτης ανάγκης και το ηλεκτρονικό εμπόριο λειτούργησαν κανονικά», επισημαίνει η κοινωνική και κλινική ψυχολόγος, Ελένη Πατίδου.

Η ίδια χαρακτηρίζει τέτοιου είδους συμπεριφορές ως απόρροια της κοινωνίας της επίδοσης, μιας έννοιας που συναντάται στην επιστήμη της ψυχολογίας για να εκφράσει μια κατάσταση στην οποία οι άνθρωποι έχουν την τάση να είναι όσο το δυνατόν πιο όμορφοι, πιο δυνατοί, πιο υγιείς, πιο πετυχημένοι. Σημειώνει, μάλιστα, ότι «αυτό το νιώθουμε με τις αγορές», ωστόσο σχολιάζει ότι «ο μηχανισμός που κρύβεται πίσω από την κοινωνία της επίδοσης ενδέχεται να μην είναι τόσο εμφανής. Η παρότρυνση για καταναλωτισμό έρχεται από εμάς τους ίδιους. Εμείς οι ίδιοι πιέζουμε τους εαυτούς μας για να είμαστε καλύτεροι σε όλους τους τομείς, σε υλικά αγαθά, ακόμη και στην παιδεία και τη μόρφωση».

Και μπορεί κάτι τέτοιο να φαίνεται λογικό όταν πρόκειται για υλικά αγαθά, ωστόσο προκαλεί δεύτερες σκέψεις όταν αφορά την υγεία ή την παιδεία. «Για παράδειγμα, είναι πιθανό να υπάρχουν ακόμη και επτά διαγνωστικά κέντρα σε μια γειτονιά, ή να διαφημίζονται διαρκώς προπτυχιακές ή μεταπτυχιακές σπουδές. Πλέον τα παιδιά αρχίζουν φροντιστήριο από το δημοτικό σχολείο για να προετοιμάζονται καλά ώστε να ανταπεξέλθουν αργότερα στις πανελλήνιες. Πιεζόμαστε μόνοι μας να κάνουμε ένα ακόμη μεταπτυχιακό, ένα ακόμη διδακτορικό, να μάθουμε μια ακόμη ξένη γλώσσα, για να έχουμε περισσότερα εφόδια στην αγορά εργασίας. Τελικά

δημιουργείται μια προκλητή ζήτηση, η οποία μας εμπλέκει σε έναν διαρκή αγώνα, ο οποίος όμως τελικά, λόγω έλλειψης χρόνου και αποθεμάτων ενέργειας, μπορεί να μας απογυμνώσει από την εσωτερικότητά μας. Είμαστε πια άδειοι από αξίες», υπογραμμίζει χαρακτηριστικά η κ. Πατίδου.

«Η αγάπη, η συντροφικότητα, η συσχέτιση με τους άλλους αλλά κυρίως η επίγνωση του παρορμητισμού μας μπορούν να αντισταθμίσουν το κενό, την έλλειψη των αξιών και την υποβόσκουσα εσωτερική πίεση που προκαλεί το ατέρμονο κυνήγι για να αποκτήσουμε περισσότερα», υπογραμμίζει.

Κείμενο 2

Η αξία του μινιμαλισμού

Το κείμενο αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από το άρθρο του Θωμά Καραγκιοζόπουλου που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα των Συντακτών στις 14-09-2019.

Η αλόγιστη, χωρίς μέτρο κατανάλωση προκαλεί την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος. Προκύπτει μια άκρως εξοντωτική υπερεκμετάλλευση που εξαντλεί τους φυσικούς πόρους και εντείνει τη μόλυνση του περιβάλλοντος. Η αμφισβήτηση του καταναλωτισμού προήλθε κυρίως από τα οικολογικά ρεύματα, που πρώτα αυτά ανέλυσαν επιστημονικά και πολιτικά το πεπερασμένο των φυσικών πόρων της Γης.

Ο Stuart Ewen, οικονομολόγος, σε ένα από τα βιβλία του υποστηρίζει ότι ο «καταναλωτισμός, η μαζική συμμετοχή στις αξίες της μαζικής βιομηχανικής αγοράς, εμφανίστηκε στη δεκαετία του 1920 όχι ως μια ομαλή εξέλιξη από παλαιότερα και λιγότερο αναπτυγμένα πρότυπα κατανάλωσης, αλλά ως μια επιθετική πολιτική εταιρικής επιβίωσης». Οι μεταπολεμικές κοινωνίες είδαν την υπερπαραγωγή αγαθών ως τη λύση για τη μεταστροφή της οικονομίας. Για να απορροφηθούν, όμως, οι τεράστιες ποσότητες της παραγωγής έπρεπε το καταναλωτικό κοινό να αποκτήσει αγοραστικές δυνατότητες και ταυτόχρονα να αυξηθούν οι καταναλωτικές του ανάγκες. Το πρώτο έγινε εφικτό με την αύξηση των αποδοχών, καθώς οι εργαζόμενοι έβλεπαν το εισόδημά τους σταδιακά να μεγαλώνει. Το δεύτερο επιτεύχθηκε με την τεχνητή, μέσω των διαφημίσεων, αύξηση των αναγκών του. Έτσι, διαμορφώθηκε μια καταναλωτική κοινωνία.

Τα τελευταία πενήντα χρόνια ο πολιτισμός φοράει τις παρωπίδες της ψευδαίσθησης του πώς θα πρέπει να είναι η ζωή μας. Είτε πρόκειται για διαφημίσεις, είτε για τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, υπάρχει μια ψευδαίσθηση ότι οι ζωές μας πρέπει να είναι τέλειες, ή τουλάχιστον έτσι να δείχνουμε. Πολλές φορές, χρησιμοποιούμε τις ζωές άλλων ανθρώπων, ακόμη και αυτό που προβάλλουν ως φανταστική ζωή, ως μέτρο σύγκρισης. Εδώ πρέπει να κάνουμε μια διάκριση μεταξύ της λιτότητας που προκύπτει από την οικονομική κρίση και μιας αυτόβουλης ενεργητικής

εγκράτειας, όπως τη χαρακτήριζε ο μεγάλος Ιταλός πολιτικός Ενρίκο Μπερλινγκουέρ το 1977, πολλά χρόνια πριν από την οικονομική κρίση του 2008: «Ο άκρατος ατομικός καταναλωτισμός παράγει μόνο διασπάθιση πλούτου και στρεβλώσεις της παραγωγής, αλλά πέραν αυτών και δυσφορία, αποπροσανατολισμό, δυστυχία».

Ο μινιμαλισμός ταυτίζεται με την εγκράτεια. Ιδέα του μινιμαλισμού είναι να αγοράζεις ό,τι έχεις ανάγκη, να μπορείς να το αιτιολογήσεις στον εαυτό σου αν προσθέτει κάποια αξία στη ζωή σου. Αν δεν προσθέτει, τότε δεν το χρειάζεσαι. Αν δεν το χρειάζεσαι, δεν σε κάνει χαρούμενο.

Έτσι, αντί να έχουμε καταναλωτικά πρότυπα, μπορούμε να διαμορφώσουμε ως πρότυπό μας μια κοινωνία με λιγότερη ανισότητα και περισσότερη δικαιοσύνη. Όλοι να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες και να είναι υπόλογοι απέναντι στον πλανήτη και στο οικοσύστημα.

Κείμενο 3

Ο φτωχούλης του Θεού

Το απόσπασμα είναι από τη μυθιστορηματική βιογραφία του Αγίου Φραγκίσκου της Ασίζης, έργο του Νίκου Καζαντζάκη που δημοσιεύτηκε πρώτη φορά το 1954.

– Αρχοντόπουλο μου, είπα, να με συμπαθάς· ένα ήθελα να σε ρωτήσω, ετούτο: τρώς, πίνεις είσαι ντυμένος στο μετάξι, τραγουδάς κάτω από τα παραθύρια, γλέντι η ζωή σου· τίποτα λοιπόν δε σου λείπει;

Ο νέος στράφηκε απότομα, αναμέρισε βίαια το μπράτσο, να μην τον αγγίξω.

– Τίποτα δε μου λείπει, αποκρίθηκε πεισματωμένος· γιατί με ρωτάς; Δε θέλω να με ρωτούν.

– Γιατί σε λυπούμαι αρχοντόπουλό μου, αρχοντόπουλό μου, του αποκρίθηκα.

Ο νέος να το ακούσει, τίναξε με αλαζονεία το κεφάλι:

– Εμένα; Είπε, εσύ; – και γέλασε.

Έσκυψε, με κοίταξε στα μάτια.

– Ποιός είσαι ντυμένος σα ζητιάνος; ποιός; Ποιός σ έπεψε να με βρεις, εδώ στους δρόμους της Ασίζης τα μεσάνυχτα; Μολόγα την αλήθεια! κάποιος σε στέλνει, ποιός;

– Τίποτα δε μου λείπει! έκαμε χτυπώντας το πόδι του στη γης, δε θέλω να με λυπούνται· θέλω να με ζηλεύουν. Ναι, ναι, τίποτα δε μου λείπει!

– Τίποτα; έκαμα, μήτε ο ουρανός;

Έσκυψε το κεφάλι, σώπασε· και σε λίγο:

– Πολύ αψηλά ναι ο ουρανός, δεν τον φτάνω· καλή ναι η γης, περίκαλη, κοντά μου!

– Δεν υπάρχει πράμα πιο κοντά μας από τον ουρανό· η γης είναι κάτω από τα πόδια μας και την πατούμε· ο ουρανός είναι μέσα μας.

Το φεγγάρι είχε αρχίσει να χαμηλώνει, λίγα άστρα στον ουρανό· ανάρια ακούγονταν καντάδες, όλο πάθος, από τις αλαργινές γειτονιές· ήταν γεμάτος ο νυχτερινός ετούτος καλοκαιριάτικος αέρας μυρωδιές κι έρωτα.

– Πως το ξέρεις; με ρώτησε και με κοίταξε αλαφιασμένος.

– Πείνασα, δίψασα, πόνεσα – το μαθα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η βασική θέση που διατυπώνει ο συγγραφέας του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποια, κατά τη γνώμη σου η πρόθεσή του, ο σκοπός για τον οποίο έγραψε το κείμενο (μονάδες 6); Πιστεύεις ότι ο τρόπος που οργανώνει το κείμενό του εξυπηρετεί την πρόθεσή του αυτή (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Ο συγγραφέας στο Κείμενο 1 κάνει χρήση των λόγων μίας αυθεντίας (των απόψεων της ψυχολόγου). Να αιτιολογήσεις τη χρήση τους με βάση την πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 5).

β. Να εντοπίσεις τρία παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στο Κείμενο 1 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή λειτουργικότητά τους (μονάδες 2).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια στάση τηρούν οι συγγραφείς των Κειμένων 1 και 2 απέναντι στο ζήτημα του καταναλωτισμού;
Να εκθέσεις την άποψή σου σε 60-70 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Αξιοποιώντας τρία στοιχεία του Κειμένου 3 να αναφερθείς στη συναισθηματική κατάσταση στην οποία, κατά τη γνώμη σου, βρίσκονται τα δύο πρόσωπα του διαλόγου (Κείμενο 3). Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργούνται από την ανάγνωση του αποσπάσματος (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Οι «φίλοι» του facebook είναι φίλοι;

Ελαφρά συντομευμένο και διασκευασμένο άρθρο της Χριστίνας Πουλίδου στη διαδικτυακή εφημερίδα Protagon.gr. Δημοσιεύτηκε στις 9/01/2014.

Στα παιδικά μας χρόνια, ρωτούσαμε δειλά «θες να γίνουμε φίλοι;». Στα ενήλικα χρόνια μας ρωτάμε «να σε κάνω φίλο;». Τότε αναφερόμασταν στην απτή πραγματικότητα. Τώρα μιλάμε για την εικονική πραγματικότητα των κοινωνικών δικτύων.

Οι εκατό φίλοι μου είναι φίλοι μου; είναι το ερώτημα που έθεσε σε έρευνά της η «Le Monde» – ορίστε ορισμένες διαφορετικές προσεγγίσεις:

Ο φιλόσοφος Αντρέ Κοντ Σπονβίγ πιστεύει ότι δεν μπορείς να έχεις χίλιους φίλους, διότι η φιλία «είναι αδιαίρετη, ο καθένας δίνεται τόσο ολοκληρωτικά στον φίλο του, που δεν μένει κάτι για να εκχωρηθεί αλλού», επομένως δεν είναι φίλος αυτός που είναι φίλος όλων, ούτε η φιλία μπορεί να απλώνεται στο άπειρο. Διότι, λέει, «η φιλία προϋποθέτει πολλή εμπιστοσύνη, πολλή ειλικρίνεια, πολλή οικειότητα και πολύ χρόνο» κι επιπλέον φίλος είναι κάποιος με τον οποίο «μοιράζομαι κάποιες δραστηριότητες – μια βόλτα, ένα παιχνίδι, ένα φαγητό, μια εκδρομή».

Στον αντίποδα βρίσκεται η φιλόσοφος Αν Ντασιέ που δεν συμμερίζεται την άποψη ότι οι εικονικές σχέσεις κοντράρονται με τις πραγματικές. «Σήμερα εκατομμύρια άνθρωποι ζουν σε μόνιμη εγγύτητα με τους οικείους τους – ανταλλάσσοντας μηνύματα, εικόνες, ραντεβού» λέει και παρατηρεί ότι μέσω των νέων τεχνολογιών, οι άνθρωποι «διαμορφώνουν διαφορετικές μορφές συντροφικότητας». Ένα παράδειγμα κατανόησης αυτής της «νέας συντροφικότητας» είναι «η σελίδα υποδοχής του facebook, που είναι προσωποποιημένη (με φωτογραφίες, βίντεο, μουσικά κομμάτια) και μοιάζει σαν να υποδέχεσαι κάποιον στο δωμάτιό σου».

Κατά τη γνώμη ενός ψυχιάτρου, τα κοινωνικά δίκτυα φτιάχνουν μια καινούργια «οικογένεια» για τους νέους, τα chats είναι γι' αυτούς μια πραγματικότητα που δεν στερείται συναισθηματισμού, ενώ ο Πιερ Λεβί υπογραμμίζει τη διαδραστικότητα. «Το κομπιούτερ δεν είναι πια μια παθητική οθόνη, το άτομο γίνεται πομπός και παραγωγός» επισημαίνει. Ως προς την επίδραση του facebook στις φιλίες, ο Λεβί θυμίζει ότι ανά τους αιώνες οι «επιστολικές σχέσεις» διατήρησαν και δεν διέλυσαν τις φιλίες – γιατί να κάνει

κάτι διαφορετικό το facebook; Κατά τη γνώμη του εξάλλου, η αντίθεση ανάμεσα στο εικονικό και το πραγματικό είναι ξεπερασμένη – «τα μηνύματα μέσω των κοινωνικών δικτύων μας βρίσκουν οπουδήποτε, οποτεδήποτε και άρα, διευκολύνουν το πηγαινέλα ανάμεσα στον εικονικό και τον πραγματικό κόσμο». [...]

(Ως αμύητη σε αυτά τα ερωτήματα βρήκα ενδιαφέρουσα την ανταλλαγή των επιχειρημάτων, γι' αυτό και σας τα αναμετέδωσα. Και είναι αναμφίβολο ότι οι νέες τεχνολογίες διευκολύνουν την οικοδόμηση μιας φιλίας άλλου τύπου. Ενίοτε και την εμβάθυνση μιας φιλίας, καθώς η απρόσωπη πληκτρολόγηση επιτρέπει να ειπωθούν λόγια που δεν θα ανταλλάσσονταν δια ζώσης. Προσωπικά όμως νομίζω πως δεν θα ανταλλάξω τις φιλίες μου που χτίστηκαν γύρω από ένα φλιτζάνι καφέ ή ένα ποτήρι κρασί, στο τραπέζι της κουζίνας ή στα μαξιλάρια του καναπέ, που εμπλουτίστηκαν από ένα αυθόρμητο νεύμα, μια γκριμάτσα, ένα γάργαρο γέλιο και ποταμούς δακρύων, που συνοδεύτηκαν από μια ζεστή χειρονομία. Τώρα που το σκέφτομαι, η απλή ανθρώπινη επαφή ενός χαιρετισμού, σταδιακά εκλείπει στους νέους. Δεν σφίγγουν τα χέρια, έχουν ξεμάθει. Κουνάν απρόσωπα κι απόμακρα το χέρι).

Κείμενο 2

Διαπροσωπικές σχέσεις στην εφηβεία – οι φίλοι και η ομάδα των συνομηλίκων

Απόσπασμα από τη διπλωματική εργασία της φοιτήτριας Μαρίας Χ. Παπαδοπούλου (Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας, Θεολογική Σχολή, Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 2016, σσ. 63-65). Έχουν παραλειφθεί από το κείμενο οι βιβλιογραφικές παραπομπές.

[...] Οι έφηβοι, στα πλαίσια της ομάδας των συνομηλίκων, έχουν τη δυνατότητα να επωφεληθούν από τα φυσικά χαρίσματα, τις γνώσεις, τη δημιουργικότητα και τη διάθεση για φιλία και συντροφικότητα των υπολοίπων μελών της ομάδας. Ακόμη, αποκτούν σημαντική πληροφόρηση σε θέματα που τους ενδιαφέρουν και εξερευνούν περισσότερες εναλλακτικές λύσεις κατά τη λήψη αποφάσεων. Επιπλέον, λαμβάνουν επανατροφοδότηση για την κοινωνική τους συμπεριφορά και έχουν τη δυνατότητα να υιοθετήσουν νέους τρόπους έκφρασης, βελτιώνοντας τις κοινωνικές τους δεξιότητες. Άλλωστε, η ομάδα παραμένει ζωντανή, όταν τα μέλη της αλληλοσυμπληρώνονται.

Τα παιδιά στην εφηβική ηλικία στρέφονται στους φίλους τους για υποστήριξη. Η ένταξή τους σε μια παρέα, ενδυναμώνει το αίσθημα της αυτοπεποίθησης και τους παρέχει τη δυνατότητα να εκφράζονται ελεύθερα, καθώς οι απόψεις τους γίνονται εύκολα αποδεκτές. Στα πλαίσια της ομάδας των συνομηλίκων, οι φίλοι αισθάνονται πως μπορούν να μοιραστούν τις αγωνίες τους ή να εκμυστηρευτούν σκέψεις και εμπειρίες για τις οποίες

δεν είναι περήφανοι, χωρίς να διατρέχουν τον κίνδυνο να τους απορρίψουν. Οι έφηβοι είναι κατά κανόνα υποστηρικτικοί μεταξύ τους, δεν ασκούν «καταναγκασμό» ή αυστηρή κριτική, ενώ παράλληλα είναι πρόθυμοι να συνδράμουν τους φίλους τους και να τους βοηθήσουν στη λήψη σημαντικών αποφάσεων. Οι έφηβοι στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό σε σχέσεις εμπιστοσύνης, τις οποίες αξιολογούν ως πολύτιμες, γιατί τους κάνουν να νιώθουν ασφαλείς και να σέβονται τον εαυτό τους. Γι' αυτό άλλωστε, όταν η εμπιστοσύνη τους προδίδεται, οι νέοι πληγώνονται βαθιά και ο πόνος που δοκιμάζουν είναι πολύ οδυνηρός. Ακόμη, οι έφηβοι προσδοκούν από τους φίλους τους να είναι εχέμυθοι και αξιόπιστοι, συναισθηματικά δοτικοί και να μοιράζονται πρόθυμα τη ζωή μαζί τους. Σε πολλές περιπτώσεις, οι φίλοι υιοθετούν το ρόλο των πιστών συντρόφων που παρέχουν συμβουλές και είναι πάντα διαθέσιμοι στις ανάγκες των μελών της παρέας τους. Οι στενές φιλικές σχέσεις, κατά τη διάρκεια της εφηβικής ηλικίας, νοσηματοδοτούν τη ζωή των παιδιών και ενδέχεται να διατηρηθούν για πολύ καιρό ή ακόμα και για ολόκληρη τη ζωή τους. [...]

Κείμενο 3

Καθώς κυλούν τα χρόνια

Απόσπασμα από το διήγημα του Τζόζεφ Τζέβιν, Καθώς κυλούν τα χρόνια. Δημοσιεύτηκε στη συλλογή διηγημάτων με τον τίτλο Γίντις (μετάφραση, Ελένη Κατσιώλη), εκδ. Λέμβος, 2022, σσ. 77-82.

Η Ροζαλία άφησε το ξεσκονόπανο στο μπροστινό σαλόνι και άρχισε να χτυπάει το βελούδινο κάλυμμα του καναπέ με τα χέρια. Το βελούδο ήταν ξεφτισμένο σε διάφορα σημεία και υπήρχε ένα μεγάλο σκίσιμο στη μέση. [...]

Άρχισε να σκέφτεται τι πρέπει να μαγειρέψει για το δείπνο. Είχε αρκετό χρόνο, αλλά έπρεπε να σκεφτεί κάτι νέο: ο άνδρας της είχε βαρεθεί τα συνηθισμένα πιάτα. Της έλεγε ότι το μαγειρέμά της ήταν παλιομοδίτικο, μέρα μπαίνει μέρα βγαίνει πάντα το ίδιο. [...] Και αναρωτιόταν τι μπορούσε να ετοιμάσει, ώστε να κερδίσει την προηγούμενη καλή διάθεση και τη στοργική εκτίμηση του συζύγου της!

Κάποτε ήταν ένας παθιασμένος νεαρός με φλογερό λόγο. Είχε μεγάλα ιδανικά και αγωνιζόταν να ανέβει ψηλά. Ήθελε να κάνει την ανθρωπότητα ευτυχισμένη, πιο εκλεπτυσμένη, πιο ευγενική, πιο ελεύθερη. Και ονειρευόταν έναν κόσμο χωρίς δάκρυα και βάσανα, μια εποχή που οι άνθρωποι θα ζουν σαν αδέρφια, όπου η ζήλια και το μίσος θα είναι άγνωστα. [...]

Σταδιακά τα ιδανικά του έχαναν τη φρεσκάδα τους, η λάμψη τους εξαφανίστηκε και έγινε ένας επιχειρηματίας, σφυρηλατώντας τον εγκέφαλό του με κερδοσκοπίες,

προσπαθώντας να γίνει πλούσιος – χωρίς τις απαραίτητες ιδιότητες και ικανότητες – και απόμειναν μόνο τα γκρίζα του μαλλιά σαν αποτέλεσμα των προσπαθειών του.

Οκτώ χρόνια μετά το γάμο τους ήταν τόσο φθαρμένος, όσο και τα έπιπλα στο μπροστινό σαλόνι.

Η Ροζαλία κοίταξε έξω από το παράθυρο. Ήταν ακόμα πιο φωτεινά στο εσωτερικό. Έβλεπε ανθρώπους να πηγαίνουν πάνω κάτω στον δρόμο με διαφορετικές ανησυχίες που αντανακλώνταν στα πρόσωπά τους, με ρυτίδες που έλεγαν διάφορες ιστορίες για τις έγνοιες της ζωής. Έβλεπε γερασμένα πρόσωπα, και τα πρόσωπα των πιο νέων φαίνονταν πως ήθελαν να μεγαλώσουν κι αυτά. «Τα πάντα είναι παλιά, φθαρμένα και φτωχικά», ψιθύριζε μια φωνή στο αυτί της.

Μια έκρηξη παιδικού γέλιου θρυμμάτισε τους στοχασμούς της. Από τη γωνία έρχονταν βιαστικά μια παρέα μικρά αγόρια με βιβλία παραμάσχαλα, με πρόσωπα γεμάτα από τη χαρά της ζωής, χορεύοντας και πηδώντας, έτσι που έμοιαζε όλος ο δρόμος να χορεύει και να πηδάει. Οι μεγαλύτεροι τραβιόντουσαν χαμογελώντας στην άκρη για να τους κάνουν χώρο. Ανάμεσα στα παιδιά, η Ροζαλία ξεχώρισε δύο μικρά κορίτσια, κι αυτές με βιβλία παραμάσχαλα, τα κοριτσάκια της! Και η μητρική καρδιά της γέμισε ξαφνικά χαρά, μια γλυκιά ζεστασιά κατέλαβε τα μέλη της και γέμισε την ύπαρξή της. [...]

Και η Ροζαλία αισθάνεται πολύ καλύτερα και πιο ευτυχισμένη. Δεν νοιάζεται τόσο πολύ για τα παλιά έπιπλα, τα τριμμένα φορέματα, το λειψό κινέζικο σερβίτσιο, τις ρυτίδες γύρω από τα μάτια και στο μέτωπο. Σκέφτεται μόνο πως ο άνδρας της είναι τόσο φθαρμένος, τόσο αφηρημένος και δεν μπορεί να απολαύσει τα παιδιά του όπως εκείνη· λες και περίμενε να συνεχιζόταν το νερό ως τον ορίζοντα, σαν να μην ήταν λίμνη αλλά θάλασσα χωρίς αλάτι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) Ποιο ρηματικό πρόσωπο χρησιμοποιείται στο Κείμενο 2 (μονάδες 2); Να σχολιάσεις τη λειτουργία του λαμβάνοντας υπόψη το είδος του κειμένου και την πρόθεση της συγγραφέως (μονάδες 4).

β) Ο βασικός τρόπος ανάπτυξης της τελευταίας παραγράφου του Κειμένου 2 («Τα παιδιά στην εφηβική ηλικία ... ακόμα και για ολόκληρη τη ζωή τους.») είναι η αιτιολόγηση. Να εντοπίσεις τρεις (3) διαρθρωτικές λέξεις που δηλώνουν αιτιολόγηση (μονάδες 6). Γιατί η συγγραφέας χρησιμοποιεί αιτιολόγηση στο κείμενό της (μονάδες 3);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Να σχολιάσεις τη γλωσσική μορφή (μονάδες 6) και την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα (μονάδες 4) του τίτλου του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Τι εξυπηρετεί η χρήση σημείων στίξης στις ακόλουθες λέξεις ή χωρία του Κειμένου 1;

α. «να σε κάνω φίλο;» [1η παράγραφος/ τα εισαγωγικά]

β. «Monde» [2η παράγραφος/ τα εισαγωγικά]

γ. «μοιράζομαι κάποιες δραστηριότητες – μια βόλτα, ένα παιχνίδι, ένα φαγητό, μια εκδρομή» [3η παράγραφος/ η μονή παύλα]

δ. «οικογένεια» [5η παράγραφος/ τα εισαγωγικά]

ε. (Ως αμύτη σε αυτά τα ερωτήματα ... απρόσωπα κι απόμακρα το χέρι). [6η παράγραφος/ η παρένθεση]

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιον προβληματισμό σου προκαλεί η ανάγνωση του Κειμένου 3 ως προς τη σχέση ανάμεσα στη Ροζαλία και τον άντρα της. Να γράψεις ένα ερμηνευτικό σχόλιο αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες (γύρω στις 200 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Έχουν τα ζώα δικαιώματα;]

Απόσπασμα κειμένου από το βιβλίο του Ισπανού στοχαστή Φερνάντο Σαβατέρ, Ηθική της ανάγκης (μετάφραση Αγαθή Δημητρούκα), εκδόσεις Πατάκη, 2013, σσ. 142-144.

Δικαιώματα μπορούν να έχουν μόνο οι άνθρωποι, επειδή είναι κάτι που παραχωρούμε ο ένας άνθρωπος στον άλλο. Ένα ζώο μπορεί να έχει ό,τι δικαίωμα μας κατεβαίνει, αλλά μόνο αν του το παραχωρήσουμε οι άνθρωποι συναινώντας. [...]

Η μεταχείριση των ζώων θα έπρεπε να καθορίζεται από μια έννοια διαφορετική απ' αυτή του δικαιώματος. Γιατί ασφαλώς και είναι αλήθεια ότι μπορούμε να τα μεταχειριζόμαστε καλύτερα ή χειρότερα. Η μεταχείριση αυτή θα μπορούσε να βασιστεί σε συναισθηματικές σχέσεις, που βεβαίως και δημιουργούνται μαζί τους. Ξέρουμε ότι είναι έμβια όντα κι ότι μπορούν να αισθανθούν πόνο. Και, παρόλο που οι νευρολόγοι λένε ότι τα ζώα δεν αισθάνονται πόνο όπως εμείς, υπάρχουν αρκετές ενδείξεις για να πιστέψουμε ότι ο σκύλος πονάει όταν του δίνεις κλοτσιά. Δημιουργούμε δεσμούς συμπόνιας με τα ζώα, μας δυσαρεστεί το να υποφέρουν και, ακριβώς γι' αυτό, μπορούμε να τα σεβόμαστε.

Όμως ο σεβασμός αυτός, αυτή η συμπόνια δεν πηγάζουν από κάποιο δικαίωμα των ζώων, αλλά από μια δική μας προσωπική προτίμηση ή συμπάθεια. Για παράδειγμα, αν περνώντας μπροστά από ένα δέντρο, δεις ένα πουλάκι να έχει μόλις πέσει και να βρίσκεται στο έδαφος ανάκατο να πετάξει, καθώς είσαι συμπονετικό άτομο, θα πάρεις το πουλάκι και θα το ξαναβάλεις στη φωλιά του πριν περάσει το φίδι και το φάει. Κι όλος ο κόσμος θα πει ότι είσαι ένα καλόκαρδο παιδί, παρόλο που θα έχεις αφήσει το φτωχό φίδι χωρίς το κολατσιό του. Απέναντι στο πουλάκι δεν έχεις καμία ηθική υποχρέωση, κανένα καθήκον να το βοηθήσεις, αν το κάνεις είναι γιατί έχεις την ευαισθησία που θεωρεί τα πουλάκια πιο συμπαθητικά απ' ό,τι τα φίδια. Όμως, αν, περνώντας μπροστά από το δέντρο, τύχει ν' ακούσεις το κλάμα ενός παιδιού που έχει πέσει ή το έχουν εγκαταλείψει, έχεις την υποχρέωση, το ηθικό καθήκον, να το βοηθήσεις. Κι αν περάσεις και δεν το βοηθήσεις, μπορεί να σου ζητήσουν νομικές ευθύνες. Δεν πρόκειται για κάποια συναισθηματική προτίμηση αλλά για ένα αντικειμενικό καθήκον.

Κείμενο 2

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων των Ζώων

Το κείμενο της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων των Ζώων υπογράφηκε στο Παρίσι τον Οκτώβριο του 1978. Στο παρακάτω απόσπασμα έχουν επιλεγεί τα τρία πρώτα άρθρα της Διακήρυξης.

Πηγή: <https://www.natura graeca.com>

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η Ζωή είναι ενιαία, ότι όλα τα είδη έχουν κοινή καταγωγή και διαφοροποιούνται υπό το νόμο της εξέλιξης των ειδών, λαμβάνοντας υπόψη ότι όλα τα ζωντανά όντα έχουν φυσικά δικαιώματα και κάθε ζώο με νευρικό σύστημα έχει συγκεκριμένα δικαιώματα, λαμβάνοντας υπόψη ότι η περιφρόνηση ή και απλή άγνοια αυτών των φυσικών δικαιωμάτων είναι επιζήμια για την φύση και επιτρέπει στους ανθρώπους να διαπράττουν εγκλήματα εναντίον των ζώων, δεδομένου ότι η συνύπαρξη των ειδών, προϋποθέτει την αναγνώριση εκ μέρους του ανθρωπίνου είδους, του δικαιώματος στη ζωή και των υπολοίπων ζώων και δεδομένου ότι ο σεβασμός των ζώων από τους ανθρώπους είναι αδιαχώριστος με τον αντίστοιχο σεβασμό ανθρώπου προς άνθρωπο, διακηρύσσεται ότι:

Άρθρο 1

Όλα τα ζώα γεννιούνται με ίσα δικαιώματα στη ζωή και στη δυνατότητα ύπαρξης. –

Άρθρο 2

Ο άνθρωπος οφείλει να σέβεται τη ζωή κάθε ζώου.

Ο άνθρωπος ανήκει στο ζωικό βασίλειο και δεν μπορεί να εξοντώνει ή να εκμεταλλεύεται τα άλλα είδη του ζωικού βασιλείου. Αντίθετα, οφείλει να χρησιμοποιεί τις γνώσεις του για το καλό των ζώων.

Κάθε ζώο δικαιούται φροντίδας, προσοχής και προστασίας από τον άνθρωπο.

Άρθρο 3

Κανένα ζώο δεν πρέπει να υποβάλλεται σε κακομεταχείριση ή απάνθρωπη συμπεριφορά.

Αν η θανάτωση ενός ζώου θεωρηθεί υποχρεωτική πρέπει να γίνει στιγμιαία, ανώδυνα και χωρίς καμιά πρόκληση αγωνίας του ζώου. [...]

Κείμενο 3

Λάικα

Απόσπασμα από το διήγημα του Λουίς Σεπούλβεδα, Λάικα. Δημοσιεύτηκε στη συλλογή Χειρόγραφο του καθρέφτη και άλλα ανέκδοτα κείμενα από τις εκδόσεις Opera, 2022, σσ. 69-73.

Τα σκυλιά είναι ευγενείς φίλοι που φεύγουν γρήγορα. Φτάνουν στη ζωή μας με την τετράποδη χαρά τους και μετατρέπονται στους συντρόφους με τους οποίους μοιραζόμαστε τη μοναξιά μιας βόλτας σ' ένα δρόμο, έναν κήπο, μian ακρογιαλιά. Συνεννοούμαστε χωρίς λόγια, κι εκείνα μας μιλούν με την αγνή γλώσσα ενός βλέμματος, ενός χαδιού, μιας κίνησης – τους αρκεί για να 'ναι πιστοί, έμπιστοί μας. Η λύπη τους είναι αυθεντική όταν φεύγουμε, και η χαρά τους είναι ειλικρινής όταν μας βλέπουν να επιστρέφουμε.

Σήμερα, κι ενόσω γράφω αυτές τις γραμμές, η Λάικα, η σκύλα μας, το όμορφο γερμανικό ποιμενικό, μας άφησε για πάντα, γι' αυτό το πάντα ποτέ με το οποίο αποχαιρετούμε τη ζεστή συντροφιά της, την παρουσία της που γέμισε ένα μέρος της ζωής μας και της ζωής των παιδιών, των εγγονών, των φίλων μας.

Η Λάικα έζησε κοντά δεκατέσσερα χρόνια, και σήμερα, όταν μια ανίατη αρρώστια μάς υποχρέωσε στην υπέρτατη απόδειξη αγάπης, στην αποτροπή ενός φριχτού τέλους, αποφασίζοντας, από αγάπη, ποια θα 'ταν η τελευταία στιγμή της ζωής της, ήταν μαζί μας, όπως πάντα, το άγρυπνο βλέμμα και τα τεντωμένα αυτιά με τα οποία προστάτευε αυτό το σπίτι το γεμάτο βιβλία, αντικείμενα, αγαπημένα πρόσωπα. [...]

Ποτέ τα ζώα μας δεν τα θεωρήσαμε μασκότ· ήταν και παραμένουν κομμάτι μας, και ανταποκρινόμασταν στη συντροφιά τους με την υπεύθυνη αγάπη των ανθρώπων που αξίζουν να λέγονται άνθρωποι. Όμως η ζωή των μικρών συντρόφων μας είναι σύντομη, και πρώτα μας άφησε ο Μάντσα, ο γάτος που 'χε επιλέξει να κατοικεί στο γραφείο μου, και τώρα μας άφησε η Λάικα, η φύλακας που με συνόδευε ως την πόρτα κάθε φορά που 'φευγα για ταξίδι, και μου 'λεγε χωρίς να λέει: «Πήγαινε στο καλό, θα προσέχω εγώ το σπίτι σου».

Πριν από λίγες ώρες, όταν την αποχαιρετούσα, μου είπε, με το άγρυπνο βλέμμα της και τα τεντωμένα αυτιά της, ότι καταλάβαινε, και την ευχαρίστησα για σχεδόν δεκατέσσερα χρόνια ευγένεια, αφοσίωση σε κάθε δοκιμασία, ειλικρινή αγάπη που εκδηλωνόταν με πηδήματα και τρεχαλητά.

Είναι καθήκον των ανθρώπων να μην αφήνουμε τους αγαπημένους μας να πονάνε, και ξέρω πως κάναμε το σωστό για να διαφυλάξουμε την αξιοπρέπεια και την ομορφιά της Λάικας, ξέρω πως ανταμείψαμε την ευγένειά της όταν φορτωθήκαμε εμείς τον πόνο που της αποτρέψαμε. Και ξέρω ακόμα πως καμιά επιστροφή μου δεν θα 'ναι ίδια χωρίς τη Λάικα στην πόρτα, χωρίς το ζεστό της καλωσόρισμα και το δώρο του χαρούμενου γαβγίσματός της.

Κάτι από μας φεύγει μαζί με τη Λάικα, αλλά αυτό το κάτι φεύγει ασφαλές, προστατευμένο από το άγρυπνο βλέμμα της και τα τεντωμένα αυτιά της. Στο καλό, Λάικα. Στο καλό, φύλακά μας.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ο συντάκτης του Κειμένου 2 εκφράζεται με απόλυτο ύφος.

α) Να καταγράψεις δύο διαφορετικές γλωσσικές επιλογές, με τις οποίες επιτυγχάνεται το ύφος αυτό και ένα παράδειγμα για την κάθε επιλογή (μονάδες 10) και

β) Για ποιον λόγο επιλέγει, κατά τη γνώμη σου, να χρησιμοποιήσει τέτοιο ύφος (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 στην τελευταία παράγραφο παραθέτει μια σύγκριση. Να επισημάνεις τα μέρη της σύγκρισης (μονάδες 4) και να αξιολογήσεις τον επικοινωνιακό της ρόλο (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τις οπτικές των Κειμένων 1 και 2 ως προς το θέμα των δικαιωμάτων των ζώων γράφοντας μια παράγραφο 80 περίπου λέξεων αναπτυγμένη με τη μέθοδο της σύγκρισης-αντίθεσης.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια είναι η στάση του αφηγητή απέναντι στην απόφαση που πρέπει να πάρει για τη Λάικα; Να αξιοποιήσεις στην απάντησή σου τρία εκφραστικά μέσα με τα οποία την αποδίδει. Ποια θα ήταν η δική σου αντίστοιχη στάση;

Κείμενο 1

Τα περιοριστικά μέτρα για την πανδημία ως άσκηση ελευθερίας

Συνοτμευμένο κείμενο του Δημήτρη Δαμίγου, κλινικού ψυχολόγου και ψυχοθεραπευτή, το οποίο δημοσιεύτηκε στις 18.03.2021 στην ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Καθημερινή. Πηγή: <https://www.kathimerini.gr/society/561297091/d-damigos-ta-perioristika-metra-gia-tin-pandimia-os-askisi-eleytherias/amp>

[...] Η ελευθερία συνδέεται πρωτίστως με την ικανότητα ενός οργανισμού να κάνει εκείνες τις επιλογές που υπηρετούν τη ζωή και όχι με την ικανοποίηση κάποιων επιθυμιών ή αναγκών, ιδιαίτερα όταν αυτές θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή.

Δυστυχώς όμως, όπως παρατηρούμε να συμβαίνει όλο και πιο συχνά τις τελευταίες δεκαετίες, ιδιαίτερα στις τεχνολογικά ανεπτυγμένες χώρες, η ελευθερία αποσυνδέθηκε από τις ρίζες της και συνδέθηκε περισσότερο με την ικανοποίηση των επιθυμιών μας.

Η επιδημία της COVID-19 μας έφερε αντιμέτωπους με την ανάγκη να επιλέξουμε μέτρα που ήταν απαραίτητα για την προστασία της ζωής και που μοιραία θα είχαν επιπτώσεις σε κάποιες δραστηριότητές μας (μετακινήσεις, κοινωνικές επαφές, εργασία κ.ά.).

Ήταν μια επιλογή για την προστασία της ίδιας της ζωής έως ότου ανακαλυφθούν αποτελεσματικοί τρόποι αντιμετώπισης της νόσου. Ήταν αναγκαία προκειμένου να διασφαλιστεί η επιβίωσή μας. Δεν ήταν εύκολο, ούτε ευχάριστο. Η ελευθερία όμως δεν υπάρχει μόνο για να κάνουμε ό,τι μας ικανοποιεί. Αυτό έρχεται σε δεύτερη μοίρα και μόνο εφόσον έχει διασφαλιστεί η επιβίωση.

Η ελευθερία αποτελεί ένα θεμελιακό χαρακτηριστικό της ζωής. Υπάρχει σαν μια εν δυνάμει δυνατότητα για κάθε οργανισμό. Η κατάκτησή της όμως, δηλαδή η ικανότητά μας να αντιλαμβανόμαστε τις προτεραιότητες εκείνες που πρέπει να επιλέξουμε, προκειμένου να διασφαλιστεί η επιβίωση, απαιτεί προσπάθεια και δεν παρέχεται χωρίς κάποιο τίμημα.

Στη ζωή τίποτε πολύτιμο δεν προσφέρεται δωρεάν. Η Ιστορία είναι γεμάτη από παραδείγματα όπου οι άνθρωποι ως ομάδα ή σε ατομικό επίπεδο έδωσαν αγώνες, για να διαφυλάξουν τις θεμελιακές αξίες της ζωής, θυσιάζοντας συχνά την ευδαιμονία τους, ακόμη και την ίδια τους τη ζωή, προκειμένου να τις υπερασπιστούν. Βεβαίως και πρέπει να

είμαστε σε εγρήγορση, ώστε οι περιορισμοί να μην οδηγήσουν σε καταχρήσεις ή σε εκμετάλλευση.

Αυτό που διακυβεύεται σήμερα με την πανδημία είναι η ίδια η ζωή. Κάθε επιλογή που θα την προστάτευε είναι επιλογή ελευθερίας. Επιλέγω ότι είναι απαραίτητο και για όσο χρειάζεται, ακόμη και όταν δεν μου είναι ευχάριστο. Αυτό δεν συνιστά περιορισμό της ελευθερίας, αλλά αποτελεί την πιο ουσιαστική έκφρασή της, που είναι η προστασία και η στήριξη της ζωής. [...]

Κείμενο 2

Σκίτσο για τη σχέση της Ελευθερίας (Liberté) και της Ασφάλειας (Sécurité). Πηγή: https://www.reddit.com/r/PropagandaPosters/comments/2zq5ps/libert%C3%A9_et_s%C3%A9curit%C3%A9_modern_france_xpost_rmurica

Κείμενο 3

Ανθρώπων βίος

Ποίημα του Κωνσταντίνου Γεωργίου από τη συλλογή Σε πρώτο πληθυντικό από τις εκδόσεις Ιωλκός, σ. 84.

Σαν τα στάχια κι η ζωή·
άλλα ξεμακραίνουν και τραβάνε προς τα πάνω
ν' αγκαλιάσουν τον ήλιο,
ξερά και κιτρινωπά σφυρίζουν αμέριμνα
το τραγούδι της ζωής με το άγγιγμα του ανέμου,
άλλα μένουν μικρά και κοντά
σαν να μην θέλουν ν' αποχωριστούν από τη γη,
καταδικασμένα στην αγκαλιά της
χλωρά και πράσινα περιμένουν μάταια
να συναντηθούν με μιαν αχτίδα ήλιου
για να ταξιδέψουν μαζί της.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Να συγκρίνεις τις οπτικές των Κειμένων 1 και 2 ως προς το ζήτημα της ελευθερίας στην πανδημία γράφοντας μια παράγραφο 80 περίπου λέξεων αναπτυγμένη με τη μέθοδο της σύγκρισης-αντίθεσης.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

«Βεβαίως και πρέπει να είμαστε σε εγρήγορση, ώστε οι περιορισμοί να μην οδηγήσουν σε καταχρήσεις ή σε εκμετάλλευση». Στο χωρίο αυτό του Κειμένου 1 δηλώνεται αναγκαιότητα ή δυνατότητα; Με ποια λέξη; Να ξαναγράψεις το χωρίο αυτό κάνοντας όποιες αλλαγές κρίνεις απαραίτητες, ώστε να εκφράζεται υπόθεση.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Να καταγράψεις τις λέξεις ή φράσεις με τις οποίες εξασφαλίζεται η συνοχή ανάμεσα στην 1^η και 2^η παράγραφο και ανάμεσα στη 3^η και την 4^η παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να γράψεις ένα ερμηνευτικό σχόλιο για το Κείμενο 3 εστιάζοντας στην αντίθεση με την οποία δομείται το ποίημα σε δύο μέρη.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Ευτυχία]

Απόσπασμα κειμένου από το βιβλίο του Φερνάντο Σαβατέρ, Ηθική της ανάγκης, μεταφρασμένο από την Αγαθή Δημητρούκα, εκδ. Πατάκης, 2013, σσ. 115-116.

Η λέξη ευτυχία είναι υπερβολικά φιλόδοξη. Η γνήσια ευτυχία θα απαιτούσε να είσαι άτρωτος, θα απαιτούσε να μη σε αφορά το μέλλον. Όσο καλά κι αν νιώθεις τώρα, αν ξέρεις ότι μέσα σε μια ώρα θα σου κόψουν το κεφάλι, δεν μπορείς να είσαι ευτυχισμένος: η αγωνία για τη σχεδόν άμεση απώλεια της κατάστασής σου δεν θα σου το επέτρεπε.

Η ευτυχία είναι υπερβολική κατάσταση για ένα θνητό πλάσμα. Αυτό που οι άνθρωποι αναζητάμε είναι λίγη ικανοποίηση. Ικανοποίηση φυσική, βεβαίως, αλλά και σε άλλα επίπεδα: πολιτιστική, αισθηματική κτλ. Οι ικανοποιήσεις έχουν ημερομηνία λήξης, σαφώς, αλλά είναι ένας ζωτικός στόχος πιο μετριοπαθής, πιο ρεαλιστικός από την ευτυχία.

Είναι αλήθεια πως, όσο ανεβαίνει το επίπεδο της ζωής μας, γινόμαστε πιο απαιτητικοί, αναζητούμε περισσότερες και καλύτερες ικανοποιήσεις, μας είναι πιο δύσκολο να αισθανθούμε ικανοποιημένοι. Ένας φτωχός που ζει κάπου στο κέντρο της Αφρικής πιθανόν να νιώσει ικανοποιημένος με το να του δώσουν ένα σάντουιτς και να του διώξουν μια μύγα που του δίνει στα νεύρα. Εμείς ζούμε σε μια κοινωνία πάρα πολύ περίπλοκη, με μια μεγάλη ποικιλία από ευκαιρίες γιασχόλη και ηδονή, γι' αυτό κάθε φορά είναι όλο και πιο δύσκολο να νιώσει κανείς ικανοποιημένος.

Για να φωτίσει τη δυναμική αυτή, ένας Γερμανός φιλόσοφος διηγιόταν τη θεωρία της πριγκίπισσας και του μπιζελιού: η πριγκίπισσα κοιμόταν πάνω σε έντεκα στρώματα για να είναι πιο άνετα, αλλά αρκούσε ένα μπιζέλι κάτω από το τελευταίο στρώμα ώστε να της προκαλέσει ανυπόφορη ενόχληση και να μην κλείσει μάτι όλη νύχτα.

Με τις βελτιώσεις στις αυξανόμενες ανέσεις, όλοι γινόμαστε λίγο σαν αυτή την πριγκίπισσα. Καθώς μειώνονται οι ενοχλήσεις, η παραμικρή αντιξοότητα γίνεται ανυπόφορη. Μπορείς να το διαπιστώσεις στο αεροδρόμιο. Ο πολιτισμός μας έχει φτάσει σε τέτοιο τεχνολογικό επίπεδο, που σου επιτρέπει να ταξιδεύεις από την Ευρώπη στην Αμερική σε εφτά ώρες. Σε οποιαδήποτε άλλη εποχή θα ήταν όνειρο, κάτι το πρωτάκουστο. Τώρα αρκεί να υποστούμε μισής ώρας καθυστέρηση, για να κάνουμε σαματά και να ζητήσουμε το βιβλίο παραπόνων. [...]

Κείμενο 2

Κυνηγάμε το χρήμα, χάνουμε την ευτυχία

Απόσπασμα από άρθρο της συντακτικής ομάδας της ψηφιακής έκδοσης της εφημερίδας Καθημερινή. Δημοσιεύτηκε στις 05/02/2005. Πηγή: <https://www.kathimerini.gr/world/208320/kynigame-to-chrima-chanoyme-tin-eytychia>

Τα χρήματα στο πορτοφόλι είναι πολύ περισσότερα από ό,τι στο παρελθόν. Κι όμως είμαστε πολύ φτωχότεροι σε... ευτυχία. Οι παλιότεροι επέμεναν ότι τα χρήματα δεν φέρνουν την ευτυχία. Τότε, λοιπόν, γιατί εμείς οι μοντέρνοι τρέχουμε από το πρωί μέχρι το βράδυ επιδιώκοντας να αγοράσουμε ό,τι μπορεί να αγορασθεί με χρήμα; Γιατί αδιαφορούμε για όσα μπορούν να μας γεμίσουν χαρά και ικανοποίηση, όπως η δημιουργία νέων φίλων, η παροχή βοήθειας προς τους πιο αδύναμους και η ενασχόληση με τις τέχνες και τα γράμματα; [...]

Τις τελευταίες δεκαετίες η κατάσταση μεταβλήθηκε. Η θεαματική αύξηση του εισοδήματος για το 5% των νοικοκυριών γέννησε μία οικονομική ελίτ που ζει σαφώς καλύτερα από τη μεσαία τάξη, με αποτέλεσμα την αύξηση του άγχους, της σύγκρισης για τους οικονομικώς πιο αδύνατους. Οι πιο εύποροι κατοικούν σε μεγαλύτερα σπίτια, δαπανούν όλο και πιο πολλά χρήματα για την ανανέωση της γκαρνταρόμπας τους, συχνά περισσότερο από ό,τι οι άλλοι δαπανούν για το ενοίκιο ενός μηνός. Στις Σκανδιναβικές χώρες, όπου είναι μικρότερες οι οικονομικές διαφορές, η ευδαιμονία των κατοίκων είναι σαφώς μεγαλύτερη από αυτή των πολιτών κρατών με μεγάλες οικονομικές ανισότητες, όπως οι ΗΠΑ. Ταυτόχρονα η τηλεόραση, το διαδίκτυο και τα περιοδικά λάιφσταϊλ μας καθιστούν μάρτυρες του τρόπου ζωής των πιο εύπορων.

Αύξηση των επιθυμιών

Παραδόξως, η αύξηση των εισοδημάτων -που κάνει τόσο ορατό τον πλούτο- πυροδοτεί την έλλειψη ικανοποίησης από τη ζωή. Καθώς η επιθυμία απόκτησης υλικών όλο και αυξάνεται, η αύξηση του εισοδήματος απλώς γεννά αύξηση των επιθυμιών. Η αναρρίχηση ανδρών και γυναικών στην οικονομική κλίμακα δεν τους καθιστά ευγνώμονες για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους. Αντιθέτως γεννά στεναχώρια για όσα δεν έχουν αποκτήσει ακόμα.

Σκεφτείτε ότι κατοικείτε σε ένα διαμέρισμα δύο υπνοδωματίων και ονειρεύεστε την απόκτηση ενός διαμερίσματος τριών υπνοδωματίων. Όταν το αποκτήσετε θα είστε

ευτυχείς; Όχι απαραίτητως. Τα τρία υπνοδωμάτια είναι πια «συνήθης τρόπος διαβίωσης» και φυσικά αρχίζετε να ονειρεύεστε ένα διαμέρισμα με τέσσερα υπνοδωμάτια. [...]

Οι συνθήκες διαβίωσης, η εκπαίδευση και άλλοι δείκτες κοινωνικής ευδαιμονίας έχουν βελτιωθεί τόσο πολύ και τόσο γρήγορα, μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, που δεν αναμένεται ανάλογο άλμα στο άμεσο μέλλον. Επειδή, όμως όλοι έχουν υιοθετήσει την άποψη ότι πρέπει κάθε χρόνο να κερδίζουν μεγαλύτερο εισόδημα, οι καλύτερες συνθήκες ζωής είναι παραδόξως τροχοπέδη στην ψυχική μας ευτυχία. Στα ανεπτυγμένα κράτη οι πολίτες επιθυμώντας να αποκτήσουν όλο και περισσότερα, τελικά δεν εκτιμούν αυτά που έχουν. [...]

Κείμενο 3

Η αχλή¹ της ευτυχίας

Το παρακάτω ποίημα προέρχεται από την ποιητική συλλογή του Μιχάλη Κασσωτάκη, Στο φως των στοχασμών και των ονείρων. Δημοσίευση από τις εκδόσεις Γρηγόρη, 2019.

Ο άνεμος σκόρπισε με μανία την αχλή
που σκέπαζε τα πάντα γύρω μας με το πέπλο της
και μας επέτρεπε να βλέπουμε
την πραγματικότητα θαμπά,
να ζούμε με αυταπάτες και με παραισθήσεις.
Και τώρα που η αχλή διαλύθηκε
και ξεγυμνώθηκαν τα πάντα γύρω μας,
ξεχύθηκε η αλήθεια.
Και μεις μείναμε νοσταλγοί της αχλής
που επέτρεπε στον καθένα να βλέπει
τον κόσμο, όπως τον ήθελε,
μια προβολή του εαυτού του,
που του γεννούσε ευτυχία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

¹ ομίχλη

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

α) Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σου, ο συγγραφέας του Κειμένου 1 αξιοποιεί «τη θεωρία της πριγκίπισσας και του μπιζελίου» (μονάδες 5);

β) Ποια είναι η σχέση της θεωρίας αυτής με το θέμα της ευτυχίας; Να την αποδώσεις τεκμηριωμένα σε 80 περίπου λέξεις με τη μέθοδο της αναλογίας. (μονάδες 10)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Στις δύο πρώτες παραγράφους του Κειμένου 2 εμφανίζονται δύο διακρίσεις ανάμεσα σε κατηγορίες ανθρώπων. Να τις καταγράψεις (μονάδες 4) και να τις συσχετίσεις με τον τίτλο του κειμένου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η πρόθεση των συγγραφέων των Κειμένων 1 και 2 (μονάδες 2); Να αιτιολογήσεις τον χαρακτηρισμό σου αναφέροντας δύο γλωσσικές επιλογές ή αποδεικτικά στοιχεία από το κάθε κείμενο, τα οποία αποδίδουν την πρόθεση αυτή (μονάδες 8).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο είναι το νόημα της ευτυχίας, σύμφωνα με το ποιητικό υποκείμενο του Κειμένου 3; Ποιο νόημα δίνεις εσύ στην ευτυχία; Να συντάξεις ένα ερμηνευτικό σχόλιο 150 περίπου λέξεων αξιοποιώντας τρεις κατάλληλους κειμενικούς δείκτες.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η επιδημία της νέας μοναξιάς

Απόσπασμα, ελαφρά διασκευασμένο, από κείμενο που δημοσίευσε στην εφημερίδα LiFo ο δημοσιογράφος Γιάννης Παναταζόπουλος, συνοδεύοντας τη συνέντευξη που του παραχώρησε για το θέμα της μοναξιάς ο ψυχίατρος Σάββας Σαβδόπουλος. Δημοσίευση στις 12/10/2020. Πηγή: <https://www.lifo.gr/tropos-zois/health-fitness/i-epidimia-tis-neas-monaxias>.

Σε μια εποχή που η επικοινωνία είναι πιο εύκολη από ποτέ η μοναξιά αποτελεί μια σκληρή πραγματικότητα. Αναμφισβήτητα, μία από τις δυσάρεστες πτυχές της πανδημίας είναι το αίσθημα της αυξανόμενης μοναξιάς. Ο κορωνοϊός περιόρισε την ανθρώπινη παρουσία, μίκρυνε ή ελαχιστοποίησε το όριο των ατόμων στις παρέες, ενίσχυσε τον φόβο απέναντι στους άλλους και κυρίως ανέδειξε με τον χειρότερο τρόπο εκείνο το βαθύ αίσθημα της απόγνωσης του να πεθαίνεις μόνος.

Η μοναξιά, όπως υποστηρίζουν πολλοί ειδικοί, είναι μια πραγματική κρίση της δημόσιας υγείας, γι' αυτό τα τελευταία χρόνια αυξάνονται οι επιστήμονες που ισχυρίζονται ότι η μοναξιά, μαζί με την κατάθλιψη, πολύ σύντομα θα αποτελούν τις μεγάλες επιδημίες του 21ου αιώνα. Ταυτόχρονα, ερευνητές ήδη αναπτύσσουν φάρμακα για να περιορίσουν τα συμπτώματά της, αφού έρευνες έχουν δείξει ότι η μοναξιά και η κοινωνική απομόνωση μπορεί να είναι τόσο επιζήμιες για τη σωματική υγεία όσο το κάπνισμα 15 τσιγάρων την ημέρα. Συγκεκριμένα, η έλλειψη κοινωνικών σχέσεων είναι ένας παράγοντας που αυξάνει την πιθανότητα θνησιμότητας κατά 26%.

Τα διεθνή ΜΜΕ μιλούν συχνά για μια νέα επιδημία, αφού όλο και περισσότεροι άνθρωποι προσβάλλονται από αυτήν. Είναι χαρακτηριστικό ότι γι' αυτόν τον λόγο η βρετανική κυβέρνηση όρισε πριν από δύο χρόνια υπουργό Μοναξιάς. [...]

Σύμφωνα με ρεπορτάζ της εφημερίδας «The Guardian» που δημοσιεύτηκε πριν από λίγες μέρες, στη Σουηδία εξελίσσεται ένα καινοτόμο κοινωνικό πείραμα, στο πλαίσιο του οποίου πολίτες διαφορετικών ηλικιών συμβιώνουν σε δημοτικό συγκρότημα κατοικιών. Συγκεκριμένα, στην πολυκατοικία Σόλμπο που βρίσκεται στην κωμόπολη Χέλσινμπορ, στα δυτικά παράλια της Σουηδίας, γίνεται μια προσπάθεια καταπολέμησης της μοναξιάς και προώθησης της κοινωνικής συνοχής και της δημιουργικής συνύπαρξης διαφορετικών γενεών. Διαθέτει τέσσερις ορόφους και 51 διαμερίσματα, τα οποία φιλοξενούν 72 ανθρώπους. Κάθε όροφος περιλαμβάνει γυμναστήριο, αίθουσα γιόγκα, βιβλιοθήκη και

κοινόχρηστη κουζίνα. Οι περισσότεροι απ' τους μισούς ενοίκους είναι άνω των 70 ετών, ενώ οι υπόλοιποι είναι μεταξύ 18 και 25. Στο συμβόλαιο που καλούνται να υπογράψουν δεσμεύονται να περνούν τουλάχιστον δύο ώρες την εβδομάδα κάνοντας παρέα με τους γείτονές τους.

Έτσι, ένας 92χρονος κάτοικος του Σόλμπο, συνταξιούχος δάσκαλος, διδάσκει σουηδικά σε Αφγανούς πρόσφυγες, ενώ άλλος ένοικος, για παράδειγμα, τους μαθαίνει να οδηγούν. Την ίδια στιγμή, οι νεαροί ένοικοι βοηθούν τους ηλικιωμένους στη χρήση συσκευών υψηλής τεχνολογίας, όπως και για να αποκτήσουν πρόσβαση σε σελίδες κοινωνικής δικτύωσης. [...]

Κείμενο 2

Ακολουθεί απόσπασμα της συνέντευξης του ψυχιάτρου Σάββα Σαβδόπουλου στον Γιάννη Πανταζόπουλο για τη μοναξιά (LiFo, 12/10/2020).

Είναι η μοναξιά η νέα επιδημία της εποχής;

Όντως η μοναξιά είναι ένα μεγάλο πρόβλημα της εποχής μας. Σήμερα οι άνθρωποι είμαστε πιο απομονωμένοι από ποτέ. Όλο και περισσότεροι ζουν μόνοι τους. Στη ρευστή κοινωνική πραγματικότητα που ζούμε επικρατεί ανασφάλεια και βία. Ο ατομικισμός ενισχύεται και η αλληλεγγύη συρρικνώνεται σε έναν αλλοτριωμένο κόσμο.

Οι πόλεις δεν είναι πλέον τόποι συνάντησης και ανταλλαγής ιδεών μεταξύ των ανθρώπων αλλά χώροι εργασίας και δικτύων κυκλοφορίας. Η μοναξιά δεν αφορά μόνο όσους ζουν μόνοι αλλά και άτομα που ζουν μαζί με άλλους. Όσο χαλαρώνουν οι παραδοσιακοί θεσμοί και οι δεσμοί των ανθρώπων τόσο η μοναξιά απλώνεται.

Βέβαια, κάποιοι απολαμβάνουν τη μοναξιά τους με τη μορφή της μοναχικότητας. Δεν αναζητούν απαραίτητα τους άλλους, αλλά μπορούν να μένουν μόνοι, να διαβάζουν, να ονειροπολούν, να ακούν μουσική ή και να μην κάνουν τίποτα. Άλλοι, όμως, δεν αντέχουν να μένουν μόνοι και αναζητούν ένα στήριγμα. Είναι αυτοί που η μοναξιά τούς «δαγκώνει» με τα άγχη, τους βαραίνει το σώμα με τη θλίψη, τους αδειάζει την ψυχή. Έτσι, προσπαθώντας να ξεφύγουν, επιχειρούν να βρουν διαφυγή σε εφήμερα πράγματα για να μη νιώθουν οδύνη. Το αίσθημα της μοναξιάς τούς σπρώχνει διαρκώς να φεύγουν από οτιδήποτε ανακαλεί τις πληγές τους, απ' ό,τι τους κάνει να νιώθουν τις ρωγμές τους. Η έλξη της μοναξιάς τούς ωθεί να επαναλαμβάνουν ψυχαναγκαστικά αποτυχίες που οδηγούν σε νέα τραύματα. [...]

Όλο και περισσότεροι άνθρωποι απομονώνονται. Πόσο έχει συμβάλει η πανδημία στο φαινόμενο αυτό;

Είναι γεγονός ότι η πανδημία απομόνωσε τους ανθρώπους σημαντικά, αλλά ίσως πρόσφερε και ευκαιρίες στον καθένα να αναμετρηθεί με τους φόβους του. Ο φόβος που νιώθουμε για τον κορωνοϊό μοιάζει αρκετά με τους χειρότερους φόβους που κρύβουμε μέσα μας. Ο κόσμος αλλάζει, μεταμορφώνεται, γίνεται ανοίκειος και απειλητικός. Αποφεύγουμε τους φίλους που αγκαλιάζαμε μέχρι χθες, αφού τους νιώθουμε δυνητικά ως πηγή μόλυνσης, διαψεύδοντας την πιθανότητα εμείς να είμαστε οι φορείς του ιού.

Για κάποιους αυτή η κατάσταση είναι αφόρητη και ενδέχεται να αρνηθούν ακόμα και την ύπαρξη του ιού και να αμφισβητήσουν την ενδεδειγμένη αντιμετώπισή του. Θα αρνηθούν να απομονωθούν. Τότε εμφανίζονται τα σενάρια συνωμοσίας και οι αποδιοπομπαίοι τράγοι. Από την άλλη, το άτομο που δεν διαψεύδει την πραγματικότητα απομονώνεται για να νιώσει ασφαλές. Σύντομα, όμως, χωρίς ψυχικό στήριγμα, η μοναξιά θα κυριαρχήσει. Πολλοί ασθενείς μου ένωσαν την περίοδο του εγκλεισμού, αλλά και στη συνέχεια, άγχος, θλίψη, απελπισία, θυμό για τον ιό, και όχι μόνο. Με αφορμή αυτόν, σαν να ξαναζωντανέψαν παλιές αγωνίες και τρόμοι. [...]

Κείμενο 3

Το τελευταίο μου ίσως γράμμα στον Μεχμέτ

Ποίημα του Τούρκου ποιητή Ναζίμ Χικμέτ. Παρατίθεται στο βιβλίο του Nuccio Ordine «Οι κλασικοί στη ζωή μας», σε μετάφραση της Μαρίας Σπυριδοπούλου, από τις εκδόσεις Άγρα, 2016, σ. 111.

Μη ζεις σ' αυτήν εδώ τη γη
σαν ένοικος
ή στη φύση
σαν παραθεριστής
ζήσε σ' αυτόν τον κόσμο
σαν να ήταν το σπίτι του πατέρα σου
πίστεψε στο στάρι, στη θάλασσα, στη γη
αλλά κυρίως στον άνθρωπο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) Να καταγράψεις από το απόσπασμα της συνέντευξης με τον κ. Σαββόπουλο (Κείμενο 2) πέντε (5) σημεία στα οποία εμφανίζονται συγκρίσεις-αντιθέσεις. (μονάδες 10)

β) Για ποιους λόγους, κατά τη γνώμη σου, ο συνεντευξιζόμενος αξιοποιεί τη μέθοδο της σύγκρισης-αντίθεσης συστηματικά στον λόγο του (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Πού αποσκοπεί ο συντάκτης του Κειμένου 1 συγκρίνοντας τη μοναξιά με το κάπνισμα; Πώς αξιολογείς την αξιοπιστία του ποσοστού (26%), το οποίο αναφέρει;

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

«Σύμφωνα με ρεπορτάζ της εφημερίδας «The Guardian» ... όπως και για να αποκτήσουν πρόσβαση σε σελίδες κοινωνικής δικτύωσης» (Κείμενο 1, 4^η-5^η §): Στο απόσπασμα αυτό θεωρείς ότι ο λόγος είναι περιγραφικός ή αφηγηματικός; (μονάδες 2) Να τεκμηριώσεις τον χαρακτηρισμό σου επισημαίνοντας δύο συναφή γλωσσικά χαρακτηριστικά και τα αντίστοιχα παραδείγματά τους. (μονάδες 8)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 το ποιητικό υποκείμενο συμβουλεύει τον Μεχμέτ. Ποιες είναι οι συμβουλές που του δίνει και με ποιους κειμενικούς δείκτες εκφράζονται; Συμφωνείς ή διαφωνείς με τις συμβουλές αυτές. Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Τι είναι σπισισμός;

Επιστημονικό κείμενο της Μαρίζας Χριστοδούλου, μέλους της Πανελλαδικής Φιλοζωικής και Περιβαλλοντικής Ομοσπονδίας, βασισμένο κυρίως στο άρθρο της Joan Dunayer «Από το Σπισισμό στην Ισότητα». Δημοσίευση: 31 Ιουλίου 2012 στο <https://animalscare.gr/soisism>.

Σπισισμός είναι η προκατάληψη και η προδιαμορφωμένη στάση ενάντια σε όλα τα ζωικά είδη πλην του ανθρώπινου (π.χ. θηλαστικά και μη, σπονδυλωτά και ασπόνδυλα).

Ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι πιστεύουν πλέον ότι τα ηθικά και νόμιμα δικαιώματα πρέπει να επεκταθούν πέραν των συνόρων του είδους μας, σε όλα τα ζωικά είδη και όχι μόνο σε εκείνα που είναι πιο κοντά στον άνθρωπο λόγω νοημοσύνης ή άλλων γνωστικών λειτουργιών, κοινωνικών δομών κ.λπ. (π.χ. χιμπατζήδες, δελφίνια). Η κατακόρυφη ταξινόμηση πρέπει να καταργηθεί και να αντικατασταθεί από μια οριζόντια. Σημειώνουμε ότι στην κατακόρυφη ταξινόμηση ιεραρχούνται τα θηλαστικά επάνω από τα πουλιά, τα πουλιά επάνω από τα ερπετά, τα αμφίβια, και τα ψάρια, και τα σπονδυλωτά επάνω από τα ασπόνδυλα.

Ακόμα και η θεωρία μεγάλων φιλοσόφων των δικαιωμάτων των ζώων ήταν σπισιστική. Ο Peter Singer, επί παραδείγματι, επιχειρηματολογεί ότι «οι άνθρωποι κανονικής νοημοσύνης έχουν περισσότερη αξία από οποιοδήποτε ζώο». Επιπλέον, υποστηρίζει το δικαίωμα στη ζωή και την ελευθερία μόνο για τους ανθρώπους, τα μεγάλα πρωτεύοντα, και ενδεχομένως τα άλλα θηλαστικά, υπό τον όρο ότι κατέχουν τόση αυτογνωσία όση ένας κανονικός άνθρωπος μετά την πρόωρη παιδική ηλικία. Γιατί ένας κανονικός άνθρωπος; Γιατί όχι ένα κανονικό χταπόδι ή ένα κοράκι; Το κριτήριο του Singer είναι σαφώς ανθρωποκεντρικό. Ο Singer θεωρεί όλα τα μη θηλαστικά replaceable (αναλώσιμα, αντικαταστάσιμα). Δεν τάσσεται κατηγορηματικά κατά της ζωτομίας στα μη θηλαστικά. Επίσης, το θεωρεί ηθικά αποδεκτό να εκτρέφονται πουλιά, ψάρια, και άλλα μη θηλαστικά για σφαγή εάν οι ζωές τους είναι ευχάριστες – πράγμα εξαιρετικά απίθανο – και ο θάνατός τους σύντομος και ανώδυνος – επίσης εξαιρετικά απίθανο».

Αντι-σπισισμός

Απορρίπτοντας την έννοια της ανθρώπινης ανωτερότητας, οι αντισπισιστές υποστηρίζουν τα βασικά δικαιώματα για όλα τα αισθανόμενα πλάσματα που διαθέτουν την ικανότητα αίσθησης. Η ικανότητα αίσθησης πρέπει να είναι το μόνο κριτήριο για την

εξασφάλιση και διασφάλιση των βασικών νόμιμων δικαιωμάτων, επειδή οποιοσδήποτε μπορεί να βιώσει και να νιώσει έχει ένα συμφέρον να παραμείνει στη ζωή και να ευημερήσει. Αν η νομοθεσία θέλει να είναι δίκαιη, οφείλει να αναγνωρίσει αυτά τα βασικά δικαιώματα σε όλα τα είδη του ζωικού βασιλείου.

Οι αντισπισιστές οραματίζονται όλα τα ζώα ως άτομα που είναι ελεύθερα και αυτόνομα να ζήσουν τη δική τους ζωή και να ορίζουν τη δική τους μοίρα. Σε μια τέτοια κατάσταση, τα άλογα και τα γαϊδούρια δεν θα είναι πλέον υποζύγια, οι τίγρεις δεν θα πηδούν μέσα από φλεγόμενα στεφάνια, οι ελέφαντες και οι καμήλες δεν θα κουβαλούν ανθρώπους, τα στρείδια θα είναι οι κάτοχοι των μαργαριταριών που δημιουργούν, οι κοκκινολαίμηδες των αυγών που γεννούν, και οι μέλισσες του μελιού που παράγουν. Τα ζώα φάρμας, τα πειραματόζωα, τα γουνοφόρα και τα ζώα του δάσους θα ζουν ελεύθερα στα φυσικά ενδιαιτήματά τους και σύμφωνα με τις ανάγκες που ορίζει το είδος τους. Ο άνθρωπος θα έχει το δικαίωμα να θηρεύσει για να φάει ένα ζώο μόνο αν βρίσκεται εγκλωβισμένος σε μια παγωμένη χέρσα περιοχή ή σε έναν τόπο απειλούμενο από λιμό, χωρίς πρόσβαση σε φυτικές τροφές, καρπούς και φρούτα.

Όλα τα αισθανόμενα όντα έχουν δικαίωμα στην ελευθερία, την ευζωία και την αυτοδιάθεση. Για να είναι δίκαιος ο νόμος οφείλει να είναι πρώτα και κύρια αντισπισιστικός. Το ανθρώπινο είδος είναι ένα από τα εκατομμύρια άλλα είδη του ζωικού βασιλείου. Μόνο αριθμητικά να το δούμε, ο σπισισμός είναι η μεγαλύτερη μορφή αδικίας στην ιστορία του πλανήτη.

Κείμενο 2

Φιλόζωοι μόνο για σκύλους και γάτες

Άρθρο γνώμης του Κώστα Γιαννακίδη, δημοσιευμένο στις 18/10/2020 στην ηλεκτρονική εφημερίδα protagon.gr. Πηγή: <https://www.protagon.gr/apopseis/filozwoi-mono-gia-skylous-kai-gates-44342145391>

Η κακοποίηση ζώου αναβαθμίζεται σε κακούργημα. Μάλιστα, ωραία. Είναι, όμως, απορίας άξιο για ποιο λόγο ο σχετικός νόμος δεν εξειδικεύεται ειλικρινώς και στην κατεύθυνση προς την οποία απευθύνεται: αφορά κυρίως τους σκύλους και τις γάτες.

Στην Ελλάδα το φιλοζωικό κίνημα είναι για το σκύλο και τη γάτα. Τέλος. Τα μόνα ζώα που, στη συλλογική συνείδηση, πέφτουν θύματα κακοποίησης είναι κυρίως οι σκύλοι και δευτερευόντως οι γάτες. Ο τύπος στην Κρήτη, που μαχαίρωσε το σκυλί, ορθώς αποτελεί αντικείμενο γενικής κατακραυγής. Αν όμως είχε σφάξει στο γόνατο μία κατσίκα, δεν θα έτρεχε τίποτα. Διότι η κατσίκα είναι, σου λέει, προς βρώση. Ο σκύλος είναι για συντροφιά.

Η χώρα έχει ένα πλήθος φιλόζωνων. Δεν είναι όμως και πολλοί αυτοί που διαμαρτύρονται για τα παράνομα σφαγεία στην περιφέρεια και πώς θανατώνονται τα ζώα. Ούτε για τα χοιροστάσια. Ελάχιστες ακτιβιστικές πρωτοβουλίες έχουμε δει και, μεταξύ μας, συχνά αντιμετωπίζονται ως γραφικές. Δεν διαβάζω ποστ για τα πρόβατα με τα δεμένα πόδια στα χωριά. Μην πιάσουμε και τα πτηνοτροφεία γιατί θα μπλέξουμε άσχημα. Άλλωστε αρκετοί φιλόζωοι θα εκτιμήσουν και το φρέσκο κρέας «από το χωριό». Αφήστε που όταν είναι να ταΐσουν το δικό τους ζώο συντροφιάς θέλουν να διαβάσουν στη συσκευασία ότι αυτό που θα καταναλώσει η γατούλα τους (οι «γατάκηδες» έχουν εμμονή με τα γκουρμέ) προέρχεται από εκλεκτό κουνέλι.

Δεν θα αναπτύξω το επιχείρημα που λέει ότι πραγματικός φιλόζωος είναι μόνο ο vegetarian ή ο vegan. Είναι, βέβαια, αληθές, αλλά κουβαλάει ακραία υπερβολή. Όμως οι φιλόζωοι του Facebook ας είναι πιο ειλικρινείς: τα σκυλάκια και τις γάτες λυπούνται επειδή σε αυτά εξαντλείται το ενδιαφέρον τους για τα ζώα. Για τα υπόλοιπα δεν τους καίγεται καρφάκι. Ούτε για το πώς ζουν, ούτε για το πώς πεθαίνουν. Το πολύ να πουν κάτι και για τα γαϊδουράκια στη Σαντορίνη. Και άμα λάχει θα βγάλουν την πέτσα από το σουβλιστό να τη δώσουν στο σκυλάκι που αγαπούν σαν παιδί τους. Οι ίδιοι αισθάνονται φρίκη επειδή στην Κίνα τρώνε σκυλιά. Ε, ας φανταστούν και τι θα πει ο Ινδός όταν δει πώς φερόμαστε εμείς στα γελάδια.

Ας είναι. Η πρωτοβουλία για την απόδοση κακουργηματικού χαρακτήρα στην κακοποίηση ζώων είναι ένα θετικό βήμα. Αλλά και συνάμα υποκριτικό, ειδικά όταν στα επαρχιακά σφαγεία τα ζώα κακοποιούνται και θανατώνονται με φριχτό τρόπο. Γι' αυτό καλό είναι την ώρα που ποστάρτε το γατάκι ή το σκυλάκι σας, να σκεφτείτε και πώς θανατώθηκαν τα ζώα που έφτιαξαν τις κροκέτες του. Και αφού το σκεφτείτε, να πείτε κάτι για αυτό. Να κάνετε ένα story, τουλάχιστον.

Κείμενο 3

Αφύπνιση

Το παρακάτω ποίημα της Αντωνίας Μποτονάκη περιλαμβάνεται στη συλλογή «Τέρμα Θεού», εκδόσεις Ιωλκός, 2021 (β' έκδοση).

Όταν πέθανε, πριν ένα χρόνο ακριβώς, ο πατέρας μου
δεν πέθανα· όπως φοβόμουν.

Όταν σκοτώσανε, ένα μήνα μετά, το γάτο μου
δεν τρελάθηκα· όπως φοβόμουν.

Όταν αποφάσισα – σήμερα μόλις – να κάνω ευθανασία

στο γέρικο σκυλί μου

δεν έκλαψα.

Χτες βράδυ είδα φωτογραφίες νεκρών παιδιών στη Γάζα·

κι όμως κοιμήθηκα σχεδόν καλά.

Φοβάμαι πως έχω πεθάνει από καιρό...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η στάση του φιλοσόφου Peter Singer, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1, για το θέμα των δικαιωμάτων των ζώων; Να την αποδώσεις επιγραμματικά σε μια περίοδο λόγου (μονάδες 5) και να καταγράψεις με δικά σου λόγια τα επιχειρήματά του. (μονάδες 10)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α) Το ύφος του Κειμένου 1 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί πληροφοριακό ή αντικειμενικό. Να καταγράψεις τρεις γλωσσικές επιλογές, οι οποίες επιβεβαιώνουν τους χαρακτηρισμούς αυτούς (μονάδες 6).

β) Το ύφος του Κειμένου 2 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ειρωνικό ή επικριτικό. Να επαληθεύσεις τους χαρακτηρισμούς αυτούς αναφέροντας τέσσερα (4) σημεία από το κείμενο (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1 οργανώνεται αντιθετικά. Να αιτιολογήσεις την οργάνωσή του λαμβάνοντας υπόψη το είδος του κειμένου και τη μορφή του.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 το ποιητικό υποκείμενο εκφράζει τη συναισθηματική του κατάσταση για γεγονότα που συνέβησαν στο άμεσο ή ευρύτερο περιβάλλον του. Να γράψεις ένα

ερμηνευτικό σχόλιο αναλύοντας με τρεις (3) κειμενικούς δείκτες τη συναισθηματική του κατάσταση. Ποια θα ήταν η δική σου συναισθηματική αντίδραση; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Ποια οικολογική συνείδηση;

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί χρονογράφημα που δημοσίευσε ο δημοσιογράφος Κοσμάς Βίδος στον ειδησεογραφικό ιστότοπο «www.in.gr» στις 9 Σεπτεμβρίου 2022.

Ταξίδευα στην Κεντρική Ευρώπη πριν από μερικές εβδομάδες, τότε που άρχισαν να εμφανίζονται στις εφημερίδες οι φωτογραφίες με τα προβλήματα που προκαλεί η κλιματική κρίση ακόμα και σε χώρες που μέχρι πρότινος δεν ήξεραν τι να κάνουν το άφθονο νερό των ποταμών και των λιμνών τους.

Ως αυτόπτης μάρτυρας, βολτάροντας στις όχθες του Έλβα, στη Δρέσδη, παρατήρησα κι εγώ τη χαμηλή στάθμη των νερών του. Έζησα από κοντά την αμηχανία των Γερμανών, των Τσέχων, των Αυστριακών και των Ούγγρων μπροστά στις υψηλές θερμοκρασίες τις οποίες εύλογα, οι κοινωνίες που ζουν παραδοσιακά στο κρύο, έστω στη δροσιά, δεν ξέρουν πώς να αντιμετωπίσουν.

Περπάτησα και στην απόληξη του νησιού της Μαργαρίτας, στη Βουδαπέστη, στη μικρή χωμάτινη μύτη που αποκαλύφθηκε λόγω της χαμηλής στάθμης και του Δούναβη. Όμως, τη στιγμή που έβλεπα τα ποτάμια να ξεραίνονται, παρατηρούσα πως, ακόμα και τώρα, στην Κεντρική Ευρώπη με τους πιο συνειδητοποιημένους σε θέματα οικολογίας λαούς, την ώρα που όλοι μιλούσαν για την ανάγκη οικονομίας των υδάτινων πόρων, η σπατάλη συνεχιζόταν.

Στους κεντρικούς δρόμους των περισσότερων πόλεων είχαν τοποθετηθεί συστήματα που ψέκαζαν τους περαστικούς με νερό, για να τους δροσίσουν. Ένδειξη έγνοιας για τον πολίτη ή δηθενιές, τη στιγμή που ούτε αφόρητη ήταν η ζέστη, ούτε ήταν δύσκολο να βρεις μια σκιά για να ξαποστάσεις; Γύρω τους σχηματίζονταν ποτάμια από το νερό που ξοδευόταν χωρίς λόγο.

Ακόμα και όταν έβρεχε, τα «φυσερά δροσιάς» εξακολουθούσαν να σπαταλούν το πολύτιμο περιεχόμενό τους: Να μας ψεκάζουν την ώρα που άδειαζαν πάνω από τα κεφάλια μας οι ουρανοί! Αυτό, τη στιγμή που εμένα μου τραβούν το αφτί και μου ζητούν να ελαττώσω το νερό με το οποίο πλένω τα πιάτα, να μην τραβάω συχνά το καζανάκι, να περιορίσω ακόμα και το καθημερινό ντουζάκι μου.

Οικονομία, ναι, να την κάνουμε όλοι όμως. Αυστηρά μέτρα, ναι, αρκεί να είναι δίκαια και να στοχεύουν στο πρόβλημα. Αλλιώς αισθάνεσαι πως σε δουλεύουν. Πως η κλιματική κρίση, όχι απλώς δεν αντιμετωπίζεται με τη σοβαρότητα που θα έπρεπε, αλλά και χρησιμοποιείται από τους επιτήδειους για να κάνουν δημόσιες σχέσεις (οι δήμοι με τα «ψεκαστήρια»), για να γεμίσουν τις τσέπες τους, για, για, για...

Είδα με τα μάτια μου περαστικούς να γεμίζουν τα παγούρια τους δωρεάν με νερό από τις κρήνες που είχαν τοποθετηθεί στους δρόμους της Βιέννης και μερικούς να φεύγουν αφήνοντας τη ροή ανοιχτή! Ποια οικολογική συνείδηση; Αυτή που ως φαίνεται εξαντλήσαμε καταργώντας τα πλαστικά καλαμάκια. Τελικά αυτά έφταιγαν για όλα! Και πίνουμε τώρα τον καφέ μας όσο γίνεται πιο γρήγορα για να μη λιώσει μέσα του το αηδιαστικό χάρτινο υποκατάστατό τους. Αυτή είναι τελικά η μεγάλη θυσία μας για το κλίμα!

ΥΓ.: Μοιάζει ανέκδοτο η εν μέσω ανυδρίας παροχή δωρεάν νερού στους δρόμους πόλεων όπως η Βιέννη. Εκεί όπου μέχρι πρότινος αν ζητούσες ένα ποτήρι νερό σε κάποιο από τα εστιατόρια ή τα καφέ, το πλήρωνες χρυσάφι!

Κείμενο 2

Συνεχίζοντας τη σπατάλη «σαν να μην τρέχει τίποτα», τότε πολύ σύντομα όντως «δε θα τρέχει τίποτα»

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα από Δελτίο Τύπου που δημοσίευσε στις 28 Ιουνίου 2020 η Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης του Δήμου Βόλβης Θεσσαλονίκης (Δ.Ε.Υ.Α.Β.).

Το νερό, το πολυτιμότερο αγαθό της φύσης, εξαντλείται. Συνεχίζοντας τη σπατάλη «σαν να μην τρέχει τίποτα», τότε πολύ σύντομα όντως «δεν θα τρέχει τίποτα». Η σωτηρία του αγαθού αυτού είναι αποκλειστικά δική μας υπόθεση! Αλλάζουμε τις καθημερινές μας συνήθειες... Εξοικονομούμε νερό!

Αγαπητοί καταναλωτές,

Αδιαμφισβήτητα, είναι αναφαίρετο δικαίωμα του κάθε ανθρώπου να απολαμβάνει τα πολύτιμα οφέλη που του προσφέρει η κύρια πηγή ζωής, το νερό. Γι' αυτό και κρίνεται αναγκαία η προσπάθεια όλων μας για την προστασία του από την αλόγιστη κατανάλωσή του.

Ιδιαίτερα, τους καλοκαιρινούς μήνες, μια περίοδος που λόγω των κλιματιστικών αλλαγών έχει αυξηθεί δραματικά, η ανάγκη για οικονομία στη χρήση του νερού είναι επιτακτική. Σας παραθέτουμε, λοιπόν, γενικές οδηγίες που θα αποτελέσουν πολύτιμη βοήθεια στη φειδωλή κατανάλωσή του, χωρίς να δημιουργηθεί πρόβλημα στην υδροδότηση της περιοχής του δήμου Βόλβης.

Η συμβολή και η έμπρακτη προσπάθειά σας είναι απαραίτητη! [...]

10 τρόποι εξοικονόμησης νερού:

[...] 5. Ρυθμίστε το καζανάκι ώστε να περιοριστεί η ποσότητα νερού που καταναλώνεται.

6. Μη γεμίζετε τη μπανιέρα σας. Προτιμήστε το ντους. [...]

7. Μην αφήνετε τη βρύση ανοικτή όταν πλένετε τα πιάτα, όταν βουρτσίζετε τα δόντια σας [...]

Κείμενο 3

Μαύρο νερό

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από τη νουβέλα του συγγραφέα Μιχάλη Μακρόπουλου «Μαύρο Νερό», η οποία κυκλοφόρησε το 2019 από τις εκδόσεις «Κίχλη». Η ιστορία εκτυλίσσεται στα βουνά της Ηπείρου, σε ένα χωριό που ερημώνει. Εκεί ένας πατέρας και ο ανάπηρος γιος του, με όπλο την αγάπη που τρέφουν ο ένας για τον άλλο, παλεύουν να επιβιώσουν.

Το λεωφορείο ήρθε, έχοντας περάσει απ' όλα τα άλλα χωριά –το δικό τους ήταν το τελευταίο. Μέσα ήταν άλλοι έντεκα επιβάτες. [...] Κάθονταν χώρια όλοι, ο καθένας στο δικό του βρόμικο τζάμι.

Παρακάτω υπήρχε παλιά ένα πρατήριο καυσίμων, καφενείο κατόπιν και τώρα νεκροταφείο παλιών φορτηγών, αραδιασμένων σε σειρές στο ραγισμένο τσιμέντο –με σπασμένα τζάμια και χωρίς κινητήρα και λάστιχα.

Σαν μάτι στον δασωμένο τόπο πρόβαλλε πιο κάτω η λίμνη Ζαραβίνα. Παλιά είχε την καθαρότητα και τη στιλπνάδα γυαλιού, όμως τώρα κοιτούσε θολή, τυφλά, τον χαμηλό ουρανό. Θυμόταν που πήγαινε μικρός για κολύμπι [...] –τα μεγάλα ψάρια γλιστρούσαν σαν σκιές από κάτω του και τά 'βλεπε με δέος, δίνοντάς τους διαστάσεις τεράτων του νερού. Τώρα η λίμνη ήταν νεκρή. [...]

Παλιά θα υπήρχαν ψαράδες, μα τώρα δεν είχαν τι να ψαρέψουν, και στο σημείο που είχε σταθεί ήταν μόνος. Η πλατιά επιφάνεια του νεκρού νερού τον γαλήνευε, καθώς άφηνε το βλέμμα του να γλιστράει πάνω, και πάντα ξαφνιαζόταν λιγάκι με το που αντίκριζε το βουνό, λες και περίμενε να συνεχιζόταν το νερό ως τον ορίζοντα, σαν να μην ήταν λίμνη αλλά θάλασσα δίχως αλάτι.

Αργότερα μια μητέρα με τη μικρή της κόρη ήρθαν και στάθηκαν λίγο παρακεί. Του φάνηκαν τόσο υγιείς στην όψη, που σκέφτηκε πως το νερό, αν έριχνε μέσα μια πετονιά με αγκίστρι, θα ήταν ξανά γεμάτο ζωή. [...]

Περίμενε υπομονετικά· ήξερε ότι αργά ή γρήγορα κάποιο ζώο θα κατέβαινε να ξεδιψάσει στο νερό, που ξεγελούσε με τον γάργαρο ήχο του. Πενήντα μέτρα παραπίσω ήταν η παλιά δεξαμενή, με μισοσβησμένα πάνω τα γράμματα της RIPOIL, ενώ τα πλατανόφυλλα βάραιναν με τον ίσκιο τους το καφεκόκκινο χρώμα της σκουριάς. Τρύπες είχαν ανοίξει στο μέταλλο, ένα παχύ στρώμα από σάπια φύλλα είχε γίνει χούμος¹ μέσα, και η παλιά δεξαμενή ήταν γεμάτη ζωή: έντομα, τρωκτικά, πουλιά που μπαινόβγαιναν. Το πλατανόδασος δίπλα στο ποτάμι είχε δεχτεί με συγκατάβαση τον μεταλλικό ξένο, τον είχε κυκλώσει σκιάζοντάς τον, και κλαριά ακουμπούσαν πάνω του και τον διαπερνούσαν. [...]

¹ χούμος: σύνολο οργανικής ύλης η οποία δημιουργείται από φύλλα και υπολείμματα κλαδιών, ριζών και ζωντανών οργανισμών που βρίσκονται σε αποσύνθεση.

Τα ζώα –ζαρκάδια, λαγοί, αγριογούρουνα, πουλιά– είχαν πληθύνει στην περιοχή. Ό,τι τα σκότωνε ήταν συνάμα αυτό που τα είχε σώσει. Η περιοχή είχε ερημώσει και δεν υπήρχε κανείς να κυνηγήσει, αλλά ούτε ερχόταν κανένας απ' έξω να χτυπήσει θηράματα που το κρέας τους θα 'ταν σχεδόν σίγουρα μολυσμένο. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

- α)** Οι χώρες με μεγάλα ποτάμια δεν έχουν πληγεί από την κλιματική αλλαγή όσον αφορά στο νερό.
- β)** Οι συμβουλές για εξοικονόμηση νερού στην Κεντρική Ευρώπη έχουν περιορίσει τη σπατάλη.
- γ)** Η παροχή δροσιάς προς τους περαστικούς με συστήματα ψεκασμού στις μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις αμφισβητείται από τον συντάκτη ως προς τη σκοπιμότητά της.
- δ)** Σύμφωνα με την εμπειρία που καταθέτει ο συντάκτης, τα συστήματα ψεκασμού πετούσαν συνέχεια νερό εκτός αν έβρεχε.
- ε)** Κατά τον συντάκτη η δωρεάν παροχή νερού εν μέσω ανυδρίας δε συνάδει με την ακρίβεια στην πώλησή του.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1 είναι χρονογράφημα, ένα είδος πεζού λόγου (α) με λογοτεχνικά στοιχεία, (β) που σχολιάζει ένα θέμα της επικαιρότητας γενικού ενδιαφέροντος, (γ) προτιμά τον μικροπερίοδο λόγο, (δ) το ύφος του πλησιάζει τον προφορικό λόγο με πολλές ελλειπτικές προτάσεις και (ε) συχνά συνδυάζει το χιούμορ με τη σκωπτικότητα/ειρωνεία. Να εντοπίσεις μέσα στο κείμενο ένα παράδειγμα για καθένα από τα παραπάνω πέντε χαρακτηριστικά.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να επισημάνεις τον τρόπο με τον οποίο συνομιλούν τα Κείμενα 1 και 2 ως προς το περιεχόμενό τους.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Το Κείμενο 3 είναι δομημένο πάνω σε έναν άξονα αντιθέσεων. Να επισημάνεις το ευρύτερο θέμα που αναδεικνύει σχολιάζοντας τουλάχιστον τρεις (3) από τις αντιθέσεις του. Αν ήσουν συγχωριανός / συγχωριανή του ήρωα, θα παρέμενες στο χωριό σας όπως εκείνος ή θα έφευγες, όπως πολλοί άλλοι; Σε κάθε περίπτωση να τεκμηριώσεις τη θέση σου. Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Οι μαραμένοι άνθρωποι δε χρειάζονται Υπουργείο Μοναξιάς

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα άρθρου του Γιάννη Τριάντη που δημοσιεύτηκε στον ειδησεογραφικό ιστότοπο «news247.gr» στις 2 Μαρτίου 2021.

Ξεφυτρώνουν ένα ένα. Πρώτα στην Αγγλία, τώρα στην Ιαπωνία: Υπουργεία Μοναξιάς! Πραγματική έγνοια για όσους η ζωή αλλιώς τους μίλησε και βρίσκονται μόνοι, αγνοημένοι, σιωπηλοί στον ομιχλώδη κόσμο τους, δίχως κλαδάκι να πιαστούν; Μήπως πρόκειται για ανώφελη επίδειξη μέριμνας η οποία κρύβει (άθελά της;) τις αιτίες που δημιουργούν πνιγηρή ατμόσφαιρα μοναξιάς και αδιεξόδου, αυτοκτονικές τάσεις και μαραμένους ανθρώπους;

Ο λαβύρινθος της ατομικής μοναξιάς –προσοχή: της ατομικής– δεν προσφέρεται για ερμηνευτικές βεβαιότητες και απόλυτες προσεγγίσεις. Σ’ αυτόν τον λαβύρινθο δύσκολα βρίσκεις міτο και Αριάδνη. Όμως ως κοινωνικό φαινόμενο ευρείας κλίμακος, σαν κι αυτό που ταλανίζει τις δύο χώρες, η μοναξιά εκφεύγει των προσωπικών ορίων. Δεν οφείλεται τόσο σε ψυχογενή αίτια και ατομικές δυσκολίες που απομονώνουν, αλλά σε δομικά στοιχεία ορισμένων κοινωνιών. [...] Αντιγράψουμε από το «Βήμα» (17.1.2018):

«Οι περισσότεροι Βρετανοί ηλικίας άνω των 75 ετών ζουν μόνοι τους και περίπου 200.000 ηλικιωμένοι στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν έχουν συνομιλήσει με κάποιο φίλο ή συγγενή τους για τουλάχιστον ένα μήνα, σύμφωνα με κυβερνητικά στοιχεία. Οι περισσότεροι γιατροί στη Βρετανία δέχονται έναν έως πέντε ασθενείς την ημέρα που τους επισκέπτονται κυρίως γιατί αισθάνονται μοναξιά, σύμφωνα με την Εκστρατεία για τον Τερματισμό της Μοναξιάς, ένα δίκτυο για την αντιμετώπιση της απειλής που θέτει στην υγεία των ηλικιωμένων η απομόνωση». Μολυβένια στοιχεία. Βαριά. Ανατριχιαστικά. Που δεν έχουν τη ρίζα τους σε μια επιβαρυμένη συνθήκη (π.χ. οικονομική καταστροφή, πόλεμος, πανδημία κ.ά.), αλλά, απ’ ό,τι φαίνεται, στον τρόπο που λειτουργεί η εγγλέζικη κοινωνία κι όχι μόνη αυτή.

Κι έλα τώρα εσύ, να κάνεις τι με το υπουργείο; Να πείσεις συγγενείς και φίλους των ηλικιωμένων να επικοινωνούν συχνότερα με τους εξόριστους και ξεχασμένους; Αφού οι ίδιοι, οι κοντινοί, οι δικοί τους άνθρωποι τους οδήγησαν στην εξορία και τους ξέχασαν... Μήπως, πάλι, θα επιστρατευτούν ψυχολόγοι για βοήθεια σε αυτούς που ζουν πικρή ζωή, σημαδεμένοι από το παράπονο της εγκατάλειψης; Η μήπως διασκεδαστές, θεατρίνοι και μουσικάντηδες με παραστάσεις και συναυλίες για να γλυκάνουν τον καημό τους;

Καλές προθέσεις, άδικος κόπος. Δεν επιστρέφει έτσι το χαμόγελο στα χείλη των ανθρώπων που είναι σβησμένοι από τον κοινωνικό χάρτη. Τους λείπει η ζέση, το βλέμμα, η φωνή, το χάδι και το χαμόγελο των δικών τους. Φως φανάρι, επομένως. Τα αίτια είναι εγγενή. Κοινωνικά. Αφορούν κυρίως τη συκοφαντημένη στα μέρη μας οικογένεια. Αυτό το διαρκές και ακατάλυτο «μαζί», από το οποίο αναβλύζουν έγνοια, φροντίδα και θαλπωρή. Αυτόν τον ιερό δεσμό, που παρά τα υπαρκτά αρνητικά του, φαντάζει φωτισμένο οχυρό, ειδικά σε δύσκολους καιρούς. Και, ναι. Δεν πειράζει να φωνάζει η μάνα σου «πάρε ζακέτα μην κρυώσεις» κι ας έχεις περάσει τα πενήντα. Μακάρι να ήταν έτσι, σαν κι αυτό, τα δυναστικά του κόσμου... Η οικογένεια, λοιπόν. Που αποδομήθηκε. Που έχασε τη χάρη και την αγκαλιά της. Και, βέβαια, η ιδέα της κοινότητας που εγκαταλείπεται, μαζί με την υποχώρηση της συλλογικότητας, του κοινώς δράν, και της αλληλεγγύης.

Αλήθεια, τι μπορεί να προσφέρει το υπουργείο Μοναξιάς; [...] Πρόκειται για τρύπιες ομπρέλες στη δυνατή βροχή. Για θυμίαμα που δεν το φοβούνται οι δαίμονες. Το άγριο ποτάμι της σύγχρονης ζωής θα συνεχίσει να κυλά θολό και άρρωστο. Ίσως γιατί το «μυστικό» βρίσκεται στις μολυσμένες πηγές του. Αν δεν φτάσεις ως εκεί, αν δεν τις βρεις και δεν τις τσιμεντώσεις, όσα υπουργεία Μοναξιάς κι αν σκαρώσεις, όσα φάρμακα κι αν επινοήσει το χημείο της καταστολής, λύση δεν θα βρεθεί.

Κείμενο 2

Η καλή πλευρά της μοναξιάς στα σύντομα νορβηγικά καλοκαίρια

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί παρουσίαση της νορβηγικής ταινίας «Sofia, Last Summer» («Sofia, en sommar»), που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα LiFo στις 27 Ιουλίου 2022.

Το Sofia, Last Summer (Sofia, en sommar), που κέρδισε το βραβείο των κριτικών κινηματογράφου στο νορβηγικό φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους, ακολουθεί τη Σοφία, που ζει ένα καλοκαίρι μόνη της στο πατρικό της σπίτι. Η Σοφία, την οποία υποδύεται η ηθοποιός Ines Høysæter Asserson, πασχίζει να συνδεθεί με νέους ανθρώπους και, μακριά από την καλύτερη φίλη της, περνάει ένα καλοκαίρι μόνη της. Μέσα από μια συνάντηση με έναν άλλο ξένο, η Σοφία μπορεί να δει ξανά το φως του καλοκαιριού.

«Η μοναξιά είναι ένα θέμα που πιάνω τον εαυτό μου να το εξερευνά, σχεδόν κάθε φορά που κάνω μια ταινία» λέει ο σκηνοθέτης Eivind Landsvik με έδρα το Όσλο. «Με αυτή την ταινία ήθελα να εξερευνήσω και τα θετικά της μοναξιάς. Η άνεση της παρέας με τον εαυτό σου είναι το σημείο όπου μπορείς να βρεις ηρεμία και χρόνο να σκεφτείς, να προβληματιστείς και να απολαύσεις τις πολυπόθητες καλοκαιρινές μέρες του σύντομου νορβηγικού καλοκαιριού. Ήθελα επίσης να πω κάτι σχετικά με το να έχεις το προνόμιο να επιλέγεις να είσαι μόνος σου».

Κείμενο 3

Μικρή ευτυχία

Το παρακάτω ποίημα του Μάρκου Μέσκου συμπεριλαμβάνεται στην ποιητική του συλλογή «Πριν από τον θάνατο (1958).

Είναι μια μικρή ευτυχία που ζω·
στα χέρια μου κρατάω το άσπρο ρίγος της ζωής
στα χέρια μου κρατάω το μαύρο ρίγος του θανάτου,
τα χρόνια μου περνούν κι ανθίζουνε όπως τριαντάφυλλα την άνοιξη
μαδιούνται το χινόπωρο,
αγαπάω τον κόσμο, πονάω για τον κόσμο,
σκέφτομαι και λέω ζωή είναι αγάπη,
σκέφτομαι και λέω θάνατος είναι αγάπη,
δακρύζω από χαρά όταν πυρπολεί τα δέντρα
το ερωτιάτικο αηδόνι,
δακρύζω από τη λύπη που σταμάτησε
στη ράχη του χελιδονιού,
χαίρομαι την αυγή, θλίβομαι τη δύση...
Είναι μια μικρή ευτυχία που ζω·
και που πεθαίνω.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

- α)** Ο συντάκτης εκφράζει τη βεβαιότητά του ότι η ίδρυση Υπουργείου Μοναξιάς αποτελεί έκφραση πραγματικής έγνοιας για όσους ζουν μόνοι και περιθωριοποιημένοι.
- β)** Ο συντάκτης υποστηρίζει πως είναι δύσκολο να αποκρυπτογραφηθεί η προσωπική μοναξιά που νιώθει ένα άτομο.

- γ) Σχολιάζοντας τα στοιχεία που αντλεί από την εφημερίδα «Το Βήμα», ο συντάκτης υποστηρίζει ότι η μοναξιά ως κοινωνικό φαινόμενο στη Βρετανία αποτελεί απόρροια συγκεκριμένων απρόβλεπτων παραγόντων.
- δ) Η ενδεδειγμένη λύση για το περιγραφόμενο πρόβλημα είναι οι φίλοι και συγγενείς των ανθρώπων που αισθάνονται μοναξιά να πειστούν επικοινωνήσουν μαζί τους.
- ε) Κατά τον συντάκτη η μοναξιά σε κοινωνικό επίπεδο πηγάζει σε μεγάλο βαθμό από τον κλονισμό της οικογένειας, ενός θεσμού ιερού και σεβαστού από όλους.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις τρεις (3) αναφορές στο Κείμενο 1 όπου δηλώνεται εκ μέρους του συντάκτη αμφισβήτηση (μονάδες 6). Αντίστοιχα να εντοπίσεις και δύο (2) σημεία όπου χρησιμοποιείται συνυποδηλωτικός λόγος (μεταφορές), ερμηνεύοντας σε κάθε περίπτωση το περιεχόμενό του (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να επισημάνεις τον τρόπο με τον οποίο συνομιλούν τα Κείμενα 1 και 2 ως προς το περιεχόμενό τους.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να παρουσιάσεις τον τρόπο που το ποιητικό υποκείμενο βιώνει την ευτυχία, σχολιάζοντας τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Τι είναι για εσένα ευτυχία; Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα τις απόψεις σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15